This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

A 859,779

LORRAINE
EDWARD
WALTER
πάντα ῥεῖ

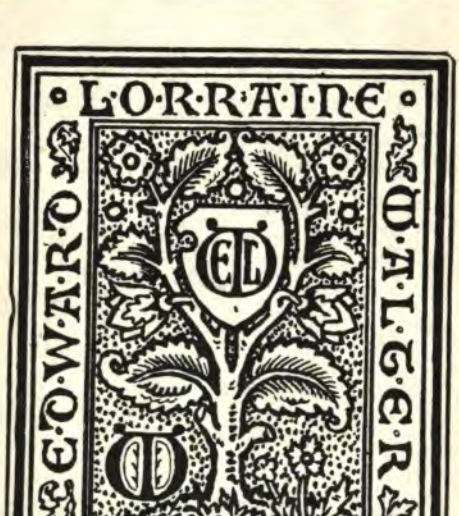
EDWARD LORRAINE WALGER
ET
πάντα ῥεῖ

878
R7
M95
v.2

Rutilius, Claudius Namatianus

CLAVDII RVTILII NAMATIANI

DE REDITV SVO

LIBRI II.

ACCEDVNT

HADRIANI FLORI APVLEII ANNIANI SERENI

ALIORVMQVE SAEC. A. V. C. X POETARVM RELIQVIAE.

RECENSVIT ET PRAEFATVS EST

LVCIANVS MVELLER.

LIPSIAE,
IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI.
MDCCCLXX.

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEVBNERI.

ZANGEMEISTERO·SVO

D

L·M

PRAEFATIO.

Claudius Rutilius Namatianus, de quo nihil nobis constat certi nisi quae carminibus suis memoravit, patre ortus illustrissimo et amplissimis ipse functus honoribus — nam et praefecturam gessit urbis — a. u. c. MCLXVIIII in Galliam, e qua ortus erat terra, tum temporis a Gothis vastatam rediit, cuius itineris memoriam duobus libris elegiaco metro scriptis propagavit, e quibus tamen partem quandam prioris cum longe maiore secundi nobis invidit fortuna. — Fuit homo liberaliter eruditus optimisque poetarum exemplis innutritus, id quod et sermonis urbanitate nec minus elegantia metrorum comprobatur, ut haud indignus sit Claudiano et Merobaude, inter quos aetate extitit medius. Idem satis felicis venae fuit poeticae nec fucatae rhetorum praestigiis appetens orationis (quam tamen ab optimorum saeculorum simplicitate recedere quid mirum?). Quippe facile agnosces sentire eum quae dicat, memorem Horatiani illius praecepti 'si vis me flere, dolendumst primum ipsi tibi,' cum alias tum ubi Romae, quae paullo ante ab Alarico erat direpta, casus memorat; quibus lectis qui non vehementius commovebitur, siliceo corde praeditus sit oportet. Religioni autem addictus fuit paganorum, unde passim in Iudaeos et Christianos invehitur. Ea etiam causa potissimum evenisse putem, ut Stilichonem proditi imperii argueret: cui vel maiori vertit probro, quod Sibyllina oracula cremarat.

Opus eius per medium aevum codice quodam coenobii Bobiensis, cui tot praeclara ingeniorum monumenta debemus, servatum cum anno 1494 a Georgio Galbiato esset inventum, paullo post a Thoma Inghiramio, cui Phaedri erat cognomen, descriptum et tandem Romam asportatum est; ex quo exemplari ductum aliud comparavit Iacobus Sannazarius. Dein compluries idem propagatum. Ipse autem archetypus Carolingicae ut videtur aetati compar et litteris exaratus Langobardicis cum Bobii remansisset, circa annum 1700 per Bonnevalum hominem Gallum monasterio subductus et fortasse Eugenio principi donatus ubi nunc terrarum extet — modo aetatem tulerit —, ignoratur. Ex apographo quodam illorum, quae passim ex codice Phaedri ducta sunt, a. 1520 Bononiae Iohannes Baptista Pius typis expressum Rutilii carmen edidit, satis fideliter, ut pro illis temporibus, sed exemplari usus minus bono. Praeter hunc solus Onuphrius Panvinius in recensione a. 1558 publicata scriptum in auxilium vocavit librum, nec ultra additos ab ipso versus l. I, 575—78. — Ex reliquis superiorum saeculorum editoribus, quibus sola ingenii ope res fuit agenda, satis multum profuit Rutilio Iosephus Castalio [a. 1582], minus Pithoeus, Barthiusque et Almeloveenius [a. 1590. 1623. 1687], e quibus is quem primo loco memoravi potuit quidem plurimum praestare illi si id egisset, alter ex more suo oneravit potius poetam, quem emendandum explicandumque sibi sumpserat, quam ornavit, tertius qua erat ingenii aequabili mediocritate in recensendis veterum libris potius culpam vitavit quam laudem meruit. — Sed optime meritus est de Rutilio, cuius librorum reliquias [a. 1731] poetarum latinorum qui vocantur minorum volumini alteri inseruit, Petrus Burmannus ob eam rem quod N. Heinsii plurimas coniecturas publici fecit iuris (nam etiam quae quasi propria affert commenta ex parte certe illum potius auctorem

indicant ac paene clamant). Mox eidem poetae Wernsdorfius haud spernendam et similem reliquis quibus plerosque poetas latinos prosecutus est curis navavit operam [T. V p. I a. 1778]. — Ceterum per saeculorum cursum et in tanta subsidiorum criticorum tenuitate sensim evenerat, ut et recte tradita multa interpolationibus perverterentur et saepe in vitiis tollendis via minus ac ratione quam pro captu et arbitrio cuiusque res gereretur. Huic incommodo primum obviam iit Wernsdorfius comparatis editionibus vetustissimis, et maiore cum cura Zumptius [a. 1840], qui Sannazarii exemplum, de quo supra memoravi, in bibliotheca Vindobonensi prostans illud primus adhibuit, collationem nactus a Ferdinando Wolfio. Idem et enarratione accuratissime facta bene de poeta meritus est, cuius vitam pariter et scripta iam antea observationibus a. 1836 editis illustraverat. — Sed enim hactenus ab illo dissentire cogor, quod cum ipse tanta cum fide vetustissimis librorum sive scriptorum sive impressorum testimoniis adhaeserit, saepe ne aperta quidem menda tollere ut sustineret, nos haudquaquam perinde difficiles fuimus admittendis coniecturis, etiam hic ut ubique rati non minus falli qui nimium codicibus tribuerent quam qui parum.

Ceterum cum suspitio esset orta collatione libri Vindobonensis non satis accurata usum esse Zumptium, de ea re adii Theodorum Gomperzium, virum celeberrimum, qui denuo pervolutato codice non lapsum esse me opinione magna cum comitate rescripsit. Huius igitur viri fide nituntur, siqua aliena a Zumptii testimoniis ex illa notavimus membrana. — Idem addidit dittographiis quae in margine prostant additum fere esse *f.* (i. e. *fortasse*), sed ut bis terve deleta sit haec vox lineola.

Itaque iam quae sive ex priorum inventis adsumpta sive primum novata nobis diversa a lectione Zumptii constituimus, hic loci sub conspectum dabimus. — Eum secuti editorem nota C significamus

codicem Vindobonensem, at illa quae est E editionem Romanam a. 1523, quae quidem ex Bononiensi, de qua supra dixi, est expressa.

Quantum ad nomina auctoris, etsi eo potius ordine antiquitus feruntur tradita, ut sit 'Rutilius Claudius Namatianus', tamen accedendum putavimus eis, qui primum cum altero locum permutare iusserunt, ut Claudius sit praenominis instar ad significandam nobilitatem, sicut Iulius et maxime Flavius. Namatianus dicitur poeta in codice Vindobonensi, Numatianus in editione Bononiensi; videnda quae Zumptius dixit praef. pgg. XX, XXI.

I, 3 *quater* N. Heinsius, *quantum* v. — *non est* idem, *possum* C, *possem* E.

ib. 9 *demissa et tradita caelo*, ut apud Vergilium de Aenea *dis genite et geniture deos* et apud Manilium de Caesare *ille etiam caelo genitus caeloque receptus.*

ib. 18 *concilium* C, *connubium* mire E.

ib. 26 *favor* Heinsius, *labor* v.

ib. 29 *saeva* C, *longa* quod e v. 27 irrepsit E.

ib. 35 *lassati* Schraderus, *laxatis* v.

ib. 52 *sospes; hospes* Cuperus.

ib. 67 *auctores* C, *auctorem* v.

ib. 81 *perpetuo — motu* Baehrensius, *perpetuos — motus* v.; *omnia* accusativum esse apparet.

ib. 84 *condomuere* de propria coniectura posui; et eadem circa hoc tempus voce usus Prudentius; *cum domuere* v.

ib. 91 *quod regnas minus est quam quod regnare mereris.* Illud *quod* accusativum esse scito; nam aliter debilis et indigna Rutilio sententia oritur.

ib. 100 *laudet* margo cod. Vind., Zumptius, *laudat* v.

ib. 104 *lotaque* scripsi; idem vitium in Tibulli IIII, 6, 3; *totaque*, quod e v. 102 huc illatum, v. Lucr. V, 950 *lubrica proluvie larga lavere umida saxa.* Idem II, 376, si fides Nonio, *litoris incurvi bibulam lavit — aequor harenam.*

ib. 135 *sexdecies*, in mg. *sedecies* C.

ib. 144 *barbara praeda*, Ov. her. I, 26.
ib. 151 *ipse triumphali*, Tib. II, 5, 5.
ib. 152 *usibus;* ita C, *ossibus* E, *classibus* v.
ib. 175 *imitantia* C, quod correxi, cf. m. Rh. XXIIII, 636; *imitatio* v.
ib. 188 *calet* scripsi, *cadit* v.; cf. quae dixi ad Prop. III, 16, 52.
ib. 205 *explorata* v., corr. Schraderus.
ib. 206 *se daret* Heinsius, *fideret* v.
ib. 209 *arvis* C, *oris* v.
ib. 227 *hinc canens* addidi, minus recte Barthius *hinc exesum;* cf. d. r. m. 298.
ib. 231, 32; 229, 30. Disticha locum inter se permutare recte iussit Dammius.
ib. 233 *immutavit* C.
ib. 234 *incubo* Burmannus, nisi potius est Heinsii haec coniectura; *incola* v.
ib. 235 *saecula* ego, cf. v. 365; *semina* reliqui.
ib. 252 *lymphave* Barthius, *lymphaque* v.
ib. 259 *ora* E, cf. aen. I, 658; *arma* C.
ib. 265 *lymphas* Wernsdorfius, *nymphas* v.
ib. 266 *ut* addidit idem.
ib. 275 *poscat;* immo *ponat.* — *legem* Crusius et Schraderus, *sedem* v.
ib. 279 *litus fugimus*, 280 *salo*, 292 *coniuratos;* ita C; v. *f. l.*, *solo*, *coniuratas.*
ib. 308 *vindex* Heinsius.
ib. 312. Cf. d. r. m. 257.
ib. 313 *discussis* Almelovenius, *detersis* Heinsius, *decessis*, quod dicendi genus non convenit nisi auctoribus Sulla prioribus sive christianis v.
ib. 322 *terra* Baehrensius, *cura* v.
ib. 364. Cf. Tib. I, 3, 50 *nunc mare, nunc leti multa reperta viast.*
ib. 379 *intra* Schraderus, Wernsdorfius, Zumptius, *inter* v.
ib. 382 *crudior* scripsi, *dirior* Drakenborchius, *durior* C E.

ib. 390 *sua; sua est* E.

ib. 396 *imperiisque* C, *imperioque* v.

ib. 421 *dederis* ego, *Veneris* v.

ib. 428 *fruor* C, *fruar* E.

ib. 436 *quem perarasse* scripsi; cf. Ov. am. II, 10, 33, 34; trist. I, 2, 76; *quippe natasse* v.

ib. 447 *fatorum* C, *ex fato* v.

ib. 461 *viam* C, *algam* E. — *symplegade, symplegmate* Zumptius.

ib. 463 *rabidus* ego, *rapidus* v.; ita habes apud Claudianum in Fescenninis *'rabidi tacete Cori.'*

ib. 489 *concepto* Baehrensius; cf. 483; *conspecto* v.

ib. 504 *media — in urbe* scripsi, *medio — in orbe* v. Cf. 155—160. Frustra provocant ad illud Claudiani de IIII consulatu Honorii v. 270 *totius medio telluris in orbe*, ubi etiam scribendum *media — in urbe.*

ib. 516 *Cyrnaicumque* C.

ib. 517 *aversor* vir doctus in observ. miscell. III, 368; *adversus* v.

ib. 521 *terrasque* C, *divosque* v.

ib. 522 *adit* Burmannus, *agit* C E. Est autem perfectum ut supra v. 234 *init.*

ib. 525 *non* Barthius, *num* v.

ib. 528 *late* scripsi; *latet* v.; omissum illud 'est' ut supra 389, 90. — ib. 535 *non nullus* C; *nonnullus* E.

ib. 539 *interligat* Castalio, *interrigat* v.

ib. 544 *speciem* C E. — *corde videre putet* Heinsius, cf. II, 18; *c. vidente petat* v.

ib. 555 *victores* Baehrensius, *rectores* v.

ib. 596 *Tibrigenas* scripsi, ut alibi *Tibricola, Niligena.* Barbare Dammius *Tyrrigenas;* nam in C legitur *terrigenas*, in E *turrigenas.* Firmatur autem coniectura nostra exemplo Vergiliano, quod haud dubie obversatum est Rutilio [aen. II, 781, 2] *et terram Hesperiam venies, ubi Lydius arva inter opima virum leni fluit agmine Thybris.*

ib. 609 *discerpitur* C, E *decerpitur;* 615 *Triturritam* C; 628 *laxet* C.

ib. 630 *reportanti* Castalio, *reportando* C, *reportanda* E.
ib. 638 *Orioni* C. — ib. 643 *orbi* scripsi; *orbe* v. II, 12 *portu* C E; *e portu* Wernsdorfius.
ib. 42 *quod* C E.
ib. 56 *colos* C E.

DE METRICA ARTE RVTILII.

Rutilii numeri tanta cum cura sunt perpoliti, ut inter praestantissimos Romanorum versificatores merito habeatur. Illud solum culparim quod versus eius paullo magis quam decet poetam elegiacum σπονδειάζουσι; nam et quinto hexametri loco bis habet spondeum et saepius primo eiusdem mensurae vocabulum disyllabum collocat.

Caesurarum praeter penthemimerin non habet nisi has

– ∪ ∪ – | ∪ ∪ – ∪ | ∪ – | ∪ ∪ – ∪ ∪ – ∪
– ∪ ∪ – ∪ ∪ – | ∪ ∪ – | ∪ ∪ – ∪ ∪ – ∪
– ∪ ∪ – | ∪ ∪ – ∪ ∪ – | ∪ ∪ – ∪ ∪ – ∪

Aeternum | tibi *Rhenus* aret | tibi Nilus inundet.
inde Tritur*ritam* petimus. | sic villa vocatur.
ante diu | quam Troiugenas | fortuna penates.

Ex his primum genus reperitur exemplis IX, alterum XVI, tertium VII. Ceterum numquam incisio in praepositiones sive coniunctiones incidit.

Iam quantum ad rythmos primum monendum, quod quater [I, 585. II, 33. I, 239. 637] ultimos duos heroici metri pedes tetrasyllabis sive pentasyllabis vocabulis continet; in elegiaci fine trisyllaba habes ter [I, 160. 328. 526], tetrasyllaba novies [I, 56. 82. 124. 382. 564. 572. 608. II, 22. 42], pentasyllaba bis [I, 306. 472] nec rarius heptasyllaba [I, 450. 628].

Nam et idem semel pentametrum binis vocal
constare passus est [I, 450] ita:

Bellerophonteis sollicitudinibus;

qualem alibi in litteris latinis invenire me non
mini. Videnda tamen quae diximus l. n. pgg. 459.

Interpunctio post pentametrum gravior negle
v. 520, sed parata venia; cf. d. r. m. 231, 2.

Quantum ad synhaeresis vel dihaeresis leges, ni
dignum memoria nisi quod Harpyias bis quater
syllabis dixit Rutilius.

Idem plurimum observantiae in elisione par
cauteque admittenda collocavit, quam fere int
primum choriambum hexametri pentametrive v
quartum pedem versus longioris consistere volu
Itaque his solum locis praeter primam quidem ars
et extra caesuram vocales longas vel in m exeunt
elisit, nusquam tamen productas finales qualescun
que sive dactylicas vel pyrrichiacas in m, o, a exeunt
sequente brevi. Iambicum vocabulum imminutur
habes in antitheto et concurrentibus vocalibus isder
I, 328:

sive loci ingenio seu domini genio;

atque ita liquefacta longa finalis praecedente diph
thongo in nomine proprio I, 615:

inde Triturritam Pisaea ex urbe reversus.

Elisio in altero pentametri hemistichio nulla.

Positionis lex quae dicitur ea, qua severissim
auctores artis usi, hoc est ne copularetur brevis v
calis in exitu metri posita nisi insequente mu
cum liquida praeter gn, neve eadem umquam porr
geretur.

Productio caesurae vi effecta nulla.

CLAVDII RVTILII NAMATIANI

DE REDITV SVO

LIBER PRIMVS.

Desunt nonnulla.

Velocem potius reditum mirabere, lector,
Tam cito Romuleis posse carere bonis.
Quid longum toto Romam venerantibus aevo?
Nil umquam longumst, quod sine fine placet.
O quater et quotiens non est numerare beatos,
Nasci felici qui meruere solo!
Qui Romanorum procerum generosa propago
Ingenitum cumulant urbis honore decus!
Semina virtutum demissa et tradita caelo
Non potuere aliis dignius esse locis.
Felices etiam, qui proxima munera primis
Sortiti Latias optinuere domos.
Relligiosa patet peregrinae curia laudi;
Nec putat externos, quos decet esse suos.
Ordinis imperio collegarumque fruuntur
Et partem Genii, quem venerantur, habent.
Quale per aetherios mundani verticis axes
Concilium summi credimus esse Dei.
At mea dilectis fortuna revellitur oris,
Indigenamque suum Gallica rura vocant.
Illa quidem longis nimium deformia bellis,
Sed quam grata minus, tam miseranda magis.

Nam et idem semel pentametrum binis vocabulis constare passus est [I, 450] ita:

Bellerophonteis sollicitudinibus;

qualem alibi in litteris latinis invenire me non memini. Videnda tamen quae diximus l. n. pgg. 459. 60.

Interpunctio post pentametrum gravior neglecta v. 520, sed parata venia; cf. d. r. m. 231, 2.

Quantum ad synhaeresis vel dihaeresis leges, nihil dignum memoria nisi quod Harpyias bis quaternis syllabis dixit Rutilius.

Idem plurimum observantiae in elisione parce cauteque admittenda collocavit, quam fere intra primum choriambum hexametri pentametrive vel quartum pedem versus longioris consistere voluit. Itaque his solum locis praeter primam quidem arsin et extra caesuram vocales longas vel in m exeuntes elisit, nusquam tamen productas finales qualescumque sive dactylicas vel pyrrichiacas in m, o, a exeuntes sequente brevi. Iambicum vocabulum imminutum habes in antitheto et concurrentibus vocalibus isdem I, 328:

sive loci ingenio seu domini genio;

atque ita liquefacta longa finalis praecedente diphthongo in nomine proprio I, 615:

inde Triturritam Pisaea ex urbe reversus.

Elisio in altero pentametri hemistichio nulla.

Positionis lex quae dicitur ea, qua severissimi auctores artis usi, hoc est ne copularetur brevis vocalis in exitu metri posita nisi insequente muta cum liquida praeter gn, neve eadem umquam porrigeretur.

Productio caesurae vi effecta nulla.

CLAVDII RVTILII NAMATIANI

DE REDITV SVO

LIBER PRIMVS.

Desunt nonnulla.

Velocem potius reditum mirabere, lector,
  Tam cito Romuleis posse carere bonis.
Quid longum toto Romam venerantibus aevo?
  Nil umquam longumst, quod sine fine placet.
O quater et quotiens non est numerare beatos,
  Nasci felici qui meruere solo!
Qui Romanorum procerum generosa propago
  Ingenitum cumulant urbis honore decus!
Semina virtutum demissa et tradita caelo
  Non potuere aliis dignius esse locis.
Felices etiam, qui proxima munera primis
  Sortiti Latias optinuere domos.
Relligiosa patet peregrinae curia laudi;
  Nec putat externos, quos decet esse suos.
Ordinis imperio collegarumque fruuntur
  Et partem Genii, quem venerantur, habent.
Quale per aetherios mundani verticis axes
  Concilium summi credimus esse Dei.
At mea dilectis fortuna revellitur oris,
  Indigenamque suum Gallica rura vocant.
Illa quidem longis nimium deformia bellis,
  Sed quam grata minus, tam miseranda magis.

Securos levius crimen contemnere cives:
Privatam repetunt publica damna fidem.
Praesentes lacrimas tectis debemus avitis:
Prodest admonitus saepe dolore favor.
Nec fas ulterius longas nescire ruinas,
Quas mora suspensae multiplicavit opis.
Iam tempus laceris post saeva incendia fundis
Vel pastorales aedificare casas.
Ipsi quin etiam fontes si mittere vocem,
Ipsaque si possent arbuta nostra loqui:
Cessantem iustis poterant urgere querelis,
Et desideriis addere vela meis.
Iamiam lassati carae complexibus urbis
Vincimur, et serum vix toleramus iter.
Electum pelagus: quoniam terrena viarum
Plana madent fluviis, cautibus alta rigent.
Postquam Tuscus ager postquamque Aurelius agger
Perpessus Geticas ense vel igne manus
Non silvas domibus, non flumina ponte cohercet:
Incerto satius credere vela mari.
Crebra relinquendis infigimus oscula portis:
Inviti superant limina sacra pedes.
Oramus veniam lacrimis et laude litamus,
In quantum fletus currere verba sinit.
Exaudi, regina tui pulcherrima mundi,
Inter sidereos Roma recepta polos;
Exaudi, genetrix hominum, genetrixque deorum.
Non procul a caelo per tua templa sumus.
Te canimus semperque, sinent dum fata, canemus:
Sospes nemo potest immemor esse tui.
Obruerint citius scelerata oblivia solem,
Quam tuus ex nostro corde recedat honos.
Nam solis radiis aequalia munera tendis,
Qua circumfusus fluctuat Oceanus.
Volvitur ipse tibi, qui continet omnia, Phoebus,
Eque tuis ortos in tua condit equos.
Te non flammigeris Libye tardavit harenis,
Non armata suo reppulit Vrsa gelu:

Quantum vitales natura tetendit in axes,
Tantum virtuti pervia terra tuae.
Fecisti patriam diversis gentibus unam:
Profuit invitis, te dominante, capi.
Dumque offers victis proprii consortia iuris,
Vrbem fecisti, quod prius Orbis erat.
Auctores generis Venerem Martemque fatemur,
Aeneadum matrem Romulidumque patrem:
Mitigat armatas victrix clementia vires;
Convenit in mores numen utrumque tuos.
Hinc tibi certandi bona parcendique voluptas:
Quos timuit, superat; quos superavit, amat.
Inventrix oleae colitur vinique repertor
Et qui primus humo pressit aratra puer
Aras Paeoniam meruit medicina per artem;
Factus et Alcides nobilitate deus:
Tu quoque, legiferis mundum complexa triumphis,
Foedere communi vivere cuncta facis.
Te, dea, te celebrat Romanus ubique recessus,
Pacificoque gerit libera colla iugo.
Omnia perpetuo quae servant sidera motu,
Nullum viderunt pulchrius imperium.
Quid simile Assyriis conectere contigit armis?
Medi finitimos condomuere suos:
Magni Parthorum reges Macetumque tyranni
Mutua per varias iura dedere vices.
Nec tibi nascenti plures animaeque manusque,
Sed plus consilii iudiciique fuit.
Iustis bellorum causis nec pace superba
Nobilis ad summas gloria venit opes.
Quod regnas minus est quam quod regnare mereris:
Excedis factis grandia fata tuis.
Percensere labor densis decora alta tropaeis,
Vt siquis stellas pernumerare velit.
Confunduntque vagos delubra micantia visus:
Ipsos crediderim sic habitare deos.
Quid loquar aerio pendentes fornice rivos,
Qua vix imbriferas tolleret Iris aquas?

Hos potius dicas crevisse in sidera montes;
Tale giganteum Graecia laudet opus.
Intercepta tuis conduntur flumina muris;
Consumunt totos celsa lavacra lacus.
Nec minus et propriis celebrantur roscida venis
Lotaque nativo moenia fonte sonant.
Frigidus aestivas hinc temperat halitus auras;
Innocuamque levat purior unda sitim.
Nempe tibi subitus calidarum gurges aquarum
Rupit Tarpeias hoste premente vias.
Si foret aeternus, casum fortasse putarem:
Auxilio fluxit, qui rediturus erat.
Quid loquar inclusas inter laquearia silvas,
Vernula qua vario carmine ludit avis?
Vere tuo numquam mulceri desinit annus;
Deliciasque tuas victa tuetur hiems.
Erige crinales lauros seniumque sacrati
Verticis in virides, Roma, refinge comas.
Aurea turrigero radient diademata cono,
Perpetuosque ignes aureus umbo vomat.
Abscondat tristem deleta iniuria casum:
Contemptus solidet vulnera clausa dolor.
Adversis solemne tuis sperare secunda.
Exemplo caeli ditia damna subis.
Astrorum flammae renovant occasibus ortus;
Lunam finiri cernis, ut incipiat.
Victoris Brenni non distulit Allia poenam:
Samnis servitio foedera saeva luit.
Post multas Pyrrhum clades superata fugasti;
Flevit successus Hannibal ipse suos.
Quae mergi nequeunt, nisu maiore resurgunt,
Exiliuntque imis altius acta vadis.
Vtque novas vires fax inclinata resumit,
Clarior ex humili sorte superna petis.
Porrige victuras Romana in saecula leges,
Solaque fatales non vereare colos,
Quamvis sedecies denis et mille peractis
Annus praeterea iam tibi nonus eat.

Quae restant, nullis obnoxia tempora metis;
Dum stabunt terrae, dum polus astra feret.
Illud te reparat, quod cetera regna resolvit:
Ordo renascendist, crescere posse malis.
Ergo age, sacrilegae tandem cadat hostia gentis:
Submittant trepidi perfida colla Getae.
Ditia pacatae dent vectigalia terrae:
Impleat augustos barbara praeda sinus.
Aeternum tibi Rhenus aret, tibi Nilus inundet:
Altricemque suam fertilis orbis alat.
Quin et fecundas tibi conferat Africa messes,
Sole suo dives, sed magis imbre tuo.
Interea et Latiis consurgant horrea sulcis,
Pinguiaque Hesperio nectare prela fluant.
Ipse triumphali redimitus arundine Tibris
Romuleis famulas usibus aptet aquas;
Atque opulenta tibi placidis commercia ripis
Devehat hinc ruris, subvehat inde maris.
Pande, precor, gemino placatum Castore pontum,
Temperet aequoream dux Cytherea viam;
Si non displicui, regerem cum iura Quirini,
Si colui sanctos consuluique Patres.
Nam quod nulla meum strinxerunt crimina ferrum,
Non sit praefecti gloria, sed populi.
Sive datur patriis vitam componere terris,
Sive oculis umquam restituere meis:
Fortunatus agam votoque beatior omni,
Semper digneris si meminisse mei.
His dictis iter arripimus. Comitantur amici.
Dicere non possunt lumina sicca 'vale'.
Iamque aliis Romam redeuntibus haeret eunti
Rufius, Albini gloria viva patris;
Qui Volusi antiquo derivat stemmate nomen
Et reges Rutulos teste Marone refert.
Huius facundae commissa palatia linguae:
Primaevus meruit principis ore loqui.
Rexerat ante puer populos pro consule Poenos;
Aequalis Tyriis terror amorque fuit.

Sedula promisit summos instantia fasces.
Si fas est meritis fidere, consul erit.
Invitum tristis tandem remeare coegi:
Corpore divisos mens tamen una tenet.
Tum demum ad naves gradior, qua fronte bicorni
Dividuus Tiberis dexteriora secat.
Laevus inaccessis fluvius vitatur arenis;
Hospitis Aeneae gloria sola manet.
Et iam nocturnis spatium laxaverat horis
Phoebus Chelarum pallidiore polo.
Cunctamur temptare salum portuque sedemus,
Nec piget oppositis otia ferre moris,
Occidua infido dum saevit gurgite Plias,
Dumque procellosi temporis ira calet.
Respectare iuvat vicinam saepius urbem,
Et montes visu deficiente sequi;
Quaque duces oculi grata regione fruuntur,
Dum se, quod cupiunt, cernere posse putant.
Nec locus ille mihi cognoscitur indice fumo,
Qui dominas arces et caput orbis habet;
Quamquam signa levis fumi commendat Homerus,
Dilecto quotiens surgit in astra solo:
Sed caeli plaga candidior tractusque serenus
Signat septenis culmina clara iugis.
Illic perpetui soles, atque ipse videtur
Quem sibi Roma facit purior esse dies.
Saepius attonitae resonant Circensibus aures;
Nuntiat accensus plena theatra favor.
Pulsato notae redduntur ab aethere voces,
Vel quia perveniunt, vel quia fingit amor.
Expectata fides pelagi ter quinque diebus,
Dum melior lunae se daret aura novae.
Tum discessurus studiis urbique remitto
Palladium, generis spemque decusque mei.
Facundus iuvenis Gallorum nuper ab arvis
Missus, Romani discere iura fori.
Ille meae secum dulcissima vincula curae,
Filius affectu, stirpe propinquus, habet:

Cuius Aremoricas pater Exuperantius oras
Nunc postliminium pacis amare docet;
Leges restituit libertatemque reducit
Et servos famulis non sinit esse suis.
Solvimus aurorae dubio, quo tempore primum
Agnosci patitur redditus arva color.
Progredimur parvis per littora proxima cymbis;
Quarum perfugio crebra pateret humus.
Aestivos penetrent oneraria carbasa fluctus:
Tutior autumnus mobilitate fugae.
Alsia praelegitur tellus, Pyrgique recedunt;
Nunc villae grandes, oppida parva prius.
Iam Caeretanos demonstrat navita fines:
Aevo deposuit nomen Agylla vetus.
Stringimus *hinc canens* et fluctu et tempore Castrum:
Index semiruti porta vetusta loci.
Praesidet exigui formatus imagine saxi,
Qui pastorali cornua fronte gerit:
Multa licet priscum nomen deleverit aetas,
Hoc Inui castrum fama fuisse putat.
Seu Pan Tyrrhenis mutavit Maenala silvis,
Sive sinus patrios incubo Faunus init.
Dum renovat largo mortalia saecula fetu,
Fingitur in venerem pronior esse deus.
Ad Centumcellas forti defleximus austro:
Tranquilla puppes in statione sedent.
Molibus aequoreum concluditur amphitheatrum,
Angustosque aditus insula facta tegit;
Attollit geminas turres bifidoque meatu
Faucibus artatis pandit utrumque latus.
Nec posuisse satis laxo navalia portu,
Ne vaga vel tutas ventilet aura rates:
Interior medias sinus invitatus in aedes
Instabilem fixis aera nescit aquis;
Qualis in Euboicis captiva natatibus unda
Sustinet alterno brachia lenta sinu.
Nosse iuvat tauri dictas de nomine thermas.
Nec mora difficilis milibus ire tribus.

Non illic gustu latices vitiantur amaro,
Lymphave fumifico sulphure tincta calet:
Purus odor mollisque sapor dubitare lavantem
Cogit, qua melius parte petantur aquae.
Credere si dignum famae, flagrantia taurus
Investigato fonte lavacra dedit,
Vt solet excussis pugnam praeludere glebis,
Stipite cum rigido cornua prona terit:
Sive deus, faciem mentitus et ora iuvenci,
Noluit ardentis dona latere soli;
Qualis Agenorei rapturus gaudia furti
Per freta virgineum sollicitavit onus.
Ardua non solos deceant miracula Graios.
Auctorem pecudem fons Heliconis habet:
Elicitas simili credamus origine lymphas,
Musarum ut latices ungula fodit equi.
Haec quoque Pieriis spiracula comparat antris
Carmine Messallae nobilitatus ager;
Intrantemque capit discedentemque moratur
Postibus adfixum dulce poema sacris.
Hic est, qui primo seriem de Consule ducit,
Vsque ad Publicolas si redeamus avos:
Hic et praefecti nutu praetoria rexit.
Sed menti et linguae gloria maior inest.
Hic docuit, qualem ponat facundia legem.
Vt bonus esse velit quisque, disertus erit.
Roscida puniceo fulsere crepuscula caelo:
Pandimus obliquo lintea flexa sinu.
Paulisper litus fugimus Munione vadosum:
Suspecto trepidant ostia parva salo.
Inde Graviscarum fastigia rara videmus,
Quas premit aestivae saepe paludis odor:
Sed nemorosa viret densis vicinia lucis,
Pineaque extremis fluctuat umbra fretis.
Cernimus antiquas nullo custode ruinas
Et desolatae moenia foeda Cosae.
Ridiculam cladis pudet inter seria causam
Promere: sed risum dissimulare piget.

Dicuntur cives quondam migrare coacti
Muribus infestos deseruisse lares.
Credere maluerim Pygmaeae damna cohortis
Et coniuratos in sua bella grues.
Haud procul hinc petitur signatus ab Hercule portus.
Vergentem sequitur mollior aura diem.
Inter castrorum vestigia sermo retexit
Sardoam Lepido praecipitante fugam.
Littore namque Cosae cognatos depulit hostes
Virtutem Catuli Roma secuta ducis.
Ille tamen Lepidus peior, civilibus armis
Qui gessit sociis impia bella tribus:
Qui libertatem Mutinensi Marte receptam
Obruit auxiliis, urbe pavente, novis.
Insidias paci moliri tertius ausus,
Tristibus excepit congrua fata reis.
Quartus, Caesareo dum vult inrepere regno,
Incesti poenam solvit adulterii.
Nunc quoque — sed melius de nostris fama queretur:
Iudex posteritas semina dira notet.
Nominibus certos credam decurrere mores?
Moribus an potius nomina certa dari?
Quidquid id est, mirus Latiis annalibus ordo,
Quod Lepidum toties reccidit ense malum.
Nec dum discussis pelago permittimur umbris.
Natus vicino vertice ventus adest.
Tenditur in medias mons Argentarius undas
Ancipitique iugo caerula curva premit.
Transversos colles bis ternis milibus artat;
Circuitu ponti ter duodena patet:
Qualis per geminos fluctus Ephyreius Isthmos
Ionias bimari littore findit aquas.
Vix circumvehimur sparsae dispendia rupis;
Nec sinuosa gravi terra labore caret:
Mutantur toties vario spiramina flexu.
Quae modo profuerant vela, repente nocent.
Eminus Igilii silvosa cacumina miror:
Quam fraudare nefas laudis honore suae.

Haec proprios nuper tutatast insula saltus
Sive loci ingenio seu domini genio;
Gurgite cum modico victricibus obstitit armis,
Tamquam longinquo dissociata mari:
Haec multos lacera suscepit ab urbe fugatos;
Hic fessis posito certa timore salus.
Plurima terreno populaverat aequora bello
Contra naturam classe timendus eques.
Vnum mira fides vario discrimine portum
Tam prope Romanis, tam procul esse Getis.
Tangimus Vmbronem: non est ignobile flumen;
Quod tuto trepidas excipit ore rates:
Tam facilis pronis semper patet alveus undis,
In pontum quoties saeva procella ruit.
Hic ego tranquillae volui succedere ripae:
Sed nautas, avidos longius ire, sequor.
Sic festinantem ventusque diesque relinquit;
Nec proferre pedem nec revocare licet.
Littorea noctis requiem metamur arena:
Dat vespertinos myrtea silva focos:
Parvula subiectis facimus tentoria remis;
Transversus subito culmine contus erat.
Lux aderat: tonsis progressi stare videmur:
Sed cursum prorae terra relicta probat.
Occurrit chalybum memorabilis Ilva metallis,
Qua nil uberius Norica gleba tulit;
Non Biturix largo potior strictura camino,
Nec quae Sardonico cespite massa fluit.
Plus confert populis ferri fecunda creatrix
Quam Tartessiaci glarea fulva Tagi.
Materies vitiis aurum letale parandis:
Auri caecus amor ducit in omne nefas:
Aurea legitimas expugnant munera taedas,
Virgineosque sinus aureus imber emit:
Auro victa fides munitas decipit urbes:
Auri flagitiis ambitus ipse furit.
At contra ferro squallentia rura coluntur,
Ferro vivendi prima reperta viast.

Saecula semideum, ferrati nescia Martis,
Ferro crudeles sustinuere feras.
Humanis manibus non sufficit usus inermis,
Si non sint aliae ferrea tela manus.
His mecum pigri solabar taedia venti:
Dum resonat variis vile celeuma modis.
Lassatum cohibet vicina Faleria cursum,
Quamquam vix medium Phoebus haberet iter.
Et tum forte hilares per compita rustica pagi
Mulcebant sacris pectora fessa iocis:
Illo quippe die tandem renovatus Osiris
Excitat in fruges germina laeta novas.
Egressi villam petimus lucoque vagamur;
Stagna placent saepto deliciosa vado.
Ludere lascivos intra vivaria pisces
Gurgitis inclusi laxior unda sinit.
Sed male pensavit requiem stationis amoenae
Hospite conductor crudior Antiphate.
Namque loci querulus curam Iudaeus agebat,
Humanis animal dissociale cibis.
Vexatos frutices, pulsatas imputat algas,
Damnaque libatae grandia clamat aquae.
Reddimus obscaenae convicia debita genti,
Quae genitale caput propudiosa metit:
Radix stultitiae: cui frigida sabbata cordi,
Sed cor frigidius relligione sua.
Septima quaeque dies turpi damnata veterno,
Tamquam lassati mollis imago Dei.
Caetera mendacis deliramenta catastae
Nec pueros omnes credere posse reor.
Atque utinam numquam Iudaea subacta fuisset
Pompeii bellis imperiisque Titi!
Latius excisae pestis contagia serpunt,
Victoresque suos natio victa premit.
Adversus surgit Boreas: sed nos quoque remis
Surgere certamus, dum tegit astra dies.
Proxima securum reserat Populonia litus,
Qua naturalem ducit in arva sinum.

Non illic positas extollit in aethera moles
Lumine nocturno conspicienda Pharos:
Sed speculam validae rupis sortita vetustas,
Qua fluctus domitos arduus urget apex,
Castellum geminos hominum fundavit in usus,
Praesidium terris indiciumque fretis.
Agnosci nequeunt aevi monumenta prioris:
Grandia consumpsit moenia tempus edax.
Sola manent interceptis vestigia muris:
Ruderibus latis tecta sepulta iacent.
Non indignemur mortalia corpora solvi.
Cernimus exemplis oppida posse mori.
Laetior hic nostras crebrescit fama per aures:
Consilium Romam paene redire fuit.
Hic praefecturam sacrae cognoscimus urbis
Delatam meritis, dulcis amice, tuis.
Optarem verum complecti carmine nomen,
Sed quosdam refugit regula dura pedes.
Cognomen versu dederis, carissime Rufi:
Illo te dudum pagina nostra canit.
Festa dies pridemque meos dignata penates
Poste coronato vota secunda colat:
Exornent virides communia gaudia rami:
Provectast animae portio magna meae.
Sic mihi, sic potius placeat geminata potestas:
Per quem malueram, rursus honore fruor.
Currere curamus velis aquilone reverso,
Cum primum roseo fulsit Eous equo.
Incipit obscuros ostendere Corsica montes,
Nubiferumque caput concolor umbra levat.
Sic dubitanda solet gracili vanescere cornu
Defessisque oculis Luna reperta latet.
Haec ponti brevitas auxit mendacia famae:
Armentale ferunt quem perarasse pecus,
Tempore Cyrnaeas quo primum venit in oras
Forte secuta vagum femina Corsa bovem.
Processu pelagi iam se Capraria tollit.
Squallet lucifugis insula plena viris.

Ipsi se monachos Graio cognomine dicunt,
Quod soli nullo vivere teste volunt.
Munera fortunae metuunt, dum damna verentur.
Quisquam sponte miser, ne miser esse queat?
Quaenam perversi rabies tam stulta cerebri,
Dum mala formides, nec bona posse pati?
Sive suas repetunt fatorum ergastula poenas,
Tristia seu nigro viscera felle tument.
Sic nimiae bilis morbum assignavit Homerus
Bellerophonteis sollicitudinibus:
Nam iuveni offenso saevi post tela doloris
Dicitur humanum displicuisse genus.
In Volaterranum, vero Vada nomine, tractum
Ingressus dubii tramitis alta lego.
Despectat prorae custos clavumque sequentem
Dirigit et puppim voce monente regit.
Incertas gemina discriminat arbore fauces
Defixasque offert limes uterque sudes:
Illis proceras mos est adnectere lauros
Conspicuas ramis et fruticante coma,
Vt praebente viam densi symplegade limi
Servet inoffensas semita clara notas.
Illic me rabidus consistere Corus adegit,
Qualis silvarum frangere lustra solet.
Vix tuti domibus saevos toleravimus imbres.
Albini patuit proxima villa mei.
Namque meus, quem Roma meo subiunxit honori,
Per quem iura meae continuata togae.
Non exspectatos pensavit laudibus annos;
Vitae flore puer, sed gravitate senex.
Mutua germanos iunxit reverentia mores,
Et favor alternis crevit amicitiis.
Praetulit ille meas, cum vincere posset, habenas:
At decessoris maior amore fuit.
Subiectas villae vacat aspectare salinas:
Namque hoc censetur nomine salsa palus,
Qua mare terrenis declive canalibus intrat,
Multifidosque lacus parvula fossa rigat.

Ast ubi flagrantes admovit Sirius ignes,
Cum pallent herbae, cum sitit omnis ager:
Tum cataractarum claustris excluditur aequor,
Vt fixos latices torrida duret humus.
Concipiunt acrem nativa coagula Phoebum,
Et gravis aestivo crusta calore coit;
Haud aliter quam cum glacie riget horridus Hister
Grandiaque adstricto flumine plaustra vehit.
Rimetur solitus naturae expendere causas,
Inque pari dispar fomite quaerat opus:
Vincta fluenta gelu concepto sole liquescunt,
Et rursus liquidae sole gelantur aquae.
O, quam saepe malis generatur origo bonorum!
Tempestas dulcem fecit amara moram:
Victorinus enim, nostrae pars maxima mentis,
Congressu explevit mutua vota suo.
Errantem Tuscis considere compulit agris
Et colere externos capta Tolosa lares.
Nec tantum duris nituit sapientia rebus:
Pectore non alio prosperiora tulit.
Conscius Oceanus virtutum, conscia Thyle,
Et quaecumque ferox arva Britannus arat:
Qua praefectorum vicibus frenata potestas
Perpetuum magni faenus amoris habet.
Extremum pars illa quidem discessit in orbem,
Sed tamquam media rector in urbe fuit.
Plus palmaest illos inter voluisse placere,
Inter quos minor est displicuisse pudor.
Illustris nuper sacrae comes additus aulae
Contempsit summos ruris amore gradus.
Hunc ego complexus ventorum adversa fefelli,
Dum videor patriae iam mihi parte frui.
Lutea protulerat sudos aurora iugales:
Antemnas tendi littoris aura iubet.
Inconcussa vehit tranquillus aplustria flatus,
Mollia securo vela rudente tremunt.
Adsurgit ponti medio circumflua Gorgon
Inter Pisanum Cyrnaicumque latus.

Aversor scopulos, damni monumenta recentis:
Perditus hic vivo funere civis erat.
Noster enim nuper iuvenis maioribus amplis,
Nec censu inferior coniugiove minor,
Impulsus furiis, homines terrasque reliquit,
Et turpem latebram credulus exul adit.
Infelix putat illuvie caelestia pasci,
Seque premit laesis saevior ipse deis.
Non, rogo, deterior Circeis secta venenis?
Tunc mutabantur corpora, nunc animi.
Inde Triturritam petimus: sic villa vocatur,
Quae late expulsis insula paene fretis.
Namque manu iunctis procedit in aequora saxis,
Quique domum posuit, condidit ante solum.
Contiguum stupui portum, quem fama frequentat
Pisarum emporio divitiisque maris.
Mira loci facies. Pelago pulsantur aperto
Inque omnes ventos litora nuda patent:
Non ullus tegitur per brachia tuta recessus,
Aeolias possit qui prohibere minas:
Sed procera suo praetexitur alga profundo,
Molliter offensae non nocitura rati;
Et tamen insanas cedendo interligat undas,
Nec sinit ex alto grande volumen agi.
Tempora navigii clarus reparaverat Eurus:
Sed mihi Protadium visere cura fuit;
Quem qui forte velit certis cognoscere signis,
Virtutis specimen corde videre putet:
Nec magis efficiet similem pictura colore,
Quam quae de meritis mixta figura venit.
Aspicienda procul certo prudentia vultu,
Formaque iustitiae suspicienda micat.
Sit fortasse minus, si laudet Gallia civem:
Testis Roma sui praesulis esse potest.
Substituit patriis mediocres Vmbria sedes:
Virtus fortunam fecit utramque parem.
Mens invicta viri pro magnis parva tuetur,
Pro parvis animo magna fuere suo.

Exiguus regum victores cespes habebat,
Et Cincinnatos iugera pauca dabant.
Haec etiam nobis non inferiora feruntur
Vomere Serrani Fabriciique foco.
Puppibus ergo meis fida in statione locatis
Ipse vehor Pisas qua solet ire pedes.
Praebet equos, offert etiam carpenta tribunus,
Ex commilitio carus et ipse mihi,
Officiis regerem cum regia tecta magister,
Armigerasque pii principis excubias.
Alpheae veterem contemplor originis urbem,
Quam cingunt geminis Arnus et Ausur aquis;
Conum pyramidis coeuntia flumina ducunt:
Intratur modico frons patefacta solo:
Sed proprium retinet communi in gurgite nomen,
Et pontum solus scilicet Arnus adit.
Ante diu, quam Troiugenas fortuna penates
Laurentinorum regibus insereret,
Elide deductas suscepit Etruria Pisas;
Nominis indicio testificata genus.
Hic oblata mihi sancti genitoris imago,
Pisani proprio quam posuere foro.
Laudibus amissi cogor lacrimare parentis:
Fluxerunt madidis gaudia maesta genis.
Namque pater quondam Tyrrhenis praefuit arvis,
Fascibus et senis credita iura dedit.
Narrabat, memini, multos emensus honores
Tuscorum regimen plus placuisse sibi:
Nam neque opum curam, quamvis sit magna, sacrarum
Nec ius quaesturae grata fuisse magis:
Ipsam, si fas est, postponere praefecturam
Pronior in Tuscos non dubitabat amor.
Nec fallebatur, tam carus et ipse probatis:
Aeternas grates mutua cura canit;
Constantemque sibi pariter mitemque fuisse,
Insinuant natis qui meminere senes.
Ipsum me gradibus non degenerasse parentis

Gaudent, et duplici sedulitate fovent.
Haec eadem, cum Flaminiae regionibus irem,
Splendoris patrii saepe reperta fides:
Famam Lachanii veneratur numinis instar
Inter Tybrigenas Lydia tota suos.
Grata bonis priscos retinet provincia mores
Dignaque rectores semper habere bonos,
Qualis nunc Decius, Lucilli nobile pignus,
Per Coryti populos arva beata regit.
Nec mirum, magni si redditus indole nati
Felix tam simili posteritate pater.
Huius vulnificis satira ludente Camenis
Nec Turnus potior nec Iuvenalis erit.
Restituit veterem censoria lima pudorem:
Dumque malos carpit, praecipit esse bonos.
Non olim sacri iustissimus arbiter auri
Circumsistentes reppulit harpyias?
Harpyias, quarum discerpitur unguibus orbis,
Quae pede glutineo quod tetigere trahunt:
Quae luscum faciunt Argum, quae Lyncea caecum:
Inter custodum publica furta volant.
Sed non Lucillum Briareia praeda fefellit,
Totque simul manibus restitit una manus.
Iamque Triturritam Pisaea ex urbe reversus,
Aptabam nitido pendula vela Noto:
Cum subitis tectus nimbis insorduit aether;
Sparserunt radios nubila rupta vagos.
Substitimus. Quis enim sub tempestate maligna
Insanituris audeat ire fretis?
Otia vicinis terimus navalia silvis,
Sectandisque iuvat membra movere feris.
Instrumenta parat venandi vilicus hospes
Atque olidum doctas nosse cubile canes.
Funditur insidiis et rara fraude plagarum
Terribilisque cadit fulmine dentis aper,
Quem Meleagrei vereantur adire lacerti,
Qui laxet nodos Amphitryoniadae.
Tum responsuros persultat bucina montes,

Fitque reportanti carmine praeda levis.
Interea madidis non desinit Africus alis
Continuos picea nube negare dies.
Iam matutinis Hyades occasibus udae:
Iam latet hiberno conditus imbre Lepus,
Exiguum radiis, sed magnis fluctibus, astrum,
Quo madidam nullus navita linquit humum.
Namque procelloso subiungitur Oarioni
Aestiferumque Canem roscida praeda fugit.
Vidimus excitis pontum flavescere arenis
Atque eructato vertice rura tegi:
Qualiter Oceanus mediis infunditur agris,
Destituenda vago cum premit arva salo;
Sive alio refluus nostro conliditur orbi,
Sive corusca suis sidera pascit aquis.

LIBER SECVNDVS.

Nondum longus erat nec multa volumina passus,
Iure suo poterat longior esse liber:
Taedia continuo timuit censura labori,
Sumere ne lector iuge paveret opus.
Saepe cibis adfert serus fastidia finis:
Gratior est modicis haustibus unda siti.
Intervalla viae fessis praestare videtur
Qui notat inscriptus milia crebra lapis.
Partimur trepidum per opuscula bina ruborem,
Quem satius fuerat sustinuisse semel.
Tandem nimbosa maris obsidione solutis
Pisano portu contigit alta sequi.
Arridet placidum radiis crispantibus aequor,
Et sulcata levi murmurat unda sono.

Incipiunt Appennini devexa videri,
Qua fremit aerio monte repulsa Thetis.
Italiam rerum dominam qui cingere visu
Et totam pariter cernere mente velit,
Inveniet quernae similem procedere frondi,
Artatam laterum conveniente sinu.
Milia per longum decies centena teruntur
A Ligurum terris ad freta Sicaniae:
In latum variis damnosa amfractibus intrat
Tyrrheni rabies Adriacique sali.
Qua tamen est iuncti maris angustissima tellus,
Triginta et centum milia sola patet.
Diversas medius mons obliquatur in undas,
Qua fert atque refert Phoebus uterque diem:
Vrget Dalmaticos Eoo vertice fluctus,
Caerulaque occiduis frangit Etrusca iugis.
Si factum certa mundum ratione fatemur,
Consiliumque dei machina tanta fuit;
Excubiis Latii praetexuit Appenninum
Claustraque montanis vix adeunda viis.
Invidiam timuit natura parumque putavit
Arctois Alpes opposuisse minis:
Sicut vallavit multis vitalia membris,
Nec semel inclusit, quae pretiosa tulit.
Iam tum multiplici meruit munimine cingi
Sollicitosque habuit Roma futura Deos.
Quo magis est facinus diri Stilichonis acerbum,
Proditor arcani qui fuit imperii.
Romano generi dum nititur esse superstes,
Crudelis summis miscuit ima furor:
Dumque timet, quidquid se fecerat ipse timeri,
Immisit Latiae barbara tela neci.
Visceribus nudis armatum condidit hostem,
Illatae cladis liberiore dolo.
Ipsa satellitibus pellitis Roma patebat,
Et captiva prius, quam caperetur, erat.
Nec tantum Geticis grassatus proditor armis:
Ante Sibyllinae fata cremavit opis.

Odimus Althaeam consumpti funere torris:
Nisaeum crinem flere putantur aves.
At Stilicho aeterni fatalia pignora regni
Et plenas voluit praecipitare colos.
Omnia Tartarei cessent tormenta Neronis,
Consumat Stygias tristior umbra faces.
Hic immortalem, mortalem perculit ille;
Hic mundi matrem perculit, ille suam.
Sed deverticulo fuimus fortasse loquaces:
Carmine propositum iam repetamus iter.
Advehimur celeri candentia moenia lapsu:
Nominis est auctor sole corusca soror.
Indigenis superat ridentia lilia saxis,
Et levi radiat picta nitore silex.
Dives marmoribus tellus, quae luce coloris
Provocat intactas luxuriosa nives.

Reliqua desunt.

I. INDEX CARMINVM.

Nondum longus erat II, 1.
Velocem potius reditum I, 1.

II. INDEX NOMINVM.

Aeneadae I. 68.
Aeneas I, 182.
Aeolius I, 536.
Africa I, 147.
Africus I, 631.
Agenoreus I, 261.
Agylla I, 226.
Albinus I, 168. 466.
Alcides I, 76.
Allia I, 125.
Alpes II, 36.
Alsius I, 223.
Althaea II, 53.
Amphitryoniades I, 628.
Antiphates I, 382.
Appenninus II, 15. 33.
Aquilo I, 429.
Arctous II, 36.
Aremoricus I, 213.
Argentarius mons I, 315.
Argus I, 611.
Arnus I, 566. 570.
Assyrius adi. I, 83.
Aurelius adi. I, 39.
Ausur I, 566.
Bellerophonteus I, 450.
Biturix adi. I, 353.
Boreas I, 399.
Brennus I, 125.
Briareius I, 613.
Britannus I, 500.
Caeretanus I, 225.
Caesareus I, 305.
Camena I, 603.
Capraria I, 439.
Castor I, 155.
Castrum I, 227.
Catulus I, 298.
Centumcellae I, 237.
Chalybs I, 351.
Chelae I, 184.
Cincinnatus I, 556.
Circaeus I, 525.
Circenses I, 201.
Corsica I, 431.
Corsus adi. I, 438.
Corus I, 463.
Corythus I, 600.
Cosa I, 286. 297.
Cyrnaeus I, 437.
Cyrnaicus I, 516.
Cytherea I, 156.
Dalmaticus II, 29.
Decius I, 599.
Elis I, 573.
Eous subst. et adi. I, 430. II, 29.
Ephyreius I, 319.
Etruria I, 573.
Etruscus II, 30.
Euboicus I, 247.
Exuperantius I, 213.
Fabricius I, 558.

Faleria I, 371.
Faunus I, 234.
Flaminia I, 593.
Gallia I, 549.
Gallicus I, 20.
Gallus I, 209.
Getae I, 142. 336.
Geticus I, 40. II, 51.
Gorgon I, 515.
Graecia I, 100.
Graius subst. et adi. I, 263. 441.
Graviscae I, 281.
Hadriacus II, 24.
Hannibal I, 128.
Harpyia I, 608. 609.
Helicon I, 264.
Hercules I, 293.
Hesperius I, 150.
Hister I, 485.
Homerus I, 195. 449.
Hyades I, 633.
Igilius I, 325.
Ilva I, 351.
Inuus I, 282.
Ionius I, 320.
Iris I, 98.
Isthmos I, 319.
Italia II, 17.
Iudaea I, 395.
Iudaeus I, 383.
Iuvenalis I, 604.
Lachanius I, 595.
Latius I, 12. 149. 311. II, 33. 46.
Laurentinus I, 570.
Lepidus subst. et adi. I, 296. 299. 312.
Lepus I, 634.
Libye I, 59.
Ligur II, 22.
Lucillus I, 599. 613.
Lydia I, 596.
Lynceus I, 611.
Macetes I, 85.
Maenala I, 233.
Maro I, 170.
Mars I, 67. 301. 365.
Medus I, 84.
Meleagreus I, 627.
Messalla I, 268.
Munio I, 279.
Musa I, 266.
Mutinensis 301.
Nero II, 57.
Nilus I, 145.
Niseus II, 54.
Noricus I, 352.
Oarion I, 637.
Oceanus I, 56. 499. 641.
Osiris I, 375.
Paeonius I, 74.
Palladius I, 208.
Pan I, 233.
Parthus I, 85.
Phoebus I, 57. 184. 372. 483. II, 28.
Pierius I, 267.
Pisae I, 532. 560. 573.
Pisanus subst. et adi. I, 516. 576. II, 12.
Plias I, 187.
Poenus I, 173.
Pompeius I, 396.
Populonia I, 401.
Protadius I, 542.
Publicola I, 272.
Pygmaeus adi. I, 291.
Pyrgi I, 223.
Pyrrhus I, 127.
Quirinus I, 157.
Rhenus I, 145.
Roma I, 3. 48. 116. 167. 200. 298. 416. 467. 550. II, 40. 49.
Romanus subst. et adi. I, 7. 79. 133. 210. 336.
Romuleus I, 2. 152.
Romulides I, 68.
Rufius I, 168. 421.
Rutulus adi. I, 170.
Samnis I, 126.
Sardonicus I, 354.
Sardous I, 296.
Serranus I, 558.
Sicania II, 22.
Sibyllinus II, 52.

Sirius I, 479.
Stilicho II, 41. 55.
Stygius II, 58.
Tagus I, 356.
Tarpeius I, 108.
Tartareus II, 57.
Tartessiacus I, 356.
Thermae I, 249.
Thetis II, 16.
Thyle I, 499.
Tiberis I, 180.
Titus I, 396.
Tolosa I, 496.
Triturrita I, 527. 615.
Troiugena I, 571.
Turnus I, 604.
Tuscus subst. et adi. I, 39. 495. 582. 586.
Tybrigena I, 596.
Tybris I, 151.
Tyrius I, 174.
Tyrrhenus I, 233. 579. II, 24.
Vada I, 453.
Venus I, 67. 236.
Victorinus I, 493.
Vmbria I, 551.
Vmbro I, 337.
Volaterranus I, 453.
Volusus I, 169.
Vrsa I, 60.

III. INDEX GRAMMATICVS.

ast (in formula 'ast ubi') I, 479.
ego
mihi non mi.
Falĕria I, 371.
Harpўĭae I, 608. 9.
Lāchanius? I, 595.
Paeŏnius I, 75.
populo I, 333.
prŏpago subst. I, 7.
prōpudiosus I, 388.
reccidit I, 312.
relligio I, 390.
relligiosus I, 13. 390.
-u dativus? I, 421.
-um pro -arum vel -orum Aeneadum, Romulidum I, 68. Macetum ib. 85. semideum ib. 365.

DE POETIS SAECVLI V. C. X.

Hadriani a tempore cum ipsius principis auctoritate rursus coalita esset imitatio scriptorum antiquissimorum, quamquam suus semper mansit honos Vergilio, tamen priorum aetate poetarum magis observarunt exempla Frontoni aequales. E quibus maxime fama percrebuere praeter ipsum Hadrianum P. Annius Florus, amicus eius, et paullo posteriores aetate Annianus Faliscus, Iulius Paullus, L. Appuleius. Vnde nonnulli Plauti Terentiique senarios iambicos et trochaicos septenarios propriis carminibus restauravere. Sed plures multo Laevii Varronisque et aequalium hisce metrorum numerositatem approbaverunt. Qui fuere multiformes, tenelli, arguti, nitoris supra quam credi potest studiosi, quamquam certum est simplicem pulchri rectique sensum nullo fuco nullisque lenociniis posse compensari. Nempe dum varietati metrorum et elegantiae consulitur, minore cum cura habuerunt illud quae cuique essent apta carmini. Vnde et Serenus res leviculas haud raro cothurnatis persequitur numeris et quidam eo dementiae progressi, ut epici carminis materiam dimetris iambicis attenuarent. Hoc est quod dicit Quintilianus circa stilicidia affici, de maiestate populi Romani demisse agere et subtiliter.

Ceterum omisi versus illos, qui apud scriptores historiae Augustae occurrunt, ne barbaries horum Anniani ac Sereni et reliquorum officeret nitori, simul quia persuasum erat eos melius reservari syllogae illi, quo omnia, quotquot extant, Romanorum carmina popularia complectimur.

I. AELIVS HADRIANVS.

Videnda quae dixit de Hadriano Bernhardyus h. l. L. ed. III pgg. 297, 8. Hic imperator inter cetera vitae oblectamenta etiam versibus mediocribus Graeca pariter ac Latina lingua scriptis haud mediocrem operam insumpsit. Fuit enim ut ait Spartianus et poematum et litterarum omnium, maxime veterum, studiosissimus; nam et Ciceroni Catonem, Vergilio Ennium, Sallustio Caelium praetulit. Fuere autem scripta diversi generis, sed saepius tenuis. Pueros quos habebat delicatos versibus eum celebrasse aliaque amatoria carmina condidisse narrat Spartianus [c. XIIII]. Quid quod eundem equi sui venatici cui nomen erat Borystheni tumulo epigrammata ab ipso composita insculpsisse auctor est Cassius Dio [LXVIIII, 10]?

1. ego nolo Florus esse,
amblare per tabernas,
latitare per popinas,
culices pati rutundos.

Spartianus in vita Hadriani c. 16: Floro poetae scribenti ad se 'ego nolo Caesar esse' e. q. s. rescripsit. — V. 2 'amblare' Casaubonus, cf. d. r. m. 366; 'ambulare' v.

2. lascivus versu, mente pudicus eras.

Appul. apol. pg. 410 ed. Oud. 'divus Hadrianus cum Voconi amici sui poetae tumulum versibus muneraretur, ita scripsit 'lascivus' e. q. s. Cet. cf. Mart. I, 4, 8.

3. animula vagula blandula,
hospes comesque corporis,
quae nunc abibis in loca,
pallidula, rigida, nudula!
nec ut soles dabis iocos.

Spart. ib. c. 25: et moriens quidem hos versus fecisse dicitur 'animula' e. q. s. tales autem, nec multo

meliores fecit et Graecos. — Post v. 4 fortasse quaedam lacuna hausta.

Praeter haec quae recte tribuantur Hadriano carmina Latina non extant. Nam tale 'ut belli sonuere tubae' et parodia eius 'Almo, Theon, Thyrsis' [210. 253 M.] cum nulla fere membranarum auctoritate addita sint Hadriano (nam codicem Parisinum 6630, saeculo si dis placet XIII tribuendum, in quo et haec poemata et illud 'Borysthenes Alanus' huic adscripta esse testatur catalogus non moror) silentio mittemus; nec minus illa 'Mantua da veniam', 'Thrax puer adstricto' [554. 69], e quibus hoc ne antiquum quidem videri assentior Schradero. Denique restant inscriptiones duae 'ille ego Pannoniis' et 'Borysthenes Alanus', quarum origo ut incerta satis tamen suspecta et ab Hadriano utique aliena. Quis enim putabit hominem cultissimum Graeculorum serae aetatis vel aliquando Romanorum more [cf. d. r. m. 355] nomen suum choriambica mensura extulisse [209, 3], aut nocendi verbum iunxisse accusativo [211, 7], aut versus Aristophanei trochaeum priorem violasse spondeo [ib. 4] et illius pariter atque anacreontei alternantem seriem confusis metris turbasse sicut evenit in epigrammate de Borysthene. Quod equidem puto compositum ab eo, qui Mysiam, in qua Hadrianum venationi indulsisse refert Dio, putaret Moesiam, cum potius sit Asiae regio.

II. P. ANNIVS FLORVS.

Dixerunt de Floro Iahnius et Muellerus, quorum utrique Ottonis est praenomen, ille in praefatione librorum historici Flori pgg. XXXVIIII sqq., hic in dissertatione de P. Annio Floro poeta a. 1855 Berolini edita pgg. 6 sqq.

P. Annius Florus cuius dissertationis qua quaeritur Vergilius utrum oratoribus magis an poetis sit

annumerandus (eandem etiam de Lucano motam quaestionem constat) particula quaedam ante annos circiter XXV innotuit quin idem sit cum Floro poeta, Hadriani amico illo, cuius extant quaedam epistularum ad imperatorem datarum reliquiae, non videtur posse dubitari. Is igitur c. a. p. Chr. 74 natus in Africa cum puero coronam in certamine poetarum Iovi Capitolino sacrato ab Domitiano propter invidiam imperatoris assequi non licuisset quamquam efflagitante populo, taedio repulsae victus peragrato orbe terrarum tandem in Hispania Tarraconensi constitit ibique ludum aperuit. Deinde Romam regressus in amicitiam Hadriani qui plurimum vixit cum hominibus litteratis videtur pervenisse, nisi eam iam ante cum homine ex Hispania genus ducente contraxit. — Sed enim fata Flori qui volet ex tractatu illo obvio plerisque cognoscet. Nunc de poematis videamus; nam historiarum T. Livii epitomen, quam liber Bambergensis Iulio Floro, Nazarianus L. Annaeo Floro tribuit, etsi huius quoque auctorem Hadriano aequalem fuisse constat, alienum esse a poeta facile adducor ut credam. Ceterum dolendum quod huius tam pauca eaque dubitationi non prorsus exempta prostant carmina. Ac primum quidem certo eius esse apparet versus apud Spartianum extantes; neque falsi videntur esse qui tetrametros quos proximo loco exhibemus servata Salmasiani libri scriptura in quo est Flori (nam in Thuaneo legitur 'Floridi', quae sequente 'de' evenit labes) eidem adscribunt Annio. Nam et pleraque omnia Salmasiani codicis carmina Afrorum sunt poetarum. Minus certa res de illo 'venerunt aliquando rosae'. Quamquam quod Rivinus pro eo quod est Flori scribendum esse putat de Floribus, praecedentium eiusdem argumenti carminum titulis confutatur. Et aliquando in libro Salmasiano eorundem auctorum carmina longo extant intervallo dirempta. Quae cum ita sint, poematium illud Flori, quo certe non est indignum,

reliquiis addendum esse censui. Praeterea Riesius dubitavit an praecedentia tria opuscula quae in libro Salmasiano unam paginam duobus versibus minus complent, ita quidem ut ab illo 'Flori' incipiat nova, eidem sint tribuenda. Quae opinio quaquam incerta habet tamen quo commendetur. Certe haec carmina non sine causa nexa in libro scripto sed mutua imitatione orta facile tibi persuadebis. Simillimi autem argumenti nec ad illa emendanda inutile idyllium de rosis, quod recte seu secus inter Ausonii legitur opera.

Denique fuere qui pervigilium Veneris tribuerent Floro: nimis tamen res ambigua.

1. ego nolo Caesar esse,
amblare per Britannos
*
* * Scythicas pati pruinas.

Spartianus in vita Hadriani c. 16. — 'Amblare' Casaubonus, 'ambulare' v. — Post Britannos lacunam unius versus esse Hadriani responso probari adnotavit Jahnius.

[de qualitate vitium]

2. Bacche, vini tu repertor, plenus adsis vitibus, effluas dulcem liquorem conparandum nectari, conditumque fac vetustum, ne malignis venulis asperum ducat saporem, versus usum in alterum.

In eis carminibus quae Salmasiano et Thuaneo libris tradita extant, ne nimius essem non nisi potissimas dittographias adposui, cum reliquae facili opera peti possint ex Riesii sylloge.

De qualitate vitium; 'vitium' ego; 'vitae' cdd. — V. 2, scripsi 'vini tu' pro 'vitium' sive 'vitum', quod irrepsit mendum ex eo quod sequitur 'vitibus'. Ita vini repertor dicitur Bacchus a Rutilio Namatiano I, 73. — ib. 2 'comparandum' T. — ib. 3 'ne' T, 'nec' S. — ib. 4 'alterum' docti; 'altero' T, 'alteros' S.

3. mulier intra pectus omnis celat ulcus pestilens:
dulce de labris locuntur, corde vivunt noxio.

V. 1. 'mulier intra pectus omnis' Piersonus; 'o. m. i. p.' v. — ib. 'ulcus' Bouhierius, 'virus' cdd.

4. sic Apollo, deinde Liber sic videtur ignifer:
ambo sunt flammis creati prosatique ex ignibus,
ambo de donis calorem vite, radio conferunt,
noctis hic rumpit tenebras, hic tenebras pectoris.

V. 3 'donis' Schraderus, 'comis' v. — ib. 'vite, radio conferunt' idem ('conferunt' iam Salmasius); 'vitae (om. T) et r. conserunt' ST.

5. quando ponebam novellas arbores mali et piri,
cortici summae notavi nomen ardoris mei.
nulla fit iam exinde finis vel quies cupidinis:
crescit arbor, gliscit ardor, animus implet litteras.

V. 3 'fit iam' ego, 'fit' v.; 'facta' Baehrensius; 'fuit' Schraderus contra rationem musicam. — v. 4 'animus' Peerlcampius, 'ramus' cdd.; ita leg. 'animorum lib. pr.' pro 'amorum' in Parisino 7311. — 'implet' i. e. 'aequat'.

6. qui mali sunt, non fuere matris ex alvo mali,
sed malos faciunt malorum falsa contubernia.

V. 1 'ex' vel 'abs' Pithoeus, 'ab' cdd. Cf. Theogn. v. 305, 6.

7. sperne mores transmarinos, mille habent offucias.
cive Romano per orbem nemo vivit rectius:
quippe malim unum Catonem, quam trecentos Socratas.

V. 1 'offucias' Salmasius, 'officia' vel 'offugia' cdd.; fort. 'offucia'. — ib. 3 'Socratas' docti, 'Sogrates' S, 'Socreteas' T.

8. tam malumst habere nummos, non habere quam malumst;
tam malumst audere semper, quam malumst semper pudor;
tam malumst tacere multum, quam malumst multum loqui;
tam malumst foris amica, quam malumst uxor domi.

nemo non haec vera dicit, nemo non contra facit.

V. 2 pudor, dictus ut apud Hor. sat. I, 6, 57; Tac. ann. XI, 35.

9. consules fiunt quodannis et novi proconsules;
solus aut rex aut poeta non quodannis nascitur.
10. venerunt aliquando rosae. per veris amoeni
ingenium una dies ostendit spicula florum,
altera pyramidas nodo maiore tumentes,
tertia iam calathos, totum lux quarta peregit
floris opus. pereunt hodie, nisi mane leguntur.

V. 1 amoene S. — ib. 3 'per' Baehrensius; 'pro' cdd., non recte; qui enim indignantis interiectio huic loco apta? — ib. 5 'leguntur' Baehrensius, 'legantur' v. Ceterum quantum ad sententiam carminis conferenda Hieronymi epistul. 26 illa 'quis parturientem rosam et papillatum corymbum, antequam in calathum fundatur orbis et tota rubentium foliorum pandatur ambitio, immature demessum aequis oculis marcescere videat?'

* * *

de rosis.

11. [a quales ego mane rosas procedere vidi!
nascebantur adhuc neque erat par omnibus aetas.
prima papillatos ducebat tecta corymbos,
altera puniceos apices umbone levabat,
tertia iam totum calathi patefecerat orbem,
quarta simul nituit nudati germine floris.
dum levat una caput dumque explicat altera nodum,
sic, dum virgineus pudor exinuatur amictu,
ne pereant lege mane rosas: cito virgo senescit.]

V. 1 'a' add. Baehrensius, al. 'o'. — ib. 3 'tecta' add. Oudendorpius. — ib. 5 'tertia iam' ego, in S utrum 'tertiam' an 'tertiam non' legatur non satis apparet ex adnotatione Riesii. Sed quid reponendum sit utique, probatur c. 10 v. 4. — ib. 6 'nudati' Oud., 'mutato' S; cf. idyll. de rosa vv. 23, 4.

— ib. 8 'exsinuatur' Salmasius, cf. id. carm. v. 29; 'extenuatur' S. — ib. 9 'cito' add. Salm.

Eiusdem.

de rosa.

12. [aut hoc risit Amor aut hoc de pectine traxit
purpureis aurora comis aut sentibus haesit
Cypris et hic spinis insedit sanguis acutis.]

V. 2 'purporeis' S.

Eiusdem.

de rosis.

13. [hortus erat Veneris, roseis circumdatus herbis,
gratus ager dominae, quem qui vidisset amaret.
dum puer hic passim properat decerpere flores
et velare comas, spina libavit acuta
marmoreos digitos: mox ut dolor adtigit artus
sanguineamque manum, tinxit sua lumina gutta.
pervenit ad matrem frendens defertque querellas.
'unde rosae, mater, coeperunt esse nocentes?
unde tui flores pugnare latentibus armis?
bella gerunt mecum. floris color et cruor unumst'.]

* * *

V. 3 'hic puer dum' S, corr. Salmasius. — ib. 9 'pugnare' idem, 'pugnant' S, 'pungunt latitantibus' Scriverius, fort. 'pugnant latitantibus'. — ib. 'gerunt' v., 'gerant' S; 'est' quod in codice legitur post 'floris' ad finem metri revocavit Baehrensius. Veneris responsum lacuna haustum recte statuit Riesius.

Denique addidi fragmenta pedestri sermone conscripta, quae leguntur apud Charisium pgg. 38. 113. 99, quoniam videri possunt sumpta ex praefatione poematum datorum ad Hadrianum. Sunt autem haec: Annius Florus ad Divum Hadrianum 'poematis delector' (ea bis leguntur verba) et porro: Fl. ad D. H. 'quasi de Arabe aut Sarmata manubias'.

III. APVLEIVS.

I. LIBER LVDICRORVM.

Ex libro ludicrorum quae servata sunt praeter unum versum leguntur in apologia Apulei. Ceterum etiam Anniani Falisca carmina ludicra vocavit Terentianus.

1. Calpurniane, salve properis versibus.
misi, ut petisti, mundicinas dentium,
nitelas oris ex Arabicis frugibus,
tenuem, candificum, nobilem pulvisculum,
complanatorem tumidulae gingivulae,
converritorem pridianae reliquiae,
nequae visatur tetra labes sordium,
restrictis forte si labellis riseris.

Ap. apol. pg. 391 ed. Oud.: primo igitur legerunt e ludicris epistolium de dentifricio versibus scriptum ad quendam Calpurnianum.

V. 2 'mundicinas' Lipsius, cdd. 'munditias' sive 'mundicias'.

2. et Critias mea deliciast et salva, Charine,
pars in amore meo, vita, tibi remanet.
ne metuas: nam me ignis et ignis torreat, ut vult,
hasce duas flammas, dum potior, patiar.
hoc modo sim vobis, unus sibi quisque quod ipsest.
hoc mihi vos eritis, quod duo sunt oculi.

Apol. pg. 401: venio ad ceteros versus, ut illi vocant, amatorios, quos tamen tam dure et rustice legere, ut odium moverent. Sed quid ad magica maleficia, quod ego pueros Scriboni Laeti, amici mei, carmine laudavi? An ideo magus, quia poeta? recitem denuo, ut sciant me eorum non pigere.

V. 1 'delicia est et' Kruegerus, 'deliti stet' .. Victorianus, 'delitescet' Florentinus, ut tamen ultimae sex litterae m. 2 scriptae sint in rasura.

3. florea serta, meum mel, et haec tibi carmina dono.
carmina dono tibi, serta tuo genio;
carmina, uti, Critia, lux haec optata canatur,
quae bis septeno vere tibi remeat;
serta autem, ut laeto tibi tempore tempora vernent,
aetatis florem floribus ut decores.
tu mihi des contra pro verno flore tuum ver,
ut nostra exuperes munera muneribus.
pro implexis sertis complexum corpore redde,
proque rosis oris savia purpurei.
quod si animam inspires donaci, iam carmina nostra
cedent victa tuo dulciloquo calamo.

Apol. p. 402: 'florea — calamo'. — recitem nunc et alios, quos illi quasi intemperatissimos postremum legere. Habes crimen meum, Maxime, quasi improbi comissatoris de sertis et canticis compositum. Hic illud etiam reprehendi animadvertisti, quod, cum aliis nominibus pueri vocentur, ego eos Charinum et Critiam appellitarim.

V. 5 'des' Kruegerus, 'das' cdd., v. 'da'. ib. 11 'animam' Colvius, 'animum' cdd.; 'donaci' Hauptius Hermae II, 222, 'dona et' v. Id vocabulum etiam reperitur versu illo 'tale quale vere dulce sibilat teres donax'.

4. nei fuisti quondam Athenis parcus atque abstemius.

Nonius pg. 68 s. v. abstemius 'Apuleius in se f. e. q. s. in libro ludicrorum'. Scripsi 'nei'; 'inse' Guelf., 'in sise' Turic., 'in se' compuncto 'in' Leidensis prior; ib. 'parcus' docti, 'paucius' cdd.

II. ORACVLVM APOLLINIS MILESII.

5. montis in excelsi scopulo tu siste puellam,
ornatam mundo funerei thalami.
nec speres generum mortali stirpe creatum,
sed saevum atque ferum, vipereumque malum,

qui pinnis volitans super aethera cuncta fatigat,
flammaque et ferro singula debilitat,
quo tremit ipse Iovis, quo numina terrificantur,
fulmina quem horrescunt et Stygiae tenebrae.

Apul. Metam. pg. 301 Oud.: sed infortunatissimae filiae miserrimus pater suspectatis caelestibus odiis et irae superum metuens dei Milesii vetustissimum percontatur oraculum et a tanto numine precibus et victimis ingratae virgini petit nuptias et maritum, sed Apollo quamquam Graecus et Ionicus propter Mileti conditorem sic Latina sorte respondit.

V. 1 'tu siste' Iahnius, 'iste' cum ras. m. 1 cd., m. 2 'subsiste'. — ib. 7 'quo' docti, 'quod' v. — De forma 'Iovis' videnda quae diximus in libro nostro pg. 379. — ib. 8 'fulmina quem' ego, 'fluminaque' cd.

IIII. ANNIANVS.

De Anniano et Septimio praeter plurimos alios dixere Wernsdorfius in epimetro p. L. m. p. II paginis 282 sqq. et Santenius ad Terentiani Mauri v. 1816. Meliora longe (nam hi ut vera passim falsis contaminarent ea re sunt inducti quod Terentianum putarunt circa finem saec. p. Chr. n. primi floruisse) protulit Lachmannus in praefatione Mauri. Denique de utroque poeta diximus libri nostri pgg. 96—98. Ibi etiam carminum Sereni potissima collegimus.

De Anniano extant Auli Gellii, cuius fuit aequalis, testimonia l. VI c. 7, VIIII 10, XX 8. Eorum adscribam initia.

Annianus poeta praeter ingenii amoenitates literarum quoque veterum et rationum in literis oppido quam peritus fuit et sermocinabatur mira quadam et scita suavitate.

Annianus poeta et plerique cum eo eiusdem Mu-

sae viri summis assiduisque laudibus hos Vergilii versus ferebant, quibus Volcanum et Venerem iunctos mixtosque iure coniugii, rem lege naturae operiendam, verecunda quadam translatione verborum cum ostenderet demonstraretque protexit.

Annianus poeta in fundo suo, quem in agro Falisco possidebat, agitare erat solitus vindemiam hilare atque amoeniter.

Igitur hic vir quem et litteratorem veterum scriptorum cum primis curiosum pariterque poetam fuisse tradit Gellius scripsit idyllia quibus ruralis vita depingeretur incerto librorum numero; nec enim quicquam efficias versu Terentiani 1820. Eis de fundo illo in Faliscorum terra sito Faliscis nomen indidit. Ceterum his quamquam haud dubie etiam inserta fuere erotica carmina, idem tamen argumentum propriis Fescenninorum opusculis videtur esse persecutus. Nam Ausonius, qui solus eorum meminit in epilogo centonis nuptialis [pg. 214 ed. Bip.], Annianum memorat inter eos auctores, qui totis libris lascivam tractaverint materiam.

Difficillima est quaestio de Sereno Anniani sectatore, quam tamen longe aliter expediendam censeo ac visum est Lachmanno, qui disseruit de poetis quos dixi in praefatione Terentiani [pg. XIII sqq.], ubi Anniano Falisco Fescenninos sive ludicra carmina adscribit, quod genus poematis postmodo Septimius Serenus Faliscis suis renovaverit. Sed primum omnium testimonia veterum quibus tangitur res, de qua agitur, cum cura expendenda. Itaque apud Ter. vv. 1988 sqq. haec leguntur:

syllaba praeterea numero superadditur isti.
non refert qualis, cum sit suprema futura.
hoc refert sane, brevis ut paenultima fiat,
ultima quae metro fuit hoc inventa Sereni.
nam lyrici quotiens sua volunt
carmina per varios dare sonos,
pluribus illa modis ita novant.

dactylicum hoc fieri magis amat;
vel si ponitur unus alius
pes, modo tertius hunc retineat.
talia docta Falisca legimus.
nam tibi notius hoc genus erit,
carmine siquid ab hoc posuero.
'quando flagella iugas, ita iuga,
vitis et ulmus uti simul eant.
nam nisi sint paribus fruticibus,
umbra necat teneras Amineas'.

Iam ut concedam ex his verbis certum prorsus de auctore ultimorum versuum statui non posse, tamen simpliciter iudicaturis facile persuadebitur ipsis illis probari sat certo non fuisse Serenum eum qui docta illa Falisca, e quibus quaedam deprompsit Terentianus, scripsit. Praeterea cum notum utique esset Mauro Annianum et Falisca scripsisse carmina et in his etiam usum esse metro Calabrio, non facile adducor ut credam illum tam ambiguo sermone fuisse usurum, si Sereni versus exhibuisset, praesertim ubi mentio eius facillime potuit adnecti ad exempla ex eiusdem nominatim compellati carminibus opusculorum ruralium prolata vv. 1973—1991.

Iam ex Terentiano ducta, ut saepe, alio tamen simul adhibito auctore, qui nescio an Iuba fuerit, apud Marium Victorinum pg. 178 G. leguntur haec 'item ex tribus dactylis accedente ad extimam clausulam pyrrhichio seu iambo lyrici versus metrum, quod Graeci Calabrion appellant, informabitur, usurpatum a pastoribus Calabris, qui decantare res rusticas his verbis solent, quod genus metri Annianus Faliscum carmen inscribit, tamquam

carmina per varios dare modos;

ut est illud apud Septimium Serenum: quando flagella ligas, ita liga, vitis et ulmus uti simul eant'. Idem pg. 180 et metrum tale 'pergat amica Venus modo iocis' et paroemiacum illud 'unde, unde colonus? Eoi a flumine venit Oronti' dicit vocitata Falisca.

Sed quod adscribit Sereno ea quae sunt 'quando flagella ligas', aut egregie fallor aut verba Terentiani quae supra posui male intellecta non ipsius Sereni exemplar, quali umquam eum usum esse non potest probari, secutus est. Nec existet facile quisquam, qui Sereno pervicacius adscribat versus istos, si solo ea res adseratur testimonio Victorini. Nam mirificus haud raro stupor eiusdem in adhibendis Terentiani verbis. Ita pg. 177 ex vv. huius 1967, 68 hoc si dis placet Pomponium metro usum elicere sibi visus est:

Priamique aras damnare pias tunc,

cum illud *tunc* ipsius sit Mauri. Aliud insignis eiusdem neglegentiae exemplum Lachmannus notat ad v. Ter. 2881.

At enim etiam Servius in eis quae profert ad aen. IIII, 291 versum ut puta 'quando flagella ligas, ita liga' adscribit Sereno, cuius carminum notitiam non ex solo Terentiano hausit ille. Audio; sed cum huius metrici haud raro librum adhibuerit scholiasta, vel illum versiculum ex eodem petitum satis fit probabile. Quamquam potuit etiam sumi ex libris Victorini. Nam et alibi eiusdem mentionem videtur inicere [ad georg. IIII, 373]. Servium ut solet excripsit scholiasta Statii Bambergensis ad theb. III, 311.

Frustra autem Lachmannus provocat ad alterum eiusdem quod ipsi videtur Servii testimonium. Nam in centimetro pg. 1824 cum haec legantur ut exemplum metri Falisci

docta Falisca Serene reparas,

demonstrari ait ille etiam ab ipso Servio profecta, non ab interpolatore addita ea quae sunt adscripta ad aen. IIII, 291. Sed illud argumentum qualecumque ne pondus habere videatur, iam demonstrabo non posse centimetrum illum — quem ipse vocavit auctor — scriptum esse a Servio. Id cur negem tres potissimum causas habeo.

Ac primum quidem non adducor ut credam opusculum tam ieiunum et indoctum a grammatico sui temporis eruditissimo esse profectum; neque enim, ut hoc exemplo utar, verus ille Servius galliambum ex dimetro iambico catalectico cum anapaesto vel spondio et duobus iambis constare dixisset. Etiam hoc notandum quod cum in scholiis Servius poetarum versus ex plurima lectione petitos afferat paene innumerabiles, centimetri auctor adeo eos reformidat, ut ne in notissimis quidem metris Vergilii sive Horatii exempla promere sustineat, quae siquando succurrerunt ea proprio periculo invertere quam integra adhibere maluit, sicut factum in Sapphico illo:

Faune nympharum metus et voluptas.

Denique versu illo

mortem contemnunt laudato vulnere Getae

indicari auctorem non Rhadagaiso et Alarico aequalem (is enim odium potius vel contemptum quam laudem huius gentis declararet) sed qui fuerit Gothorum regibus, ut est in chronicis, obtinentibus Italiam iam alibi monui [ann. phil. a. 1866 p. 565]. Vnde eadem verba similis condicionis homo Isidorus per errorem poetae nescio cui adscripta ad extollendam Getarum virtutem affert in chronicis [pg. 731 ed. Grot.].

Quae cum ita sint, Albinus ille qui in praefatione centimetri memoratur videtur fuisse filius eius qui a. p. Chr. 493 consul factus est imperii occidentalis.

Notum autem Servii vel Sergii nomen saepe a librariis medii aevi adscriptum aliorum auctorum enchiridiis grammaticis sive metricis. Nam et tractatus de finalibus qui Prisciano fuit recentior [cf. ann. phil. l. m.] et incerti temporis libellus de metris Horatianis eidem tributi homini.

Sed ut revera scripserit centimetrum Servius, non tamen probabitur testimonio eius Sereni esse illa 'quando flagella ligas, ita liga'. Nam versum, unde

orta est disputatio nostra 'docta Falisca Serene reparas' ex Terentiani illis 'talia docta Falisca legimus' esse fictum nemo ut opinor dubitabit. Ex eodem apertissime fonte ducta quamquam diverso errore quae Augustinus in quarto de musica libro profert cap. 30: neque enim si Faliscus nescio qui metra ita composuit ut haec sonant 'quando flagella ligas, ita liga, vitis et ulmus uti simul eant', scire hoc possumus. Ceterum non erat cur miraretur Santenius epitheton illud 'docta'. Nam id Terentianus ut adderet videtur esse impulsus ea re quod Laevii omnino et aequalium eius ad imitationem fuere composita carmina Falisca, quae et dictionum proprietate et numerorum multitudine pariter ac difficultate referebant illos. Quamquam quis ignorat a Catulli inde tempore nihil frequentius appellatione illa in poetis vel carminibus laudandis?

Sed ut redeam in viam, de versibus illis 'quando flagella ligas, ita liga' e. q. s. ita mihi videtur statuendum, ut dicatur eos in enchiridio illo quo pariter usi sunt Terentianus et Victorinus ut Calabrii metri exemplum ex Faliscis petitum carminibus sine nomine auctoris, quippe noti plerisque et obvii, esse prolatos; quos cur Sereno adscripserint auctorum Terentiano posteriorum plerique nullam aliam esse causam quam quod proxime praegresso in huius versibus nomine illius per errorem sane facilem ac frequentem Septimii ut praecedens ita etiam posterius crediderunt esse exemplum, cum Anniani libros inspiciendi aut voluntas eos deficeret aut facultas.

Ceterum vel hoc videtur dubium, num recte asserat Victorinus metrum quod est 'quando flagella ligas, ita liga' Faliscum carmen vocatum ab Anniano. Certe non solo hoc numero opuscula eius quae inscripsit Falisca composita esse constat. Quare propius a fide abesse existimo hic quoque eum ut saepe lapsum esse interpretando Terentiano. Nam eodem certissime errore praeceps datus falsus Servius, qui

cum aperte solo sit usus Mauro hoc etiam Faliscum dicit metrum. Accedit quod Victorinus eiusdem Terentiani verbis deceptus paroemiacum quoque metrum dicit Faliscum vocitatum.

Quae si recte disputata esse videbuntur, apparet simul quadamtenus inverti, quae Henricus Keilius in quaestionibus grammaticis Erlangae a. 1860 editis de aetate Iubae metrici disseruit. Nam cum hic exemplo ab ipso ut videtur conficto 'siqua flagella iugabis ante putare decet' aperte prodat peritiam versus qui est 'siqua flagella iugas ita iuga', Keilius pg. 19 eum Sereno posteriorem esse dixit atque adeo saeculi III fini vel initio quarti adscribendum. Sed enim si Anniani est metrum istud, nihil obstat quin Iubam Hephaestioni fere aequalem hoc est circa finem saeculi praecedentis floruisse existimemus. Et tutius erit, ni fallor, — ut in re incerta — Iubam, qui Victorino teste [pg. 127] inter metricos auctoritatem primae eruditionis obtinuit, quam potest fieri antiquissimo adscribi tempori.

Longe expeditior res est in altero Terentiani testimonio, quod habetur ubi paroemiaci affert metri exempla. Ibi haec leguntur vv. 1816 sqq.:

atque ille poeta Faliscus
cum ludicra carmina pangit
'uva una set uva Falerna,
et ter feror et quater anno'.
libro quoque dixit eodem
'unde, unde colonus? Eoi
a flumine venit Oronti.'

Nempe haec salva Latinitate referri posse ad Serenum nego. Quid enim? ut ille aemulatione Anniani inductus scripserit librum Faliscorum titulo, num ideo recte dicetur poeta Faliscus? Quis hercule, ut hoc exemplo utar, eum qui *Λοκρικὰ ἄσματα* imitetur argumento atque adeo inscriptione ideo Locrum poetam nominabit? Quis Horatium Aeolium appellavit vatem, quia principem se Aeolium carmen ad Italos

modos deduxisse gloriatur? Nec vero Annianus ideo Faliscus poeta audit quod Faliscorum carminum edidit libros sed quod fundum in agro Falisco habuit.

Quae cum ita se habeant, apparet falli qui Serenum Faliscorum carminum librum composuisse testimoniis veterum credunt adstrui; neque ea per se opinio umbram habet probabilitatis. Quid enim? Annianus cum Sueium secutus et Laevium idylliis suis quae inscripsit Falisca ruralis vitae suavitatem descripserit, nonne eandem plane materiam ruralibus opusculis tractasse constat Septimium? Qui igitur unus homo idem argumentum etiam altero recoqueret opere? Nam illud mitto ipsum Faliscorum titulum, cum aptissimus sit libris Anniani, ineptum esse Sereni carminibus, nisi forte etiam hunc fundum in Faliscorum agro possedisse existimabimus.

Ceterum ne illud quidem sat constat fueritne revera, id quod vulgo credunt, exemplo Annianus Sereno. Neque tamen potest negari opinionem hanc sua defendi probabilitate. Nam idem plane argumentum et Faliscis carminibus et opusculis ruralibus, similis utrique poetae variorum pariter atque insolentium metrorum amor, ut omittam comparem poetarum Augusto priorum aemulationem. Ita etiam paroemiacum numerum utrumque adhibuisse constat, neque est cur Serenum Calabrio metro usum esse negemus, quod placuisse sui temporis lyricis satis aperte declarat Terentianus vv. 1992 sqq. — Ceterum ipsis verbis Terentiani quae sunt 'talia docta Falisca legimus; nam tibi notius hoc genus erit, carmine siquid ab hoc posuero' abunde declarari existimo non ignotum neque inglorium fuisse Annianum apud saeculi III homines. Mox sensim idem abire in oblivionem. Certe praeter Victorinum et Ausonium disertam eius mentionem factam non inveneris; neque sat constat, Boethius qui in libris de consolatione philosophiae [III, 1] versibus qui sunt 'qui serere ingenum volet agrum, liberat arva

prius fruticibus' aperte tangit illud 'nam nisi sint paribus fruticibus' ipsius Anniani librum an Terentiani memoriam respexerit.

I. CARMINA FALISCA.

1. uva una, set uva Falerna,
et ter feror et quater anno.

Terentianus ubi metrum enarrat paroemiacum vv. 1816 sqq.: atque ille poeta Faliscus cum ludicra carmina pangit. De coniectura scripsi 'una set'; vulgo sine sensu ac durissimo metro 'uva sum et'.

2. unde, unde colonus? Eoi
a flumine venit Oronti.

Terentianus Maurus v. 1820 libro quoque dixit eodem (poeta Faliscus) e. q. s. 'unde unde'. Hinc Mar. Vict. pg. 180: inde intellegi datur ex huiusmodi anapaestis carmen illud Faliscum, quod constat ex spondeo duobus anapaestis et syllaba esse compositum 'unde' e. c. — Omittit alterum unde Victorini liber Parisinus. Correxi interpunctionem. 'Eoi' docti, 'Eoae' Ter. et Mar. — Oronti, cf. Verg. Aen. I, 220. Vulgo inepte ac pessimo metro scribitur 'undae, unde colonus Eoi' e. r. — Ceterum illud 'venit' utrum a veniendo an a veneundo descendat incertum.

3. quando flagella iugas, ita iuga,
vitis et ulmus uti simul eant.
nam nisi sint paribus fruticibus,
umbra necat teneras Amineas.

Ter. Maurus ad exemplum metri quod Calabrion esse vocitatum a Graecis narrat Victorinus pg. 178 (constat autem priore parte hexametri qui fit caesura instituta semiquinaria et paeone quarto sive proceleusmatico) ita pergit vv. 1995 sqq. 'dactylicum hoc fieri magis amat: vel si ponitur unus alius pes, modo tertius hunc retineat. talia docta Falisca legi-

mus: nam tibi notius hoc genus erit, carmine siquid ab hoc posuero 'quando flagella' e. q. s. Marius Victorinus pg. 178 in eiusdem metri exemplo: ut est illud Sereni 'quando — eant'; idem paullo post rursus adfert v. 2. — Servius ad aen. IIII, 291: sane quando do brevi est naturaliter; sic Serenus qu. — liga. — Eadem Schol. Stat. ad theb. III, 311. — Augustinus de musica IIII, 30: si Faliscus nescio qui metra ita composuit ut haec sonant 'quando flagella' e. q. s. — Versum primum et secundum Iuba metricus respexit in exemplo confusorum ac mixtorum dactyli spondeique ac trochaei, quod affert Priscianus in libro de metris Terentii pg. 1322. 'Iugas' 'iuga' Terentianus; et confirmatur hoc eis quae sunt apud Iubam; 'ligas' 'liga' Victorinus, Servius, schol. Stat., ap. quem est 'italica', Augustinus. Nota illud 'Amineas' efferri correptis secunda et tertia, quas producunt Vergilius georg. II, 97 et Samm. 544. Nec tamen id mirum, cum quidam Servio auctore Amineum vinum dictum esse putarint quasi sine minio. Vnde et Ausonius epist. XVIII, 31 pro choriambo posuit Amineum. Ceterum cum recordatione huius fragmenti compositum est metrum Boetii illud [d. c. ph. III, 1] 'qui serere ingenuum volet agrum, liberat arva prius fruticibus'.

4. [acuta falce si virentes aesculos]

Mar. Vict. pg. 131: sed et bacchiacis et creticis coniugationibus adaeque usi sunt ut est hoc 'acuta' e. q. s. Vulgo 'esculos'. Haec Anniano quam Sereno tribui tutius. — Ceterum nugatur grammaticus; nam habes ingenuum trimetrum iambicum admisso in pari sede spondeo.

II. FESCENNINI.

Ausonius in epimetro centonis nuptialis, ubi excusat eius lasciviam 'nam quid Anniani Fescenninos,

quid antiquissimi poetae Laevii Erotopaegnion libros loquar? quid Euenum, quem Menander sapientem vocavit? quid ipsum Menandrum? quid comicos omnes? quibus severa vita est et laeta materia'.

V. SEPTIMIVS SERENVS.

Septimius Serenus incertae originis (quamquam Afrum fuisse non abhorret a probabilitate, nihil tamen ut statui possit certi) circa annum u. c. millesimum floruisse est existimandus. Is Sueium et Laevium et aequales huius secutus plane ut Annianus quem et ipsum videtur esse aemulatus opuscula ruralia composuit, incerto voluminum numero. E quibus secundum memorat scholiasta Iuvenalis. Neque repugnat versus ille Terentiani:

Septimius docuit quo ruris opuscula libro.

Etenim librum saepe pro toto opere poni quis ignorat?

In his carminibus Septimius bucolicorum more ruris opera pariterque res amatorias persequitur; nec enim ullum est fragmentum, quod non ad hanc facili opera referri possit materiam.

Hic est poeta, quo nullus e Latinis exceptis tamen ut videtur Laevio ac Varrone et Terentiano plura metra adhibuit. Idem etsi nec ipse vitii eius fuit expers quod poetis saeculi a. u. c. decimi adfuisse supra memoravi tamen insigni excellit suavitate, magnopere ut sit dolendum eius libros intercidisse. Et hercule non exigua floruit idem existimatione apud posteros.

1. a. inquit amicus ager domino
'si bene mi facias, memini'.

---

1. b. pinea brachia cum trepidant,
audio canticulum Zephyri.

Terentianus ubi de tetrametro dactylico agit vv.

1975 sqq. Septimius docuit quo ruris opuscula libro, hoc genere adsidue cecinit. ponere pauca mihi sat erit. Ex Terentiani carmine ut pleraque petita habet eadem Marius Victorinus pg. 177 G, ubi minus bene legitur 'dum' pro 'cum', et 'mihi' pro 'mi'. Versus 3. 4 ex alterius carminis principio sumpti.

2. rure puella vagat virido.

Nonius pg. 467 s. v. vagas pro vagaris. Serenus opusculis.

3. pingere collibitumst. graphidem date. promite chromatium.

Diomedes pg. 516 Sereni aliud tale est: pingere e. q. s. — superius comma est tetrametrum heroum ex superiore, posterius comma est dimidium elegiaci. — 'chromatium' scripsi, quam facile patiar coniecturam potiori cedere; 'volarium' cdd.

4. labiumque insigne revellit.

Nonius s. v. labium pg. 210: Serenus in opusculis. — 'labiumque' edd., 'laviumque' cdd. — Quantum ad rem, cf. Hor. c. I, 13, 11—15.

5. culicellus amasio Tullae.

Diomedes pg. 513, qui nugas affert de hoc metro. 'Tullae' Wernsdorfius, 'Tulle' v.

6. callet senium arte bibendi.

Nonius pg. 257: callet significat scit — Serenus in opusculis. — 'callet' Genevensis liber cum priore Lugd., 'callent' Guelf. 'bibendi' Iunius, 'vivendi' v.

7. [distractos atque sallitos]

Fuere qui haec verba quae leguntur ap. Diomedem pg. 372, cum Severo adscripta essent a grammatico, Sereno poetae tribuenda esse censerent, subtracta equidem l, ut paroemiacum aequarent. Sed illi quam longe a vero aberrarint ut plene intellegatur legenda quae adnotavit Keilius l. m.

8. cedo testula trita solo! cor iet tibi per speculum, Panope.

Diomedes pg. 511: anapaesticus, qui ex pedibus anapaestis constat, talis est in Sereno. — 'cedo'

Scaliger, 'caelo' vel 'cede' cdd. — 'solo. cor iit' idem ('iet' ego, cf. d. r. m. 403), 'sol occurrit' sive 'solem occurret' scripti.

9. quodsi tibi virgo favens reseret cita claustra puerperii.

Diomedes pg. 516 Sereni aliud tale: quodsi e. q. s. — hic si primum semipedem detrahas, erit simile proximo superiori (3). — 'virgo', Diana. — 'favens' Wernsdorfius, 'fervens' cdd.

10. qui naufragio naviculam aufers Picenae marginis acta.

Diomedes pg. 516. Serenus fecit huiusmodi versum: qui e. q. s. superius comma est ex anapaestico chorico de quo supra dictum est. nam hoc 'qui navigium navicula aufers' simile est illi 'audax nimium qui freta primus'. inferius autem comma quod est tale 'Picenae marginis acta' simile est illi 'Troiae qui primus ab oris'. — 'naufragio naviculam' scripsi, 'navigium navicula' cdd. excepto quod posteriore loco 'navigius' alter Parisinus. 'Picenae' docti, scripti 'Picenee' vel similia.

11. animula miserula properiter abiit.

Diomedes pg. 513 proceleumaticum metrum est quale fecit Serenus. Eundem versum ipsius vel potius librariorum errore — de qua re diximus nuper ad Catulli LXIV, 235 — Nonius pg. 517 s. v. properiter adscribit Catullo. 'propter iter' cdd. Diomedis. 'abiit' Lachmannus, 'abit' Nonius, 'obit' vel 'obiit' libri Diomedis. Cf. Hadr. 3, 3. — Sed enim ne illud quidem quod est 'obiit' male habere comprobatur versiculo '*perit* abit avipedis animula leporis'. — Ceterum imitatus est hoc carmen Ausonius parental. 27, 1 'et amita Veneria properiter obiit'.

12. [perit abit avipedis animula leporis]

Haec verba ad proceleusmatici numeri exemplum affert Terentianus v. 1464 et secutus hunc Victorinus pg. 134. 202, Sereno adscribit Martianus Capella pg. 171 ed. Eyss., qui aliquotiens usus metrico illo.

Sed enim haud improbabiliter statuit Westphalius in libris de re rhythmica Graecorum t. II pg. 2 pg. 129 hunc per errorem et deceptum alterius versus qui haud dubie est Sereni similitudine ut puta huius 'animula miserula properiter abiit' Septimio adscripsisse metrum quod potius a grammaticis latinis sit expressum ad exemplum Graeci versiculi qui est '*ἴθι μόλε ταχύποδος ἐπὶ δέμας ἐλάφου*'.

13. [nemus ave reticuit, ager homine silet]

Affert Marius Victorinus pgg. 70. 104. 134 ut exemplum tetrametri proceleusmatici catalectici. Sereno non sine specie quadam tribuere docti. Ceterum loco altero et tertio pro 'silet' legitur 'sonat'. Praeterea in Parisino libro est ubique illud 'hominem'.

14. aut zonulam aut ricam aut acum.

Nonius pg. 539 s. v. rica. Serenus opusculorum (vulgo 'opusculo') lib. I. — 'Zonulam' edd., 'zonula' cdd. — 'aut ricam aut acum' ego, 'aut acum aut ricam' libri.

15. occatio occaecatiost.

Nonius pg. 61 s. v. occationis: Serenus. — Occationem ab occaecando dictam esse auctor est M. Tullius d. sen. XV, 51. Cf. et Isidorus XVII, 2.

16. non dignus in quem debeam
saturam calentem adcingier.

Schol. Iuv. ad IIII, 2 ad partes: aut ad partes quasi comoediae, quae multae sunt in eum, aut ad partes quasi convivii et copulationis mensae. ita et Sesenus ('Serenus' docti) libro II ait. — 'calentem adcingier' ego, 'calente vi adingerere' cdd.

17. ⏑ – ⏑ suave sibilum

Non pg. 223: sibilum neutro ut apud Serenum. — Nota sigmatismum.

18. (laeva manus infuderat).
'inferis manu sinistra
immolamus pocula.

laeva quae vides Lavernae,
Palladis sunt dextera.'

Barthii commentator ad Theb. IIII, 502 'quod inferis diis laeva manu immolaverint indicat, quod ad poculenta tamen solum intelligimus, ut scriptum est apud Serenum'. Apud Lindenbrogium haec leguntur adscripta ad locum quem dixi 'qui sinistra manu funduntur; leva manu ('manus' Paris. 8063) infuderat. inferis sinistra manu immolamus pocula'. Haec etiamsi ex parte Barthii dubiae fidei hominis testimonio nituntur, tamen subtrahere non sustinui. Ceterum dimetros constitui pro tetrametris, et scripsi 'Palladis' pro 'Palladi'.

19. Semiremex Hercules.

Servius ad aen. V, 116: erit nominativus remex. Serenus 's. r.' — Cdd. 'Hercules' vel 'Hercule'. Docti quidam 'Herculis'. Prius verbum corruptum.

20. [pastor ille saepe mane dulce carmen insonat]

Fl. Mallius Theodorus pg. 547 affert exemplum tetr. trochaici qui spondeis caret.

21. [tale quale vere dulce sibilat teres donax]

Mar. Vict. pg. 114, At. Fort. 344 (ubi est 'vere primo') ponunt exemplum puri tetrametri trochaici.

Hos versus, si sunt Sereni, continuos positos fuisse existimem.

22. pusioni meo
septuennis cadus.

Diomedes pg. 516 Serenus mirum comma huiusmodi fecit in his versiculis: pusioni e. q. s. — haec dimetra ex epitrito sunt. — Egregie fallitur Diomedes. — 'pusioni' Monacensis m. 2, 'iusioni' idem m. 1, 'visioni' libri Parisini; praeterea in libris scriptis est 'septuenis' et in isdem 'cadens', quod correxit vitium Scioppius.

23. Iane pater, Iane tuens, dive biceps, biformis,
o cate rerum sator, o principium deorum,
stridula cui limina, cui cardinei tumultus,

cui reserata mugiunt aurea claustra mundi,
tibi vetus ara caluit Aborigineo sacello.

Terentianus vv. 1889 sqq. postquam descripsit choriambicum illud, quo prima usa Sappho '*δεῦτέ νυν ἄβραι Χάριτες καλλίκομοί τε Μοῖσαι*', haec addit: qui multos legere, negant hoc corpore metri Romanos aliquid veteres scripsisse poetas. dulcia Septimius qui scripsit opuscula nuper, ancipitem tali cantavit carmine Ianum. Tum adlatis vv. 1—4 sic pergit: ecce vides *ta mugiunt* esse duos iambos: temporibus namque pares saepe sibi vicissim cedere vel tribrachyn admittere saepe possunt 'tibi vetus' e. q. s. V. 2 adfert Victorinus pg. 116, 4 idem 185, 5 186 et 201, omisso ubique nomine auctoris. Ceterum apud eundem legitur v. 4 illud 'templa' pro eo quod est 'claustra', fortasse rectius, firmatum certe exemplo Lucretii, quod imitatum esse Serenum facile potest credi. Nam ita dixit ille V, 1436 mundi magnum versatili' templum et I, 1039 caeli lucida templa. Sunt preces Sereni ad Ianum sive initio anni sive ea occasione, quam Cato in libro d. r. r. cap. 134 tangit, vel alia factae.

24. [rumpunt teneras uviferae comas lagei]

Mar. Vict. pg. 104 Sotadius dicitur, ut est ille (vulgo 'et est illae'). Sereno tribuit Wernsdorfius.

25. ad mercatum eo, vilice:
quid vis inde vehi aut agi?

Nonius pg. 431: mercatus est locus, in quo agitur mercatura. Serenus opusculis. Prior versus legitur apud eundem grammaticum pg. 212 s. v. mercatus, ubi Serenus ruralibus memoratur.

26. geritque intus in oppidum
anhelos Panope greges.

Ter. M. ubi memorat in basi metri glyconii saepe et iambum admitti vv. 2627 sqq.: hoc de Septimii potes iunctis noscere versibus. — 'Panope' docti, 'Panopae' ed. princ. — Panope vilica eademque amica Septimii.

27. [iuverunt segetes meum laborem]

Ter. 2855 sqq. sed iste versus (anacreontius) quali compositus tome sit edam 'iuverunt' e. c.

Haec Petronii inter reliquias rettulere nonnulli, rectius Sereno tribuas, nisi ipse finxit Terentianus.

28. et nihil est quod amem Flaminia minus.

Mallius Theodorus de metris pg. 538 G.: metrum aliud dactylicum pentametrum recipit pedes hos: dactylum sive spondium loco primo et secundo, catalecton in medio, inde duos dactylos sine catalecto, ut est illud Sereni e. q. s. 'Flaminia minus' cd. Paris., 'flammiamuni' Guelf. Flaminiam viam respici putat Wernsdorfius; ego feminae potius nomen esse existimarim; nam pleraque Sereni fuere erotica.

29. [tibi nascitur omne pecus, tibi crescit herba]

Ter. vv. 1913 sqq. dum metrum archebulium enarrat: 'turba terribilem sonitum dedit aere curvo' (ex Verg. VIIII, 503) anapaestus inest quater, ultimus antibacchos. similem dabo versiculum, magis ut probetur 'tibi' e. q. s.; cf. et 1918. Eundem versiculum afferunt Marius Victorinus pg. 183, Diom. 498, Atilius 313. 'Herba' semel Victorinus et sic bis Diom. et Atil.; 'haedus' bis Ter. et Vict. Ceterum Pana sive Palem alloqui quicumque scripsit hunc versum sat apertum.

30. [caduca popli coma glauca iam per agros]

Mar. Vict. pg. 81: hypercatalectum vero (trimetrum iambicum) cum ad integram coniugationem una abundat syllaba, ut est hoc trimetrum choriambicum 'caduca' e. q. s. Idem pg. 164: ponamus enim exempli causa choriambicum trimetrum hypercatalectum, non ex solis choriambis sed admixtum, ut sit prima quaedam coniugatio diiambus, secunda choriambus, tertia diiambus et syllaba, quando hypercatalectum est ut est 'caduca' e. q. s. Idem versus pg. 165 bis recurrit leniter inmutatus. Scripsi de coniectura 'popli', id quod optimo confirmatur libro in quo est pg. 81 'poplicum aglauca'.

Atque idem restituendum ubique. — Videnda quae nuper disputavimus m. Rh. XXV, 2.

Fictum esse hunc versum a grammatico propter ipsam illam syncopen 'popli', quae exemplo caret alias, equidem minime crediderim; sed est fortasse Anniani. — Metrum autem idem, quod habes in Aeschyli Prometheo vincto vv. 128. 144

μηδὲν φοβηθῇς· φιλία γὰρ ἅδε τάξις.
λεύσσειν, Προμηθεῦ· φοβερὰ δ' ἐμοῖσιν ὅσσοις.

Aliud eiusdem numeri exemplum affert ad locum priorem scholiasta ex Sophoclis Tyro. — Eodem compositum Optatiani carmen XIII.

31. Servius ad aen. II, 15 instar — caret praepositione sicut peregre, quamvis Serenus lyricus *ad instar* dixerit. Exscripsit haec scholiasta Statii Bambergensis ad Theb. I, 419. — Serv. ad XII, 923 instar ut supra diximus per se plenum est nec recipit praepositionem, licet Serenus *ad instar* dixerit, quod in idoneis non invenitur auctoribus.
32. Servius ad aen. VI, 289: Serenus tamen poeta dicit Gorgonas puellas fuisse summae (vulgo 'unius') pulchritudinis, quas cum vidissent adulescentes stupore torpebant. unde fingitur quod siquis eas vidisset vertebatur in lapidem.
33. Servius ad aen. VIIII, 762: poples po correpta est, sicut in Sereno legitur, sed producitur positione.

VI. ALPHIVS AVITVS.

De Alphio Avito post Wernsdorfium praef. in poet. lat. min. p. III pg. 31 dixit Lachmannus in praefatione Ter. Maur. pg. XII; non tamen satis plene. De eodem egimus l. n. pg. 102 sq.

Libri Excellentium.

Ter. Maur. vv. 2446 sqq. de dimetro iambico:

plerumque nec carmen modo,
sed et volumen explicat.
ut pridem Avitus Alphius
libros poeta plusculos
usus dimetro perpeti
conscribit excellentium.

Ex libro I.

1. marite, si sanguis Curis,
Sabina si caedes placet,
in me, oro, convertas manus.

Apud Priscianum pg. 633 post illa 'nunc in usu non sunt' quidam cdd. haec addunt: Alpheus (corr. Bondamus) tamen Avitus in I excellentium Curis posuit pro Quiris.

Ex libro II.

2. tum litterator creditos
ludo Faliscum liberos
causatus in campi patens
exteraque muri ducere
spatiando paulatim trahit
hostilis ad valli latus.

Priscianus pg. 823: illud tamen sciendum, quod in o supina tam corripiunt quam producunt auctores more verborum sive adverbiorum in o terminantium. Alphius Avitus in II excellentium. — V. 5 ad eandem rem probandam etiam adhibet Priscianus pgg. 809. 1136. 'Exteraque' Lachmannus, 'extraque' cdd.

3. seu tute malis hospites
seu tute captivos, habe.

Priscianus pg. 947 ubi ait id quod est tute correpta esse finali haec habet: 'Alphius Avitus in II excellentium 'seu tute' e. q. s. Sunt enim dimetri iambici. — 'Habe' Valesius, 'habes' cdd. (adhaesit s ex proximo vocabulo). Idem criticus minus recte ut puto illa 'mavis' et 'obsides'. Sunt autem verba litteratoris ad imperatorem Romanum.

VII. MARIANVS.

De Mariano Lupercaliorum poeta disseruimus l. n. pg. 103. Videnda etiam quae notavit Leo ad ea quae adscripsit Servius sive potius interpolator nescioqui eclog. Verg. I versui 20.

1. sed diva flava et candida
Roma Aesculapi filia
nomen novum Latio facit,
quo conditricis nomine
iam Romam ab ipso omnes vocant.

Philargyrius ad ecl. I, 20: Roma et ante Romulum fuit; et a dea eam sibi nomen adquisisse Marianus Lupercaliorum poeta sic ostendit 'sed' e. q. s. Eosdem versus, si fides codicibus nonnullis, etiam Servius protulit ad h. l. Secuti sumus praeter ultimum v. Scaligeri, quae ad Manil. IIII, 775 prompsit, inventa. Nam apud Philargyrium haec leguntur testante Hageno: 'sed de flavo et cano ita Roma abs colapia nomen novum Latio facit, quod conditricis nomine ab ipso omnes Romam vocant'. Apud Servium, ubi similes sunt sordes, sed magis etiam incerta traditionis fides Marinus Lupercorum poeta audit.

INCERTI AVCTORES.

1. dum semhiulco savio
meum puellum savior
dulcemque florem spiritus
duco ex aperto tramite,
anima aegra amore et saucia
cucurrit ad labias mihi,
rictumque in oris pervium
et labra pueri mollia,
rimata itineri transitus,
ut transiliret, nititur.

tum si morae quid plusculae
fuisset in coetu osculi,
amoris igni percita
transisset et me linqueret,
et mira prorsum res foret,
ut fierem ad me mortuus,
ad puerulum intus viverem.

Gell. XVIIII, 11: Celebrantur duo isti Graeci versiculi multorumque doctorum hominum memoria dignantur, quod sint lepidissimi et venustissimae brevitatis. Neque adeo pauci sunt veteres scriptores, qui quidem eos Platonis esse philosophi adfirmant, quibus ille adulescens luserit, cum tragoediis quoque eodem tempore faciendis praeluderet:

τὴν ψυχὴν Ἀγάθωνα φιλῶν ἐπὶ χεί[λεσι]ν ἔσχον·
ἦλθε γὰρ ἡ τλήμων ὡς διαβησομένη.

Hoc *δίστιχον* amicus meus, *οὐκ ἄμουσος* adulescens, in plures versiculos licentius liberiusque vertit. Qui quoniam mihi quidem visi sunt non esse memoratu indigni, subdidi.

V. 1 scripsi 'semhiulco' pro semihiulco. — ib. 2 'meum' v., 'meo' cdd. — ib. 4 'amore' add. Hertzius. — ib. 16 'ut fierem ad me' nos, 'ut ad me fierem' v.; cf. d. r. m. 248. — ib. 17 'puerulum' Hertzius, 'puerum' libri.

2. Elio nam gabalus

Hoc fragmentum heroici versus aequalis ut videtur Heliogabalo auctoris inter exempla tmesis affert Pompeius pg. 309 L. Cet. cf. d. r. m. 347. 366 sq.

3. natura sic est fluminis,
ut obvias imagines
receptet in lucem suam.

Servius ad aen. VIII, 96: ostendit adeo perspicuam fuisse naturam fluminis, ut in eo apparerent imagines nemorum quas Troianae naves secabant. Terentianus 'natura' e. q. s. Haec quae frustra quaeruntur apud Maurum cum vix sit probabile posita fuisse in ultima operum eius parte, alii potius

poetae neoterico ac fortasse Sereno videntur adscribenda. Ceterum in Parisino libro 7929 perperam legitur 'sic est natura' et 'imaginis'.

4. huc ades Lyaee,
Bassareu, bicornis,
Maenole, bimater,
crine nitidus apto;
luteis corymbis
hedera te coronet.
hasta viridis armet.
placidus ades ad aras,
Bacche, Bacche, Bacche.

Affert Atilius Fortunatianus pg. 312 in exemplum metri ithyphallici. Vltimum versum ibidem etiam promit, nec minus Terentianus v. 2594 et Victorinus pg. 162. Idem carmen ex inediti tractatus de versibus codice Neapolitano descripsit Heinsius. Primum metrum Diomedi quoque memoratum pg. 511. Denique Victorinus pg. 125 ubi narrat ithyphallicum numerum saepe solvi in tribrachyn profert vv. 7. 8, sed alterum per interpolationem foedissimam scriptum ita: 'placidus percipe munus'. Cf. ann. philol. a. 1866 pg. 863. V. 3 'Maenole' Vngerus in analectis Propertianis pg. 53; v. 'Maenale' sive 'Maenalie', unde Aldus per interpolationem 'Nyctelie'. — 'apto' nos, 'apte' v. — Anniani vel Sereni esse hoc carmen non abhorret a probabilitate.

5. [Roma, Roma, cerne quanta sit deum benignitas]

Mar. Vict. pg. 70 et Augustinus de musica V, 7 et saepius pro exemplo tetrametri trochaici afferunt. Ceterum videndum frg. 8.

6. Inachiae puellae
seu bovis ille custos.

Ter. v. 2525 sqq.: et choriambus unus praeditus antibaccho claudicat ut priores. videro si novelli versus erit poetae.

7. hostem tegerest paratus et stat ipse nudus.
Ter. v. 2046.

8. urbem tenuem fovent opum benignitate.
Ter. postquam enarravit etiam quinque trochaeos in metro sotadeo reperiri v. 2044 sic pergit: dabo versiculos quo tibi res magis probetur 'urbem' e. q. s.

9. uvas nitidis frontibus Euhan hederis inligat.
Exemplum tetrametri ionici acatalecti affert Victorinus pg. 123 sine nomine auctoris. Falsus Atilius pg. 345 cuinam tribuat non satis constat. Nam quod legitur in codice Vaticano 'apud Cleomaeum invenitur' aperte corruptum est, ut editionis Mediolanensis illud 'apud C. Ienatem'. Alii Maecenati tribuere; sed est haud dubie poetae saec. u. c. X.

10. o qui chelyn canoram plectro regis Italo.
Atilius pg. 320 ubi metrum galliambicum describit 'et ille alterius auctoris: o qui' e. q. s. Hunc versum cum sequente cur neoterico potissimum poetae tribuam apparebit ei qui legerit quae libri nostri pg. 109 dicta sunt. — De coniectura mea venit illud 'regis'; vulgo 'regit'.

11. rutilos recide crines habitumque cape viri.
Affert Diomedes, ubi de galliambico metro agit pg. 514. Videnda quae dixi ad fragmentum praecedens.

12. Diomeden modo magnum dea fecit, dea belli
dominatrix, Phrygas omnis ut in armis superaret.
patulis agmina campis iacuerunt data leto.
pavidi tergaque dantes petierunt trepidae moenia Troiae.
Terentianus vv. 2056 sqq.: apelassonos autem ratione qua regatur cum de pedibus dissererem satis probavi [1511—1516]. Sed quale metrum continuet nunc referemus. dixi Diomeden pedis huius esse formam. in carmine sic est 'Diomeden modo magnum'. Sequentia tribus tetrametris unoque trimetro dispescunt Santenius, Gaisfordius, Lachmannus. At Bent-

leius ad Hor. c. III, 12, 1 totum fragmentum eo modo constituit quem ipsi probavimus. Possis et aliter dispescere. Sed Bentleio ea maxime causa subscribimus, quod ita versuum et sensuum fines ter consentiunt. Ceterum quod dubitat ille, hi versus ipsius sint Terentiani an Sereni, ego neutrius esse existimo; nempe abhorret a modestia illius exempla ex propriis carminibus petita inserere libro; nec Septimii esse res bellicas canere alias memoravi.

13. opima adposui senex
Amori arma Feretrio.

Ter. ubi refert de glyconeis cum basi iambica v. 2631 sqq.: alter consimiles dedit.

14. a purpurae leguli senes.

---

14. b intus hic ubi consitumst.

Ter. ib. 2634 trochaeum quoque sic locat.

Sed finis aliquando faciendus operi; nam pleraque grammaticorum exempla omittenda, quae utrum sint poetarum an ipsorum numquam poterit certo definiri, licet facile adducare ut credas haud paucos Sereni et aequalium huius versus delitescere in eis.

I. INDEX METRORVM.

1. versus heroicus.
2. disticha.
3. tetrametri dactylici catal. in syll.

Sereni 1. 2.

4. tetr. dact. cum trimetris catalecticis in syllabam.

Ser. 3.

5. versus paroemiaci.

Anniani 1. 2 et Ser. 4—7.

6. tetrametri anapaestici brachycatalectici.

Ser. 8. 9.

7. metrum aristophanium.

Ser. 10.

8. anapaestici ut videtur dimetri soluta nimirum ubique praeter ultimam arsi.

Ser. 11—13.

9. dimetri iambici.

Hadr. 2. Ser. 14—17. Alph. 1—3. Mar. 1. Inc. 1. 3.

10. trimetri admissis promiscue spondeis.

Apul. 1. Annianus 4.

11. versus ityphallici.

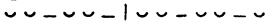

Inc. 4.

12. dimetri troch. acatal.

Ser. 18.

13. dimetr. catal.

Ser. 18. 19.

14. tetr. catal.

– ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ | – ⏑ – ⏑ – ⏑ –

Flor. 2—9. Ap. 4. Ser. 20. 21. Inc. 5.

15. dimetri cretici.

– ⏑ – – ⏑ –

Ser. 22.

16. versus choriambici Aristophanei.

– ⏑ ⏑ – ⏑ – ⏑

Inc. 6.

17. tetrametri choriambici catalectici.

– ⏑ ⏑ – – ⏑ ⏑ – – ⏑ ⏑ – ⏑ – ⏑

Ser. 23.

18. tetrametri ionici a maiori catalectici in disyllabum (versus Sotadei).

⏓ ⏓ ⏑ ⏑ ⏓ ⏓ ⏑ ⏑ ⏓ ⏓ ⏑ ⏑ ⏓ –

Ser. 24. Inc. 7. 8.

19. tetr. ion. a maiori acatalectici.

⏓ ⏓ ⏑ ⏑ ⏓ ⏓ ⏑ ⏑ ⏓ ⏓ ⏑ ⏑ ⏓ ⏓ ⏑ ⏑

Inc. 9.

20. versus dimetri ionici a minori cum anaclasi, qui et anacreontei.

⏑ ⏑ – ⏑ – ⏑ – –

Hadr. 1. Florus 1.

21. versus galliambici duplicato orti anacreonteo, sed altero catalectico.

⏑ ⏑ ⏓ ⏑ ⏓ ⏑ ⏓ ⏓ | ⏑ ⏑ ⏓ ⏑ ⏑ ⏑ ⏓ ⏑ ⏓

Inc. 10. 11.

22. tetrametri ionici a minori.

⏑ ⏑ ⏓ ⏓ ⏑ ⏑ ⏓ ⏓ ⏑ ⏑ ⏓ ⏓ ⏑ ⏑ ⏓ ⏓

Inc. 12.

23. item pentametri.

⏑ ⏑ ⏓ ⏓ ⏑ ⏑ ⏓ ⏓ ⏑ ⏑ ⏓ ⏓ ⏑ ⏑ ⏓ ⏓ ⏑ ⏑ ⏓ ⏓

24. metrum calabrium.

⏓ ⏑ ⏑ ⏓ ⏑ ⏑ ⏓ | ⏑ ⏑ ⏓ ⏑ ⏓

Ann. 3.

25. versus glyconei.

⏓ – ⏓ ⏑ ⏑ ⏓ ⏑ ⏓

⏓ ⏑ ⏓ ⏑ ⏑ ⏓ ⏑ ⏓

⏑ ⏓ ⏓ ⏑ ⏑ – ⏑ –

Ser. 25. 26. Inc. 13. 14.

26. versus phalaecii.

– – – ⏑ ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑.

Ser. 27.

27. pentameter elegiacus cretico finitus.

⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ – | ⏑ – ⏑ – ⏑ –

Ser. 28.

28. metrum archebuleum.

– ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑ – ⏑

Ser. 29.

29. versus ex penthemimeri iambica et ionico anacreonteo compositi.

⏑ – ⏑ – ⏑ | ⏑ – ⏑ – ⏑ – –

Ser. 30.

II. INDEX NOMINVM

Aborigineus Ser. 23.
Aesculapius Mar. 1.
Aminea Ann. 3.
Amor Flor. 12. Inc. 13.
Apollo Flor. 4.
Arabicus Apul. 1.
Bacchus Flor. 1. Inc. 4.
Bassareus Inc. 4.
Britannus Flor. 1.
Caesar Flor. 1.
Calpurnianus Apul. 1.
Cato Flor. 7.
Charinus Ap. 2.
Critias Ap. 2. 3.
Curis Alph. 1.
Cypris Flor. 12.
Diomedes Inc. 12.
Eliogabalus Inc. 1.
Eous Ann. 2.
Euhan Inc. 9.
Falernus Ann. 1.
Falisci Alph. 2.
Falisca tit. Ann. carm.
Feretrius Inc. 13.
Fescennini tit. Ann. carm.
Flaminia Ser. 28.
Florus Hadr. 1.
Gorgones Ser. 32.
Hercules Ser. 19.
Ianus Ser. 23.
Inachius Inc. 6.
Iovis Ap. 5.
Italus Inc. 10.
Latium Mar. 1.
Laverna Ser. 18.
Liber Flor. 4.
Lyaeus Inc. 4.
Maenoles Inc. 4.
Orontes Ann. 2.
Pallas Ser. 18.
Panope 8. 26.
Phryx Inc. 12.
Picenus Ser. 10.
Roma Mar. 1. Inc. 4.
Romanus Flor. 7.
Sabinus Alph. 1.
Socrates Flor. 7.
Scythicus Flor. 1.
Stygius Ap. 5.
Troia Inc. 12.
Tulla Ser. 5.
Venus Flor. 13.
Voconius cf. quae addidimus ad Hadr. 2.

III. INDEX GRAMMATICVS.

ad instar Ser. 31.
adcingier? Ser. 16.
amblare Hadr. 1. Flor. 1.
Amĭnea Ann. 3.
avipes Ser. 12.
catus Ser. 23.
chromatium? Ser. 3.
converritor Ap. 5.
cortex fem. Flor. 5.
delicia Ap. 2.
deminutivae nominum formae propter imitationem Catulli et aequalium crebrae apud poetas u. c. X.
Diomedes.
Diomeden Inc. 12.
donax Ap. 3. Ser. 21.
effluo Flor. 2.
eo.
iet? Ser. 8.
fio.
fĭerem? Inc. 2.
hic.
hasce Ap. 2.
inquit antepositum orationi.
Iovis nom. Ap. 5.
margo fem. Ser. 10.
mundicīnae App. 1.
occatio ab occaecando Ser. 15.
offuciae Flor. 7. an offucia?
Orontes.
Oronti Ann. 2.
plusculus Inc. 2.
poplus pro pōpulus Ser. 30.
properiter Ser. 11.
pudor; cf. Flor. 8.
puellus Inc. 2.
puerulus Inc. 2.
rĕliquiae Ap. 1.
rutundus Hadr. 1.
savium Ap. 3. Inc. 2.
semhiulcus non semihiulcus Inc. 2.
semiremex? Ser. 19.
sibilum Ser. 17.
Socratas acc. plur. Flor. 7.
templa mundi? cf. Ser. 23.
teter Ap. 1.
testula trita pro speculo Ser. 8.
tmesis Elio — gabalus Inc. 1.
tutĕ Alph. 3.
vago Ser. 2.
virgo rosa Flor. 11.
viridus Ser. 2.
-um pro orum: Faliscum Alph 2. deum Inc. 5.

Albert von Stade.

TROILUS

ALBERTI STADENSIS

PRIMUM

EX UNICO GUELFERBYTANO CODICE

EDITUS

A

DR. TH. MERZDORF

SUMMO BIBLIOTHECAE OLDENBURGENSIS PUBLICAE PRAEFECTO.

LIPSIAE

IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.

MDCCCLXXV.

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI.

PIIS MANIBUS

FAUTORUM AMICORUM

J. A. EBERTI

C. P. C. SCHOENEMANNI

L. BETHMANNI

QUONDAM BIBLIOTHECAE GUELFERBYTANAE PRAEFECTORUM.

PRAEFATIO.

Magister Albertus monachus ordinis sancti Benedicti e genere plebejo oriundus exeunte saeculo post Christ. nat. XII in Germania septentrionali videtur natus esse. Quo tamen loco litteris incubuerit, ubi magisterio ornatus sit, non constat. E sagaci clari viri Lappenbergii, nunc defuncti, sententia noster Albertus magister ille Albertus de Ramslo videtur fuisse, qui inter Bremenses canonicos in charta anni 1224 d. Junii 23 data „praepositus Ramsloensis" nominatur et inde ab anno 1206 magistri titulo non adjecto commemoratur. Monasterii sanctae Mariae Stadensis prior factus in Christophori abbatis a. d. 4. Kal. Aug. anno 1232 defuncti locum successit et a Balduino Livoniae legato ordinatus est. Anno 1234 curiam Romanam adiisse atque fratrum minorum ordinem intravisse ipse in annalibus ad ann. 1240 narrat, de itinere illo tamen, quod nonnulli eum anno 1238 cum Adolpho Holsatiae comite fecisse non verisimiliter tradunt, nihil commemorat. Munus abbatis ann. 1242 deposuit et totum se litteris et studiis dedit. De morte eius nihil certi constat, attamen circa annos 1264. 1265 decessisse affirmare licet.

Inter annalistas medii aevi quanquam Albertus noster non infimum locum obtinet, ejus, quamvis magnam in annalibus cognitionem veterum poetarum prae se ferentis, facultas poetica longum per tempus ignota latuit. Nunc demum eum duorum carminum auctorem esse scimus, nam praeter Troilum, de quo mox plura, in antiquo catalogo bibliothecae Bordesholmiensis, quem 1850 nostro libro: „Bibliothekarische Unterhaltungen.

Neue Sammlung" inseruimus, enumeratur sub signo F. 15. (lib. cit. p. 37) „Auriga Alberti abbatis Stadensis". Nomen tantum innotuit, codex ipse periit. Lappenberg (Pertz monument, German. T. XVI. 272 sqq.) in praefatione editionis annalium Albertinorum suspicatus est, nomen Aurigae in Quadrigae mutandum et ad hoc Alberti carmen referenda esse, quae in chronico monasterii Rosenveldensis (cfr. Vogt monument. rer. German. 1740 T. I p. 136.) de monachi cujusdam Rosenveldensis metrico libro, qui dicitur „Quadriga" narrantur, addito loco ex hoc Quadriga desumpto. Quadrigae nomen liber inde trahit, quod de quatuor evangeliis agit. Locus ille describit monasterium Rosenvelde sequentibus Albertinis simillimis versibus:

„Est locus a Roseo qui traxit nomine nomen,
In spatio speciosus et in specie spatiosus,
Quem situs ipse loci, quem rerum copia monstrat,
Quem Cómitum praelarga manus, quem culmen honorat,
Quem pietas Procerum, quem vestit gloria Regum,
Est locus ipsa rosa, rosa, campi gloria, nescit
Haec rosa spinetum, neque pungit spina rosetum.
Est locus ipsa rosa, non haec rosa mane Cydippe
Vespere lucis erit, modo florens, protinus arens,
Nunc rubra, mox pallens, modo invida, livida statim
Nunc oriens simul et moriens: arescere nunquam
Haec solet aeterni foecunda propagine veris,
Non aestas, non audet hiems, non Aeolus istam
Derosulare rosam. Mos est pallere rosarum
Solis ad intuitum, trahit haec a sole ruborem,
Quicquid habet natura boni, locus iste locorum
Continet, omne mali fermentum longius arcet
Regina solis ubi sublimibus alta columnis.

Lappenberg sine dubio recte suspicatus est et scriptor catalogi Bordesholmiensis d. a. 1488 titulis antecedentium librorum: „Auroga (sic) Petri de Riga, Aurora Petri de Riga" deceptus per errorem pro Quadriga scripsit Auriga.

Sed mittamus hunc librum cujus nomen tantum

et ἀποσπασμάτιον novimus et transeamus ad „Troilum" quem ab Alberto scriptum, cum ex inscriptionibus in fronte totius operis atque ante prooemium adjectis:

„Accessus in Troilum magistri Alberti"

„Incipit prooemium in Troilum magistri Alberti abbatis Sanctae Mariae in Stadio, qui postea factus est frater minor"

tum ex loco carminis (lib. VI v. 670 sqq.) apparet:

„Virginis a partu duc annos mille ducentos
Et quadragenos hic sociando novem,
Prodiit in lucem, tunc editus ille libellus,
Quam miser est mundus insinuare volens.
Forsan adest aliquis dicetque, quis edidit illum?
Ista requirenti reddere verba potes.
Ecclesiam scis in Stadio, quam protegit alis,
Nam caput est ejus, virgo beata suis.
Qui scribens: in principio verbum caro factum
Intonet, illius ad latus ille volat.
Prodiit ex rutilo roseus locus ille roseto,
Ingenua matrem nobilitate sequens.
Sic florendo vigent, ut odore, colore, sapore
Nunquam degenerent, hic tribus ambo placent.
Splendescit virtute color, doctrinaque pascens
Est sapor et famae balsama spargit odor.
Abbatem nosti Tirricum, cui dedit olim
Ecclesiae dictae virgo patrocinium.
Cui virtus animam decorat, facundia linguam,
Dapsilitate nitet, utilitate viret.
Ille suos quondam non ultimus inter amicos
Ante virum talem, qui tulit ejus onus,
Edidit hunc sexto finitum mense libellum,
Cui tamen hoc tempus syncopa multa tulit.
Correxit pigritans. Labor hic, quam scribere major
At corrector ait: sint tua siqua valent."

His versibus, more illius aetatis, nomen auctor abscondidit, quod tamen duce catalogo abbatum Stadensium faciliter erui potuit, nam Theodoricus (Tirricus) successit nostro Alberto abbati 1242. Nomen Al-

berti prodit etiam catalogus antiquus bibliothecae Bordesholmiensis (lib. cit. p. 39) codicem nunc Guelferbytanum sub litt. G. nr. 18. commemorans: „Philippice Tullii. Troylus Alberti abbatis stadensis“ inscriptionibus: „liber sanctae Mariae in Novomonasterio“ ornatum. Codex igitur jam ante annum 1332, quo anno praepositus Hinricus Swineborg conventum Novimonasterii Bordesholmum transposuit sub hoc titulo et hac inscriptione inter libros Sanctae Mariae in Holsatiae Novo Monasterio adservabatur.

Carmini, quod se anno 1249 confecisse in supra memoratis versibus auctor ipse ait, imposuit nomen Troili et propter bellum Trojanum et quod Troilus filius fuerat Priami:

„Troilus est Troilus Trojano principe natus,
Et liber est Troilus ob Troica bella vocatus“,

qui versus in fine prooemii et libri totius inveniuntur. Totum carmen, exceptis prooemii et argumentorum versibus metro heroico compositis, elegiaco metro scriptum Trojanum et Graecorum proelia, Trojaeque excidium continet libris sex, versibus 5320 ut poeta ipse ait (lib. VI v. 735 sqq.):

„Tot positis numeris etiam fortasse requiris,
Currere versiculis quot liber iste velit;
Bis denis adde tercentum millia quinque,
Hoc numero textus texitur historiae“.

Qua causa, hoc ut carmen faciat, permotus sit, ipse etiam narrat (lib. VI v. 365 sqq.):

„Et fortasse legens sic dicet, cur tulit auctor
In cameram studii Troica bella sibi?
Non propter Trojam Trojanum scribere bellum
Aut coepit Phrygum sollicitare stylum,
Sed ductus meliore via compescere pravos
Et servare dei vult in amore bonos.
Grata medulla latet omni sub cortice rerum,
Et nucleum celat arida testa bonum.
Nos docet Herodes, sicut Baptista Johannes,
Erudit iste bonos, territat iste malos;

Et bene, si memini, fas est ab hoste doceri
Virtutumque Sathan fabricat arma tibi.
Nos ad serpentes, formicas bestiolasque
Et sacra pennatas pagina mittit oves,
Et mihi Job loquitur, quia me jumenta docebunt,
Et nihil est quod non prosit et obsit idem.
Hic sonat invidia, livor, truculentia, fastus,
Ambitio, rancor, ira, libido, dolus.
Postremum vero Trojae miseranda ruina
Informativa singula voce sonat:
Ut malus obsistat, justusque resistat, habeto,
Sed quia clauserunt haec mala sine malo.
Quod brevis est risus, quod longaque lacrima mundi
Quondam Troja potens incinerata docet.
Jam firmum nihil est, cui non metus esse ruinae
Possit et hoc subito; persequor ergo cito".

Cur elegiaco quam heroico metro maluerit carmen condere, auctor hisce prodit prooemii versibus 18 sqq.:

„Res gestae regumque ducumque ferocia facta
Quo scribi possent numero monstravit Homerus.
Scilicet heroico dicetur forsitan, isti
Currere versiculi quia deberent pede tali,
Quodque per exiguos magnorum magna virorum
Proelia non deceat elegos scripsisse probabant.
Sane concedo, sed gesta miserrima scribo
Et strages miseras miserorum, qui misereri
Noluerant sibi nec aliis, sed morte metebant
Se misera misere, misero stimulante furore.
Per miseros igitur elegos hoc ducere carmen
Decrevi miseram sortem miseratus eorum,
De quibus hic legitur, miseri qui castra sequuntur.
Hac nostra ratione stylus non debuit istas
Scribere nec debuit heroum carmine morte,
Sed numeris sub disparibus lex metrica saltat,
Tanquam de miseris haec est narratio, dicat".

Daretem, qui magno in honore apud omnes medii aevi scriptores fuit, anxie et iisdem paene verbis utens secutus est, ut ipse testatur lib. III. v. 239 sqq.:

„Sed Phrygii tenet historiam liber iste Daretis,
Qui praeter verum scriptitat inde nihil.
Hunc sequor etc.“

et lib. VI. v. 697 sqq.

„Nulla poetarum posuit figmenta, Daretis
Historiam soliti scribere, vera tenens.
Et Phrygius fuit ille Dares, et tempore belli
Ipse quidem miles proelia visa refert“.

Sed narrationes et allocutiones more poetarum intercalavit, quae a veritate non discrepare et cum Darete (cfr. lib. III. v. 241 sqq.) congruere videbantur:

„Hunc (Daretem) sequor adhibitis interdum verba virorum
Quaeve loquebantur vel potuere loqui.
Ponatur quod et hi non sint ea forte locuti,
Causae praesentis sunt tamen apta rei“.

Virgilium et Homerum vehementer ob fictiones, ut etiam Dictys et Guido de Columna fecerant, vituperat, id quod locus lib. III v. 217. 227 sqq. de Dolone et Rhesi equis satis docet, ubi dicit:

„Trojanos, quos prodiderit, mentitur Homerus“
„Hos rapuisse simul, quos nulla perire sagitta
Posset nubigenos hic memoravit equos.
Crediderim sic dicenti? quis nube creatos
A primo mundi tempore vidit equos?
Non miror! majora movet mendacia bello,
Isti quum duos narret adesse deos.
Pro Pelide Thetis, pro Graecis Juno fatetur
Et quod pro Paride moverit arma Venus.
Praeterea recto non cecinit ordine bellum
Aut a militibus, qui cecidere, quibus.
Hanc quoque materiam figmenta poetica nebant
Sicut Virgilius arma virumque canens“.

Narrationes, quas Albertus intercalat Dareti, hae sunt: Argonautarum migratio, Jasonis facta heroica, dialogus inter Paridem et Helenam, reditus Graecorum (secundum Dictym) et alia quae tamen parvi momenti sunt. Libro quinto, ubi Penthesilea Trojam venit, pro-

fusius et prolixius de Amazonibus secundum Orosium loquitur:

„Non meus hic sermo, testatur Orosius ista,
Cujus habent plenam singula verba fidem".

De Penthesilae sornatu, forma et figura, majore ut videtur gaudio et tudio, quam clerico par est, et de festivitatibus in honorem reginae loquitur, aulaea describit et in illis universum illius temporis scientiarum ambitum interspersis fabulis et historiis ad illustrationem idoneis. Albertum igitur nullum alium Daretem secutum esse, quam quem nunc habemus et paucas tantum interspersas narrationes ex aliis scriptoribus ut Orosio, Ovidio depromtas esse concludendum est. Körtling (Dictys und Dares 1874) Benedictum de Sancto Mauro (Benoit de St. Maure) poetam Gallicum nostro Alberto paene aequalem alio quodam Darete magis extenso in carmine suo de bello Trojano usum esse existimat. Nimis credimus perspicaciter; nam etiam noster supplevit quae deesse videbantur, quapropter, cum simili modo Benedictus egisse videatur, ea conjectura non opus est, ut et novissimus Benedicti editor, Joly eam reputat. Duo exstant codices manuscripti Graeci de bello Trojano, qui cum Darete cohaerere videntur sed falso, nam Cod. Paris. olim 3352 nunc 7878 in 4 continet versionem Graecam libri gallici de excidio Trojae (Roman de la destruction de Troye: cfr. Hist. litt. de France T. XIII p. 423 sqq.) et Codex Vindobonn. (Lambecc. CCXCVII. Nessel CCXLIV) fol. 260—324 carmen Graecum ἡ Τρωάδα ut docet Wagner in praefatione carminum Graecorum medii aevi. Neuter innotuit Alberto nostro, cujus etiam notitiam fugit heroico metro compositus Dares, qui asservatus in codice Parisin. (lat. 8430 fol. 9 — fol. 16) 930 versus continet. Joly p. 156 initium:

Historiam Troje figmenta poetica turbant.
Unde, licet magnis fortuna sit invida ceptis
Dignaque tam longis non sit mea buccina bellis,

Mens tamen incaluit, vestigia fida sequendo,
Daretis frigii Trojanum scribere bellum.

et finem:

Et precor ille (sic) mei sit consummatio cepti.

hujus carminis praebet. Sed mittamus haec.

Liber primus nostri poetae continet Daretis capita I—XI, secundus capita XI—XXI, tertius capita XXI—XXVIII, quartus capita XXVIII—XXXVI, quintus capita XXXVII. XXXVIII, sextus capita XXXIX—XLIV.

Sermo non differt a scriptoribus hujus aetatis, gaudet tamen auctor logodaedalia ut inscriptio:

„Troilus est Troilus Trojano principe natus,
Et liber est Troilus ob Troica bella vocatus".

et fragmentum Quadrigae docent:

„Nunc oriens simul et moriens".

Quanquam enim etiam alii hujus saeculi scriptores huic ludo operam dabant, noster eos superat omnes; cujus lusus hic nonnulla tantum praestantiora praebemus exempla:

I, 499. Bellum Cassandra nitens cassare futurum.
III, 3. A specula speculum speculans inamabile bellum.
III, 57. Aeneus Aeneas, cujus caput aenea cassis.
V, 31. Ecce tuus luxus est, Troilus impie, luctus.
V, 303. 4. Et miser in miseras dejectus es ipse cavernas,
Quas misere miseris pro meretrice dabas.
V, 419. 420. Passive non lascive; non sicut amantes
Se, sed ut amentes composuere truces.
V, 499. 500. De timidis tumidi fiunt hortamine Pyrrhi,
De pavidis avida pectora dantur ita.
V, 541—545. Et vi virtutis erit illa vir et quasi vi vir,
Vir quoque non vilis immo virilis erit.
Femina sive vir es? hic si vir es, exere vires,
Haec erit in vi res; robore nonne vires?
Non tu femineas imbelles, immo rebelles.
V, 630. Sed frigere vides spe fluitante Phryges.

V, 708. 9. Re si non, opere volo vos operaque juvare
Et si non per opem vel per opus, per opes.
V, 1007. Degener es, si degeneres a more parentum.
VI, 284. Feceris, infelix et cibus ignis eris.

Plura hujusmodi exempla afferre non est difficile, sed haec sufficient.

Heusingerus, et qui eum secuti sunt Wernsdorfius, Ebertus, Schoenemannus, Lappenbergius carminis facundiam et elegantiam laudaverunt. Fefellit eos permagnus versuum e Romanis poetis depromtorum numerus, quem noster Albertus non sine suavitate quadam carmini suo intexuit. Virgilius, Ovidius, Statius, Claudianus, Lucanus, Avianus, Maximianus (Pseudo-Gallus) Pamphilus, Anonymus Neveleti, Pindarus Thebanus (a nobis Epitomator signatus) immo Benignus Floriacensis, Alanus (Anticlaudianus), Hildebertus (de excidio Trojae) aeque ac Gualteri ab Insulis Alexandreis (quae paulo ante edita erat) pro sua quisque parte effecerunt, ut carmen elegantius et ob sententias interspersas nervosius procederet. Non centonem quidem scripsit Albertus e variis et diversis carminibus et carminum fragmentis consutum, sed permultos versus, qui ei praesto erant, carmini inseruit. Quanquam Ausonius ad amicum Paulum de isto carminis perficiendi modo judicat: „nam duos junctim locare versus, ineptum est: et tres una serie, merae nugae", in admirationem tamen rapimur ob incredibilem nostri multa in lectione versati auctoris memoriam, qui quicquid sibi opus erat, ex diversis poetis praesto videtur habuisse. Plurimos versus eruimus, adposuimusque locos, quibus desumti sunt, alii nos fortassis effugerunt; alii, quos hic enumeramus, etiam — forte non iisdem verbis et non integri — in antiquis poetis latere suspicamur.

Ejusmodi sunt:

Lib. I. vv. 223. 301. 312. 313. 323. 324. 357. 358. 411—16. 419—28. 459. 60. 465. 466. 471. 472. 475. 476. 504. 507. 508. 511. 512. 609. 675. 680. 682—85.

Lib. II. vv. 117. 120. 212—16. 219. 220. 230. 231. 239—42. 279. 280. 340. 357. 358. 420. 421. 428. 429. 471. 473—75. 477. 566. 567. 607. 660. 671. 684—89. 692—704. 707. 708. 838.

Lib. III. vv. 101—103. 111. 129. 130. 179. 180. 193. 194. 253. 254. 261—264. 273. 274. 284. 287. 288. 374. 477—480. 547. 548. 599. 602—8. 611. 612. 625—32. 639. 640. 663. 664. 678. 719. 720. 858.

Lib. IV. vv. 25. 26. 81—84. 91. 92. 121. 122. 137. 138. 171. 172. 235. 236. 238—40. 273. 274. 315—18. 322. 341. 342. 376. 377. 407. 408. 424. 461. 462. 483. 484. 534. 615—18. 718. 719.

Lib. V. vv. 266. 337—339. 341. 469—482. 485. 486. 507. 508. 593. 594. 683. 684. 715. 716. 719. 720. 722. 727—32. 753. 754. 789. 790. 804. 809. 810. 818. 865. 867—71. 885—90. 897. 898. 900. 904. 921. 922. 938—41. 947. 948. 950. 952. 1012. 1017.

Lib. VI. vv. 11—14. 17—26. 55—58. 66. 99. 101. 102. 106. 109—18. 120. 131. 132. 231—234. 238. 297. 298. 329. 330. 371. 373—79. 528. 529. 545. 554. 555. 562. 564. 567. 572. 621. 665. 754—57.

Quamvis magnus inter antiquorum et Alberti versus discrimen extet, poetis tamen caeteris istius aetatis ut Iscano, Gualtero etc. non cedit, et quod illi elegantiores versus condere videntur, fastosis et sesquipedalibus verbis maxime tribuendum est, a quibus Albertus abhorret, qui plano — interdum nimis plano — sermone utitur. In proeliorum descriptione ruditas quaedam sermonis cum loquacitate et verbositate conjuncta, animus legentis ut relanguescat, efficit; quod Albertus ipse sensit:

„Ridetur, chorda qui semper oberrat eadem,
Quamvis sit doctus et citharista bonus.
Vocibus instare non semper oportet eisdem:
Sternuntur, sternunt, millia multa cadunt."

In arte metrica indulget genio saeculi sui saepis-

sime breves syllabas in arsi producenti, saepe quantitatem vi accentuum mutanti, ut

I, 721. Non reor afflictum pĕrtĕrrŭisse virum.
II, 115. Dicere cum volui, quam pĕrtĭnăx esset, oriri.
IV, 625. Surgit ĭrōnīā risumque colorat amarum.
V, 160. Luna ministeriis hȳmnĭdĭcātĭs ădest.

Nonnullis locis „mi" corripitur et VI, 122 invenimus

O tĕ! redargutus ergo recede procul

elisionem ultimae litterae I, 110:

Fratribus occisis unus superstes erat.

Dativus et Ablativus Gerundii saepius corripiuntur, saepe etiam o finalis vocabulorum et Dativi et Ablativi secundae declinationis, quem correptionis usum noster excedere videtur I, 28

Argus erat. Fabricet, rex ait, Argŏ vocet.

Nonnulla praebemus exempla:

II, 655. Sanguine prīmŏ Phrȳgum qui rubefecit humum.
III, 41. Ne tua fata suae credas de cētĕrŏ dextrae.
III, 161. Sic quinto, sic et sexto, sic sēptĭmŏ, sicque
III, 167. Ad pausas a strage manus tunc prīmŏ vocatur
III, 188. An rŏgŏ urentur tempore quo, vel ubi
III, 793. Pelides populo de cētĕrŏ bella molestat.

Quantitate syllabarum in universum recte usus est, invenimus tamen falsas correptiones ut

II, 139. Runcĭna lambit aquas et ferri provocat iras
II, 464. Consilii coepere lĭbra trutinare, velintne
IV, 815. Plinius unus erat dĕcŏrus Scolpecius alter
V, 428. Basia dant dŏlăbris, jurgia dando labris
VI, 821. In sua victŏria conversus viscera ferro.

falsas productiones ut

III, 138. Cum cane custodit servus et āva domus.
V, 86. Pacifica lȳra per graviora gravant.

Loci III, 232. IV, 89. 137.

Isti quum dūos narret adesse deos.
Sed neque nox didicit nullam pārare quietem.
Pugnandi genus egregium pārare scienter

fortasse legendi sunt:

Isti quum divos narret adesse duos
Sed neque nox didicit nullam patrare quietem
Pugnandi genus egregium patrare scienter

quanquam codex manifeste istas falsas productiones praebet; locum I, 582

Paean oppidulo mārē lux stabat Apollo

sanare difficilius est, quod codex haec verba, quae vix intelligi possunt, prodit; emendationem igitur textus non ausi sumus, conjecturam tamen hic

Paean oppidulo manē lucebat Apollo

nostro Alberto duce in arsi brevem syllabam producente praebemus fortasse non accipiendam, quia „stabat" sequenti versu iteratum profundiorem sensum prodere videtur.

Homoeoteleuto jam usi sunt Romani et noster ut ceteri neoterici eo non abstinuit. Res quum nota sit, eam mittimus et exempla exscribere nolumus. Insigne hujus usus exemplum invenitur in carmine elegiaco „de excidio Trojae" quod Leyser (histor. poet. med. aevi p. 398) Hildeberto Turonensi episcopo, qui 1132 vel 1136 obiit, tribuit, quodque propter formam et materiam lectu non indignum calci hujus libri adjunximus. De universa re metrica neotericorum Lucianus Müllerus, qui egregie de illa egit, consulendus est.

Carmen praebemus ad hunc usque diem ineditum, cujus tantum duo fragmenta J. F. Heusingerus in libro Fl. Mallii Theodori de metris (Lugd. Batav. 1766) p. 114—117 publici juris fecerat, quae fragmenta ex Heusingero a Staverenio (in editione Cornelii Nepotis II, p. 385 sqq.), Wernsdorfio (poet. minor. Lat. T. IV, p. 596), Eberto (Ueberlieferungen Bd. I, p. 188), Schoenemanno (Merkwürdigkeiten I, p. 15 nr. 171), Lappenbergio (in praefatione annalium Alberti [Pertz monum. Germ. XVI, p. 272 sq.]), Dederichio (in Daretis editione Bonn 1835 praefat. p. V), Joly (in praefatione ad Benedictum) promulgata sunt. Reliqua praeter Heu-

singerum, Ebertum, Schoenemannum, Lappenbergium et Dungerum (die Sage vom trojanischen Kriege in den Bearbeitungen des Mittelalters und ihre antiken Quellen. Dresden 1869) qui codicem ipsum inspexerunt, omnibus incognita erant. Cholevius (Geschichte der deutschen Poesie I, p. 146) nomine Troili deductus fabulam Troili et Chryseidos enarratam esse male putat, itemque amicus noster Graessius errat, quod (Litteraturgeschichte II, 3 p. 116) citans Wernsdorf. poet. min. T. III, 2. p. 596 Troilum esse editum contendit, quum illo loco nihil de Alberti Troilo inveniatur, et locum Wernsdorfii IV, p. 596, ubi de scriptoribus belli Trojani agitur, non recte interpretatus sit.

Unico tantum codice carmen servatum est, qui codex quondam usque ad annum 1332 inter libros Sanctae Mariae in Holsatiae Novo Monasterio, ut docent inscriptiones primae et ultimae paginae: „liber scte marie in novomonasterio; liber scte marie virginis in novomonasterio," fuerat, deinde in monasterio Bordesholmiensi sub signo G. nr. 18 (cfr. catalog. biblioth. Bordesholm. in nostro libro: bibliothekar. Unterhaltungen. N. Samml. p. 39) quod idem fuit quam Novomonasteriense. E bibliotheca Bordesholmiensi codex cum aliis (fortassis in bibliotheca Gottorpiensi asservatis) libris in Marquardi Gudii, qui 1671—1678 praefectus bibliothecae Gottorpiensis erat, manus venit (cfr. Bibliotheca Gudiana Hamb. 1706. p. 559 nr. 196) et bibliothecae academiae Iuliae Helmstadiensis inter manuscripta Gudiana comparatus, atque hinc in Guelferbytanam, ubi nunc sub signo: „278 Gud." adservatur, translatus est.

Codex noster membranis octuplicatis scriptus antiquo tegumine gaudens continet 162 recentiori tempore numerata folia, in quibus tria diversa scripta:

1) fol. 1^a fragmentum Cornelii Nepotis (cfr. edition. Bardili II, 384 sq. et Heusinger. l. l. p. 125 sqq.).

2) fol. 1^b—80^b Ciceronis orationes Philippicae I—XIII, cap. 9, quae saeculo undecimo exaratae sunt.

3) fol. 81ª—160ª noster Troilus. Haec folia exeunte saeculo decimo tertio vel ineunte quarto decimo a manibus duabus fere aequalibus exarata sunt.

Fol. 160ᵇ tantum inscriptionem: lib' scte marie virginis in novo monasterio praebet, fol. 161ª a tertia manu scriptam glosam ad lib. VI, v. 889; fol. 161ᵇ vacuum fol. 162 folium tegumini adjectum membraneum.

Textus Troili integer, codex ipse non plane perfectus est. Quum enim in priore parte librorum inscriptiones, capita atque litterae initiales minio adpictae, singulorum versuum litterae initiales rubro colore a summa usque ad imam paginam insignitae sunt, in parte altera, nondum desinente manu priore, miniaturae desunt, quare difficilius capita et libri inter se discernuntur. Inscriptiones et distinctiones supplevimus, prooemium grammatici ignoti additum est ut et glosa ultimi versus in fine libri. Margini codicis ab utraque manu diversis in locis notulae adscriptae sunt, quas exhibendas nec negligendas esse putavimus. Hic illic in margine praesertim prioris partis leguntur Or. O. Al. Cl. Hom. Stat. Luc. Av. Vgl. Es. Alex. quae signa denotant Horatium, Ovidium, Alani Anticlaudianum, Claudianum, Homerum (i. e. Epitomatorem), Statium, Lucanum, Avianum, Virgilium, Aesopum (i. e. Anonymum Neveleti), Gualteri Alexandreidem. Si non expositio grammatici cujusdam ignoti ad initium carminis et duae manus exstarent, fortasse putare liceret emendationes in margine et has notas ab ipso poeta scriptas esse, qui quibus scriptoribus depromserat versus, indicare voluerit. Emendationes auctori ipsi tribuendae videntur secundum versus lib. VI, 693 sq.

„Edidit hunc sexto finitum mense libellum,
Cui tamen hoc tempus syncopa multa tulit.
Correxit pigritans. Labor hic, quam scribere major
At corrector ait: sint tua si qua valent."

Interdum hic vel ille scriptor in margine adscriptis notis falso citatur et sub Ovidii nomine saepe Maximianus (Pseudo-Gallus) Pamphilus et Benignus Floria-

censis latent, saepe locus apice insignitus nusquam inveniri poterat, contra multi alii loci sine apicibus et punctis aliuscujusdam scriptoris erant. Quantum poteramus, suum cuique tribuere tentavimus. In Maximiani, Epitomatoris aliorumque carminibus usi sumus Wernsdorfii poetis minoribus, Alanum secundum editionem Antwerpianam ([Alani] Cyclopaediae Anticlaudiani s. de officio viri boni libri IX. Antwerp. 1611), Pamphilum et Benignum Floriacensem secundum „Ovidii erotica et amatoria opuscula Francof. 1610", Anonymum Neveleti ex: „Mythologia Aesopica op. J. N. Neveleti Francof. 1610", Gualterum secundum editionem Ingolstadiensem anni 1541, comparata Muldeneri editione excitavimus.

Textum codicis, exceptis paucis necessarie mutandis locis, integrum dedimus.

Haec fere sunt, quae de scriptore, codice, editione dicenda erant.

Oldenburgi, Mense Decembri MDCCCLXXIV.

Merzdorf.

TROILUS

MAGISTRI ALBERTI

ABBATIS SANCTAE MARIAE IN STADIO.

ACCESSUS IN TROILUM MAGISTRI ALBERTI.

In hoc opere sicut in qualibet re quaeruntur tria scilicet: quid, quale, quare, h. e. materia forma et causa. Materia diffinit quid sit res, forma qualis sit, et re posita et ejus qualitate expressa causam positionis statim exspectat animus auditoris. Materia hujus operis est Trojanum bellum, quae res ipsa mirandum efficit et famosum. Diffamat enim illud vel infamat fortium strenuitas, vel ut verius dicam fatuitas, pugnae crudelitas, occisorum numerositas, temporis diuturnitas, incendii immanitas, quae singula tanguntur in opere. Primum tangitur in II° libro, pugna III° libro:

Non erat haec pugna pavidorum, nam simul acres,
Fortes, audaces hic periisse vides;

pugnae crudelitas in V° libro:

Hic rabies, rancor, fremitus, violentia, livor,
Lis, odium, fervor, impetus, ira, furor.

Occisorum numerositas in fine libri tangitur, quorum numerus ab audientibus abhorretur, habes nempe

Millesies mille permixtim quinque trecenta
Et decies octo milia caesa puta.

Temporis diuturnitas in ultimo libro tangitur fere circa principium in allegatione Aeneae:

Jam bis quinta revolvitur aestas,
Quod patriam tota commoluere mala,
Et glacialis hiems aquilonibus asperat undas
Jam decies pugnae nec numerabo vices.

Incendii immanitas circa finem libri tangitur:

Gens victrix tandem Vulcano fulminat urbem,
Nemo tam latum vidit in orbe focum;

Flamma vorax ad celsa volans obnubilat astra
Longe reposita percutiendo loca.

Forma hujus belli et ejusdem belli veritas; quia auctor, postpositis omnibus figmentis, quae permultum depravant hanc historiam, Daretem sequitur qui Phrygius erat et ejusdem belli princeps, qui etiam idem descripsit proelium tenens omnino veritatem, unde habes circa finem libri:

Et Phrygius fuit iste Dares et tempore belli
Ipse quidem miles proelia visa refert.

Sunt autem narrationes impositae modo principum, modo militum, modo nunciorum vel etiam traditorum; quae res a veritate non discrepat, quia secundum causam recitationes easdem aut esse tales aut omnino similes oportebat. Tanguntur ea in tertio libro post pugnam septimam, quae duravit LXXX diebus continuis: sic:

Hanc quoque materiam figmenta poetica nebant,
Sicut Virgilius arma virumque canens;
Sed Phrygii tenet historiam liber iste Daretis,
Qui praeter verum scriptitat inde nihil:
Hunc sequor adjiciens interdum verba virorum
Qui vel loquebantur vel potuere loqui.
Ponatur, quod et hi non sint ea verba locuti,
Causae praesentis sunt tamen apta rei.

Habes materiam operis et formam. Causa est: prave strenuos a sua stultitia compescere et fortes suam fortitudinem non in pomposa jactantia, sicut hi miseri, sed in virtuosa constantia potius exercere; ut lector, habita consideratione, contra malum istius belli principium et pejus medium et pessimum ejus exitum vel discere studeat et docere, ut hoc praemunitus exemplo nemo se dissimulet ab hujus vanitatibus tentare. Non desiderio notificandi hoc bellum tale auctor studium assumsit, sed magis in rem contra suam, super tutela talium, quae ratione belli contigerant, stabilivit; ait enim ipse: „fas est et ab hoste doceri“ et hoc circa finem libri tangitur, ubi dicit:

Non propter Trojam Trojanum scribere bellum
Aut Phrygium coepi sollicitare stylum,
Sed ductus meliore via compescere pravos
Et servare dei vult in amore pios.
Grata medulla latet omni sub cortice rerum
Et nucleum celat arida testa bonum.
Nos docet Herodes sicut baptista Joannes
Erudit ille bonos, territat ille malos.

Teste etiam Aristotele malum non potest vitari nisi cognitum: malo siquidem cognito felix est qui declinat a malo et facit bonum et qui aliorum casum sibi constituit firmamentum. Horatius[1])

Felix, quem faciunt aliena pericula cautum

et Virgilius [Georg. II, 490 sqq.]

Felix qui potuit rerum cognoscere causas;
Atque metus omnes et inexorabile fatum
Subjecit pedibus;

Unde et liber iste ethice sumitur, quia vitia reprehendens et ab his auditores absterrens ipsos ad virtutum exercitia cohortatur. Reprehendit enim in Pelia invidiam, in Paride et Helena petulantiam, in pugnantibus truculentiam, in Palamede ambitionem, in Hecuba dolositatem, in Aenea et sociis suis perfidiam et traditionem, in utroque exercitu iram, odium et furorem. Et ex hoc ethicae merito sumitur quod ratione praedicta morum est et bonorum operum instructius, et quod voce philosophi jucundum nihil est, nisi quod reficit varietas. Auctor idem opus sex distinctionibus variavit, tum pro eo ut auditorem brevitas instrueret facilius, cum pro eo ut idemtitas, quae rara est satieta, legendi taedium non inferret.

In fronte cujuslibet distinctionis generale posuit illius et illius proverbium teniore modo, quod eadem continet distinctio nobiliter impraegnatum. Etiam in capite libri quoddam proverbium Ovidii, quod specia-

1) Haec non apud Horatium, fortasse nostri sunt et imitatio Plautini dicti: Feliciter sapit, qui alieno periculo sapit.

liter ad omnes scriptores pertinet, quasi quandam auream vittam constituit, quo et mens auctoris et efficacia totius operis elucessit; scribentem nempe ipse labor delectat et idem labor laborando minuitur, dum per crementum operis his, qui in alicujus rei studio laborant, magis ac magis ad fervorem studii provocatur. Siquidem Ovidius [Fast. I, 216]

Quo plus sunt potae plus sitiuntur aquae.

Et de accessu haec dicta sufficiant.

Titulus talis est: Incipit Troilus. Hic liber est dictus Troilus propter quandam similitudinem nominis modo competentem, ut Troilus quod Troicus, cum et ipse Troicus fuerit et Trojani regis seu Priami filius et fortia facta in eodem bello gesserit, vel ideo quod idem Troilus fratrum suorum minimus erat et ultimus, strenuus tamen, et hic liber quia de eadem materia est extremus, utilis tamen tali est nomine non incongrue appellatus teste Horatio [Ars poet. 58]

licuit semperque licebit
Signatum praesente nota producere nomen[1]).

Et ut facilius lector quaequae quaerit inveniat totum opus ante distinctiones per capitula declarat.

DE PROOEMIO.

Impetus ille sacer et cetera. Hoc prooemium praemittit auctor principali proposito excusans se super eo quod hexametro et pentametro processit metro, cum gesta fortium et bella scribi debeantur metro heroico ut docet Horatius in poetica (v. 73)

Res gestae regumque ducumque et fortia bella[2])
Quo scribi etc.

et hujus libri materia sit pugna virorum nobilium, fortium et magnatorum et tamen tali carmine non sit prolata; proposito siquidem quod invitus hanc materiam

---

1) Apud Horatium: procudere nummum. 2) Apud Horat. tristia b.

assumserit et subjungit: „certaque etc.“ haerebam tempore longo pendulus et dubius quo potius numero et metro res ea seu materia transiret, maxime cum quaelibet nova res propter invidos transeat difficulter et etiam propter alios auditores, unde Horatius [A. P. v. 274]

Legitimumque sonum digitis callemus et aure[1])
et paulo ante [v. 104. 105]

mala si mandata loqueris
Aut dormitabo, aut ridebo.

Et hoc quoque tangit auctor in proemio cum dicit: „et semper nova res tangit et invidos qui cuncta quae audiunt aut subsannant, aut supprimunt aut depravant: dicit nempe; livor iners etc. Deinde excusat se de metro sive pentametro dicens, quod tali pede merito scribi debeant tales miserias ita concludens:

gesta miserrima scribo
Et strages miseras etc.

---

1) noster: aures.

INCIPIT PROOEMIUM IN TROILUM MAGISTRI ALBERTI ABBATIS SANCTAE MARIAE IN STADIO, QUI POSTEA FACTUS EST FRATER MINOR [ibidem*].

Impetus ille sacer, qui vatum pectora nutrit,
Diversos studiis diversis occupat, et me
Materiam, quamvis invitus, traxit ad istam;
Certaque cum dederat animo sententia finem,
Hac ut ad incudem cum massa malleus iret,
Quo potius numero, cum tristia bella sonaret,
Res ea transiret, haerebam tempore longo
Pendulus et dubius; cum scriptor debeat omnis
Reddere personae sibi convenientia cuique,
Et semper nova res, theatrum quae primitus intrat,
Passu difficili callentes transeat aures.
Praetereo quod livor iners, laudabile quicquid
Aut videt aut audit, spumosis dentibus angit:
Cui, quo res melior, est iracundia major,
Et bona, quae reficit alios, hunc inficit esca.
Cedat, ad intuitum cuius corrumpitur aer,
Meque sinat Troilumque meum transire parumper.
Res gestae regumque ducumque ferocia facta
Quo scribi possent numero monstravit Homerus.
Scilicet heroico, dicetur forsitan; isti
Currere versiculi quia deberent pede tali,
Quodque per exiguos magnorum magna virorum
Proelia non deceat elegos scripsisse, probabunt.
Sane concedo, sed gesta miserrima scribo
Et strages miseras miserorum, qui misereri
Noluerant sibi nec aliis sed morte metebant

*) manus recentior. 7. e margine pro habebam. 18. Horatii sunt A. poet. v. 73. 21. Heus. quod.

Se misera misere, misero stimulante furore.
Per miseros igitur elegos hoc ducere carmen
Decrevi miserum, sortem miseratus eorum
De quibus hic legitur, miseri qui castra sequuntur.
Hac noster ratione stilus non debuit istas
Scribere nec debuit heroum carmine mortes,
Sed numeris sub disparibus lex metrica saltat,
Tamquam, de miseris haec est narratio, dicat.
[Troilus est Troilus Troiano principe natus
Et liber est Troilus ob Troica bella vocatus.]

QUID CONTINEAT PRIMUS LIBER.

Primus liber continet Peliae contra Jasonem invidiam, Jasonis pro vellere navigationem, Laomedontis necem, Hesionae deductionem et eiusdem ab Antenore repetitionem, Troiae munitionem, Alexandri in Graeciam profectionem, Helenae in Phrygiam adductionem, vindicem a Graecis machinationem, Agamemnonis in regem elevationem.

LIBER PRIMUS.

CAPITULA LIBRI PRIMI.

Primus ob invidiam Peliae cum nave venusta
Cholcon inaurato pro vellere Jasone portat,
Laomedon, navem qui Jasonis ante fugarat,
Herculis ense cadit, Troiae munitio surgit,

---

30. Pertz. misera. 35. 26. Hos duos uncis inclusos versus Heusing. non putat ab Alberto profectos esse: „Ut ita censeam, dicit, non eo solum adducor quod Alberti vena, quamvis et ipsa lutulenta fluat, tamen ea sunt indigni, sed etiam quod iidem versus in fine codicis repetuntur, et a grammatico, qui in accessu ad Troilum libri titulum explicavit, nulla eorum ratio est habita. E quibus omnibus pronum est suspicari, versiculos istos ab alio quodam confectos Albertoque esse suppositos.“ Alberto tribuimus hos versus, qui saepe et libenter gaudet logodaedalia, ut in praefatione docuimus. 2. Msc. Chonchon. 3. Msc. fugurat.

Hesionem Telamon deduxerat, hanc repetendo
Nil agit Antenor; ultorem se Paris offert,
Dissuadent aliqui, sed navigat ille, repertam
Deducens Helenam Troes laetantur, Atrides
Fratrem solatur, vindictam Graecia dictat,
Rex Agamemnon erit, ratibusque studetur et armis.

DE PROCESSU AUCTORIS.

Praemisso prooemio et descriptis primi libri capitulis auctor, praenotato competente proverbio, more scriptorum proponit et invocat ut rationabilius ad ordinem narrationis accedat; proponit cum posito secundum auctoritatem Ovidii quod delectamentum magis ac magis illiciat studiosum; statim subjecit quod tractare velit cum dicit: Taliter i. e. tali modo stilus meus idem studium meum ruit in arma vel bellum Troianae historiae. Ecce expressio mea quaerit recitationi demere falsa et promere i. e. scribere vera. Ecce expressio formae. Invocat cum subjungit: „Automedon *) verus et qui videt omnia Phoebus.“ Invocat Automedontem vel aurigam illum qui est currus Israel et auriga ejus, ideo adjungit verus; et illum Phoebum, cuius sunt oculi ut flamma ignis et penetrant usque ad divisionem speciei et animae et non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus **). Propositione et invocatione facta statim secundum doctrinam Horatii ad eventum festinat et in medias res et narrationem inchoat dicens: „Crethei proles.“ Cretheus filius erat Aeoli, quem fabulantur deum ventorum, et Pelias iste Crethei erat filius et frater Aesonis et Pelopensibus imperabat, quam civitatem Pelops filius Tantali dicitur struxisse et ab ejus nomine sit vocata.

---

8. e margine, textus rasura illegibilis. *) Msc. Antomedon ut semper. **) Ep. ad Hebr. IV, 13.

AUCTOR PROPONIT.

Scribentem iuvat ipse labor minuitque laborem,
Cumque suo crescens pectore fervet opus:
Taliter historiae Troianae demere falsa,
Promere vera meus ivit in arma stilus.
Automedon verus, et qui videt omnia Phoebus
Ut bene currat opus, sit, rogo, temo meus.

NARRATIO AUCTORIS.

Crethei proles Pelias Pelopensibus olim
Imperat, illius Aeolus extat avus.
Frater erat Peliae vel non ignobilis Aeson,
Jasonis iste pater, Graecia terra fuit.
Jason amabatur a cunctis, semper amorem
Strennuitas socia dapsilitate dedit.
Vidit et invidit patruus tituloque pavescit,
Hoc sceptrum regni crescere forsan ei,
Intendit iuvenem vita privare, nec illud
Audet inire palam, fabricat erga dolum.
Colchos inaurata vervecis pelle refulget,
Vellera, qui rapiet, dignus honore foret.
Pensat eo rex Aesonidem hac mittere mente,
Forte petens laudem proferet ille necem.
„Si quis", ait, „mihi retulerit cum pelle triumphum,
Quae vult poscat et haec, me tribuente, ferat."
Hoc calet edicto mens Jasonis, aemula laudis,
Jam facit in variis fortia facta locis,
Veraque non parvas animo dat gloria vires,

---

1. 2. Ovidii sunt Pont. III, 9, 21. 22, ubi tamen Scribentem juvat ipse favor, minuitque etc. 5. Margo: Invocat. 7. Margo: Aeolus deus ventorum

Cretheus suus filius

Pelias et Aeson fratres

Jason filius.

18. e margine pro pellere. 19. Aesonid. superscriptum: Jasonem.

Et foecunda facit pectora laudis amor.
Ibo, refert, dentur socii navisque paretur,
Argus erat. Fabricet, rex ait, Argo vocet.

JASON NAVIGAT PRO VELLERE AUREO.

Rumores hinc inde volant de Jasone; Jason,
Ut vellus rapiat, Colchon adire parat.
Exsurgit navis pulcherrima, velleque totum
Militis, ut fieret valde venusta, fuit.
Graecia laeta favet, applaudit turba, juventus
Ciliciae ducit gaudia, spondet opem.
Jason adhortatur socios, ut quando vocari
Illos contingat, quisque paratus eat.
Navis perficitur, annus finitur et ecce
Illi laetanter aggrediuntur iter.
Imprimit his Pelias constantes esse, virili
Pectore propositum continuare suum,
„Pendet in hoc opere nostri fiducia, fama
Vestri, Grajugenae gloria gentis", ait.

JASON DEPELLITUR CUM SUIS.

Attingunt Phrygiam, Simois flavit obvius illis,
Mens fuit, ut portus eligerentur ibi.
Ancora projicitur, saliunt in litora laeti,
Miratur se rem terra videre novam.
Laomedonteas ascendit rumor in aures,
Mirandam Phrygibus applicuisse ratem,
Addicitur, populis quod plena sit et quia fortes
Sint simul et juvenes, quosque stupere vides.
Rex: „Phrygibus cedet in magna pericula, si mos
Hic increbuerit, qui modo coepit", ait,
„Scilicet ut iuvenes, qui nutrit Graecia, discant
Talibus in nostrum navibus ire solum".
Iratus mittit ad portum dicere Graecis:
Vos jubet ex regno rex properare suo.
Cedunt, Colchon eunt, nec adepta pelle quiescunt,
Navem conscendunt, propria tecta petunt.

57. Msc. credunt.

TANGIT QUANDAM FABULAM.

Vipereos dentes in humum pro semine iactos,
Et subito natos arma tulisse viros:
Terrigenas populos, civili Marte peremptos,
Ense qui strictas conseruere manus,
Medeae studio, credat Iudeus Apella;
Non ego ficta quidem, non ea facta scio.
Sed si Medeae rapuit tutamine pellem
Vel propriis tantum viribus, ipse sciat.
Hanc rapuit sed, ea quocunque sub omine rapta,
Cum praeda rediit protinus ille sua.

LAOMEDON CUM MULTIS OCCIDITUR.

Acriter Herculeam succendit laesio mentem
Pridie cum socio Jasone facta viro,
Quando suis hos Laomedon effudit ab oris
Pellens advectam non sine pace ratem.
Heros incendit, ut rem declaret amicis,
Quos putat obprobriis condoluisse suis.
Aggreditur properanter eos ubicunque morantur
Exponens animi fervida vota sui.
Spartam pervenit, Pollux et Castor eidem
Se praebent et opus auxiliare vovent.
Ad Phtias convertit iter, Peleumque requirit,
Qui miles validam spondet et ipse manum.
Fecit, et hinc navi venit etiam in Salaminam
Hoc ad propositum sollicitare virum.
Inde Pylum tendit pro Nestore, Nestor in illo
Magnae commendat strenuitatis opus,
Auxilium totis promittit viribus; ille
Ad sua tecta redit propositumque premit.
Praeparat atque rates ter quinas, praeparat arma

59—61. Ovid. Heroid. IV, 33—5. 62. Ovid. Her. XII, 100 Inter se strictas conseruere manus. 71. Msc. horis. 72. Margo: quia pacifici venerant tamen pro pelle ituri. 79. Msc. Phitias. Margo. patrem Achillis. 80. Msc. Cui. 81. Margo: ubi manebat Telamon.

Praeparat armandos et genus omne cibi.
Illico militia se colligit ista, juventus
Florida diverso robore, mente pari.
In naves electa cohors se prompta receptat,
In Phrygiam properat, applicuisse iuvat.
Cum Peleo Telamon saluit in litora, sicque
Alcmenae soboles; surgit ad astra canor.
Sed Castor Polluxque manent cum Nestore, nolunt
Incustoditas deseruisse naves.
Fert iterum [rumor] hic Laomedontis in aulam:
Est in Sigaeo classis Archiva solo.
Ad mare rex exit, quem copia cingit equestris,
Argolicos regni pellere fine sui.
Sed medio iuvenes impugnant tempore Trojam,
Rex, ubi scit pugna quae sit suborta, redit.
Occurrunt Graeci, rex Herculis ense peremptus
Occidit, et Telamon Pergama primo subit,
Cui mox in pretium virtutis strenuus heros
Hesyonem [natam] Laomedonte dedit.
Nec solus rex interiit, cum rege profecti
Regales pueri comperimuntur ibi.
In Phrygiam Priamus fuerat cum milite missus,
Fratribus occisis unus superstes erat.
Amphitrione satus et Graeca iuventa ferentes
Non modicam praedam repariare student,
Hesyonem Telamon secum deduxit, et omnes
Victrices referunt in sua castra manus.
Res raptas, patris interitum, captamque sororem
Ut Priamus discit, corda dolore quatit;
Ilion ingreditur, et conjux Hecuba, nati
Et natae moesto pectore, mente gravi.
Hector Alexander primi sunt, Deiphobusque,
Tertius est Helenus, quartus et hic Troilus
Filius; Andromache, Cassandra, Polyxena natae,
Has laudat facies strenuitasque mares.

---

94. Margo. Hercules. 97. [Rumor] e margine. 119. Deiphebus ut plurimum.

Perspicit et Troiam rex munit, moenia lapsa
Erigit et muros amplificando trahit;
Constructis portis imponit nomina, supplet
Amnem neglectum, firmat ubique locum,
Ex muro turres et propugnacula surgunt,
Firma virtute Pergama stare vides.
Non sunt munita, sunt munitissima, possent
Inter praeclara nomen habere loca.
Regia surgit ibi sublimibus alta columnis,
Hic sibi culturam vindicat ara Jovis.
Versus Paeoniam fortes adscire Quirites
Ad patris imperium dirigit Hector iter.

DIVERSI LUDI MILITIAE EXERCENTUR.

Urbe reformata nunc rex et tota refortat
Regni praesidia, litus arasse putat.
Pergama militiae non solum flore coronat
Immo replet Priamus, milite tota viget.
Regalis vario laetatur curia ludo,
In quavis audis carmina laeta domo.
Ne tamen ignavum consumant otia corpus
Militiam recolunt, fortia multa gerunt;
Segnities causam dederat quia, proditionem
Hesyonae decoris, Laomedontis opus.
Totà recognovit hic moenia, desidiosi
Quae pridem tanti causa fuere mali.
Desidis aurigae non audit verbera currus,
Displicet ergo duci desidiosa sequi;
Nec manus agnoscit, quem non exercuit, arcum
Tyro frequenter ob hoc mittit ad arma manum.

ANTENOR MITTITUR PRO HESYONE.

Rex videt ut regni stabilita negotia, mentem
Colligit et proprii cordis in arva redit;

---

147. Claudian. de consul. Mallii Theodori v. 187. 149. e Claudian. de cons. Mall. Theod. v. 188.

In speculo mentis captam videt ille sororem
Et fratrum pariter interitumque patris.
Colligit introrsus res raptas, moenia fracta,
Seque dolorosa sustinuisse probra.
Opportuna tamen rex nactus tempora; „pensa,
Oh, ait, Antenor; quae tibi verba loquor:
Optime vir nosti; quae, quanta calumnia nobis
Lata sit a Graecis. Intumuere minis,
Non suffecit eis, nostros attingere fines
Magna cum populis applicuisse rate.
Dixi; cum populis deberem dicere pompis,
Magna debueram dicere magnanima.
Denique magnanimo calcarunt, immo superbo
Mox ut venere, litora nostra pede;
Insuper insultum fecere minaciter urbi;
Inconsuetus erat talia probra pati.
Et ne concepta quod ab impietate deesset,
Ferrum strinxerunt in patris ora mei.
Mortuus est, et tunc in moenia nostra ruentes
Innumeram praedam non sine caede patrant,
Captivando meam secum duxere sororem,
Tum quum se patriae restituere suae.
Irasci merito deberem talibus, immo
Debeo, conticuit nostra querela diu.
Ulciscar vero, sed dissimulare valebo
Cetera, si sola conditione fruar:
Reddatur captiva soror, sint altera pacis;
Si minus, hostiles protinus adde minas.
Antenor! tua dicit idoneitas, quod ad istas
Suscipias operas, ergo paratus eas."
Antenor parendo parat conscendere navem,
Velificans Graecum contigit ille solum.
Pergit Magnesiam, Peleumque salutat, ibi tres
Hortatu Pelei continuando dies.
Inchoat Antenor causam recitare laboris
Et quod ob Hesyonem ceperit ipsa viam.

---

168. Margo: incons. nempe pater.

Addidit et vultum verbis, iterumque rogavit,
Iret ut ad patrios rapta puella deos.
Auscultans Peleus levipendit verba loquentis,
Et sermone brevi coepit et ipse loqui.
Quid super Hesyonae nunc redditione solutae,
Haec est in nostro pectore cura minor.
In patriam petere, nostrasque relinquere sedes,
Dicere, quod cessit ista querela, potes.
Est tellus et dicta Boetia, quae Salaminam
Continet; Antenor hanc et adire studet.
Hic Telamonis erat habitatio, quaerit eundem;
Invenit; invento sic querulosus ait:
O Telamon! reor esse nefas, quod filia regis
Hac quasi captiva detineatur humo.
O Telamon! regi spoliatam redde sororem,
Dedecus hoc spolium dissimulare ducem.
O Telamon! iuste reddendam redde puellam,
Non est iniusta praeda tenenda tibi.
Extemplo miles respondit ad istud et istis:
Esset ad hoc, o vir! obticuisse pudor.
Antenor! quia filia regis habetur apud nos,
Ut pote victores, non reor esse nefas.
Antenor! si dissimulet rex, necne puellam
Pro virtute mea reddere nolo datam.
Antenor! iuste praedatam praedo tenebit;
Tam bona constanter praeda tenenda fuit.
Ergo redi; rediens de finibus exue nostris;
Non habet effectum, quod geris; ergo redi.
Quaerit Pollucem cum Castore: deinque precatur
Hesyonem reddi proficiendo nihil.
Ut rapta taceamus, ait, de virgine; nostra
Oppida fregistis, diripuistis opes,
Causam non habuit injuria tanta, puellam
Reddite, rex reliqua, sint quasi nulla, silet.
I procul, i, dicunt; non est tibi tibia tanti,

---

217. Msc. perperam Nestore, quum Antenor v. 233 sqq. Nestorem aggreditur. Dares recte habet Castor.

Debeat ut tali virgo decora dari;
Facta quidem vobis non est iniuria, primum
Prodiit a vestro Laomedonte scelus.
Venimus in pace, repulit nos dedecorosa
Nostros intendens exagitare fuga.
Siste gradum; non est, quod fers in pectore, gratum;
Propositi, rediens, contrahe vela tui.
Nil credens actum, tum quid superesset agendum
Antenor differt velificare domum.
Nestoris aggreditur habitacula; nuncius, inquit,
Ad vestros veni velificando lares.
Supplicat Hesyonem rex reddi, damna tacendo
Vult reprimi, pudor est ulteriora loqui.
Hac vice de praeda, de regis morte tacemus,
Est grave quod doleat commemorare diu.
Omnia, rex dicit, quae sunt illata probrose
Si fuerit virgo reddita, pacis erunt.
Ha! nimis est, quod, amice, petis! moderatius opta;
Sit domus Hesyonae Grecia, Nestor ait.
Dic tamen interea, quum te fiducia nostris
Appulerit laribus, pacifici ne sumus?
Ulteriora loqui pudor est tibi, dic age, magno
Absque rubore loqui nunc mala nostra queo.
Nescis, quae fuerit illata calumnia Graecis
Iam tum pacificis in Simoentis aquis?
Numquid es oblitus quod Graecam rex tuus olim
Ex Phrygia jussit ocius ire ratem?
Excidit ex animo tibi, quomodo tam subito nos
Cedendo quondam sustinuisse fugam?
Cedas, ne nostram tua mordeat ancora terram
Ferrea, res Phrygias Graeca refutat humus.
Rex tuus est Priamus, gaudet quoque Graecia rege,
An nescis longas regibus esse manus?

---

226. Msc. nostro. 241. Ov. e. Pont. I, 8, 71. Ah nimium est, quod, amice, petis! moderatius opta: 254. Msc. repetit anchora, sine sensu, pro qua scripsimus: ferrea. 256. Ovidii est Heroid. XVII, 166.

ANTENOR REDIT AD TROIAM.

Antenor sine fruge videns se semina ferre,
Ocius ad Phrygios vela reflexit agros;
Enarrat Priamo, quid dixerit ille, quid ille,
Quodque dedit variis irrita vela nothis.
O rex, adiecit, galeatis pungere verbis
Non timuere tuos et terebrare minis.
Quid recitare velim, quod in omni fine loquendi
Acriter a foribus me repulere suis.
Ulcisci certe probra talia consulerem, si
Essem consilii pars aliquanta tui.
Litora pompose tetigerunt nostra, potenti
Protinus in terram prosiluere pede.
Irrumpere fores violenter in urbis, ibique
Et res et nostras diripuere domos;
Occidere patrem crudeliter atque sororem,
Turpiter huc usque detinuere tuam.
Ludunt, subsannant imbelles et sine ferro
Esse ferunt omnes improperando Phryges.
Graecia ni fuerit Phrygios experta lacertos
Plus, quam senserimus, experiemur eos.
Haec ego; si quis habet aliud sub pectore clausum,
Proferat; ut digna res ea forte cadat.

DUCES CONVOCANTUR AUDIRE ANTENOREM.

Continuo Priamus vocat in commune Quirites
Ut super his verbum possit habere ratum.
Hector adest fratresque sui vel qui generati
Ex illegitima sorte fuere duci.
Anchises, Anchisiades aliique barones
Adveniunt, quibus est mens, valitudo, fides.
Scitis, ait Priamus, quibus istam Graecia probris
Affecit patriam, nos tribulando palam.
Dum memini, meminisse pudet paterna rapina,
Est pater occisus, capta tenella soror.

---

265. Msc. certa. 269. e margine pro vilenter. 283. Msc. Anchidiades.

Iverat Antenor, ut nostras ipse querelas
Ederet et pacem reddita virgo daret.
Profecit minime, nihil impetravit eorum,
Pro quibus ad Graeca litora missus erat;
Amplior accessit iniuria, dedecorose,
Antenor! domibus te repulere suis.
Una doloris adhuc non est obducta cicatrix,
Cordis adhuc laesi vulnera cruda manent.
Dicatis proceres, quidnam super his sit agendum;
Dico, merebuntur si mea dicta fidem,
Obstandum citius, sero medicina paratur,
Cum mala per longas invaluere moras.
Mutaremus opus, ad nulla valet bona tardus;
Qui non est hodie, cras minus aptus erit.
Consulit Antenor, ierat qui nuncius illo
Ulcisci facinus strennuitate manus.
Et, vos indecores nisi vivere forte velitis,
Consilium super his vos quoque tale datis.
Nonne mori melius, quam vitam ducere mortis
Et sensus membris insepelire suis.
Pone necesse mori; mors ultima linea rerum
Non metuenda viris, mors mihi tempus iners.
Multos consumsit ignavia, semper inertes
Damni participes dedecorisque manent.
Ergo, viri fortes! strictum producite ferrum,
Ferro nunc Phrygiam magnificate manum.
Hic labor ut merita tangat vindicta Pelasgos,
Discant insolitum nostra per arma iugum.
Hector! tu maior es natu, sume laborem
Hujus propositi, laetus in arma veni.

---

299. 300. Ovidii Remed. 91, 92 qui tamen: „principiis obsta", et „convaluere" habet. 302. Ovid. Remed. 94. 307. 8. Maximian I, 265 sq.

Morte mori melius, quam vitam etc.
Et sensus membris insepelire suis.

309. Horat. epist. I, 16, 79. 310. Ov. e. Pont. I, 5, 44 — — mors nobis tempus habetur iners. 313. e margine pro proucite.

Laetus in arma veni nec lentus, semper in istis,
Si bene te novi, mens erat apta tibi.
Quod tua te virtus iuvet et sapientia, credo
Turpe nec est tali credulitate capi.
Saepius expertum facit experientia certum,
Ad causas notas est dubitare nefas.
Laetus, ait, veniam; nec me labor ille gravabit,
Maior ab occiso mens mihi crescit avo.
Provocat Hesyone, praedae violentia, strages,
Multaque quae nostri sustinuere Phryges.
Si placet, ibo; licet mihi nec prudentia mentis
Nec mihi sit virtus corporis, ibo tamen.
Quae potero faciam, sed praemeditatio rerum
Saepe bono causam claudere fine solet.
Principium finemque rei prudentia spectat
Qui nimis est tutus retia jure subit.
Non est ignota res: est sapientia Graecis,
Consiliis inhiant, ense manuque valent
Protinus ut nostrum movet illis dextera bellum,
Non puto quin plures auxilientur eis;
Vicinos aliosque duces populosque ciebunt
Occurrunt nobis hi velut unda maris.
Adde, quod inbellis pro dissuetudine belli
Extat adhuc Asia, desidiosa quasi;
Non sic Europa; semper sudavit in armis;
Bellica nimirum brachia bella sciunt.
Hinc Graecis valida sunt arma, probatio, multa
Classis eis, nobis inclita nulla ratis.
At licet eximias protendat Graecia vires,
Ibo, quo si tu me pater ire jubes.

---

322. Ovidii est ex Pont. I, 1, 44. 325. ultima versus pars est Virgil. Aen. II, 708. 331. 32. Alanus. Anticlaud. Lib. II (p. 24) lin. 8 ab infra: finisque beati Gratia principiis semper respondet honestis. 333. Pamphil. XVII, 7 Principium; finemque simul providentia spectat. 334. Anonym. Nevel. p. 501. lin. 2. 339. manus antiqua in margine per „citabunt" explicat.

PARIS DICIT SE ITURUM IN GRAECIAM.

Surgit Alexander; opus hoc laetanter adire
Pro patris et patriae, diicit, amore volo.
Idaeos lepores quondam venabar in Ida,
Deposui somno membra volente thoro.
Somnio mirificum dare, quae speciosior esset,
Iudicium, mihi tres exhibuisse deas;
Una fuit Pallas, Venus altera, tertia Iuno;
Ambiguus, cui laus ista daretur, eram.
In specie mulier plus gaudet quam probitate,
Mentum non mentem femina pulchra colit.
Delectant etiam castas praeconia formae,
Pessima sit, nulli non sua forma placet.
Hinc Venus haec ad me: quae sim speciosior ede,
Efficiamque tibi dulcia dona dari.
Graecia formosis est deliciosa puellis;
Elige, cui dicas, tu mihi sola places.
Hac ego te faciam, Paris, ad tua vota potiri,
Si detur species plus speciosa mihi.
Quis tantae promissa deae contemnere posset?
Prona venit cupidis in sua vota fides.
Est Pallas speciosa, loquor, speciosaque Iuno
Plus tamen ambabus est speciosa Venus.
Hoc impromisso confisus alacriter ibo
Forte mei voti post modo compos ero.
Grata superveniet quae non sperabitur hora;
Quo minimum credis gurgite, piscis erit.
Dedecus ultori dabitur mihi forte triumphus,
Tantum maturet bellica classis opus.

---

358. e margine pro metum. 359. Ovidii est Ars Amat. I, 623. 360. e margine, pro „nec". 368. Ovid. Ars Am. III, 674. 373. est Horatii Epid. I, 4, 14. 374. est Ovidii Ars Amat. III, 426, qui tamen „minime" legit. 375. Sensus: dedecus quod infero Graecis, mihi ultori raptae Hesyonae tanquam triumphus erit.

QUIDAM SUADENT, QUIDAM NON ITER PARIDIS.

Deiphobus pridem commendans inquit: ad ista
Effectum Paridi consulo vota dari.
Ipse sit in causa vexillifer, ipse magister
Causae, dent operam, quos vocat, hanc et opem.
Non placet haec Heleno sententia: res ea secum
Si peragatur, ait, maxima damna trahit.
Si Paris ex Graecis uxorem duxerit oris,
Excidium Troiae ducet et omne malum.
Graeca manus tota ruet in Phrygiam, nisi tritis
Omnibus ad terras irreditura suas.
At Troilus natu minimus; non viribus impar,
Mente nec inferior Hectore fatur ita:
Detur Alexandro laus, detur Deiphobo, qui
Laudes ingenio promeruere suo.
Unus ad hoc bellum se praebet, et approbat alter,
Non caret effectu quod voluere duo.
Non debet res in Heleni subsistere verbo,
Deterret, saepe terror honore caret.
Degeneres trepidant animi pejoraque versant,
Dat mare saepe metus, nulla pericla tamen.
Desperare nocet, dubium dimitte timorem:
Saepe facit metui non metuenda metus.
Ut verbo stent multa brevi, timor ipse malorum
Saepe supervacuos cogit habere metus.
Aggrediamur opus, nihil impenetrabile forti;
Audentes legimus quod iuvat ipse deus.
Classibus ut factis pulsetur Graecia, manda

---

380. dant. 384. e margine pro „trone". 392. Ovid. Amor. II, 3, 16. 395. Lucan. Phars. IV, 90 est, ex quo posuimus: „trep. anim" pro an. trep. 396. Pamphilus. XLI, v. 6. 397. Ex margine, cod. veparare cfr. Pamphil. XXXV, 3.
desperare nocet, votum labor improbus implet.
398. Anon. Nevel. p. 506. lin. 7 ab infra. 399. 400. Ovidii sunt ex Pont. II, 7, 5. 6. 401. Alan. Anticlaud. Lib. II, p. 25. lin. 21.
Aggrediamur opus: melior fortuna sequetur.
402. Virg. Aen. X, 284.

Rex! decet ut, vires experiare tuas.
Ilico rex pro militibus non segniter ire
Paeoniam Paridem Deiphobumque jubet.

DUCIBUS RECITANTUR GESTA ANTENORIS.

Ut fieret rerum collatio digna, citati
In coetum veniunt rege iubente duces.
Subjectos natu majoribus esse minores
Mandat; honestatis fert, ait, illa liber
Importuna minor non sentiat —, ambo superbos
Solertes studeant exiliare modos:
Iungat amicitia socios, consumat honestus
Et bene dulcis amor in paritate pares.
Qui positus fuerit capitaneus omnibus, una
In commune bonus sit socialis herus.
Primus iussa ferat; tunc observantior aequi
Fit populus, populo grata parata manus.
Dapsilitas etiam regi praeclara monebat
Nomina, si sua dat xenia mente cito;
Denigrat meritum dantis mora, factaque raptim
Omnia plus laudis plusque favoris habent.
Exhibeat, quicunque regit, documenta favoris;
Nil valet hic terror, plus optatus amor.
Qui terret, plus ipse timet; sors ista tyrannis
Convenit, in sociis absit ut ista, sonent.
Agnus in hospitiis et sit leo miles in armis,
Nunquam virtutes intonet ipse suas.
O proceres scitis quod sit sine vindice longo
A Graecis trita patria nostra probro.
Antenor quaesivit ab his transmissus et a me,
Vellent emenda si variare probra.
Hic, velut a nobis acceperat, arguit Argos
Expositis spoliis interituque patris;

---

417. Claudiani est ad IV cons. Honor. 296. 97. 419. ex margine, cod. manebat. 420. ex margine, pro „ximia mente“. 430. e margine pro codicis t'ra. 432. emenda. satisfactio, differt a mulcta, quae judici, emend. parti laesae datur.

Moenia non tacuit irrumpta virosque peremtos,
Et reddatur, ait, rapta puella mihi.
Obrivat precibus aures, retinentque sororem
Cetera cum facerent hac redeunte locum.
Immo remiserunt inhonorum, propter honoris
Qui fuit et pacis nuncia missus eis.
Turpia quae tulerit convicia dicere nolo,
Et quod de foribus hunc repulere suis.
Dicas, Antenor! tua fine negotia quali
Clauseris, ut constet omnibus iste stilus.
Incipit Antenor quaedam recitare, per illa
Iam dudum fuerant quae sibi facta loca.
Indicit Hesynem quod nollent reddere, demum
In medium veniunt probra, repulsa, minae.
Subjicit hortando, ut se robusta iuventas
Vindicet et Graecos Troja mucrone domus

PANTHUS DISSUADET RAPTUM HELENE.

Panthus cui genitor Euphorbius agmine facto
In medio coepit agminis ista loqui.
Sic memini dixisse patrem, nam plurima novit
Denique praedixit saepe futura mihi.
Utile consilium non aestimo, si mulierem
Graecorum ducat e regione Paris.
Si res effectu claudetur, Troja peribit,
Quam modo terra tenet, pascua bubus erit.
Otia sectari pulchrum magis aestimo liber,
Quam se servitio mota per arma darer.
Tutius est iacuisse thoro, tenuisse choream
Treiciam digitis increpuisse lyram,
Quam manibus clipeos et acutae cuspidis hastam
Et galeam pressa sustinuisse coma.

---

437. obrivat ex margine pro codicis: obbtrat. 438. Marg. hac redeunte locum non bellum. pro hac redeunde loc. 441. e margine pro conjuria. 449. Msc. Hortando subjicit. 451. Euphorbus, quem noster Euphorbius nominat non pater sed filius Panthi fuit. 460. e margine pro si. 461—64. Ovidii herod. III, 117—120 deprompti.

Hic mera libertas, hic vera pericula; quare,
Quam fieri servus, otia malo sequi.
Libertas per dulce bonum bona cetera condit,
Qua, qui dives erit, ditior esse nequit.

PRIAMUS PANTHUM REPREHENDIT.

At Priamus bello gaudet constanter et urget
Propositum mentis enucleatque suum.
Non, ait, in mente constanti tela timoris
Fabricat, in fragili bubo propheta mali.
Nos istum vatem, nos vanum spernimus omne,
Solius est proprium scire futura dei.
Saepe fatigamur in multis, saepe molesta
Sustinet a Graecis Troja remissa minis.
Exacuat vindicta manus, constanter in illa
Perstemus, quam iam coepimus ire viam.
Turpe referre pedem, nec passu stare tenaci,
Turpe semel tactum postposuisse locum.
Aut nunquam tentes aut perfice. Nonne loquentur,
Troica Graecorum transeat hasta jecur.
Audit et hoc audet ausumque sonoribus auget,
Et ducis edicto Troja parata favet.
Tolle moras, aiunt, nocuit differre paratis;
Dimidium facti qui bene coepit, habet.
Decreti trahe vela tui, peribimus omnes,
Offert se voto patria tota tuo.
Grates rex peragit et coetum concio solvit.
Insistunt operi, fit mora nulla fabri.
Procumbunt piceae, sonat icta securibus ilex,
Corni sternuntur fraxineaeque trabes.

---

465. e margine pro misera. 467. Anon. Nevel. p. 525, v. 9. 468. Anon. Nevel. p. 525 v. 12. 474. Pamphil. XXXV, 2. 479. Ovidii est ex Pont. II, 6, 21. 480. Imitatio Ovid. ibid. v. 22 Turpe laborantem deseruisse ratem. 481. Similis Ovid. Ars Am. I, 389

Aut non tentaris, aut perfice.

485. Lucan. I, 281. 486. Hor. Ep. I, 2, 40. dimid. qui coepit habet. 491. 92. Virgilii imitatio Aen. VI. 180. 181.

Naves aedificant crebrisque bipennibus instant,
Horis ut brevibus acceleretur opus.

HECTOR MITTITUR A TROJANIS PRO JUVAMINE.

Mittitur interea robustus, colligat, Hector,
Ut circumposita de regione viros,
Indicit tempus, quivis ut ad arma paratus
Tempore sit tali bellica signa sequi.
Bellum Cassandra nitens cassare futurum
Inde sed incassum promit et ipsa malum.
Si Phrygias, ait illa, rates bellando Pelasgos
Senserit, haec nobis ultio casus erit.
Convenit ad nostros modus et prudentia sensus,
Nam provisa minus tela nocere solent.
Quid rogo laudis eius; mulier formosa superne
Sed male formato claudicat illa pede.
Non omnes capiunt qui captant, saepe videmus
Ex inopinato plaustra perire rotis.
Quid contra Danaos suades committere bellum?
Consilium sequitur Troja, ruina, malum.
Saepe mari missus, ut pisces aufferat, hamus
Perditur et salvis piscibus esca datur.

NAVES INTEREA PERFICIUNTUR.

In tanto rerum strepitu mundique fragore
Tempora praetereunt more fluentis aquae.
Perficitur classis, redita rate lassa bipennis
Est utensilibus quaeque repleta ratis.
Sentinas onerant collata cibaria, jamque
Aequoris insuetas ancora lambit aquas.

---

493. Virgilii est Aen. II, 627. 500. in marg. quia non audierunt eam. 503. Pamphil. LXIII, 5.
Convenit ad vestros modus et moderantia sensus.
505. vid. Hor. A. P. 4. 506. Ov. Am. II, 16, 20.
Turpiter obliquo claudicet illa pede.
510. Anon. Nevel. p. 505, 18, habet
Consilium sequitur certa ruina malum.
514. Ov. Ars Am., III, 62. — eunt anni more fluentis aquae.

Augebat numerum dulcis mixtura virorum,
Qui de Paeonicis introiere locis,
Et per Alexandrum sunt Deiphobumque vocati
Consilii prompti, strenuitate probi.
Totus ad arma volat exercitus, arma vetusta
Furfurat, ut niteant; in dumisque probat.
Omnibus una quies, operum labor omnibus unus,
Dedecus ulcisci, vincere sive mori.
Rex Paridem praefecit eis dixitque: sororem
Litus ut attigeris, primo require meam.
Tolle requisitam, si reddunt, adjice facta
In nos obprobria, si variare velint.
Si variare volunt et restaurare puellam
Caetera sustineo, pacis amator ero.
Si minus, hoc nostrae referat cito nuntius auri,
Mittam cum ratibus arma virosque tibi.
Dat Paridi Priamus Aeneam Pygmalionem
Consortes coeptae Deiphobumque viae.
Grata fit aura freto, subducitur ancora fundo
Nat navis in pelago vela vehente notho.
Nauta gubernat iter Antenoris, ille marinas
Noverat ex usu velificare vias.

HIC PARIS VENIT AD PORTUM.

Nondum contigerant Cytheram, sic insula dicta
Est, et nomen ab: o, o Cytherea tenet.
Occurrit Paridi Menelaus, spectat euntem,
Miratur, cui sit deliciosa, ratem.
Oblique se respiciunt nec neuter eorum
Est alii nisus mutua verba loqui

---

519. Maximian I, 29
Angebat meritum dulcis mixtura bonorum.
525. Maxim. VI, 5
Omnibus est eadem leti via; non tamen unus
Est vitae cunctis exiliique modis.
538. cod. vola. 542. Cod. nomen ab o chiarea tenes. Marg.: o chitarea Venus. 544. euntem ex margine pro codicis „eundem" recte enim margo „euntem et non subsistentem".

Ire Pylum voluit Menelaus ibique potiri
Nestoris alloquio, forsan amabat eum.
Pollux et Castor ierant simul ad Clytemnestram,
Complacet, ut neptis concomitetur eis
Scilicet Hermione. Festiva dies erat Argis;
Debeat tali tempore Iuno coli.
Contingit Cytheram sed et hic nunc rore sacrorum
Iam dederant celebrem festa suborta diem.
Fana colebantur haec, hic sua dona Dianae
Solvebat populus, cui sociata Venus.
Vota suos habuere deos, devenit ibidem
Tunc Paris optata sorte trahente ratem.

FAMA VOLAT QUOD PARIS VENIT.

Fama volat, quid enim fama velocius extat,
Prolibus ornata regia classis adest.
Spectatum veniunt, veniunt spectentur ut ipsae
De domibus dominae, concrepuere lyrae.
Splendeat ut Liber, lateque refulgeat aurum
Ornat se vestis ambitione Paris,
Surgit et ad templum graditur quasi pavo, Dianae
Votum persolvit dignaque dona gerit.
Quaeritur interea, quis sit? cur venerit? unde
Venerit et quorsum forsàn abire velit?
Filius est Priami regis, mandataque patris
Venit in his, aiunt, ferre, referre locis.
Pollux et Castor hi sunt, si quaeritis, advos
Pauca loqui quibus hic vult et abire domum.
Rumores tangunt Helenam, silet illa parumper;
Hic erat, huc festus traxerat usus eam.
Audierat quam pulcher erat; speciemque videre
Non impune tamen nititur illa viri.

---

550. margine Clyt. sororem suam. 552. marg. filia Helenae. 554. margo. Chiteram in insulam sic dictum. 560. Allusio Virg. Aen. IV, 174. Fama, malum quo non aliud velocius ullum. 562. Ovid. Ars Am. I, 99. 564. cod. spendeat. 572. advos. antiquior pro advors, adversus, hostis, hospes. 575. festa.

Revera vir pulcher erat, iam prima tenellis
Lanugo cepit infruticare pilis
Signabat roseas facies, nivis aemula, malas;
Haec etiam castas sollicitare solent.

HELENA PROPTER PARIDEM FINGIT ADIRE FANUM.

Paean oppidulo mare lux stabat Apollo,
Stabat fatidico iuncta Diana deo.
Huc Ledaea, quasi tendens ad Apollinis aram
Se movet, aequorea littora iamque tenet.
Causa sed est alia, iuvenem spectare volebat,
Huius ad intuitum pendula tota fuit.
Fanum, pro casu quasi quaesitura futuro,
Intrat, procumbit votaque sancta facit.
Gaudet Alexander gaudet quoque pulchra Lacaena;
Iam foret in foribus, exsuperare ratus.
Exilit e nave, conscendit eamque videre
Appetit, inque locum, quo fuit illa, petit.
Spem multam concedit ei fiducia formae,
Vultus eius quasi sint lilia nupta rosis.
Ambulat et claro sese diffundit amictu
Et, quacunque potest arte placere, placet.
Haec laudat juvenem claudens sub pectore laudem
Ore gerens clavem, ne reseretur idem.

---

578. Gualteri Alexandr. I, 27. 28
Nondum prodierat natura plana tenellis
Infruticans lanugo pilis.
580. Gualteri Alexandr. V. 191. 582. Sic! Sensus? Apud oppidulum erat mare, lux Paean Apollo? 584. cod. hunc. 585. cod. manet. 586. cod. venerem. 591. margini adscripta sunt: iam foret in voluntate ad effectum perducere.
594. Ov. Met. XIV, 31. 32
Et si spem dederis — — — tuae fiducia formae.
595. Ov. amor. II, 5, 37
Quale rosae fulgent inter sua lilia mixtae.
Alan. Anticlaud. Lib. I, p. 10. lin. 3 ab infra
Sidereum vultus castigavere ruborem
Lilia nupta rosis.
597. Ov. Ars I, 596 Et, quacumque potes dote placere, place.
599. Marg. ore gerit clavem quod secundum tempus scit loqui et reticere.

Approbat haec Paridem, Paridi placet illa; fovetur
Ardens interius hac titione rogus.
Alter in alterius iactantes lumina vultus
Non leve senserunt intus amoris onus.
Verberat haec illum, sed et ille reverberat illam,
Visivis gladiis pulchra duella parant.
Nutibus alliciunt, oculo non ore loquuntur,
Exterius ludunt, interiora tegunt;
Quoque magis tegitur tanto magis aestuat ignis,
Igneus ille furor nescit habere modum.
Adspicies oculos tremulo fulgore micantes,
Ut sol a liquida saepe refulget aqua.
Interea tacitae serpunt in viscera flammae,
Et mala radices altius arbor agit.
O quam difficile mentem non prodere vultu!
Saepe tacens vocem verbaque vultus habet.
Vultus enim nostri liber est et littera cordis,
Est facies hominis lingua secunda sui.
Condere cum volumus arcanum pectoris intus
Conscia purpureus inficit ora rubor.
Contigit hoc istis. Mentem legisse duorum
In facie poteras; sic potes omne nefas.
Non poterant tamen alloquiis et prodere flammam
Et, quod uterque velit, abstinuisse diu.

---

602. Pamph. LI, 13 Alter in alterius fert tantum lumina vultus. 608. Ov. Metam. IV, 64
Quoque magis tegitur, tectus magis aestuat ignis.
610. 611. Ov. Ars II, 721. 22. Adspicies etc., qua propter nosti: adspiceres mutabimus in adspicies. 612. 13. Ov. Remed. 105. 106. 614. Gualt. Alex. I, 63.
O quam difficile est studium non prodere vultu!
imitatio Ovidii Met. II, 447
Difficile est, crimen non prodere vultu.
615. Ovidii Ars Am. I, 574. 616. littera ex margine pro codicis litora. — Alan. Anticlaud. lib. III, p. 46, lin. 8 ab infra. Nam vultus noster liber est, et littera cordis
Nuntius, interpres verax, animique figura.
619. Ov. Am. II, 5, 34. Con. purp. venit in ora pudor. 621. omne ex margine pro codicis atque. 623. Dialogum aeque Ovidio depromptum praebet Konrad troj. Krieg. v. 20176—22406.

Conceptos ignes, captato tempore, produnt
Ambo revelantes, quam sit uterque libens.
Si Paridem studuisse putem, nec credo quod errem,
Aut Helenam scriptis; hora vacabat eis.
Eloquor, hic loquitur, non est locus, indice flammae
Et plus, quam vellem, iam meus extat amor;
Sed male dissimulo, quis enim celaverit ignem
Lumine qui semper proditur ipse suo.
Te peto, quam pepigit lecto Venus inclita nostro,
Te prius optavi, quam mihi nota fores.
Da mihi te, quae sit Paridis constantia, nosces,
Flamma rogi flammas finiet una mei.
Innumeras urbes atque aurea tecta videbis,
Quaeque suos dicas templa decere deos.
Nunc mihi nil superest, nisi te, formosa, precari;
Amplectique tuos, si patiare, pedes.
Aut ego Sigaeos repetam, te conjuge, portus:
Aut ego Taenaria contegar exul humo.
Ausus es, illa refert, temeratis advena sacris
Legitimam nuptae sollicitare fidem?
Hoc rogo, dissimules nisi tu desistere velis,
Sed cur desistas? dissimulare potes.
Quam multos credis juvenes optare, quod optas,
Qui videant, oculos an Pari solus habes?
Ad possessa venis praeraptaque gaudia serus
Spes tua lenta fuit: quod petis, alter habet.

---

628. 29. Ov. Heroid. XVI, 3. 4
Eloquar? an flammae non est opus indice notae
Et plus etc.
630. 31. Ov. Her. XVI, 7. 8. 632. 33. Ov. Her. XVI, 35. 36. lecto pepigit V. aurea. 634. 35. Ovid. Heroid. XVI, 161. 62. 636. Cod. ac., nos atque secund. Ovid. Heroid. XVI, 177. 636. 37. ibid. XVI, 177. 178. 638. 39. Ovid. Heroid. XVI, 269. 270. 640. 41. Ibid. 273. 274. Margo explicat Sig. per Trojanos, Taenaria per Graecia. 642. 43. Ovid. Heroid. XVII, 3. 4. 644. 45. Ov. Her. XVII, 151. 52, praeter quod 151 At tu dissimula: nisi si desistere mavis. 646. 47. Ex Ovid. Her. XVII, 99. 100 credas. sapiant. Paris unus. 648. 49. Ov. Her. XVII, 107. 108.

Aut ego perpetuam famam sine labe tenebo,
Aut ego te potius quam tua dona sequar.
Desine molle, precor, verbis convellere pectus:
Nec spolium nostri turpe pudoris habe.
Quod petis hoc faciam posito fortasse pudore
Et dabo coniunctas tempore victa manus;
Sed vatum monitus timeo quos igne Pelasgo
Ilion arsurum praemonuisse ferunt.
Nec dubito, quin te, si prosequar, arma sequantur;
Ibit per gladios (hei mihi) noster amor.
Si de te totus, ait hic, contenderit orbis,
Nomen ab aeterna posteritate feres.
Finge tamen, si vis, ingens consurgere bellum;
Et mihi sunt vires et mea tela nocent.
Nec minor est Asiae, quam vestrae copia terrae;
Illa viris dives, dives abundat equis.
Nec plus Atrides animi Menelaus habebit,
Quam Paris; aut armis anteferendus eis.
Opportuna suis statuuntur tempora votis
Hi duo. Quam longas sol trahit ille dies!
Mandat Alexander naucleros esse paratos
Taliter, ut possent solvere nocte rates.
Militibus jubet ut Helenam violenter abactam
De fano rapiant, in Phrygiamque vehant.
Audacem faciebat amor, temeraria virtus
Saepe sub ancipiti gaudia sorte tulit.
Incauti ne sitis, ait, nos omnia nostra
Tamquam mansuros disposuisse velim:
Si latet ars, prodest, affert deprensa pudorem,

---

650. 51. Ovid. Her. XVII, 69. 70. 652. 53. Ov. Her. XVII, 111. 114. 654. 55. Ovid. Her. XVII, 259. 260. 656. 57. Ov. Her. XVII, 239. 240. 658. 59. Ov. Her. XVII, 245. 246. 659. Cod. glacios. 660. 61. Ov. Her. XVI, 373 74. Cod. tutus, tamen superscriptum est totus. 662—67. Ovid. Her. XVI, 351—356. 669. in margine scholion: desideranti ipsa celeritas mora est. 674. Ov. Met. IV, 96. audacem faciebat amor. ibid. VIII, 407 temeraria virtus. 678. Ovid. Ars am. II, 313.

Quae nimis apparent retia, vitat avis.
Ora sacrum teneant ne sit strepitus neque clamor,
Quis minor est unquam, quam tacuisse, labor?

HIC RAPTA EST HELENA.

Qui prohibere studet, pelagus ne fluctuet, ignis
Ne caleat, studio fallitur ille suo.
Nec later absque luto nec serpens absque veneno
Esse potest, nec erit femina casta diu.
Passa modo Paridem, Paridem modo, Thesea pridem
Iam Ledea thori vult violare fidem.
Pugnabat primo fortassis; et, improbe! dicet,
Pugnando vinci se volet illa tamen.
Dicimus hanc Helenam magis ex ratione leaenam,
Vel potius lenam confiteamur eam.
Rupta pudicitia, quia foeda leaena patravit
Crimen adulterii, sit quasi lena, probat.
Invadunt fanum somno fortasse sepultum,
Adspiciunt Phoebum nec reverentur eum,
Tyndaridem rapiunt; non est invita secuta,
Fitque negando patens et retrahendo sequens.
Priamides impellit eam cogitque volentem,
Quod juvat, invitae saepe dedisse volunt;
E foribus castri memorati pellere ni vi
Pro spolio tali prosiluere citi.
Obstant Troiani, fugiunt hi strage coacti,
Cetera turba ruunt, vel capiuntur ibi.
Fano praedato, cum nil superesse videtur,
Nauta solo cedit, fit fuga, praedo redit.

---

679. Ovidii Rem. Am. 516. 681. Ov. Amor. II, 2, 28. Quis minor est autem, quam tacuisse, labor.
687. Cod. vul. 688. 89. Ov. Ars I, 665. 6, ubi: Pugnando vinci sed tamen illa volet,
692. pro cod. patratum. 694. Cod. fatum, Virg. Aen. II, 265 Invadunt urbem somno vinoque sepultam.
699. Ov. Ars I, 674.

HIC PARIS DEDUCIT HELENAM.

Solverat Oebalio classem de littore victor,
  Deveniunt Tenedon, inde quiete fovent.
Ex siccis oculis traxit Medea madorem;
  Nullis flet lacrimis oblita veste nivis.
Non aliter manifesta potest abscondere mentis
  Gaudia quam lacrimis femina trita satis.
Blanda voce Paris demulcens cor mulieris
  Cras erimus plures inquit; at illa bibit.
Insinuat patri quid fecerit et quod coeptam
  Clauserit optata prosperitate viam.
Statim defertur Menelao, quod foret uxor
  In Phrygiam Phrygia per mare vecta rati.
Quae qualisve viro fuerit mens, nemo requirat,
  Frigidius glacie pectus amantis erat.
In tantis dicenda malis quaecunque fuerunt
  Non reor afflictum perterruisse virum.
Ille Pylum linquens tendit cum Nestore Spartam
  Nescio quid scribat, quid stupefactus agat.
Mittit pro fratre, qui consiliator et esset
  Et consolator; hic Agamemnon erat.

HIC PARIS VENIT AD TROIAM CUM HELENA.

Nunc Troiam praedo repetit cum divite praeda;
  Sic et sic feci, nuntiat ille patri.

---

706. Statius Achill. I, 20
  Solverat Oebalio classem de littore pastor.
708. cod. tragit. 708—11. alludit Lucanum Phars. IX, 1038—41 — — — lacrimas non sponte cadentes
  Effudit; gemitusque expressit pectore laeto,
  Non aliter manifesta potens abscondere mentis
  Gaudia, quam lacrimis.
709. pro cod. ollea posuimus oblita = induta. Hor. Ep. II, 1, 204 Divitiaeque peregrinae, quibus oblitus actor
  Cum stetit in scena, concurrit dextera laevae.
712. Cod. blandia. 713. bib. sc. aure. Ov. Her. IX, 154
  Crasque erimus plures, inquit, et ipsa bibit.
715. Cod. clauserat. 717. Cod. per mare vecta mare.
719. Ov. Her. I, 22. 722. Cod. lingquens.

Ecce vides Helenam. Fortuna secunda secundum
Mentis propositum fecit ubique locum.
Rex ait exultans: et ego, quod debeat ista
Praeda, vaticinor, nostra redire soror.
Inquiret nos Graecus homo, non absque restauro,
Ac erit e nostro Graecia victa foro.
Tergit et hic oculos mulier castissima siccos
Et, cum laeta foret, sit quasi moesta sedet.
Consolatur eam Priamus, Paridique resignat;
Taedas instituunt, festa serena colunt.
Tu credis castam quae venerit huc, ego vero
Necquidquam credo, pactaque nulla dabo.
Hanc Cassandra videns: venit destructio Trojae
Et casus patriae! vaticinando canit.
Includit pater eius eam, mihilominus ipsa
Clamitat: in Troja Troica flamma sedet.

AGAMEMNON VADIT CONSOLARI MENELAUM IN SPARTAM.

In Spartam properat Agamemnon de Menelai
Pectore puncturas pellere moesticiae.
Consoleris; ait, per Troica sit, licet, arma
Tindaris ablata, jam repetemus eam.
Haec tibi reddetur, non irrepetita manebit,
Non erit a Phrygibus abdita Graeca manus.
Graecia perdiderat Helenam; sic et duo fratres
Quid super his faciant, consiliando sedent.
Finis consilii: patriae notescere factum.
Notescit nulla proveniente mora.
Conveniunt. Plures poteras vidisse Quirites
Mentibus illustres militiaque leves.
Impiger, iracundus, inexorabilis, acer
Assilit Aeacides, tuque Patrocle comes.

---

734. in margine: ironia. 738. Cod. casta. 745. ex margine, pro codicis consuleris. 746. in margine: ista consolationis verba frater replicat ut moestitiam cordis eius liniat. 756. Cod. inexorarabilis. est Hor. A. P. 121.

Advolat Euryalus, cum Tlepolemo Diomedes,
Quini, quos poterat Troia timere, viri.
Hi Spartam veniunt, injuria facta recedit,
In caput ipsorum, qui meruere, ferunt.
Per Graecas urbes non paucus nuntius ibit,
Est opus, ut factum Graecia tota sciat.
Arma movebuntur per totam Dorica terram,
Sustineat meritam Troia superba vicem.
Expedit interea fabricari mille carinas;
Lenti non erimus per maris ire vias,
Conducendus erit exercitus, arma paranda,
Diverso classis est oneranda cibo.
Est exercitui caput unum praeficiendum,
Ad nutum cuius omne regatur onus.
Nos quoque debemus totis incumbere remis,
Ut figat Phrygium lancea nostra solum.
Scilicet adversis probitas exercita rebus
Tristi materiam tempore laudis habet.

AGAMEMNON REGNO PRAEFICITUR.

Regno praeficitur Agamemnon, tota jubetur
Protinus imperio Graecia stare suo.
Praecipit ut Danaos percurrat plurima fines
Littera, describens hic et ubique rates:
Et ratibus factis portus teneatur Athenis,
Ut se vis populi colligat omnis ibi.
Ibimus, inquit, abhinc Trojam; quae, strenua nobis
Si manus est et mens, indita probra luet.
Turpiter amisit Helenam provincia nostra,
Effecit praedam praedo dolosus eam.
Incautam Paris arripuit, pro conjuge duxit
Praebens innocuo facta nociva thoro.
Omnis in arma ruat, gladiis se Graecia cingat,

758. Cod. Auriolus. Tleptolomo, mutavimus e Darete. 759. Cod. qui ni. margo quinque et quini. 764. Dorica superscriptum: Graeca. 774. 75. Ovidii sunt Trist. V. 5. 49. 50., ex quo loco posuimus Tristi mater. per nostri mater. trist. 779. Cod. litora.

Non labor excuset ista vel ullus honor.
Exsiliant quibus arma sudes et Daca bipennis,
Praecipites veniant, arma cibosque ferant.
Nostra quiescit in hoc intentio, fiat ut inde
Praedo dolorosus, unde dolosus erat.
Mandato facilis Graecus iam militat omnis,
Inproperant, cunctis sit quia cifra pigris.
Stiva relicta rubis queritur cessare ligones,
Radicosus agri deserit arma cicer.
Conflatur gladius ex vomere, lancea falsae
Deservit galeae furca tenella strepe.
Quid moror! In bellum currit cum milite vulgus,
Vix remanet serere qui leve possit olus.

LIBER SECUNDUS.

INCIPIUNT CAPITULA SECUNDI LIBRI.

Scriptat iste duces et naves mittit Athenas,
De casu Trojae Graecis respondet Apollo.
A Calchante rates retinentur in Aulide. Fit rex
In Mysia Telephus, Helenamque reposcit Ulixes.
Velificant Danai, defendunt littora Teucri.
Protesilae cadis! Surgunt tentoria mane.
Altera pugna furit; Patroclum tertia sternit.
Fiunt cognati pugnantes Hector et Ajax.
Pax annis binis. Sceptrum vir Nauplius ambit.
Saucius a Paride Menelaus castra subintrat.

---

790. Gualt. Alex. I, 256
Instaurat quibus arma sudes et Daca bipennis.
792. e margine pro unde. 796. 97. Gualth. Alex. III, 417. 18
— — — queritur cessare ligones
Radicosus ager et sentibus obsita tellus.
798. e margine pro cod. stupe. 797—801. Imitatio Ovid. Fast. I, 697 ssq.
— — — erat aptior ensis
Vomere: cedebat taurus arator equo.
Sarcula cessabant: versique in pila ligones
Factaque de rastri pondere cassis erat.

EXPLICIUNT CAPITULA. INCIPIT SECUNDUS LIBER.

Non semper feriet quodcunque minabitur arcus,
  Incoeptum casus saepe retardat opus.
Jam pridem rapta Castor Polluxque sorore
  Aspera vindicem mittere tela student.
Praedonem subito galeata nave sequuntur
  At Boreas illis obstat et unda maris;
Nam postquam solvere ratem de littore Lesbi,
  Maxima tempestas per mare jecit eos;
Sic ut eorundem vestigia non reperiret,
  Hos perquisierit Lesbica turba licet.
Per pelagum donec ad Pergama nauta marinus
  Ambos quaesivit nec reperisse tulit.
Fabula stultorum locat inter sidera fratres,
  In geminis, aiunt, hos radiare vides.
Qui prius exoritur, hic ultimus occidit; et qui
  Ultimus exoritur, occidit ille prior.
Immo Dares Phrygius qui Troica proelia scripsit
  Illorum nulla de nece scripta dedit.
Hos erat in Trojae memor obsidione stetisse,
  Sunt ab eo visi tempore pacis ibi.
Saepe loquebantur Trojani: vidimus illos;
  Et satis amborum disseruere statum.
Praeclari facie deductum corpus habebant
  Caesarie flavi, corpore paene pari.
Magnis stellabant oculis, laudabile vultus
  Hujus et membrorum dico fuisse decus.

---

4. Cod. Moesia ut et Dares. tamen Mys. legendum ob versum uti etiam infra. 6. Prothetelae. 9. Cod. Nauplicus ut ambit. In margine scholion: Palamedes filius Nauplii. 1. Horat.: est A. P. v. 350. Nec semper etc. 2. Ov. Amor. III, 12, 18

Phoebus et incoeptum destituisset opus.

6. Cod. optat. 7. Cod. Lesbo. 20. Error Alberti; Dares c. 12 dicit, postquam de Castore et Polluce egit, „hos se vidisse, quum induciae essent, partim proelio interfuisse“ sed intelligend: Graecorum Trojanorumque duces, quia prius c. 11 interiisse Castorem et Pollucem ante bellum narraverat.

Blanditiis erat insignis soror, ore pusillo
Pulchra, serena, decens, simplicitate vigens.
Laeta supercilia notula mediante notata,
Mens lasciva fuit, membra decora tulit.

DUCES DESCRIBUNTUR.

Rex ibat Priamus aquilino corpore magnus,
Vultu pulcher erat, suaviter ora movens;
Hector erat crispus, membris pernicibus, albus,
Stabat magnanimus, Martis et arte probus;
Blaesus, barbatus, vultu venerabilis, aptus,
In populo clemens, dignus honore, decens.
Docti, clementes sunt Helenus Deiphobusque
Saepe solet similis filius esse patri.
Sic et erant isti, fuerant quoque corpore magni,
Formosi, soliti suavia verba loqui.
Magnus erat Troilus, fortis, pulcherrimus, acer,
Virtutis cupidus et sine faece bonus.
Longus Alexander et candidus, ore venusto,
Aptus, facundus, ambitione calens,
Pulchris stellatus oculis, mollique capillo
Flavescens, suavi voce loquenda loquens.
Andromache sapiens formosaque, longa, modesta
Et rutilans oculis, candida, blanda satis.
Facturae mediocris erat Cassandra, rotundo
Ore, micans oculis, rufa, benigna, scia;
Praescia quam fuerat venturi non iterabo,
Quod semel audistis, est recitasse satis.
Candida, formosa formaque Polixena longa,
Hos rectos oculos rectaque crura probo.
Simplex, larga, decens, flavos quoque laudo capillos
Et teretes digitos exiguumque pedem.
Hecuba quae fuerat aquilino corpore pulchra
Mente virûm, pugnans, callida, casta, pia.

---

27. margo: Helena. 28. margo: quantum ad exteriorem habitum. 47. Cod. modesto. 54. Cod. hec. 56. Ov. Ars I, 622. 58. secund. Daretem pro: casta scias.

Magnus, facundus, prudens Agamemnon et albus,
Nobilis et dives pervalidusque fuit.
Staturae mediae Menelaus amabilis, aptus,
Rufus, formosus et bene gratus erat.
Improba, mobilior folio, Ledaea! caduco
Non poteras tanto fida manere viro.
Aeneas rufus affabilis, ore venustus,
Fortis, facundus, consiliique scius,
Nigris laudatur oculis, sed alacriter illis
Utitur ut ridens, vir pius, imo decens.
Antenor longus, gracilis, versutus, acutus
Est, agilis, velox, providus atque dicax.
Ore venustus erat et pectore magnus Achilles
Strenuus et hilaris, dapsilitate libens.
Myrteus in crine, clemens, acerrimus armis,
Crispus, amorosus, grandia ferre levis.
Dapsilis et prudens Patroclus, corpore pulcher
Corde pio pacem gessit et ore fidem.
Ipse smaragdineis oculis magnisque decorus,
Os sine mente loquax creditur esse nefas.
Clarus voce, valens, formosus Oileus Ajax,
Corpus deductum, membra quadrata sibi.
Vocalis, validus Aiax Telamonius atrox,
Simplex, caesaries tam nigra, crispa coma.
Non formosus erat sed erat facundus Ulixes
Ore quidem laeto non tamen absque dolo.
Facturae mediae fuit et sapientia multa
Cordis ei; cur hoc praeteriisse velim?
Quid de formosa dicam Briseide? simplex,
Blanda, verecunda, candida, compta fuit.
Juncta supercilia, molles flavosque capillos
Corpus et aequale, lumina clara probo.
Debueram posuisse, quod haec affabilis esset

---

70. Cod. volex. 73. Dares. capillo myrteo. Iscan. IV, 111 coma myrthea. Fortasse erat color nigricans ut ap. Philost. Her. II. §. 20 p. 690 not. 6. 13. (ed. Olearius) *ναχινθίνη κόμη*. 78. creditur pro codicis ceditur.

Et pia, si longa vult tacuisse mora.
Audax in bellis acerrimus est Diomedes,
Strenuus et fortis vultus honestus ei.
Austerus clamosus erat calidoque cerebro,
Corpore quadratus impatiensque satis.
Triptolemum noscis; magnus fuit atque virilis
Optima forma sibi sed stomachosa quidem;
Blaesus, aduncus erat velox oculisque rotundis,
Cui facies hilaris, larga superciliis.
Candidus et magnus, naso quoque Nestor obuncus
Dapsilis et sapiens, consiliando sagax.
Mittitur Iliacas audax orator ad arces,
Nestora laudare cum Cicerone potes.
Candidus et temerarius es, tibi vultus honestus,
Fidens in celeres Protesialae pedes!
Magnanimum gracilem sapientem dic Palamedem,
Blandus, facundus, ambitiosus erat.
At crassus Polydorus erat Neoclecicus audax
Tristis, pervalidus, mente timente tacens.
Magnum prudentem dicuntque Machaona fortem,
Hic simul et patiens compatiensque fuit.
Merionem rufum ponas sed et impatientem
Et, quia sit medius, corpore, mente tenax.
Dicere cum volui quam pertinax esset, oriri
Me contra coepit protinus ira metri.
Me duce qui toties, inquit, mea signa tulisti,
Quis modo persuasit illa negare tibi.
Exitus acta probat; finis, non pugna coronat,
Laudamus tandem sole cadente diem.
Nostra probabiliter huc usque secutus es arma,
Nunc quasi deficiens ilia ducis iners.

---

97. pro Triptolemo, Dares praebet Neoptolemum. Cod. Triptolomum. 99. ex margine aduncus quod etiam apud Daretem, pro adulcus. 101. naso pro nasum cod. 105. Alluditur Ciceron. lib. de sen. cap. 10. 109. Polydorus, Dares habet: Podalirium crassum, valentem, superbum, tristem. 119. Ov. Her. II, 85. Ex. act. prob.

Sudavit nostris pro te Raimundus! in armis;
Scit tibi bis binis ire quadriga rotis.
Occupat extremum scabies, quia ducis in aulam
Proscriptos nostram rem recitando ream.
Est tibi grammaticae nimis artus fertilis hortus,
Qui quibus et quabus omne ministrat olus.
An non pro verbo didicisti sumere verbum
Ut teneant proprium singula quaeque locum?
Territus his jaculis, cessavi ponere: perti—
Nax ponens eius nomine mente tenax.
Crudelem si dico virum, si dico virilem
Vel si virosum, sustinet illa metrum.

NAVES REPARANTUR.

Pes scitus et querulus Danaos convulserat omnes
Belli participes aedificare rates,
Currit ad incudem quaevis reparanda bipennis,
Malleus affligi se dolet arte fabri.
Runcina lambit aquas et ferri provocat iras,
Ut ligni manibus pugnet in omne nemus.
Nunquam conferret tot silva manubria ferro,
Si sua sciret eo maxima damna data.
Itur in antiquam silvam; conjurat in ipsam
Plurimus et pariter absque tepore faber.
Insolitum patitur pinus secata securi,
Immensamque ruens occupat ornus humum.
Fit fragor in silvis, taxi torquentur in arcus,
Currere cogit opus multiplicata manus.
In classem cadit omne nemus, volat in mare quercus
Portant insuetas taxus et alnus aquas:

---

123. quis sit hic Raymundus, nescimus. 125. prima pars est Horatii A. P. 417. 127. in margine; quia pertinax in metrum poni non potest. 142. data pro dato. 143. it. in ant. sylv. e Virgil. Aen. VI, 179. 144. Cod. Prurimus. 145. Cod. insolitam. 147. Ov. Met. I, 268. Fit fragor. Virg. Geor. II, 448 tax. torq. in arc. 149. Gualter. Alexandr. X, 188: In classem cadit omne nemus, stupet aera tellus.

In galeas falces redeunt, in pila ligones
Loricam textam vomere ridet ager.

NUMERUS NAVIUM.

Ipse Misenaeus magnorum ductor Achivûm
Centum praecipuas praecipit ire rates.
Se movet e Sparta Menelaus, currere naves
Sexaginta jubet damna probrosa gemens.
Peneleus princeps, quem promptu Boetia mittit,
Quinquaginta rates, ut fabricentur, agit;
Tertius, atque Dimas Prothenor et Arcesilaus
Expansi socii suntque laboris ei.
Ex Orchomeno properat trigintaque naves
Jalmenus adducit, cui comes Ascalaphus.
Aschepius fortis et Epistrophus ex Polixeno
Fecerunt decies quatuor ire rates.
Ajax interea Telamonius ex Salamina
Cum Teucro fratre navigat et Dorio.
Theseus, Amphimachus sociusque Polyxenus illi,
Quadraginta rates hic numerare potest.
Non credemus in hoc venisse juvamine Ulixem
Immo quater naves vexerat ille decem.
Deque Pylo Nestor trahit octoginta carinas,
Dat semel Aetholicus et quater octo Thoas
In mare ter denas laetanter Oileus Aiax
Praecipitat puppes, cum quibus octo loces.

---

151. 52. Ovid. Fast. I, 697/99.
— — — erat aptior ensis
Vomere: cedebat taurus arator equo.
Sarcula cessabant: versique in pila ligones
Factaque de rastri pondere cassis erat.
153. Virgil. Aen. XI, 266. 157. Pen. non apud Daretem; sed apud. Virgil. Aen. II, 425. 160. Cod. expanse. 161. Cod. Corcomeno. 162. Achalaphus, nos e Darete Asc., qui etiam pro Thelamus nostri habet Jalmenus quapropter mutavimus: Adducit Thelamus in Jalmenus adducit. 163. Dares nominat: Epistrophum et Schedium ex Phocide. 165. Cod. potes.

Dat tres Venereus et quinquaginta carinas
Omnes sunt plenae fortibus absque sene.
At triginta Thoas vehit ex Chalcedone puppes
Huic comes Aulippus huicque Phidippus erat,
Octoginta vehit ex Creta Meriones et
Par erat Idomeneus fortis ei socius.
Ex Pataro decies bis binas, Protesilae!
Ducis et ex Pyrgis, o Eumele! decem.
Dat triginta rates Podalirius atque Machaon,
Intras, Triptoleme! navibus octo mare.
Quinquaginta rates Patroclus agunt et Achilles
Ex Scythia properant Myrmidonesque vocant.
Alphineus veniens ex Elide per mare ducit
Quinquaginta rates Amphimachusque comes.
Non deest Argolicis praeclarus Marte Leontes
Dando quaterdenas cum Polypoete rates.
Guneus ex Cypho non militat impare voto,
Sed dicas, decies advehit octo rates.
Arma Philoctetes non subtrahit, immo carinas
Quadraginta vehit, Magnesiamque trahit.
Arcadiae princeps penultimus est Agapenor
Sex decies ratibus occupat ille solum.
Mnestheus occurrit ab Athenis, puppibus autem
In quinquagenis arma cibosque vehit.
Has igitur reliquasque rates cum rebus earum
Quadraginta novem dic fabricasse duces.
Omnes illustres et Martis in artibus acres,
Mens quibus est nolle cedere, malle mori.

---

175. Quis sit, nescimus, quum de Venereo quodam undique altum silentium. 177. Cod. Calcedine. 178. Phidippus e Darete pro Philippus. 179. et pro: si. 182. Cod. o Cimelee. 183. Cod. Polidarius. 187. A Darete nominatur Antiphus. Elide pro Ilide. 189. Leontes. Dar. Leonteus. 190. Cod. Polibete. 191. sic ex Dar. pro Cypro. 192. margo pro ille praebet octo, sed et sic numerus navium, decies octo: discreparet a Darete, qui XXI, et ab Homero et Dict. qui XXII numerant. 193. Phil. pro Policteres codicis posuimus; Dares alio loco posuit Philoctetem, hic Prothoum.

Est etiam sociis mens irrevocabilis una
Contra Trojanos arma movere manu.
De numero ratium si queris; mille carinas
Centum bis denas dinumerare potes.

NAVES PROCEDUNT.

Solvuntur naves e littore, versus Athenas
In pelago pulchre vela volare vides.
Littus Atheniacum postquam tetigere, citatis
In coetum ducibus, rex Agamemnon ait:
Eloquar an sileam? loquor et reticere coartor:
Dedecus est propria prodere saepe probra.
Dejectum neminisse pudet, quis crederet unquam
Sic variare suas tempora laeta vices.
Saepe mihi dubiam traxit sollertia mentem:
Otia vellemus vel magis arma sequi?
Quaerere vindictam vel dissimulare querelam?
Hostibus instare vel mage treuga dare?
Odia dissolvunt animos, suadendo quietem
Sensus enervant desidiamque fovent.
Quid sequitur tolerans injuria nulla repulsa?
Scandala, jacturae, damna, pericla, minae.
Quod loquor, ex casu praesenti scire potestis,
Otia materias his tribuere malis.
Sed dolus intererat et dignus vindice nodus
Affuit incautis insidiosus homo.
Ledaeam rapuit facturus vota Dianae
Fanum cum sociis ingrediendo Paris.
Devexit praedam non Marte sed arte levatam,
Fraudis non laudis huc tulit arma Paris.
Arma fugant hostes, reddunt amissa, repellunt
Segnitiem, reparant damna, tuentur opes.
O proceres! vestro supplex inclino favori,
Vos video nostris condoluisse probris;

---

211. ex margine pro: eloquor. recitare. 224. pro cod. thuere e margine. 225. pro cod. dolor, e margine. 226. margo praebet scholion: Paris. 233. ex margine pro fabori.

Adventus vestri probat hic alata voluntas
Et quas vexistis huc veniendo rates.
Immo labor tolerandus adhuc, cum simus inire
In Phrygiam, fortes ense domare Phryges,
Vos, qui proposito nolite recedere vestro,
Constantes sequitur gloria magna viros.
Otia deponat, armis se Graeca juventus
Induat, iam minax ad latus ensis eat,
Vindicet opprobria, hunc hostem, damna requirat,
Nec nisi subjectis hostibus arma locet;
Sed tamen interea Delphos mittatur, Apollo
Est ibi, pro voto dona feramus ei;
Eventum belli responsum scire per eius
Possumus; in finem sed quis iturus erit?

FANA DANT RESPONSA.

Quaerit cum socio Patroclo missus Achilles
De re proposita; fataque fantur ita:
Graeci Trojanos vincent decimoque sub anno
A Graecis debet Troja subacta capi.
Calchas divinus et Nestore natus eodem
Est pro Trojanis tempore missus eo.
De regno rebusque suis hic consulit, audit
Quod sibi cum Graecis Troja petenda fuit.
Conveniunt Calchas et Achilles, seque salutant
Et simul in fano mutua verba serunt.
Alterutrum quaerunt: tibi quid respondit Apollo?
Hoc mihi dixit et hoc, unus et alter ait.
Graeci victores fient, hoc inquit; hic autem:
Cum Graecis ibo, Troicus hostis ero.
Concordant, in amicitiam sociantur, Athenas
Ad Danaos veniunt et recitata ferunt.

---

235. margo: allata, sed perperam, nam alata significatione „cita“ utitur noster. 244. Cod. sibi. 246. e marg. voto pro cod. vota. 253. Quis Trojanorum est Nestore natus? 263. ex margine pro: condordant.

Gaudent Argivi Calchasque receptus honeste
Inter eos degit nec sua tecta petit.

TROIANI TELIS ET ARMIS MUNIUNT SE.

Non poterant ista Trojanos facta latere,
Obfirmant etiam pectora, tela parant.
Rumor ut hic primum Priami per tecta volavit,
Bella mihi, video, bella parantur, ait.
Armat et ipse Phryges in proelia, moenia munit
Auxiliis, armis, viribus atque viris;
Thesauros aperit, dat donativa maniplis
Ocius in bellum congregat omne solum.
Flevit et hic Helena specialis causa malorum,
Attamen his modicam fletibus addo fidem;
Ponatur: lacrimas, quas fuderit haec, mulieres
Ut flerent, oculos erudiere suos.
Quales ergo cibi, talis domus atque supellex
Qualis erat mulier, tale coquebat olus.

TEMPESTAS GRAECORUM NAVES TRAHEBAT.

Ancora, quae Graecam tenet inter littora classem,
Solvitur, incipiunt aequor amare rates.
Aeolus insanit et tempestate coacta
Cogitur ad littus Graeca redire phalanx.
Respondit Calchas: redeamus, in Aulide stemus,
Placabit tandem lenior aura ratem.
Persolvit rediens Agamemnon vota Dianae,
Ancorat hic plures nautica turba dies.

HIC ITERUM AURA FAVET GRAECIS.

Gratum post aliquae producit tempora ventum
Exhilarans oculos aura serena suos.
Vela petunt arcem, solvunt retinacula classem,

---

269. Ov. Fast. VI. 527:
Rumor (ut est velox) agitatis pervolat alis.
274. Gualth. Alex. II, 17.
Ocius edicto ruit omnis in arma juventus.
278. Ex Ovid. remed. 690.

Invehitur medio puppis honesta salo.
Nauta Philoctetes sit de potioribus unus,
Cui fuit in reliquis plus via nota maris.
Argonautarum socius fuit hic homo, quocum
Phryxeam petiit Pelias arbor ovem.
Undique vela volant, longa statione videre
Per pelagi solitas sol prohibetur aquas.
Velant vela mare, mare totum cerne volare,
Dividit undosas spumea prora vias.
Pontus ponte caret mihi dicunt, hic ego pontum
Verius a multo dicere ponte queo.
Pontus enim, textus quia pontibus est, ubi classes
Pontificas pontus pontis ad instar habet.
Imperium tangunt Priami, munitio quaedam
Est ibi, quam rara dextera iactat humi.
Hic versus Tenedon procedunt, quicquid ibidem
Vivi reperiunt, mortis ad arva trahunt.
Praedam partitur Agamemnon habetque, vocato
Agmine, de belli provida verba statu.
Vultis ut ad Priamum mittatur nuncius, inquit,
Quaerens, quid fecit, si variare velit.
Reddere vult Helenam, sit bellum pace sepultum;
Si minus, in gladiis aggrediamur eum.
Forsan tum medio posuit deus omnia campo,
Sentiet iratos Troica praeda deos.
Ad Priamum missi Diomedes sunt et Ulixes
Ambo facundi, ferre ferenda probi.

ACHILLES ET TELEPHUS MITTUNTUR IN MYSIAM.*)

In Mysiam Telephum direxit rex et Achillem
Urere, praedari, subdere cuncta neci.

293. Philoctetes e Darete pro cod. Philocteres. 294. nautarum ex margine pro cod. nautatum. 296. Ovidii est Heroid. XII, 8. 298. ex margine pro sasitas. 306. rara ex margine pro rata, quod significatione „firma“ aptum sed metro (rătă) inconveniens esset. 313. cod. Reddere si vult Helenam etc. 315. Lucani est Phars. VII, 348. 319. Moesiam.

*) Mysiam, non, quod codex et Dares habent Moesiam,

Rex Teuthras occurrit eis, accurrit Achilles,
Indit et illustri vulnera dira duci.
Sed Telephus clypeo nisi protexisset eundem,
Huic reor extremum fata dedisse diem;
Cumque rei talis causam scrutasset Achilles
A Telepho doctus ore fit inde brevi.
Contulit hospitium mihi Teuthras, cum puer essem,
Me pater ad regna miserat illa meus;
Insuper a rege quondam Diomede subactus
Sic erat, ut regni perderet arva sui.
At meus occiso pater illum liberat hoste
Omnia restituens perdita, pace data;
Res ea me regem clypeo servare coegit,
Accepti memores nos decet esse boni.
Saucius ad mortem Teuthras ubi comperit istud
Accito Telepho debilis exit in hoc:
In regno regnare meo fortissimus olim
Me tuus et tutum fecit ab hoste pater.
Gratia pro rebus merito debetur inemtis
Et nihil ingrato pejus habere potest.
Nondum promerui, sed nunc per posse merebor,
Haeredem regni te reputabo mei.
Accipe, pone tuo capiti, quam porto, coronam;
Statque sub imperio patria tota tuo.
Dixit et inmites filum rupere sorores
Et subiit Telephus imperiale decus.
Rex novus exanime condivit aromate corpus
Et regum more funeris egit opus.
Huic ait Aeacides: o rex fortuna beavit
Te merito donis, praemia digna geris.
Nec fortunatus es solus, Dorica tecum
Hac poterunt castra prosperitate frui.

---

nam Teuthras fuit rex Mysiae non Moesiae. De hac forma: Moesia cfr. Dederich ad Dict. II. 1 obss.

321. Cod. Teucras. 327. Cod. Teucrus. 334. Anon. Nevel. p. 514. lin. 5 ab infra. 336. e margine: exit: pro: „dixit“ 339. Ovidii est Am. I, 10, 43. 347, in margine scholion: Telephus. 349. huic pro hiis.

Possunt Argolicis hinc ire cibaria castis,
His poteris nobis utilis esse modis.
Hac vice Troianam non ibis ad obsidionem,
Quicquid agant alii, sit labor iste tuus.
Puppes mittemus, tu tantum providus esto
Nobis mittendis has onerare cibis.
Hic manet, ille redit; Agamemnonis auribus indit,
Quod factum fuerat, ille patrata probat.

VERBA ULIXIS ET DIOMEDIS AD PRIAMUM.

Ceperat interea jam pridem missus Ulixes
In facie Priami cum Diomede loqui:
Rex! missi sumus ab Agamemnone, si placet, audi
Haec, quae deferimus eius ab ore tibi.
Graecorum regi non est victoria tanti,
Ut per bella suos malit obire viros;
Sed tamen illius regnum ne deprimat hostis
Materiam damni dedecorisque gerens,
Si quis enim damnum vel dedecus inferat illi,
Malumus ante mori quam duo dicta pati.
Rex Helenam redde; pacatae ramus olivae
Sic inter Graecum stet Phrygiumque locum.
De Paridis praeda non est mihi mentio tanta,
Cum tamen haec merito restituenda foret.
Dedecus omnino taceo, quid amarius omni
Est damno? tantum foedera pacis amo.
Si facis, haec volumus extrema pellere cella,
Quae fuit ulterius Dorica passa domus:
Si minus; est animus vobis effundere vitam
Aut nos ex vita tradere propter eam.
Ut modicum tacuit Priamus, subduxit: Ulixes!
Promta seris verba, tune vocaris ita?
Promta quidem, sed comta minus tu proposuisti

357. ex margine pro simplici „quid". 367. ex margine pro altero suos, viros. 372. pacatae ex margine pro placatae. Ov. ex Pont. I, 1, 31. pacatae ramus olivae. 380. nobis pro codic. vobis. Imitatio Virgil. Aen. I, 103 tuaque animam hanc effundere dextra.

Dedecus et damnum non toleranda tibi:
Cur tam dedecori, quam damno, quae Graecia nobis
Promserat, illudís? Haec duo Troia tulit.
Nonne patrem nostrum Graeco scis esse peremtum?
Hesyonae raptum servitiique jugum?
Qui spoliaverunt hanc urbem, nonne Pelasgi?
Qui confregerunt moenia, nonne tui?
Hoc ne praeteream, potuitne victor abire
Pluribus amissis rex tuus, immo capi?
Saepius Hesyonem frustra repetivimus; at tu
Ilico vis Helenam te repetisse tuam.
De vestra canis hic mihi praeda, succine nostram
Quando, quibus vel ubi restituistis eam?
Antenor missus a nobis pro repetenda
Quid tulit Hesyone? Scandala. Scisne bene?
Retulit ille nihil, praeterquam tela minarum;
Praeterquam probra retulit ille nihil.
Nunc Helenam repetis et vis ut ad omnia nullam
Offerat emendam Graecia, Troja gravem.
Reddidimus simile, vos Hesyonem rapuistis,
Nos Helenam; proprium pertulit auctor opus.
Lege tua pateris, nec enim lex aequior ulla;
Quam necis artifices arte perire sua.
Si te conficeret simplex injuria, nullo
Praecedente malo, quo paterere modo?
Addis ab inde minas, et stulte! dic, age: collum,
Si volo, non valeo cingere reste tuum?
Verborum depone favos, haec littora linque,
Spernunt Argolicos limina nostra pedes.
Si pacem feceris, hic invenietis et ipsam;
Si gladios, gladios reperietis item.

---

387. Cod. illusit. 402. pro cod. nulla. 403. cod. granem. 406. 7. Ovid. Ars am. I, 655. 56
Justus uterque fuit, neque enim lex aequior ulla
Quam necis artifices arte perire sua.
407. ex Ovidio et margine pro artificis. 409. Ov. Heroid. XVIII, 44. quo pat. mod. 410. Cod. addit. 415. Cod. gladios, glodios.

DIOMEDES ET ULIXES REDEUNT TENEDON.

Legati redeunt Tenedon, regique revolvunt
Omnia, quae Priamus dixerat atque refert.
Nil aliud restare liquet nisi fortia bella,
Fortiter in fortes arma movere manu.
Unde repente gradus est praecipitandus in hostes,
Nam sibi, qui parcit hostibus, hostis erit.
Huc de consilio maturo venimus omnes,
Credo verecundum vertere retro gradum.
Non reddunt Helenam, repetamus viribus illam
Optima vindictae proxima quaeque dies.
Nam mora dat vires, plures mora colligit hostes,
Sicque fit ut populi copia crescat eis.
Sit subitum quidcunque paras; nunc dicitur: ergo
Festinet gladius ad juvenile latus.

PRIAMUS CONDUCIT QUOSQUOS FORTES.

Nec Priamus pausat, proceres cum fortibus omni
Ipse satellitibus e regione vocat.
Inde manus aperit irrorans pectora donis
Et tam pollicitis quam trahit ille datis.
Eius in auxilium properat non pauca juventus
Militiae celebris fortibus aucta viris.
Advenere duces infortes, mentibus acres
Non dubii prono pectore bella sequi.
Sarpedon, Glaucus, Adrastus, Pandarus, Amphon,
Peleus, Amphimachus, Ceramis, Yphitides
Cum Pitano Caropes, cum Residamante Corebus
Ephicus, Eripheus, Calcamus atque Caros.

---

*) Inscriptionem cod. male habet: Diomedes et Priamus redeunt ad Ulixem.

425. e margine pro opima. Ov. Rem. 96. 426. Ov. Rem. 83: Nam mora dat vires, teneras mora percoquit uvas. 427. cod. copia populi. 438. Ampon Dares nominat Amphionem. 440. Margo: Iste Corebus ducturus erat Cassandram filiam regis Priami et ob hanc versus in bellum. — Corebus et Dimas Virgilii sunt II, 340.

Ennomus et Phorcys et Epistrophus et Polynestis
Yphicus et Pelias, cumque Thoante Dimas,
Ripheus Achipanis et Alastrenus Ausius, audax
Aschrander, Cormus, Memnon et Archilochus.
Deberem procerum si nomina cuncta referre
Hora foret spatium non habitura breve.
Isti diversa se de regione levantes
Intrant ad Priamum bella juvare Phrygum.
Trojani sunt ex istis plerique Quirites
Cedere treuga leves dedere treuga graves.

PALAMEDES ADEST CUM NAVIBUS.

Consilium tractat adhuc Agamemnon et inter
Regni magnates bellica facta librat.
Interea veniens Palamedes Nauplica proles
Ter denis ratibus arma cibosque vehit.
Non valui venisse prius, conabar Athenas
Tendere, non poteram, febre vetabar, ait.
Nunc quamvis lentus, laetus tamen advehor, omnem
Quam mihi dixeritis, exhibiturus opem.
Hinc grates, Agamemnon ait, nostroque sub infra
Sis de consilio: paruit ille viro.

PALAMEDES DISSUADET ADITUM TROIAE NOCTE.

Nox erat et toto fulgebant sidera coelo
Sibilat optatus puppis in arce sonus.
Consilii coepere libra trutinare, velintne
Nocte solum Trojae tangere, sive die.
Diversis diversa placent, sed opinor honestas

---

442. Ennomus et Phorcys e Darete pro Ephomus et Phorcys. Nomina procerum mire mutilata sunt, nonnulla, quae neque apud Daretem neque apud Dictyn sub hac forma inveniuntur, Pindari Thebani sunt, sicut Asius, quem noster Ausius appellat. (Epit. 777—781). 451. Cod. gnaves. 456. Cod. nam. Athenis. 462. Epitom. Iliad. Hom., v. 110. 466. Maximian. eleg. I, 103.

Diversos diversa juvant: non omnibus annis
Omnia conveniunt: res prius apta, nocet.

Consilii causas a Palamede datas.
Hic latronis, ait, mos et sollertia furum,
Nocte latrociniis, nocte vacare dolis.
Ut jugulent homines, surgunt de nocte latrones
Turpibus atra lues creditur esse dies.
Publica non audent inter monumenta venire
Clara non fuerint quae celebrata die.
Facta decent manifesta viros aperire profecto,
Hi debent operas non operire suas.
Noctem peccatis et fraudibus obice nubem,
Dicunt patrantes clam sine teste nefas.
Nos claram Trojam claro sub sole petamus,
Noctis militibus nolumus esse pares.
Utile consilium Palamedis cum sit honestum,
Incunctanter habet concio tota ratum.

GRAECI VENIUNT AD LITTUS TROIANORUM.

Proclamant proceres Agamemnona denuo regem,
Vivat rex, vivat: curia tota sonat.
Imperat accitis praeconibus, ut simul omnes
Incipiant signo vela levare dato.
Imperio laeti parent, ac jussa facessunt
Quaeque levanda levant, quaeque paranda parant.
In bellum latura cibos Telephia regna
Intrat honesta viris rege volente ratis.
Annus abit placitaque movent spiralia ventum
Ad mare maturat Graeca juventa gradum,
Et signo facto redit ancora, carbasa surgunt,
Antemnas adhibent, vela repanda patent.
Jam mare velivolis late contexitur alis

---

468. Gualter. Alexandr. IV, 353
Hic latronis ait mos, haec solertia furum.
469. latrociniis e margine pro latrociis. Gualt. Alex. IV, 355.
Summa nocere dolis et fallere fraude latenti.
470. Horatii est Epistol. I, 2, 82. 472. Ovidii est E. Pont. I, 1, 5. 476. Horatii est Epist. I, 16, 62. 484. praeconibus pro „pocōribus". 486. Virgilii est Aen. IV, 295.

Infestat liquidas libera classis aquas.
Spumeus et fervens et ab obice saevior ibat
Objectis proris impetus ille maris.
Accipiunt ventos a tergo mille carinae
Jam poterant puppes paene videre Phryges.
Et Danai Trojam, quam fama locabat in astris,
Jamjam prospiciunt, prospiciendo canunt.
Nauticus exoritur vario discrimine clamor,
Ridet, quem fata iam lacrimosa manent.
Providus aeria cernens speculator ab arce
Nuntiat, Argolicas appropriare rates.
Adversus Trojam diversa classe potenter
Littus ad Iliacum nauta gubernat iter.
Nec mora; Dardaniam tacturi iam prope terram,
Clamores geminant, bellica signa levant.
Ancora de prora jacitur, stat littore puppis
Vertit arenosum lamina panda lutum.

TROIANI DEFENDUNT LITTUS ET PROTESILAUS CADIT.

Vix bene desierat speculator, buccina clangit,
In cumulum populus omnis in urbe ruit,
Evolat e portis bipatentibus ipsa juventus
Argolicos stadii pellere fine sui.
Jam rector datur Hector eis, ad littora currunt,
Ripam defendunt, undique tela ruunt.
Ejicit in littus se Protesilaus et ipsis
Inmergit Phrygibus, nec vacat atra manus.
Non hic uxoris servavit verba monentis;
Bella gerant alii, Protesilaus amet.

---

495. Ovid. Amor. II, 11, 18:
Quas Scylla infestet, quasque Charybdis aquas.
496. Ovidii est Metam. III, 571. 501. ranunt. canunt ex margine. 502. Virgilii est Aen. III, 128. 504. Gualteri est Alexandr. II, 395. 510. littore ex marg. pro littora. Virgilii est Aen. III, 277. 521. Ovid. Her. XIII, 84.

Hectora, quisquis hic est, si sum tibi cara caveto.
Signatum memori pectore nomen habe.
Inter mille rates tua sit millesima puppis,
Dii faciant, ne tu strenuus esse velis.
Cum tamen ex foribus hic iret in arma paternis
Pes suus offenso limine signa dedit.
Vidit et ingemuit uxor tremebundaque dixit:
Signa reversuri sint, precor, ista viri.
Optio nil valuit, proprio vir strenuus idem
Oppositam primus sanguine pinxit humum.
Maxima fit strages ab utraque cohorte, cohortem
Hectoris affirmant praevaluisse tamen.
Hector pervalidum prosternit Protesilaum,
Vicimus, exclamant agmina tota Phrygum;
Graecis infausto turbatis omine gaudent
Trojani, Graecum prima ruisse virum.
Vertitur huc Hector, huc vero revertitur, Argos
Hic fugat, hic caedit, vulnera multa facit.
Hector ubi pugnat, illic victoria regnat,
Jam Grajas acies succubuisse putes.
Protinus exiliens ad fulminis instar Achilles
Dat rigido miseras hostibus ense neces.
Fugit et expavit exercitus omnis Achillem
Ad Troiam vertunt accelerando pedem.
Nox pugnam dirimit, consurgunt astra petuntque
Hi fugiendo lares, hi redeundo rates.

GRAECI PROSILIUNT IN LITTUS TROIANUM.

Vix bene purgato noctis caligine coelo
Insiliunt volucri littora Teucra pede,

---

522. 23. ibid. XIII, 65. 66. 524. ibid. XIII, 97. 525. ibid. XIII, 96. 526. 27. Ovid. Her. XIII, 87. 88
Cum foribus velles ad Trojam exire paternis
Pes tuus off. lim. sign. dedit.
529. Ov. Her. XIII, 90. 531. Ov. Her. XIII, 94.
Qui primus Danaûm Troada tangat humum.
532. Marginis scholion: pugna prima. Protesilaus occiditur ab Hectore. 541. Cod. Gragias. 548. Gualteri Alexandr. VI, 162.

Absque mora tendunt tentoria, castra figuntur
Et facta cingunt obsidione Phryges.
Hector et illustres Trojani prosilientes
Graecos invadunt, fit fragor, arma sonant.
Jam clypeo clypeus, umbone retunditur umbo,
Arcus telorum contegit imbre polum.
Se mordent enses, percellit lancea dentes,
Contudit obtectum clava trinoda caput.
Mucro per ventrem, per colla, per ilia currit,
Amplis vulneribus sanguine manat humus.
Altera pars furit in aliam feriendo, nec atrox
Pugna suum finem, quum jacet hostis, habet.
Perfoditur donec animam cum sanguine fundat
Tempore, qui moreris, quo moriare, cares.
Et modo Trojanis, virtus modo crescit Achivis;
Qui modo sperabant spe fugiente timent.
Hic volat, hic revolat geminans victoria vires,
Nunc veniendo fugit, nunc fugiendo venit.
Deiphobus necat Ascalaphum, tamen Idomenei
Trojûm non minimus Ausius ense cadit.
Concurrit Trojana manus, fit maxima caedes,
Terra cadaveribus, arva cruore manant.
Advolat interea Danaûm timor unicus Hector,
Cuius in Argolicos praevalet ampla manus.
Sternuntur Danai, currunt ad littora Teucri,
In pelago stantes igne cremare rates.

---

550. Scholion marginis: Pugna secunda. Ascalaphus occiditur a Deiphobo. 554. Similis Gualter. Alex. I, 141

Hic clypeo clypeus, hic obruta casside cassis

et Statius Theb. VIII, 398. 99

Jam clypeus clypeis, umbone repellitur umbo
Ense minax ensis, pede pes et cuspide cuspis.

557. Cod. conturit. 564. Cod. cressit. 565. Epitom. 810. 11.

Qui modo turbabant Danaos animoque fremebant
Nunc trepidi fugiunt.

568. Cod. vocat. 573. Scholion marginis: propter victoriae latitudinem.

Obsistit Telamone satus raptimque rotatam
A prima puppi sustinet ipse pyram.
Sustinet et solus defendit mille carinas,
Dejectis pridem cor revocatur item.
Rejiciunt ignem Danai, bachantur in hostem,
Sudoris rivos dat nova pugna novos.
Immo novus per membra cruor fluxisset utrimque,
Nox nisi terribilem pelleret atra diem.

PATROCLUS AB HECTORE OCCIDITUR.

Lux exorta viros in pristina bella remittit,
Flant lituis, validus perculit astra sonus.
Dardanai Danaique duces jamjamque propinquant,
A prima fronte tela nidere vide.
Concurrunt cunei, celebrant convivia mortis,
Pocula Plutoni sanguinolenta litant,
En! iterum ferus Hector adest, per devia campi
Exagitat Danaos ense secando cutes.
Caede Menotiades nimia succumbere Graios
Intuitus medios fertur in hostis agros.
Caedit, nec cedit, caedendo cadavera dedit,
Cervices jugulat ossaque fracta creat.
Et quia vir fortis armis est usus Achillis,
Una superficies corpora multa fugat.
Creditur a cunctis, nec mirum, quod sit Achilles,
Quis non crediderit, hic vir ut arma tulit.
Hector, in induviis dependit ut hic alienis,
Subsannativo clamitat ista modo:
Nemo suas vices debet transcendere, nemo

576—78. Epitomator. v. 802—4
— — — Huic validis obsistit viribus Ajax
Stans prima in puppi, clypeoque incendia saeva
Sustinet, et solus defendit mille carinas.
584. Epitomator Iliad. v. 744. 585. in margine: pugna tertia, in qua Patroclus ab Hectore occiditur. 587. pro: videre. 592. Scholion: Patroclus. 596. Cod. Achilles. 601. ex margine pro: subsannato.

Laudes alterius appropriare sibi.
Quod non es, non esse velis, quod es, esse fatere;
Displicet imprudens unde placere putat.
Cum sis Patroclus, cur te mentiris Achillem?
Scis, quod fert longam fictio nulla moram.
Scire, quid in bellis valeat fortissimus Hector,
Te volo mox; properat, hunc necat ista manus.
Hectoreas cognosce manus; nec plura locutus
Descendit juvenem despoliare ratus.
Merion ex acie corpus trahit, Hector eundem
Ad terram solitis viribus usus agit.
Hunc etiam spoliare parat; sed Mnesteus illi
Obvius Hectoreum sauciat ense femur.
Milia mulctarum prosternit saucius et iam
Grajos in turpem verterat ipse fugam.
Non erat haec pugna pavidorum, nam simul acres
Fortes, audaces hic periisse vides.

DUELLUM HECTORIS ET AIACIS.

Adveniens Telamone satus, saevissimus Ajax
Ocius objectas ampliat ense vias,
Insignem gladio petit Hectora, quaque patebat
Nuda viri cervix, dirigit ille manum.
Ictum Priamides umbone repellere nitens
Tergum submittit, casside colla tegit.
Sed penitus non evadit, quia mucro parumper

---

603. alludit Aviani fab. V. 1. 2.
Metiri se quemque decet propriisque juvari
Laudibus, alterius nec bona ferre sibi.
604. Anon. Nevelet. p. 517. lin. 15. 605. Anon. Nevel. p. 499. lin. 5 608. Epitomator 823:
Et quantum bello valeat fortissimus Hector.
622. 23. epitomator 605. 6.
Insignem bello petit Hectora, quaque patebat
Nuda viri cervix, fulgentem dirigit ensem.
624—633. Imitatio Epitomatoris verss. 607—617:
Ille ictum celeri praevidit callidus astu
Tergaque submisit, ferrumque umbone recepit;
Sed levis extremas clypei perlabitur oras

De clypeo labens in cute vulnus agit.
Hector in Ajacem collecto robore grandem
Transmittit lapidem sternere mole ducem.
At ferus excipiens clypeo septemplice saxum
Hectoris in corpus grande remittit onus.
Accurrunt iterum; videas insigne duellum;
Densant alterutras percutiendo vices.
Coeperat igniferum Titan immergere cursum
Fluctibus aequoreis, noxque subire polum;
Qui dirimant a caede viros mittuntur utrinque,
Non tamen hi gladios segnius ire sinunt.
Dic tu quae patria, vir strenue, quique parentes
Quae tua nobilitas, quae domus? Hector ait.
Est praeclara domus, inquit Telamonius heros,
Inclita nobilitas, stirps generosa mihi.
Filius Hesyonae sum, quae de germine venit
Laomedonteo, filia cuius erat.
Absistamus, ait, sanguis communis utrique,
Mox consanguineo parcit uterque suo;
Muneribusque datis nodo nectuntur amoris
Et vetat urendas Hector ab igne rates.

Ensis, et exiguo cervicem vulnere libat.
Acrius adversum rursus consurgit in hostem
Priamides, nec jam ferro Telamone creatum
Sed magno saxi jactu petit; at ferus Ajax
Ingentem clypeo septemplice depulit ictum,
Et juvenem saxo percussum sternit eodem.
Quem levat exceptum Grajis inimicus Apollo
Integratque animum, jam rursus ad arma coibant,
Stringebantque iterum gladios, etc.

634—36. Toto loco imitatus est Albertus Epitomen sed hos versus paene verbotenus desumsit:

Coeperat igniferos Titan immergere currus,
Noxque subire polum: juxta mittuntur, utrosque
Qui dirimant a caede viros, nec segnius illi
Deponunt animos etc. Sunt ibi 618. 19. 20. 21.

641. Cod. strips. 643. Cod. Lamedonteo. 644. depromtus ex epitom. 629.

PAX DUORUM ANNORUM.

Postera lux aderat; Graecis suspendere bellum
Et sepelire suos mens erat, idque rogant,
Adjiciuntque, duos ut sit pax firma per annos.
Pax datur, intrahitur mucro cruore satur.
Plangens subterrat Patroclum moestus Achilles,
Planctum subsequitur exequialis honor.
Magnifice sepelit Agamemnon Protesilaum
Sanguine primo Phrygum qui rubefecit humum;
Caetera, quae cecidit, sub cespite turba locatur.
Altera pars liquidis vulnera siccat aquis.
Corpora vix quaedam ferro sanantur acuto,
Auxilium multis succus et herba fuit.
Vulnera saeva nimis subsanant saepe magistrum
Interdum docta plus valet arte malum.
Una salus aliis nullam sperare salutem,
Nil praeter mortis operiendo pedem.
Pars magnas fecere pyras, et in aere nudo,
Tot, siquidem fuerant busta perusta, lotant.

HELENAM TROIANI GRAECIS EXHIBENT.

Hector stultitiam reputans tot milia morti,
Tot proceres una pro muliere dari,
In coetum vocat ille Phryges. Venere vocati.
Computat hesternae funera caedis ibi.
Nos Helenam reddamus, ait, cur sponte perimus,
Maximus in pace vivere nolle furor.
Omnibus haec placuit sententia, mittitur ergo
Idaeus Graecis exhibiturus eam.
Non placet edictum Menelao, cogitat autem
In jugulum Paridis ille movere manus.

---

648. Margo praebet: pax prima duorum annorum. 655. Cod. rubebecit. 661. Ovid. ex Pont. I, 3, 18. 662. Virg. Aen. II, 354: una salus victis nullam sperare salutem. 669. Epitom. 639: memorans hesternae funera caedis. 673. missio Idaei non Alberti sed Epitomatoris v. 638 sqq. est.

VERBA PALAMEDIS AMBITIOSI.

Coeptus ab agricolis superos devenit ad omnes
Ambitiosus honor, corda superba movens.
Moverat ambitio Palamedem, nempe tenendi
Imperii sceptrum causa momordit eum.
Verbis et dictis omnes audire volentes
Sic ad propositum provocat ipse suum.
Non bene res agitur, inquit, sunt omnia digno
Tot propter proceres jure regenda statu.
Reges, quive solent regalia sceptra tenere,
Dignis ornatos moribus esse decet.
Non sunt laudandi nisi strenuitate, valore,
Robore, consilio, dapsilitate, duces.
Sit rex flexibilis, pius, exorabilis isque
Subjectis agnus, hostibus ursus erit.
Nunquam conspicitur meliore potentia causa,
Quam quoties vanas non sinit esse preces.
Sit circumspectus rex, circumspectio regis;
Famam laude replet, res in honore tenet.
Num quid ego nostro loquor hic pro principe verbum?
Non dat ad officia singula posse suum.
Sed minus est docto quid prodest, quod gerit extra
Grande supercilium, qui nihil intus habet.
Regnum dilapidat, qui regnum rudibili dat,
Est vestire sudem sceptra tenere rudem.
Adde quod ex multis proceres regionibus adsunt,
Cumque suo venit patria quaeque duce.
Ingenium, cor, consilium, virtutis acumen
Quaelibet a proprio natio quaerit hero.
Consentire magis hi delectantur in unum
A cunctis dandum, quam reperire datum.
His verbis allexit eos, studuitque frequenter

---

676. Marginis schol. Iste Palamedes filius erat Nauplii filii Neptuni. 684 sq. conferatur Gualteri Alexandr., ubi libro primo Aristoteles officia regis Alexandro exponit. 686. laudanti. 690. e margine pro potentiae. 690. 91. Ovid. e Pont. II, 9, 15. 16. 708. e marg. pro cod. homo.

Plurima de belli proprietate loqui.
In castris est grandis ei munitio curae,
Torpentes vigiles circueundo monet.
Huic erat in signo mens sollertissima dando,
Instaurans acies bella movere docet.
Pondera cuncta velut observantissimus aequi
Taxat, et, ut cedat, falsa moneta rogat;
Et breviter cuncta voluit neglecta putari,
Si non sollicitas adderet ipse vices.
Saepe repraesentat validum se robore, sicut
Se plerumque solet effigiare pugil.
Ingenium mala saepe monet, mulcedine tali
Argolicos movit ingeniosus homo.

HECTOR TRES OCCIDIT DUCES.

Jam duo transierant elapsa pace decembres
Acriter in Martem congrediuntur item.
In Martem dixi, tum possem dicere mortem,
Dum Martem repetunt, funera mortis agunt.
Aeacides acies, Diomedes, major Atrides
Et minor educunt, hostica signa levant.
Occurrunt Graecis, Graecorum malleus Hector,
Aeneas, Troilus; hic fit et inde sonus.
Concurrunt cunei, rubefiunt sanguine campi,
Hic pes, hic humerus hic jacuere manus.
Hic latus, hic oculos, hic coxas, ille lacertos
Hic crus, hic clunes perdidit, ille pedes.
Illius, istius caput a cervice revulsum
Currere mole pilae rubra per arva vide;
Sanguineum rivum moribunda per ora fluentem
Hic bibit et semen sanguinis ille vomit.
Vix recipit largus prostrata cadavera campus,
Vivis praecludunt mortua membra locum.
Languescunt arma, non armi, sola voluntas

738. Margo: pugna quarta in qua Hector tres duces Graecorum occidit Prothenorem, Antilochum et Boetem. 735. e margine pro: oculus. 739. e margine pro: pro ore.

Brachia mucrone deficiente movet.
Lentescunt arcus, tenduntur fortiter artus,
Et quamvis jaciant jacula corda volant.
Hic fortes quasi grando ruunt, furor arma ministrat,
Mors fluit in plebe more fluentis aquae.
Impiger Antilochus, Prothenor itemque Boetes
Tres a solius Hectoris ense cadunt.
Certe pro timidis intercessere tenebrae.
Rex jubet in proprium quemque redire locum.

CONIURANT GRAECI OMNES IN HECTORIS MORTEM.

Nocte vocat proceres Agamemnon et inter eosdem
Coepit de belli volvere verba statu.
Ecce videtis, ait, quod nostrae gloria gentis
Jam cadit ob validos, qui cecidere, duces.
Quotidie ruimus: ruit illico Prothesilaus.
Est ubi Patroclus? mortuus Antilochus.
Et quid de valido Prothenore, cuius in armis
Mens animosa fuit, quidve Boete loquor?
Non mihi, si linguae centum sint, oraque centum,
Amissos proceres enumerare queam.
Et quod de plebe perierunt milia plura,
De numero vulgi mentio nulla mihi.
Venimus ad Phrygios ulcisci probra colonos,
Tractamus per aquas proficiendo nihil
Dum loquor; ecce trahunt rigidas suspiria fibras
Et bibit interior omnia verba dolor.
A solo patimur hoc dedecus Hectore, Graecas
Solus, proh facinus! vir secat iste genas.
Consilium praebete, duces, audite, quid isto
Jam super articulo sim meditatus ego.
Hectoris in jugulum ferventis tota juventus
Dorica conspiret. Dixerat, idque placet.

---

748. more fluent. aq. Ov. Ars III, 62. 752. e margine loc. pro: suum.

HECTOR ARGUIT PARIDEM.

Titoni croceum linquens Aurora cubile
Luce smaragdinea laetificavit humum.
Hector et Aeneas procedunt, ala Quiritum
Subsequitur, sequitur tota juventa Phrygum.
Pulcher Alexander etiam capitaneus astat
Hujus imago mali certa ruina boni;
Cujus tot procerum transfixit colla libido.
Tot mala, tot mortes fecit iniquus amor.
O! utinam, tunc cum Lacedaemona classe petebat,
Obrutus insanis ille fuisset aquis.
Esset adulterio praeclara nociva libido
Mansissetque viro foemina fida suo,
Nec successissent homicidia tanta, nec orbis
His foret afflictus Martis amore mali;
Sed nec in historia Trojana tot vitiasset
Nullo subjecto fabula fulta libros.
Urbs populosa tamen hodie fortasse maneret,
Praecepto, Priame! si foret usa tuo.
Occurrunt Danai, Menelaus in agmine primus
Instaurans acies bella movenda monet.
Fortis et acer erat, variare labantia corda
Noverat, haud fugiens hostica terga fugat.
Rivalem patienter habet, prope denique stabat;
Non livet, mordet, lumina torva tenet.
Ad socios vibrando caput se vertit acerbe,
Tamquam de rapta conjuge verba daret.
Conscius ipse sibi de se putat omnia dici
Et pede retrogrado fingit abire quasi.

---

775. est Virg. Aen. IV, 585. IX, 460. Georg. 1. 447. 776. Margo: Pugna quinta. In qua Menelaus et Alexander, qui dictus est Paris, congrediuntur et Menelaus vulneratur. 783. 84. Ovidii Heroid. I, 5, 6. ubi tamen: esset adulter aquis. 786. viro. viro., nos viro suo. 788. amare. 792. Margo: Praeceptum Priami fuit ut traditores urbis occiderentur. 794. cod. monenda. 801. Caton. Distich. I, 17.

Confusum videt Hector eum; proh dedecus, inquit
  Aeternum patriae! cur ita terga refers?
Magnae virtutis victoria quae mulierem
  Ad nos imbellem multa per arma tulit!
Tu jaceas in amore tuo, nos bella sequamur,
  Sintque tibi vigiles artus, et arma tibi.
Tu ne puellarum sectaberis oscula, sicut
  Fortis equus validae semper adhinnit equae.
In bellis imbellis eris? nos fortibus armis,
  Fornicis, ut pauses, stabimus ante fores.
Hic animos ostende tuos, Mars non speciosis
  Immo robustis dat sua signa viris.
Aequius in gladio tecum turnabit Atrides,
  Cujus ad officium praeparat ille suum:
Quid nimis indignis, ait hic, me vocibus urges,
  O frater, patriae gloria sola tuae?
Non vires temptare viri non arma recuso,
  Dum modo qui vincat, praemia pacta levet.

---

803. Epimator 256 sqq.
  Confusum terrore videt, Proh! dedecus, inquit
  Aeternum patriae, generisque infamia nostri
  Terga refers?
807. jacias. Epitomator 264
  Dum jaceas in amore tuo, nos bella geremus
810. Ov. Remed. 634.
  Fortis equus visae semper adhinnit equae.
812. Margo: fornix, domus prostibulum inde fornicor. aris.
813. 14. Epitomator. 262. 63.
  Hic animos ostende tuos, nil adjuvat arma
  Nobilitas formae, duro Mars milite gaudet
815. Epitom. 266.
  Aequius adversis tecum concurrat in armis
  Impiger Atrides.
816. illa. 817. 18. margo. respondet Paris Hectori fratri suo. Epitomat. 272. 73.
  Quid nimis indignis, inquit, me vocibus urges
  O patriae, germane, decus?
819. 20. Epitomator 275. 76.
  Nec vires dextramque viri tentare recuso
  Dummodo victorem conjux cum pace sequatur.

HIC*) PARIS TRAHITUR PER CRINES CIRCA CAMPUM.

Strages interea fit maxima, nulla profecto
Otia dat bello, saevit ubique mucro.
Alter Homerus ero vel eodem major Homero
Si tibi subnumero corpora strata ferro.
Advolat in Paridem Menelaus, at ille resumptis
Viribus obsistit, acer uterque fuit.
Concurrunt, stridetque mucro mucrone corusco
Virque viri vires inferiendo probat.
Cumque Paris totum se colligit in Menelaum
Per femur effecto vulnere figit eum.
Acrius instabat memor impietatis Atrides
Et stricto gravius inpetit ense virum.
Ictibus innumeris tandem compulsus adulter
Inchoat incestum retro referre pedem;
Quem sequitur rigido Menelaus in agmine ferro,
Illius enisus ense secare caput.
At sua non semper sequitur primordia finis;
Orba fit ense manus caedis avara nimis.
Non ideo juvenem, quamvis mucro lapsus abisset,
Desinit, arreptum crine per arva trahit.
Huic erat adjutrix Ajacis dextera Locri,
Aurea caesaries pulverulenta jacet.
Clausisset Paridis oculos lux ultima, si non
Hector ei celerem continuasset opem.
Aeneas clypeo tegit illum, deinde levatum
Ilion inducit, hoc duce tutus abit.
Cernentes reliqui, quod sol traheretur ad undas,
Acrius arma movent, ne pigritando vacent.
Nox nigra caecat humum, opescens funere bellum
Non repetunt solitos corpora strata focos.

---

*) Proelium hoc nostri simillimum Epitomatoris est. 280 sqq. 823. Exid. Trojan. 235.
827. ex margine pro: studet. Epitomat. 296
Conjungit, stridet mucro mucrone corusco.
837. Similis Ovid. locus Met. VII, 518.
Flebile principium melior fortuna secuta est.

LIBER TERTIUS.

INCIPIUNT CAPITULA TERTII LIBRI.

Tertius, a specula speculatur sextaque pugna
Surgit eamque sequens decies manet octo diebus.
Pax tribus est annis. Pugnant. Pax mense secuta est.
Nona dies pugna iteratur per duodenos.
Pax per tredenos. Hic somnia strenuus Hector
Despicit uxoris, quem saucius occidit Achilles.
Pugna. Duos menses est pax. Fit rex Palamedes.
Triptolemum sternit Sarpedon. Pax datur anno.
Aufert Pelidae pugnare Polixena. Pugnant.
Deiphobum perimit Palamedes et Paris ipsum.

EXPLICIUNT CAPITULA.

INCIPIT LIBER TERTIUS.

HELENA E MURO SPECULATUR.

Quam timor obnubit, non est sincera voluptas;
  Res est solliciti plena timoris amor.
A specula speculum speculans inamabile belli
  Turba puellaris stat gemebunda satis.
Operiebantur eventum Martis et ad quem
  Bellonae victrix ala volare velit.
Hic pro dilecto gemit anxia quaeque marito,
  Corpore vir pugnam, corde puella parat.
Stabat et hic Helena speculando duosque maritos
  Ictus horrisonos alterutrare videt.
Plus in adulterio tanquam lasciva favorem
  Quam sibi concesso ferverat illa thoro.
Nitimur in vetitum semper cupimusque negata,

---

6. superscriptum verbo: occat. 7. Pugna. Superscriptum „fit".

1. Anonym. Nevellet. p. 495. lin. 9. 10:
  Quam timor obnubit non est sincera voluptas
  Non est sollicito dulcis in ore cibus.
2. margo: ideo hoc dico quod res. Ovidii est. Heroid. I, 12. 12. firmat. 13. Ov. Amor. III, 4, 17.

Aeneus Aeneas, cujus caput aenea cassis
Protegit, in Phrygibus firma columna fuit.
Hi duo Trojanos educunt, illico portis
Erumpunt, Graecis obvia signa gerunt.
Concurrunt pariter, sonat ictibus arduus aether,
Umbrificant nitidum spicula missa polum.
Mille modis mortis miseros mors una trucidat,
Una morte mori sit quasi turpe sibi.
Per gladios, per balistas, per tela, per enses
Invitant mortem, dat quoque clava necem.
Casside tecta licet, secat ora, facitque potenter
Per medium ventris ferrea cuspis iter.
Hic jugulant, hic exoculant, hic dorsa cruentant,
Hic facies lacerant, unguibus ora rigant.
Maxima fit caedes hominum, nec dicere possum,
Perfundat nimium quomodo sanguis humum.
Fulminat ense suo vel in armis utilis Hector
Ense secat Danaos, ense rubricat agros.
Dum sic insanit, insani viribus obstant
Elpenor, Palamon, Schedius et Dorius.
Auxiliantur Epistrophus atque Polyxenus illis.
Sexque fuere duces, septimus Orcomenus.
Hectoris hi vires attemptavere, sed Hector
Fata suprema suos his dedit ante pedes.
Euphemus et Pyleus bona confidentia Troium
Hippicus, Astoreus, his quasi murus erant,
Sternebant Danaos. At fulgur Martis Achilles
Ignea Plutonis ad vada mittit eos.
Aeneae ferro confessus, arundine Merus

57. Aeneus Aen. pro codicis Aeneas Aeneas. 76. Nomina ducum nominat Dares: Orcomenum, Jalmenum, Epistrophum, Schedium, Elephenorem, Diorem, Polyxenum. 81. Hos nominat Dares: Euphemum, Hippothoum, Pylaeum, Asteropaeum. Noster Euphenus et Phileus. 84. vada pro cod. nata. 85. ferro e margine pro peru in quo „veru“ videtur latere sed prima huius verbi syllaba brevis est ut Virg. Aen. VI, 665 Et tereti pugnans mucrone veruque Sabello docet, quapropter „ferro“ e margine recepimus.

Ejusdem manibus occidit Amphimachus.
Xantippus Mnestorque duces hinc inde volantes
Graecos debilitant ensibus, immo necant.
Ocius occurrit Diomedes quumque maritat
Ocrea loricae, perforat ense duos.

GRAECI AD CASTRA REVERTUNTUR PROPTER ONUS BELLI.

Tot doluit cecidisse duces et pondera belli
Acrius Atrides incubuisse sibi.
Bellum retraxit revocans in castra Pelasgos;
Trojani Trojam fausta canendo petunt.
O! proceres, Agamemnon ait, cecidisse super nos
Belli totius grande videtis onus.
Unda labilior fortuna, fugacior aura
Forte cito nostram ducit ad alta rotam.
Nulla dies adeo est pluvialibus obsita nimbis,
Non intermissis quod fluat imber aquis.
Non Aurora diem sed laudat vespera, frustra
Principium celebras, omnia fine legas.
Causa jubet melior superos sperare secundos;
Non habet eventus sordida praeda bonos.
Troja modum teneas nondum tibi desinit hostis,
Crastina sit, nescis, quid paritura dies.
Omnia sunt hominum tenui pendentia filo,

87. Dictys nominat Mesthlem. 97. 98. Eleg. de fortuna (Wernsdorf, p. min. vol. III) v. 81. 82

Tuta nec in solido rerum Fortuna favore est,
Cum minime credas, impulit illa rotam.

99. 100. Ovid. e Pont. IV, 4, 1. 2.

Nulla dies adeo est australibus humida nimis
Non intermissis ut fluat imber aquis.

104. Ov. Amor. I, 10, 48. 106. Luc. Phars. III, 594. nec lux est notior ulli, crastina. — Hor. Od. IV, 7, 17.

Quis scit, an adiciant hodiernae crastina summae
Tempora di superi?

107. 8. Ovid. Pont. IV, 3, 35. 36.

Omnia sunt hominum tenui pendentia filo:
Et subito casu, quae valuere, ruunt.

Multa levata diu cerno ruisse cito.
Tu, quoque fac timeas; et quae modo tuta videntur,
Dum loqueris, fieri tristia posse puta.
Victorem victo succumbere saepe videmus,
Saepe creat molles aspera spina rosas.
Ergo viri fortes animum resumite, pulchro
Possimus initium vincere fine malum.
Strenuitas hostis haec gaudia contulit hosti,
Ille furendo ferit et feriendo furit.
Cernitur in manibus imanibus arma tenere
Et nobis instat hac ratione dare.
Laetius est, magno quotiens sibi constat, honestum;
Virtus si non est ardua, laude caret
Par labor atque metus pretio majore petuntur,
Ardua per praeceps gloria vadit iter.
Blanditiis indignus erit mollique potiri
Fortuna, si quis nescit amara pati.
Corde leonino fortem curramus in hostem;
Si leo tu fueris, mox erit ille lepus.
Nec prius extenta retrahamus brachia, donec
Sentiat optatum nostra querela diem.
Constantes animi superant incommoda belli,
Eventum validi, non proba facta probi.
Est tamen, ut recitem, exercitus et numerosus,
Quem mittet Telephus inveniendo novus.

---

108. Margo: ideo speramus deos nobis propitios quia causa nostra iustior, quia non juste deportavit Paris Helenam, et scio quod sordida praeda non habet bonos eventus. 109. 10. Ov. Pont. IV, 3, 57. 58.

Tu quoque fac timeas; et, quae tibi laeta videntur,
Dum loqueris, fieri tristia posse puta.

109. Tu. superscriptum „Troja". 112. Ov. e. Pont. II, 2, 34. 114. e margine pro: malo. — Margo pro interitum praebet initium quod quanquam metro non apte conveniat tamen recepimus quia poetae mediae latinitatis primam hujus verbi syllabam imprimis in arsi producebant. 119. Luc. Phars. IX, 404. 120. Lucan. Phars. IV, 576: quam sit non ardua virtus. 121. Lucan. Phars. I, 282. 122. Ovid. Trist. IV, 3, 74. 123. Gualt. Alex. I, 495. 96. Blanditiis . . . . potiri
Fortuna, qui dura pati vel amara recusat.

Postera lux tacitas ut primum depulit umbras,
Depellunt omnem bellica signa moram.
Tota super castra clangit rex Graecus: „in arma“!
Ensibus Argolicum cingitur omne genus.
Erumpunt omnes, ut eant in proelia, Troes;
Cum cane custodit servus et ava lares.
Respicies hostes quasi torvos stare leones
Et quasi distorto lumine ferre minas.
Clangebant lituis, tellus irata reclangit,
Ungula suppositum vertit equina solum.
Agmina concurrunt, clamor conscendit ad astra
Aere concusso, strage, fragore, sono.
Telorum volitant cunctis e partibus imbres,
Contis et gladiis non datur ulla quies.
Quot mala, quot caedes, fracturas, vulnera, mortes
Mars ibi conficiat, quis numerare queat?
Festum festucae facio, si mille ruisse
Dixero, si multa millia verba fero.
Quicquid in orbe legis belli vertigine factum,
Hujus ad intuitum crede fuisse parum.
Corpora strata jacent in sanguine, sanguis abundat,
Sanguinis in rivo membra resecta natant
Sanguinis in fluvio merguntur corpora multa,
Mortua quae non sunt, sed moritura, cadunt,
Nox pugnam dirimit, sed eam lux orta reducit,
Nox iterum dirimit, luce patente redit;
Tertia nox dirimit, sed item lux orta reducit,
Quarta nox dirimit luce patente redit.
Sic quinto, sic et sexto, sic septimo, sicque
Octavo, nono sic etiam decimo.
Immo bis decimo quater inter multiplicato
Primum cessavit effera pugna die.
Octoginta quidem duravit continuatim
Non intercesso tempore pugna dies.

---

133. Epitomat. v. 156. 139. respiciens. 141. Margo: pugna vij Lxxx dier. 149. Margo: parvula dico, i. e. parva, festuca est res levissima. 154. natat. 159. tertio.

Ad pausas a strage manus tunc primo vocatur,
Vaginas veteres induit ensis hebes.
Trojani Trojam subeunt sudore nigrati,
Sanguine conspersi, debilitate pigri.
Castra petunt Graeci Phrygibus, si singula penses,
Sanguine, sudore, debilitate pares.

VERBA REGIS GRAECORUM.

Rex Danaûm loquitur: Trabeatis esse cruentum
In bellis vitae continuare statum.
Interea queritur, quis tantae pondera molis
Semper vel valeat vel tolerare velit.
Millia multa, refert, e nostris strata videtis
Intumulata jacent, quis sepelire potest?
Lunam consiliis, solem consumimus armis,
Et nunquam proceres absque labore sumus.
At qui vis coelo tegitur, qui non habet urnam,
Sarcophago solis, plus valet urna soli.
Mortua defosso clauduntur membra sepulchro,
Ne laedat vivos tabe soluta caro:
Unde decet, nostros ut subterremus amicos,
Cum quibus et quando? quomodo? tempus abest;
Nilque referre scio, tabes ne cadavera solvat,
An rogo urentur tempore quo vel ubi?
Vulneribus fieri deberet docta medela,
Docta sed et subita damna trahente mora.
Vidi, quod fuerat primo curabile, vulnus
Dilatumque morae damna tulisse suae.
Si minus edoctus tractaverit illa chirurgus,
Sors mala vel pejor pessima forsan erit.

---

173. Margo: trabeatis i. e. nobilibus vel principibus quia trabea est vestis principum. 181. Luc. Phars. VII, 819: coelo tegitur, qui non habet urnam. 191. 92. Ov. Remed. 101. 2. Vidi ego, quod primo fuerat sanabile, vulnus
Dilatum longae damna tulisse morae.
192. Dilatum ex Ovidio pro nostri Vilatum posuimus.

Curando fieri quaedam majora videmus
Vulnera, quae melius non tetigisse fuit.
Sunt etiam naves reparandae. Nonne videtis,
Semper eas vastis quod quatit Eurus aquis?
Et cito deficient alimenta, cibaria; multi
Temporis assiduus debet habere labor.
Est etiam modicus exercitus, et quia bellum
Forte diu stabit, major habendus erit.
Non poterunt ista fieri nisi mente serena
Et bene secura, nec nisi pace data.
Ergo requiramus pacem, pacemque triennem;
Tempus ut obtineant promemorata ratum.
Dixit et ad Priamum confestim mittit Ulixem
Cum Diomede loqui verba priora sibi.

NUNTII AGAMEMNONIS VENIUNT IN TROIAM.

Nox erat et Trojam latitanter nuntia vadunt,
At sua, forte quis his obviat, arma ferunt.
Immo Dolon occurrit eis e Troibus unus;
Quaerit, quo medio tempore noctis eant,
Et sic armati; nocturna negotia, dicit,
Armaque jure notam suspicionis habent.
Vadimus ad Priamum, respondent, pauca referre,
Quae per nos loquitur rex Agamemnon ei.
Trojanos quod prodiderit, mentitur Homerus,
Quod sit istorum perditus ense Dolon;
Dicit, dum fuerat scrutari missus Achivos
Donec transierit, delituisse duos.
Captus ab his Troûm recitat secreta duobus
Insinuans per quod ingrederentur iter.
Maxima Troja mihi currum promisit Achillis,
Intulit, Argolicae si caperentur opes.

---

195. 6. Ov. Pont. II, 7, 25. 26. 205. Marg. triennem. Msc. trientem. 214. Marg. notam. Msc. nonam. 217. mentibus. Homerus. Noster Epitomatorem hoc nomine significat, apud quem haec v. 704 sqq. narrantur. 223. Epitom. 720. 21.

Maxima Troja mihi currum promisit Achillis
Si vestras cepisset opes.

Hos etiam subiisse refert tentoria Rhesi,
  Quem perimunt, praeda nec rediisse levi;
Hos rapuisse simul, quos nulla perire sagitta
  Posset, nubigenos hic memoravit equos.
Crediderim sic dicenti? quis nube creatos
  A primo mundi tempore vidit equos?
Non miror! majora movet mendacia bello,
  Isti quum duos narret adesse deos;
Pro Pelide Thetis pro Graecis Iuno fatetur
  Et quod pro Paride moverit arma Venus.
Praeterea recto non cecinit ordine bellum,
  Aut a militibus, qui cecidere, quibus.
Hanc quoque materiam figmenta poetica nebant,
  Sicut Virgilius arma virumque canens.
Sed Phrygii tenet historiam liber iste Daretis
  Qui praeter verum scriptitat inde nihil.
Hunc sequor, adjiciens interdum verba virorum,
  Quaeve loquebantur vel potuere loqui.
Ponatur quod et hi non sint ea forte locuti,
  Causae praesentis sunt tamen apta rei.

VERBA ULIXIS ET SUI SOCII AD PRIAMUM.

Intrant ad Priamum socii duo, servat Ulixes
  Stemata verborum, verba notata movens.
O princeps Trojane! tuas nos mittit ad aures
  Graecorum ductor, ejus ab ore loquor.
Rex bone! si sapiens es, sicut fama fatetur,
  Non est bellandi maxima cura tibi!
Sufficit in magna: medium tenuere beati,
  Praecipites ducum saepe tulere diem.

---

225. subuisse. Narratio de Rheso ejusque equis invenitur apud Epitomator. v. 730 sqq. 232. melius fortasse
Illi quum divos narret adesse duos
249. es marginis pro codicis ejus. 251. med. ten. beati. Haec sententia, qua noster primum usus fuisse videtur, transformatio Ovid. Metam. II, 137 medio tutissimus ibis est; invenitur in: aphorismi et axiomata selecta. Altdorf 1745. 49. 252. Senec. Agam. 71 Praecipites regum casus
Fortuna volat.

Denique non semper congressus habendus in hostem
Danda quidem membris est aliquando quies.
Grata fit unda siti, requies est apta labori,
Vomere continuo lassa senescit humus;
Quae caret alterna requie non durat et arcus
Si nunquam cesses tendere, lentus erit.
Est modus in rebus, medio tutissimus ibis,
Serpit humi tutus interitumque vetat.
In feritate feras docuit natura manere,
Ut dictat ratio, vivere debet homo.
Nobilis in rege clementia, quae facit, ejus
Ut mens ducatur ad pietatis opus.
Dicimus hoc quoniam magnorum magna virorum
Sunt in despecto membra locata loco.
Immo suo corrupta jacent in sanguine; nonne
Haec mala pro patriae sustinuere fide?
Nunc inhumata jacent; erit his haec ultima merces,
Quod rabido rodent corpora dente canes?
Est ea pro nostris tantum querimonia? Vestri
Quibunt ut nostri tabe perire pari.
Debent funeribus sepeliri jure decoris,
Pro dominis vitam qui posuere suam.
Ergo para nocuis frenum, rex! indere bellis,
Ultimus ut solvat mortua membra cinis;
Et qui iam multis bellum tenuere diebus
Pausent et laeti dona quietis agant.
Si spatium rex scire velis, stet pax tribus annis,
Decurrent illi tempore valde brevi.

---

255. et pro es. Ov. Met. VII, 812 requies erat illa labori. 256. Ov. Amor. III, 82. continua messe senescit ager. 257. Ov. Her. IV, 89.
Quod car. alt. req., durabile non est.
258. Ov. Heroid. IV, 92. s. n. c. t. mollis e. 259. compositus ex Horat. Serm. I, 1, 106 et Ovid. Metam. II, 137. 260. Hor. A. P. 28. S. h. t. nimium timidusque procellae. — vetat pro cod. volat. 272. „pari“ marginis, pro codicis „pati“. 275. para pro cod. paro. „nocuis“ e marg. pro cod. „nocius“.

VERBA HECTORIS AD ULIXEM.

Tempora longa tenet Hector suspecta, revolvens
Cur peterent annis ponere bella tribus.
Verba gerundiva pacis praetenditis, inquit,
Exteriora patent, interiora latent.
Nos scimus, quantum bonus es recitator Ulixes,
Os aperis, intus pectora clausa geris.
Si tibi vis credi, prius exue suspicionem,
Nam solet excludi suspicione fides.
Iure mihi suspectus eris, treugas tribus annis
Quod pro defunctis intumulando petis.
Laomedontiades Trojanis ista vocatis
Intimat, inquirens quomodo vel quid agat.
Communis consensus erat in pace trienni;
Qui tulerant verbum, mox rediere domum.

PACEM TRIENNEM REFERUNT LEGATI GRAECIS.

Legati responsa ferunt: Agamemnon in unum
Accitis Graecis, singula narrat eis.
Ite, refert, campisque viros sepelite jacentes,
Mors est facta quibus indubitata fides.
Primo sole solum feriente feruntur in altas
Occisi fossas, plebs rigat ungue genas.
Subterrant etiam Phrygii sua funera, tellus
Parvula quos refugit, maximus ignis edit.
Moenia Trojanus, Argivus vela resarcit,
Trojanus muros Argolicusque rates.
Praecipit annonam medio rex tempore ferri,
Ut procuretur copia multa cibi.
Undique colligitur exercitus, arma novantur,
Bellicus, advehitur omne, quod usus avet.

---

282. e margine: peterent pro codicis „ponerent". 291. pro codic. Laocedontiades. Margo Laom. Priamus. 293. Margo: Pax secunda trium annorum. 299. marg. altas. profundas fossas. 300. Cod. ples. ugue. 302. margo: quia terra non suffecit eis ad sepeliendum. 307. margo. esiderat.

Pace resultantes tres partivere Decembres,
Erumpunt iterum bella minando Phryges.
Trojanas acies Tŕoilus producit et Hector
Memnon et Aeneas quatuor unus apex.
Rex Agamemnon eis occurrit cum Menelao,
His erat Aeacides cum Diomede comes.
Buccina mugitum dat in aere, terra remugit,
Horrisonas voces clamor et horror agit.
Quadrupedante putrem sonitu quatit ungula campum,
Fortiter appropiant, spicula mille volant.
Dentea cristatum confringit clava galerum,
Transit per medias lancea longa gulas.
In belli capite volat invictissimus Hector
Grajugenum fortes interimendo duces;
Merionem prosternit humi perimitque Philippum
Ejus et Antippus inclitus ense cadit.
Fulgurat in Phrygios Graecorum murus Achilles,
Euphorbum procerem sternit ad usque necem.
Ecce Lycaon adest Troûm non infimus heros,
Quem subito prensum casside jecit humi,
Jecit et in ventre capulotenus abdidit ensem,
Nec dedit horrorem Troilus inde levem.
Parte cadunt ab utraque viri, de plebe ruisse
Millia non pauca dinumerabis ibi.
Acriter utrumque pugnatur et ipsa trecenos
Narratur pugna continuasse dies.
Tum vero Priamus tot totque cadavera Troûm
Viribus Argivûm strata iacere videt,
Suspendi petit ab Agamemnone pondera belli
Artus exanimes depositurus humi.

309. margo: anni pars pro toto: Hor. (Ep. I, 20, 27)
Me quater undenos sciat implevisse Decembris.
312. Margo: Graecorum pugna VII, in qua Hector occidit tres duces Merionem Philippum et Antippum; et Achilles occidit duos duces Trojanorum videlicet Euphorbum et Lycaonem. 317. notus Virgil. Aen. VIII, 596. locus, Gualter. Alexandr. libro quinto imitationem habet:
Cornipedum pedibus putrem terit ungula glebas.
324. Margo: pugna XVIII dierum.

Pax per sex menses stabilitur et omne peremtum
Talparum recipit in regione thorus.

DE PUGNA DUODECIM DIERUM.

Septima surgebant orientis cornua Lunae,
Surgere continuo bellica signa vide.
Pugnatur. Durat duodenis pugna diebus
Sanguine caesorum lata rubescit humus.
Quid juvat assidue clavas, quid tela, quid enses,
Quid mortes, mortis quid numerare modos?
Aut seriem scindet stilus aut fastidia gignet,
Si necis omne genus enumerare volet.
Ad Priamum mittit Agamemnon eumque precatur
Ut per terdenos obseret arma dies.
Concedit Priamus, clauduntur busta sepulcris,
Turba salutiferam saucia quaerit opem.
Non est in medio semper, relevetur ut aeger;
In cura quadam vulnera morte ligant.

DE SOMNIO ANDROMACHAE UXORIS HECTORIS.

Luna semel latuit, toto semel orbe recrevit,
Pax abit et populus rursus in arma ruit.
Pugnandum de mane fuit, cum nocte sub ipsa
Hectoris Andromache somnia dura videt.
Me, moerens ait illa viro, jam tempore pausae
Terruit in somnis visio valde gravis.
Ad fera bella precor hodie descendere noli,
Sit tibi cura mei, sit tibi cura tui.

---

339. Margo: Pax tertia sex mensium. 342. Margo: Pugna IX, XII diebus. 347. Cod. stilus scindet. 350. Margo: Pax quarta triginta dierum. 353. Margo: quare dum adhibetur eis cura per medicinam non evad. mortem. Ov. e. Pont. I, 3, 17. 18

Non est in medio semper, relevetur ut aeger.
Interdum docta plus valet arte malum.

355. Ovid. Her. II, 5

Luna quater latuit; toto quater orbe recrevit.

Somnia ne credes, ait Hector, fallere norunt,
Re super hac nemo debet habere fidem.
Omnia quae sensu volvuntur vota diurno,
Pectore sopito reddit amica quies.
Venator defessa thoro cum membra reponit,
Mens tamen ad silvas, ad sua lustra redit.
Quod timet aut sperat aut quod meditatio format,
Quod pausando jacet, saepe videre solet.
Femina, quando suus vir in anxietatibus haeret,
Hoc videt in somnis, quod vigilando timet.
Frivola vidisti, muliebrem pone timorem,
Flectere non debet cor muliebre virum.
Ad Priamum mittit; fac rex, petit illa, maritus
Hac vice ne Martis experiatur opus.
Rex Paridem jubet et Helenum Troilumque vocari;
Memnon et Aeneas concomitantur eos.
Vos acies aptate, refert, ne exeat Hector,
Effectum capiant ut mea verba, precor.

ANDROMACHE DISSUADET BELLUM HECTORI.

Hector ad Andromachen ira mediante cucurrit,
Arma poposcit et haec obstupefacta stetit.
Astyanacta rapit, reputans quod filius illo
Posset ab dicto cor revocare patris.
Detegit hunc ajens: tua forma, tenerrime fili!
Patrem compescat, ne modo bella gerat.
Se pater ad puerum submisit, amore paterno
Parvo conatus oscula parva dare.

---

363. Cato. Dist. II, 71.
Somnia ne cures; nam mens humana quod optans
Dum vigilat, sperat, per somnum cernit id ipsum.
365—368. depromti Claudiani carmine XX v. 1—4. 369. 70. imitatio Claudiani XX, 7—9
Furto gaudet amans, permutat navita merces
Et vigil elapsas quaerit avarus opes.
Blandaque largitur frustra silientibus aegris
Irriguus gelido pocula fonte sopor.
373. muliebrem pro cod. muliebreme. 374. muliebre pro cod. muliere. 383. Margo. Astionas filius Hectoris.

Infans vero caput ad matris pectora flectit,
Effugit insolitas cor puerile manus.
Cumque tenella pater parvo daret oscula; patris,
Quando vir fueris, sis imitator, ait.
Propositum tenet ille tamen, licet esset inermis,
In medios hostes jam ruiturus erat.
Ejulat Andromache, laceratis ungue capillis
Plancta foemineo concitat illa domum.
Ad Priamum properat; rex invictissime! clamat,
Regia sollicitum forte tenebat herum.
Sunt mea suspecta mihi somnia, somnia suadent,
Hector ut hic maneat, nec modo bella petat.
Non illum mea verba movent, non filius infans
Pro me prostratus jam patris ante pedes.
Hac vice ne pugnet hodie, rex optime, manda!
Accito Priamus Hectore fatur ita:
In bellum Troja committitur, exeat; Hector!
In tantum maneas, nolo quod arma feras.
Iam fragor armorum, jam clamor sidera pulsat,
Cornua concrepitant, concava saxa sonant.
Flant lituis, clangore gravi contunditur aer,
Pulsibus innumeris terra coacta tremit.
A clypeo clypeus confringitur, ensis ab ense,
Conti compugnant, ligna fragore crepant.
Iam nihil audiri poterat nisi clangor et horror
Cum strepitu clamor, cumque furore fragor.
Respondere nequit tot vocibus echo sonoris,
Quot sonat in rebus bellica lingua modis.
Instaurat cuneos Graecorum turris Achilles,
Ajax Locrus ei cum Diomede comes;
Provocat egregios Atrides ipse Pelasgos
Fortes se sternunt, vulnera larga fluunt.

---

389. matris pro cod. membris. flectit pro flecti. 407. margo: Pugna X in qua Achilles occidit Hectorem. Similis locus Gualteri Alex. III, 1 sqq.

Iam fragor armorum, jam strages bellica vincit
Clangorem lituum, subtexunt astra sagittae
Missiliumque frequens obnubilat aera nimbus.

Hectora cernentes minime prodire Pelasgi
Insistunt Phrygibus asperiore siti.
Aeacides, Danai protendite brachia! clamat,
Velaque dat quamvis remige navis eat;
Nec vacat in bello sua dextera, fortiter ipse
Fortibus occurrit, hostica colla metit.
In vultus cadit ille suos, calidumque cruorem
Ore vomit, rivum sanguinis ille bibit.
Hic obit, hic obiit, hic palpitat, ille quiescit,
Crudescit campus, sanguine manat humus.
Succumbit Trojana manus, sparsique fugati
A Danais Teucri caede ruere gravi.
Incipiunt ululare Phryges infausta boantes,
Iam sibi debuerant spem posuisse fugam.

HIC HECTOR VENIT AD PUGNAM.

Hector ut accepit occasum bella minari
Troibus, accingit gnaviter ense latus.
Evolat accinctus, veniensque leonis ad instar
In belli medio fulminat ense fero;
Percutit et mactat et sanguine vulnera laxat;
Potio, quam miscet, pocula mortis habet.
Principis adventu redierunt corda virorum,
Est in rem pugnae spes variata fugae.
Prosilit illustrem ferus Hector in Idomeneum,
Dejicit, obtruncat et pede calcat eum.
Iphidus Hectoreo fit saucius ense; Leonte!
Nescis, quod scapulas dissuit ille tibi?
Sed Stheneli, cuius voluit transfigere ventrem,
Dilabente manu perforat ense femur.

---

429. palpitat e margine pro: palmitat. 431. e margine pro: sucbubit. 432. pro codic. Treuci. 445. Dares nomen Iphinoi habet. 446. Cod. ipse. 447. St. pro cod. Steleni.

A muro sonus increpitat, Trojana juventus
Hostibus insultat, ut superarit, ovat.
Argolici trepidant, non autem bella resignant,
Laetatur fine spes mala saepe bono;
Spes bona saepe malo laetatur fine; recepto
Vulnere vincendum vulnere credit herum.
Heros iratus, etenim dolor excitat iram,
Hectora vibrato fortius ense petit.
Hoc siquidem clavo tenet anchora mentis Achillem:
Vel modo Priamides vel cadit Aeacides.
Ictus ergo jacet, insultat et ictibus ictus
Et non est ullus in feriendo modus.
Deficit a manibus soboles Priameia, Graecis
Ossibus officium vis regitiva negat.
Descendit clypeus, lentescunt brachia, mucro
Desipit et virtus spe titubante fugit.
Taedet eum pugnae, vellet vitasse duellum,
Mallet ad uxoris delituisse preces.
Iam Graecum fugere, jamjam retrocedere quaerit,
Scindi, si fugiat; occiput ense timet.
Impetit hunc toto collecto robore tiro,
Quem nisu valido dejicit ille solo.
At miser intuitus instare pericula mortis,
Committit nulli fata sinistra spei.
Denique victori: precor, invidissime miles
Extinctum patri redde cadaver, ait.

---

515. Spes mala saepe bono l. f. — Ov. Her. XIII, 124.
Spes bona sollicito victa timore cadit.
517. Ov. Her. VI, 140
Quamlibet iratis ipse dat arma dolor.
Gualth. Alex. III, 113
Excitat interdum vires dolor.
524. Marginis scholion. Nec mirum quod tota die pugnaverat et hostes occiderat, nec quod caro eius aenea aut fortitudo ejus minor quam fortitudo illius. Ovid. Trist. IV, 6, 31
Fortior in fulva novus est luctator arena,
Quam cui sunt tarda brachia fessa mora.
534. cod. sinastra.

Patri? Non, tua projicietur in arva sub istis
Corvis et canibus dilacerando caro.
Nec mora, regale percellens cuspide guttur,
Haec de Patrocli funere, dixit, habe;
Et de funeribus aliis, quae misit ad amnes
E nostris populis haec tua dextra Stygis.
Palpitat hic animamque vomens in sanguine
Ad Phlegetontea cogitur ire vada.
Infelix! quanta glossae virtute parasti!
Quas tibi delicias fratris amica dedit!
Quis status est mundi, meretrix quae digna cremari
Tot fecit proceres totque perire duces;
Et non invitos? Video quod sponte subibant
Bellica suplicia pro muliere mala.
Exultant Danai, deplorant Hectora Troes
Plangendo celeri consuluere fugae.
Graeca phalanx sequitur, ad portam Memnon eisdem
Obviat et Phrygii, pugna fit acris ibi.
Mixtim caeduntur, tandem nox sidera spargit
Bellum compescit, in sua quisque redit.

ACHILLES OCCISO HECTORE REDIT IN CASTRA.

Saucius et fessus in castra reversus Achilles,
Corruerat quoniam maximus hostis, ovat.
Dicit Homerus eum traxisse per arva misellum
Busti majorum circuendo locum,
Praecipue vero Patrocli, cujus Achillem
Mors nimis exussit; lenior inde fuit,
Quumque malum propter mala multa receperit imum
Illi probrosis impejerando notis.

---

537 sq. Epitomat. 997. 98
Te vero tristesque ferae cunctaeque volucres
Deripient, avidique canes tua viscera pascent.
542. stygis pro cod. stygos. 545. Glosa. Glossis femina clara fuit. — Helena uxor fratris Paridis. 556. Epitom. 1007
Laetuntur Danai, plangunt sua funera Troes
555. Ov. Met. nox coelum sparserat astris. 559. Homerus i. e. Epitom. v. 1010 sqq. haec narrat. 560. excessit marginis scholion per: „conturbavit" explicatur.

Addidit in fine miseranda pro prece patris
Aeacidem funus restituisse patri.
Sole trahente diem, depulsis undique stellis,
Memnon bella Phryges ad rediviva trahit,
Sic, ne perdiderit, non cessat perdere lusor:
Et revocat cupidas ad sua damna manus.
Pax placet Atridae, mittit pro pace petenda;
Pax datur et menses duret ut illa duos.
Interea studio, fieri quo debuit, omnes
Officium stratis exequiale dabant.
Quaedam vero cremant, et quaedam corpora tumbant,
Planando campos ad nova bella parant.

HIC HECTOR TUMULATUR.

Hectore dejecto lamentum Troica pubes
Et planctum, Troja sit quia fracta, levat.
Ante fores Trojae magno fit honore sepulchrum,
Hic nimium lacerans Teucria corpus humat.
More suo tumbam circumdant funebre ludo.
Est ubi, quem timuit maximus orbis homo?

HIC PALAMEDES FIT REX.

Non cessat medio Palamedes tempore, causam
Praeteritam renovat, ambitiosus erat.
Convocat hic populum super imperio, recitatque
Imperii cupidus omnia dicta prius.
Inter ventosa plebis suffragia cornu
Ambitus etiam flavit in ora ducum.

---

565. melius ob metrum pro Adicit. Haec narrat Epitomator. v. 1031 sqq. 567. Margo: Pugna xj. Ov. II, 164
— — aut medium sole tenente diem.
569. 70. Ov. Ars Am. I, 451. 52
Sic, ne perdiderit, non cessat perdere lusor:
Et revocat cupidas alea blanda manus.
572. Margo. Pax v^{ta} duorum annorum. sed perperam, nam mensium legendum est. 575. Cod. pupes. 587. marginis scholion. verba ambitionis.

Iam proceres aliquos attraxerat ad sua vota,
Iam coepit scindi seditione cohors.
Nil reprobum fuit in Agamemnone, bellicus, audax,
Fortis erat, bene se militiamque regens;
Maluit ergo prius faculas extinguere litis,
Et freno pacis perdere sceptra magis.
Mane duces populumque vocat; status, inquit, honesti,
Lis inter socios ne moveatur, habet.
Non leve sollicitae mentis discurrit acumen
In duce, qui captat, ut bene regna regat.
Roditur assidua regalis gloria cura,
Dejicit excelsum multa querela ducem.
Rodere malo fabam, quam cura praepete rodi,
Sunt mihi pauca satis, sunt mihi multa nimis.
Insidias modo regna timent, modo traditionem,
Nunc jugulum, nunc cor ambitione vagum.
Est honor assidue suspecta pericula ferre?
Est honor incertos semper habere dies?
Non honor est, sed onus, species laesura ferentem;
Est bona, quae generat esca comesta necem?
Parva solent magnis causam praestare ruinae;
Qui jacet inferius, non habet, unde cadat.
Qui cadit in plano vix hic, tunc evenit ipsi,
Sic cadit ut tacta surgere possit humo.
Nec mala quae posui, vel possem ponere; quamvis
Integra pax vigeat, sunt metuenda mihi.
Quid de praesenti dicemus tempore, quando
Otia rex noster ducere nulla potest.

---

591. pro cod. rebrobum. 597. Claudiani est, rapt. Proserp. 201. 600. Ov. Her. XIII, 110 venit multa querela 601. Aesopus seu. Anonym. Nevel. p. 495 lin. 11. 606. Margo: quasi dicat, non. 608. Margo: quasi dicat, non. 609. Gualt. Alex. lib. VII, 512.

Parva solet magnis causam praestare ruinis.

610. Alan. parab. II, 18

Qui jacet in terra, non habet, unde cadat.

611. 12. hanc sententiam latius explicant.

Cinthius in bello, decrescit Cinthia curis
Continua semper anxietate novis.
Esto quod in pace vivat rex et queat omni
Intus et exterius prosperitate frui.
Secure vivat, epuletur, gaudia ducat,
Omnis in exilium causa timoris eat.
Si ventri bene, si lateri bene, si pedibus, nil
Regalis poterit addere mensa magis.
Non est tironum rex servus, quando ministrat
Singula, quae vitae sollicitudo rogat.
Mus sequitur panem, mel musca, lupusque cadaver,
Non regem populus quaeritat, immo lucrum.
Non erit ergo mihi collata potentia tanti,
Ut fiam litis auctor amore sui.
Frustra jura legis contempto codice legis,
Nomen habens regis, qui male regna regis.
Feci sic forsan; si feci, nescio; feci
Quae potui; super his parcite, quaeso, mihi.
Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas,
Hoc facit ut placeat non minus agna bove.
Si ducibus placet et aliis, ut sit Palamedes
Rex, hilaris surgat et diadema ferat.
Quid refert, quis regna regat nunc temporis, hostes
Dum modo succumbant et probra lata luant.
De regno non sollicitor, pro rege Mycene
Me speciosa polis et spatiosa tenet.
Dicatis proceres, placet ut sit rex Palamedes,
Regnet de Danaûm deque favore ducum.
Dumque fit a populo, placet haec prolatio, clamor;
Naupliadem decorat imperialis honor.

---

617. margo: Sol et Luna. confer. III, 179.
Lunam consiliis, solem consumimus armis
623. Hor. Epist. I, 12, 5 sq.
Si ventri bene, si lateri est, pedibusque tuis, nil
Divitiae poterunt regales addere majus.
635. Ov. ex Pont. III, 4, 79. 636. ibid. 82.
Et placeat caeso non minus agna bove.
646. Margo. Palamedes fit rex.

Induitur trabea, sed nulla potentia longa
Persolvit grates imperitando sedem.
Non placet Aeacidae regni mutatio; saepe
Res cum personis se variare solent.

ITERUM REDEUNT AD PROELIUM.

Interea binis emissis mensibus et pax
Est simul emissa, fit sonus absque mora.
Educit Graecos Palamedes, bellica signa
Instaurat, cuneos ordinat, arma levat.
Contra Deiphobus Phrygios in proelia ducit,
Concurrunt, pugnant, fortiter arma sonant.
De Lycia Sarpedon adest et in agmine miscet
Vulnera funeribus, funera vulneribus.
Tali Triptolemus jactura motus atroci
Impetit hunc animo, quem premit absque mora.
Temperat ille modum reprimendo, nec moderari
Obsistendo modo pervalet ille modum.
Non ridet fortuna diu, nimis immoderatum
Vulneris injectu mors moderatur herum.
In bellum Perses succedit eumque repente
Sarpedon sternit, mortuus ille cadit.
Mixtim se populus obtruncat, mutuo mactant,
Sternuntur, sternunt, millia multa cadunt.
Ridetur, chorda qui semper oberrat eadem,
Quamvis sit doctus et citharista bonus.
Vocibus instare nos semper optat eisdem:
Sternuntur, sternunt, millia multa cadunt.
Certe saepe docet nos cordam tangere, per quam
Debita praecipitur saepius ire nota.
Pugna quidem magna, major jactantia, strages
Maxima desaevit, plebs quasi grando ruit.

---

650. Cod. protheare. margo: mutare. 651. Margo: Pugna XII, in qua Sarpedon rex Lyciae occidit Triptolemum. 669. 70. 71. Margo. hic excusat se auctor super eo, quod cogitur saepe eadem repetere. Hor. Ars poet. 355. 56.

Quamvis est monitus, venia caret; at citharoedus
Ridetur, chorda qui semper oberrat eadem.

E bello tandem Sarpedon saucius exit,
In tali talis flumine piscis erit.
Pugna dies manet in aliquos, pars utraque perdit,
A Priami plures parte perisse putes.

PAX DATUR PER ANNUM UNUM.

Pacem Troja petit, datur anno, corpora quaerunt
Sana larem, laticem saucia, caesa scrobem.
Firma fides utrimque manet, per castra vagatur
Graecus Dardania, Dardanus Argolica.
Troes cum Danais, Danai cum Troibus ibant,
Argivi subeunt moenia, castra Phryges.
Mutua permixti celebrant convivia, ludis,
Visibus, alloquiis deliciisque vacant.
Assumptis sociis iussu Palamedis Atrides
In Mysiam transit, ducat ut inde cibos.
De Palamedis ibi fit seditione querela,
Atrides primo verba levarat ea.
Se socii doluisse ferunt; mutatio regni,
Quam voluit, populo commoda pauca tulit.
Te potius regem vellemus quam Palamedem,
Pro se suadere noverat ille bene.
Non, inquit sociis Agamemnon ad ista, molestor;
Non mihi surrepsit ullus ab inde dolor;
Sed nostrum peragamus opus, reddamus onustas
Annona naves, et repetamus iter.
Interea Phrygios observat cautio muros,
Praecipitur firmus firmior esse locus.
Et vigil Argolicas servat custodia fossas,
Difficiles habeat hostis ut inde vias.

---

681. Margo: Pax VII, unius anni. 682. scrobem scholion marginis interpretatur: fossam. 690. Mysiam pro Moesiam. 699. a margine pro onestas.

HIC AGITUR ANNIVERSARIUM HECTORIS.

Pax erat et retulit anni revolutio tristem,
Hector Avernigera quo tulit arma, diem.
Hecuba cum Priamo tumulumque Polyxena visunt
Ut celebrent carmen funebre more suo;
Et Trojanorum potiores in comitatu
Sunt etiam talis funera flere viri.
Graecorum juvenes accurrunt, his et Achilles
Intendens oculis vana videre vagis.
Corporis est oculus talis, quod mentis ocellum,
Ni bene se claudat, exoculare solet.
Sic cor corporeus Pelidae caecat ocellus,
Ut visum perdat mens oculata prius.
Cujus tiresiat sic visa Polyxena pectus,
Transeat ut caeca tempora mente tria.
Qui totiens socios, totiens perterruit hostes,
Iactat sub teneros unica virgo pedes.
Vir faculas Veneris portans in pixide cordis,
Non cerebrum somno, nec fovet ora cibo.
Incedit multa meditando, pauca loquendo,
Sic tener ausuros grandia frangit amor.
Luctatus secum, ratione fugare furorem
Et valet et non vult, vult minimeque valet.
Vult animum tegere, non prodest, vult aperire.
Sed cui? non aperit, sed magis ipse tegit.
In se fervere solet acrius abditus ignis,

---

706. Marginis scholion: Avernigera arma, quia eum duxerunt in Avernum, quod derivatur ab a quod sine et ver, delectatio, quasi sine delectatione. 710. t. pro cod. tali.
713. 14. cfr. Alan. Anticl. lib. VI (p. 95) lin. 9. 10
Sed quamvis oculus mentis resplendeat intra,
Languescit tamen exterior. —
718. Marginis scholion: tria tempora, nempe praesens, praeteritum et futurum, praeteritum oblivioni tradidit, praesens non curavit, futurum non prospexit. 727. Cod. regere.
729. Ov. Met. IV, 64
Quoque magis tegitur, tanto magis aestuat ignis.
Pamphil. I, 21 — — — nam conditus ignis
Acrior, effusus parcior esse solet.

Eminet indicio prodita flamma suo.
Pallida furtivum facies manifestat amorem,
Quid deceat, quid non, non videt ullus amor.
Otia sectari coepit, nec turpe putavit
Palliolum nitidis imposuisse comis.
Pallorem traxit, hic est color aptus amanti,
Palleat omnis amans, civis amoris ait.
Pallet, quisquis amat, verum cum palleat, usum
Palloris minime palliat, immo palat.

ACHILLES MITTIT NUNTIUM AD HECUBAM PRO CONIUGIO POLYXENAE.

Nox erat una viro curarum maxima nutrix,
Quo rem divertat, cogitat et quid agat.
Hinc cuidam puero, meus ad loca, quae tibi dico,
Nuntius esto, refert. Phryx erat ille puer.
Ilion ingrediere, dic, Hecuba! moestus Achilles
Se fundit genibus, o generosa! tuis.
Illius mentem formosa Polyxena torquet,
Hanc sibi conjugio supplicat ille dari.
Quae si contigitur, praesentia proelia ponet,
Cumque suo populo propria tecta petet.
Exemplo tali reliqui discedere discent:
Finem sic omnis obsidionis agent.
Servus ut ediderat commissa; revertere, dicit
Hecuba, cum Priamo vota librabo sua.
Si Priami consensus adest, consentio; quicquid
Dixerit ille mihi, significato tibi.
Servus anhelanti responsa reportat Achilli,
Incusat tantam pendulus ille moram.

---

730. Ovid. Her. XII, 38. 731. Est Pamphil. XLII, 7. 732. Ovid. Her. IV, 154. quid deceat, non videt ullus amans. 733. 34. Ovid. ars am. I, 734. 35. 735. 36. Ov. ars am. I. 729. 736. civis pro cod. ciphis. 739. Ov. Metam. VIII, 81. 82 — — — curarum maxima nutrix
Nox intervenit.

De Mysia rediit Agamemnon cum comitatu
Militiae grandis, frugibus atque cibis.

VERBA PRIAMI REGIS AD HECUBAM REGINAM.

Regi regina votum declarat Achillis:
In venas venit huic, ait illa, Venus;
Si societur ei tua nata Polyxena, spondet
Cessuros patria seque suosque tua.
Illo cedente, cum de potioribus unus
Sit, reliqui cedent, totaque bella cadent.
Cui rex: assensum non praebeo, non quia tali
Non bene conveniat filia nostra viro;
Sed quae promittit, effectu claudere nescit;
Promissis dives quilibet esse potest.
Hic cedat, cedantque sui; cedentibus illis
Graeci non cedent, ipsaque bella manent.
Adde quod est vitiosum, hosti tradere natam
Num gener aptus erit cras, inimicus heri?
Reddat perpetuae belli duo cornua paci,
Virgine sic poterit ad sua vota frui.

REFERT NUNTIUS ACHILLI VERBA PRIAMI.

Si nox longa quibus mentitur amica, profecto
Longior est nulli, quem levat illa modo.
Noctes insomnes infelix ducit Achilles,
Pervigil incusat sidera tarda nimis,
Et nunc cantando longos seducere soles,
Nunc auscultando, nunc recitando studet.
Stabat fixa dies, mediique cacumine coeli
Sol tenet aeternum perpetuando diem.
Accelerat famulum transmittere denuo miles
De verbo Priami certiòr esse volens.
Cujus responsum patefecit ut Hecuba servo,
Ille refert domino singula verba suo.

---

757. cod. Moesia. 768. Ovid. Ars am. I, 444
Pollicitis dives quilibet esse potest.
776. nullo levat. schol. consolatur.

Rex tibi dissentit, sed virgine dignus es, inquit,
Tu cedes, alii belligerando manent.
Hosti rex reputat vitiosum tradere natam,
Qui nunc est hostis, cras erit ille gener?
Si facis, ut Danai discedant, proelia solvant,
Pacem perpetuent, rem tua vota ferent.

ACHILLES DISSUADET POPULO BELLUM.

Pelides populo de cetero bella molestat;
Nostrum tempus, ait, absque quiete meat.
Interdum vulgus rectum videt, ecce videtis
Hostibus assidue lassa quod ora datis.
Europae vis et Asiae glomerantur in unum
Alterutrum diras experiendo manus;
Immo suas vires totas expendere totus
Intendit mundus, nemo scit unde loco.
Sed mulier sola lasciva pudore relicto
Quae jacet, est tanti noxia causa mali.
Inguinis et capitis, quae sunt discrimina, nescit,
Attamen orbis eam, sit quasi sancta, colit.
Non colit orbis eam, quae spreta morte vicissim
Illius in laudem certat inire necem?
Cujus in adulterio famulantia quanta dederunt?
Se saevae morti millia quanta dabant?
Venimus huc ideo, misere moriamur ut omnes,
Vix tellus ampla funera strata capit.
Pauper ut hic Phrygias implevit natio fossas,
Vix Priamus tanti totaque Troja fuit.
Exilione premit nos Dardana gleba protervo?
Intravit nostros barbara turba lares?
Et mirum quod tam vilissima traxit honestos
Ad tam mortifera proelia causa viros.
Si, sicut cepit belli furor, irrevocato
Cursu saevierit, nemo superstes erit.
Hoc socii volumus mactari tempore quanto?
Vulnera saeva pati, tradere colla neci?
Me belli piget istius, desidero pacem,
Cum velut ob nigram sint ea bella fabam.

Nos ergo studeamus ad hoc ut bella residant,
Pugnantes redeant, domata grata petant:
Quidquid delirant reges; plectuntur Achivi,
Plebs instat belli sarcina tota tibi!

ACHILLES DUCTUS AMORE NON PUGNAT.

Concessus paci completur circulus anni,
Ad centrum belli mox properatur ibi.
Graecos educit Palamedes et monet omnes
Caede necare necem, morte fugare fugam.
Deiphobus Phrygios instaurat, cui Palamedes
Obviat et valide dejiciendo necat.
In bellum non prodierat turbatus Achilles
Pectoris in camera vulnus amoris habens.
Pugna tamen surgit acerrima, spicula, conti,
Enses se densant, vulnera mille creant.
Credetis multa, si millia dico ruisse,
Millia tot totiens quis cecidisse putet?
Vix bene credetis, sed credite; tot periere
Quot numero non est intitulare leve.
Mactat Naupliades et dedicat arva cruore;
Substiterat nullus illius ante manus.
Nam prima volat in acie, primusque sodales
Sic animat pronos, ad mage prona vocat.
Cor creat in timidis, laudes audacibus aptat,
Exhortativis vocibus arma parat.
Profuit interdum dominis pugnare jubendo:
Non nocet admisso subdere calcar equo.
Irruit in Danaos validus Sarpedon, et illos
Vulnerat, hos agitat, hos ferit hosque necat.
Rex novus illa videns, antiquis viribus usus
Advolat et fortem perforat ense ducem.
Exultat victor, titillat gloria mentem,
Quum breve laetitia Teucrea carmen habet.

---

825. Hor. Epist. I, 2, 14. 826. Margo: Pugna XIII. 848. calcar pro cod. carcar. — subd. c. e. Ovid. Ars am. II, 732. Remed. 788. ex Pont. II, 6, 38.

Transvolat illius per colla sagitta trabalis
Missa manu Paridis. Exitus iste ducis!
Quid penetrare juvat sublimi celsa volatu?
Qui cecidit, stabili non erat ille gradu.
Corruit hic misere, plaudit Trojana juventus,
Hostica terga premit, Graeca caterva fugit.
Troes impingunt in castra, ferire Pelasgos,
Solvere captivos, igne cremare rates.
Occurrit Telamone satus, defendit Achivos,
Pugna fit grandis in statione maris.
Attamen in castra reprimuntur turpiter Argi,
Sufficit introrsum delituisse sibi.

GRAECI FLENT DE OBITU PALAMEDIS.

Conticet ad tales eventus Aeaca proles,
Cujus inaestuerat intima cordis amor.
Nox lucem claudit, vix claudunt sidera bellum,
Belli res poterit claudere nulla sitim.
Deflent belligerum Phrygii Sarpedona, deflent
Deiphobum, plangor non habet ille modum.
Sic et Achiva domus flet ob obitum Palamedis,
Turbida pro subita perditione ducis.
Lamentantur ita; vir servantissimus aequi
Vir, quem condigne plangere nemo potest,
Audax, discretus, nulli pietate secundus
Occidit, occisum Graecia plangit herum.

LIBER QUARTUS.

INCIPIUNT CAPITULA QUARTI LIBRI.*)

Hic iterum regnat Agamemnon. Castra fugantur.
Bisseno stat pugna die, pax mense duplato.

---

863. margo: Ajax. 865. Argi pro armi codicis e margine. 867. pro cod. continet. adventus. — In margine nota: Aeacus genuit Peleum, Peleus Achillem.

*) Codex tantum habet in margine: capitula quarti libri „et post argumentum: quartus liber". Instruximus ut invenimus apud priores libros. Negligentia rubricator e primo versu

Pelides remanet Troilusque cruentat Atrides
Cum Diomede duos; pax mensibus integra senis.
Non prodit quamvis a rege rogatus Achilles. .
Pugna diu, pax mense viget; sex pugna diebus.
Septima mors Troili, fit pax triginta dierum.
Occidit Aeacides. Pro Pyrrho mittit Atrides.
Occisor Paridis in castris interit Ajax.
Trojam circumdant et Penthesilea propinquat.

EXPLICIUNT CAPITULA.

INCIPIT LIBER QUARTUS.

NESTOR LOQUITUR GRAECIS.

Addidit invalidae robur facundia causae,
Saepius et moestis commoda multa tulit.
Lucidus in causis Nestor, sed muscidus annis,
Nomine consilii poscit adesse duces.
Me melius nostis ea quae loquor; est manifestum
Quod sumus acephali, rege caremus, ait.
Turpe pecus mutilum, turpis sine gramine campus,
Et sine fronde frutex et sine crine caput;
Et vere turpis exercitus est sine rege,
Praecipue belli cum status instat ei.
Bellum non instat, immo veraciter extat,
Intrabunt hostes, vix erit orta dies,
Praeceptor quis noster erit? res bellica duci
Non valet absque duce, non sine rege regi.
Errantes erimus, si praeceptore caremus,
Nos et quae tulimus, hostibus arma damus.
Rex Agamemnon erat, hic cessit, cui Palamedes
Illico successit, illico cito ruit.

---

indicis inscriptionem quasi primi capituli fecit: Agamemnon iterum regnat.

1. Lucani est Phars. VII, 67. 3. e margine pro mucidus. 7. 8. Ov. Ars III, 249. 50. 9. 10. Gualth. Alex. IV, 467. 8. Nec munire latus armis sine voce jubentis,
Ire nec in turmas audet sine principe miles.
12. Ovid. Fast. II, 330 — — cum foret orta dies.

Quid facit, an facta fuerint sua strenua? quaeret;
Ostendi solem postulat ille sibi.
Non erat illius virtus aliquando sepulta,
Omnibus eximium reddidit ille jubar.
Regem perficite proceres, qui proelia ducat
Hostibus occurrat, imperet atque regat.
Quo prius est melius. Non est mora libera nobis;
Nonne vides hostes jam reserare fores?
Nondum finierat Nestor, concurrit in ipsum
Concio consilium. Verba fuere ducum:
Sit rex, sit princeps Agamemnon, tempore cujus
Graeca fruebatur prosperitate domus.
Hic rex erigitur, diadema levatur,
Qui laudabiliter rex erat ante, datur.

TROILUS FUGAT GRAECOS IN CASTRA.

Aurea pingit agros Aurora, feruntur ad arma
Dardanus et Danaus; fit nova causa necis.
Instaurant alacres belli discrimina Troes,
Graecis insultant, hos sine rege putant.
Troibus audacter occurrit rex Agamemnon,
Argolicos animat, fortia corda creat.
Quid moror? accurrunt, concurrunt, vulnera findunt,
Funera dejiciunt, se glomerando premunt.
Se, velut intorti sint circumcunque capilli,
Efficiunt unum perterebrando globum.
Majori pro parte dies consumitur hac re,
Diffugiunt tandem strage parante fugam,
Evehitur Troilus, reparatur pugna, forantur
Vulnera, sternuntur corpora caede nova.
Fortiter a parte pugnatur utraque, sed Argos
Inpellens Troilus in sua castra fugat,

---

19. 20. Ov. Trist. V, 4, 7. 8
Tristitiae causam si quis cognoscere quaerit
Ostendi solem postulat ille sibi.

25. margo: pugna XIV a.

PUGNA DUODECIM DIERUM.

Lux redit et redeunt in bellum, pugna fit acris,
Educit Graecos rex Troilusque suos.
Nec mora! se densant enses et spicula laxant,
Omnia, quae penetrant, sanguinis imbre rigant.
Culminat e bello Troilus, contaminat ensem
Sanguine nunc plebes nunc feriendo duces.
Magno se fodiunt iratum velle studentes,
Hac furia bis sex continuare dies.
His bene completis pro pace precatur Atrides
Ut sua suscipiat funera mater humus.
Per menses datur illa duos et rex Palamedem
Magnifice sepelit, lugubre carmen agit.
Quisque studet sepelire suos, his vero sepultis
Membra brevis requies ad mala longa fovet.

ACHILLES RECUSAT PUGNARE.

Tempora pacis erant; Diomedes, Nestor, Ulixes
Aeaciden adeunt, bella levare petunt.
Hoc Agamemnon eis praeceperat; ille rebellem
Obiiciens vultum, bella levare negat.
Hecuba, ne pugnem, dicit, cum rege rogavit.
Vovi; mentiri talibus ausus ero?
Nec mihi mens belli, potius desidero pacem,
Longa cremare mala scit furor, ira brevis.
Lis odium generat, concordia nutrit amorem,
Pax portat vitam, proelia vero necem.
Odimus accipitrem, quia semper vivit in armis,
Et timidum solitos in pecus ire lupos.
Reginae Trojae, ne ducam proelia, vovi;

---

53. e margine, pro cod. ocaminat. 56. e margine pro cod. feria. 59. Margo. Pax VII per duos menses. 71—74. Ov. Ars II, 145—48.

Dextera praecipue capit indulgentia mentes:
Asperitas odium, saevaque verba movent.
Odimus accipitrem, quia semper vivit in armis,
Et pavidum solitos in pecus ire lupos.

74. e margine pro inpetus.

Debet promissam fallere tyro fidem?
Adversis non deesse decet sed laeta securis,
Vos mihi dicetis forsitan; ad quod ego.
Pro patria pugnare decet regnumque tueri,
Hostes a regni pellere fine sui.
Fas est, ut revocet quivis opprobria, damna
Vindicet et bellum sors violenta petat.
Sed, sic vindictam mala ne majora sequantur,
Ferre minora volo, ne graviora feram.
Nos neque pro patria pugnamus, nulla tuemur
Regna, nec arcemus hostica signa procul.
Hic sumus, inque vicem nos commactando ferimus
Insanis similes, nulla quieta dies.
Sed neque nox didicit ullam parare quietem.
Mane necandus ero, nocte quietus ero?
Non rationales homines sic, immo furentes
Se consueverunt dilaniare canes.
Sic lupus, et turpes instant morientibus ursi;
Et quaecunque minor nobilitate fera.
Iam nostri periere duces, periere Quirites,
Quis numeret validos, qui cecidere, duces?
Causam quaerenti nescirem dicere, quare
Est furor in cursu, qui ratione caret.
Et quid perficimus? sine fructu Graecia pugnat,
Non pro futuris littora bubus arat.
Forsitan in medium Ledeam ponere vultis,
Turpiter ex Graeca sit quia rapta domo.
Quid miscere juvat iras, Helenamque tenere
In medio, nostro sit quia tracta loco.
Illa nec est tracta, nec rapta, sed hanc ubi vidit
Miles et allexit, sponte secuta fuit.
Ponatur rapta quod sit, non sponte secuta;

---

76. margo: quibus dicit, nolo. 79. Gualt. Alexandr. II, 358. 59. Pro patria stare et patriae titulis, et honore Invigilare decet
89. melius patrare. 93. 94. Ov. Trist. III, 5, 35. 36
At lupus, et turpes instant morientibus ursi
Et quaecunque minor nobilitate fera est.

Iam sequitur Paridem mallet obisse virum.
Pro tali stupro sudavit Graecia tota?
Pro tali stupro corruet omnis homo?
En miseras plebes, ut transiliam trabeatos,
Succidit gladius ut resecatur olus.
Esto, quod et doleat et rapta sit et violatam
Se deploret adhuc sustinuisse manu:
Libram judicii si recte dirigis, aequus
Raptoris titulus, noster iniquus erit.
An non Hesyonem prius in nece regis eorum
Adjunctis spoliis abstuleramus eis?
Prodiit a nobis injuria prima, queruntur.
Iuste. Causarum causa perire solet.
Saepe sagittantem didicit referire sagitta,
Sunt haec a nobis spicula missa prius.
Leniter ex merito, quicquid patiare, ferendum est,
Quae venit immerita poena dolenda venit.
Nunc nos innumera collecta classe furendo
Venimus huc casta pro muliere mori?
Hanc reddi petimus, et quando reduximus illam,
Quae subiit Graecum non bene capta solum?
Quando redemta fuit mors Laomedontis? ubive
Reddidimus Trojae damna patrata male?
Proh pudor, hic Asia fervens Europaque totum
Sub belli librant pondere posse suum.
Ad generum Cereris cum multo sanguine multa
Miserunt hominum millia morte mala.
Haec Asiae mens est, ut adultera sint et adulter
Foedere securo sicut amore suo.
Pugnandi genus egregium, parare scienter

---

123. Ov. Am. II, 7, 12
Aequo animo poenam, qui meruere, ferant.
124. Ov. Pont. I, 1, 62.
Estque pati poenas, quam meruisse, minus.
126. in margine: ironia. 127. illam. margo. Hesyonem.
136. sicut e margine pro codic. sic in. 137. melius fortasse patrare.

Vapparum sociis lubricitatis iter!
Europae mens est, ut femina turpis honesti
In thalamum redeat, sit quasi virgo, viri.
Non bene conveniunt, nec in una sede morantur
Vir vitae speculum, femina vile lutum.
Et nos egregie pugnamus, qui repetenda
Nos ipsos tali pro muliere damus.
Haec si militia sit honesta videte, videte,
Si decus est, causis talibus arma dare.
Militiam sic nolo sequi, vos ergo redite
Et regi mentis vota referte meae.
Tres verso rediere gradu, regique responsum
Militis apportant, quodque venire negat.

CONSILIUM PRINCIPUM GRAECORUM.

Accitis ducibus rex, re super hac quid agatur,
Obsecrat interna pendere quemque libra.
Ne paveamus, ait Menelaus, propter Achillem;
Prospera succedent praeter Achillis opem.
Attemtabo virum, si forte reflectere possim;
Si non, praestabunt proelia nostra modo.
Hectore Troja caret, non est ibi fortis ut Hector,
Aeacides nobis desit ut Hector eis.
Non probat edictum Diomedes hoc: Troilusque
Non habet inferius Hectore robur, ait.
Bella puto sepelire, bonam conquirere pacem;
Et Laertiades testificatur idem.
Non lusisse pudet, sed non incidere ludum;
Cum fuerit ludus optimus, abde pilam.

---

138. marginis scholion. vappa. gluto vel garcio bibulus vel nebulo. 141. Ov. Ars III, 436
— et in nulla sede moratur amor
151. Gualt. Alex. IV, 109. 10
— — citatis
In coetum ducibus, quidnam super his sit agendum.
162. Marginis scholion: Ulixes filius Laertis. 163. Hor. Epist. I, 14, 36 Nec lusisse pudet, sed non incidere ludum
164. Apud Gartnerum: Proverbialia 1574 p. 116 invenitur eadem ententia: Dum ludus bonus est, ipsum dimittere fas est.

Thestorides, vincemus, ait, perstate Pelasgi!
Longa licet teneat nos mora, Troja cadet.
Nemo frangatur, si Trojani potiore
Et Graeci pugnent inferiore manu.
Ne vereamur eos numero majore potiri,
A cane non magno saepe tenetur aper.
Ultima Graecorum victoria. Nemo timere
Principium debet; pondera finis habet.

MENELAUS VULNERATUR A TROILO.

Enses arripiunt, horrendaque bella reducunt,
Protinus ut menses partivere duo.
Primo mane potens Atrides et Menelaus,
Tydides et agit agmina Graeca Locrus.
Non tardat Trojana cohors, erumpit et ecce
Stulti concurrunt, millia multa cadunt.
Sauciat hic Troilus Menelaum; nox furibundum
Vix cogit populum, vertat ut ora domum.

BELLUM QUO PERACTO PAX DATUR MENSIBUS SEX.

Ira truces inimicitias et funera bellum
Concitat ut primum deserit umbra solum.
Trojanos Troilus instaurat, cui comitatum
Praebet Alexander, his tuba clangit iter.
Contra Grajugenae. Troilus volat in Diomedem,
Strenuus infortem vulnerat ense ducem.
Sauciat et regem, per campum fundit Achivos,
Et stant non una bella cruenta die.
In pugna mixtim se millia multa trucidant,
Larga cadaveribus arva deesse vides.
Sic loca funeribus desunt, ut bella gerentes
Videris ad standum non habuisse locum.
Graecorum ruerint quum plures cernit Atrides
Coeptaque cancrino serpere vota pede,

165. Marginis scholion: Calchas. 170. est Ovid. Rem. 422. 173. Margo: Pugna XVIa. Menelaus vulneratur a Troilo. 181. funera pro cod. funere. 183. Margo. pugna XVIIa.

Anxius ad Primum mittit pro pace petenda,
Ut pacem senis mensibus esse velit.
Trojani pacem dedicunt tempore tanto,
Nolumus, exclamant, proelia pace regi.
Ibimus in castra Danaorum plectere cunctos,
Ibimus ad pelagus incinerare rates.
Attamen a reliquis cum rex pro pace requirit;
Pacem, cunctorum vox erat una, dari.
Suscipiunt medicam, coeant ut vulnera, pacis
Tempore Tydides et Menelaus opem.
Troes et Danai potius tumulare videntur
Ob nimios cumulos quam cumulare suos.
In tumulos jactant cumulos, tumulos cumulando
Et cumulant tumulos intumulando viros.

VERBA AD ACHILLEM UT RESUMAT BELLA.

In bellum revocare studens Agamemnon Achillem
Assumto subiit Nestore castra ducis.
Inclite miles, ait, vir strenue, fide sodalis!
Procumbit genibus Graecia tota tuis.
Immo coronatus rex, et non rex, sed amicus
Te rogat intentas continuando preces;
Prodeat in bellum tua dextera, prodeat illa
Armipotens galea; nostraque bella juva.
Suppliciter petit hic tua patria, Graecia tota,
Tota parentela; bellica signa leva.
Atrides etiam tibi si tuus est alicujus
Momenti, noli vota negare mihi.
Si mihi, si patriae, si civibus arma negares,
Dux inhonestatis, hostis amoris eris.
Cum rosa sis patriae, non debet spinea rosam
Hoc vitio macula derosulare rosam.
Et quaecunque potest, rex allectoria verba
Profert in medium mollificare virum,
Projicit ampullas et sesquipedalia verba

201. Margo: iterum pax vijj sex mensium. 227. Hor. Ars poet. v. 97.

Intexens humili singula verba stilo.
Aeacides flexus alloquitur: o Agamemnon!
Miror, ait, nostram te subiisse casam.
Ad te me potius invitat regula recti,
Cum rex dicaris; sim quoque miles ego.
Sub labaro prodire tuum rex poscis Achillem,
Rex pie, moestitiae compatiare meae.
Incolumis leviter ergo solatia praebet,
Nec minus infirmus sentit ad omne malum.
Vulneror et clausum porto sub pectore telum,
Non habet in laeso corpore pugna locum.
Dira dolens animus non est in bella trahendus,
Debent magnanimo proelia corde geri.
Vulneris id genus est, quod cum sanabile non sit
Nec non tractari tutius esse puto.
Myrmidones tibi mitto meos; mihi, postulo, parcas;
Non potero, princeps! hac vice bella sequi.
Nec voluit rex, nec potuit rex angere moestum,
Grates persolvit, in sua castra redit.

ACHILLES IN HOC BELLO MANET IN CASTRIS.

Iam vaga sex vicibus per campos luna volarat,
Iam pax transierat, jam vir in arma volat,
Iam luctam fert pugna novam, cava cornua fortes
Invitant pugiles, surgere signa vides.
Sic acies ruit in acies, sic ensis in ensem,
Sicut aper validum dente bisulcat aprum.
Postquam Myrmidones ferus informarat Achilles,
Ad bellum celeres dirigit, ipse manet.
Pugna fit et pugna talis, quasi tu furibundos
Se commordentes intuerere canes.

---

233. e margine pro possis. 237. Pamphil. I, 1.
Vulneror et clausumque fero sub pectore telum,
241. 42. Ov. Pont. II, 2, 59. 60
Vulneris id genus est, quod cum sanabile non sit,
Non contrectari tutius esse putem.
251. Margo: Pugna XVIII.

In prima Troilus acie versatur, Achivos
Acrius obtruncat Myrmidonesque fugat.
Palantes in castra premit, obstare volentes
Praevalide penetrat, vulnera dira secat.
Et licet obstiterit Telamonius, in sua Teucri
Victores redeunt, carmina laeta canunt.

ITERUM REDITUR AD BELLUM.

Vix exspectatur lux crastina, prodit Atrides
Cum Danais, prodit Myrmidonea phalanx.
In bellum Troes animoque manuque feroces
Exagitat Troilus, parque valore Paris.
Se nectunt acies, ensis scintillat ab ense
Ut tactus chalybe fulgurat igne silex.
Nunc primum pugnant, quasi pridie litus ararint,
Et fuerint penitus bella priora jocus.
Se caedunt, foedunt, prosternunt, viscera fundunt,
Partibus ambabus millia multa cadunt.
Fert intellectum stultis vexatio nullum,
Non auri stratum sus amat, immo lutum.
Semper ad eventum festinat et in medias res
Hic populus mortis anticipando dies.
Vix vacat, ut foveat sudantia membra quiete;
Quod sine strage volat tempus, inane putat.
Unde nec una dies ad pugnam sufficit illis
Plures continuant, ne sine morte fluant.
Plectit eos Troilus sicut persaepe rotundum
Suevit corrigia pellere stricta trochum;
Ut velter super arva feras, sic vir ferus ipsos
Myrmidones agitat, sic agitando fugat.

PAX DATUR PER MENSEM.

Atrides belli discrimen ut aspicit acris
In sua conversum castra tenore gravi;

---

259. Scholion marginis: fugientes. 263. Superscriptum pro codic. Achilles. 267. e margine pro: sintillat. 275. Hor. A. P. 148. 285. Margo: pax IX unius mensis.

Bellum proponit uno suspendere mense,
Imperat et quivis corpora strata locat.

PUGNA VICESIMA SEX DIERUM.

Zodiaco semel explicito redit humida Phoebe,
Bis decima redeunt horrida bella vice.
Evocat Argolicos Agamemnon fervidus, omnes
Concurrunt Teucri, pugna fit acris ibi.
Mixti plebe duces pereunt utrimque, fluitque
Ceu cadat in pelagus sanguinis unda, lacus.
Rumpere fila manu non sufficit una sororum
Sed sibi poscit opem tertia ferre duas.
Transiit in caede celebri pars prima diei
Et prodit Troilus mente manuque ferus;
Qui cum multifluo perfunderet arva cruore,
Argolici subita delituere fuga.
Myrmidones etiam torve speculatur Achilles,
Graecorum plagam Myrmidonumque fugam.
Pridem militiam superaverat ardor amoris,
Militiae stimulo nunc superatur amor.
Non valet alterius tot dissimulare suorum
Vulnera, damna, neces, se levat et fit eques.
Prosilit, in Troilum se vertit, at ille potentem
Excipiens ictum, sauciat ense virum,
Saucius ergo redit, durat sex pugna diebus
Continuis et mors mordet utrosque gravis.

ACHILLES HORTATUR SUOS IN NECEM TROILI.

Septima lux oritur; saeve pugnatur, Achilles
Nondum prodierat, vulnere lentus erat,

---

287. proponit: margo postponit. 290. Marginis scholion: pugna xx sex diebus. 293. Gualth. Alex. V, 145. 295. 96. Gualth. Alex. V, 142—144

Rumpere fila manu non sufficit una sororum,
Abjectaque colo Clotho Lachesisque virorum
Fata metunt, unamque duae juvere sorores.

297. pars diei e margine pro pras dieri. 311. Margo: Pugna XXI in qua Achilles occidit Troilum et ipse vulneratus a rege Persarum Memnone, eundem obtruncabat.

Verum Myrmidones instaurat: nulla rapina
Vos, ait, alliciat dum mucro terga secat.
Nunquam res hostis, victo non hoste, levetis
Saepe fefellit opus praeda levata prius.
Corde leonino vos objiciatis in hostem,
Mens leporis bello vix valet ova duo.
Quot Troilus vobis numeravit funera, nostis;
Novimus innumera, quae numerare velit.
In Troilum solum vires expendite totas,
Discat in auctorem poena redire suum.
Transierat pro parte dies, Troilusque timendum
Trojae praesidium ferreus intrat agrum.
Vectabatur equo tamquam leo fertur in Argos,
Hos fugat, ut credas quod juvet ala pedes.
Myrmidones docti Troilo simul et semel instant
Et Danaos revocant; denuo bella sonant.
At Troilus murus patriae, protectio Trojae
Et rosa militiae pugnat et absque pare.
Haud aliter robustus aper se forte prementes
Consuevit nitido scindere dente canes,
Utitur hic armis quasi fulminibus, populusque.
Corruit innumerus illius ante manus.
Cum sic cornipede versans in Marte coruscat,
Corruit anterius cuspide fixus equus.
Vir ruit et celeri veniens pede saevus Achilles
Surgere conantis dissuit ense caput.
Palpitat et moriens tellurem calce sigillat,
Et faciem magno sanguinis imbre rigat.
Sic tiro juvenis rapitur florentibus annis,
Flos mundi rutilat tempore valde brevi.
Ad Danaos trahere corpus conatus Achilles,
Memnone Persarum rege vetante nequit.
Occisi corpus hic eripit, Aeacidemque

---

332. Cod. nidido. 335. Gualth. Alex. II, 434 Cornipedem versans in dextro Marte coruscat. Müldener legit vexans. 337. Margo: Troilus occiditur ab Achille.

Vulnerat, Aeacides saucius inde meat.
Insequitur Memnon cum Troibus, iste resistit,
Et pugnam, quamvis saucius esset, init;
Sed custodierat prius ille ligamine vulnus,
Ne pareret lapsum sanguinis unda pedum.
Non tulit Aeacides insultum Memnonis acrem
Impetum et multa caede rubere facit.
Nec tenuit gladium Pelides, donec ad amnes
Illum deferret vulnere plaga Stygos.
Non regem miles impune perimerat, ipsum
Contigit a bello vulnera ferre duo.
Occiso rege Persarum brachia torpent
Troum, procedunt segnius arva ducum.
Jam titubant, jam terga dabant palantia Teucri,
Memnonis et Troili mors venit ungue truci.
Pergama praecipites subeunt, et moenia claudunt,
Pugna facit finem nocte fugante diem.

[PAX DECIMA TRIGINTA DIERUM.]*

Rex Trojanorum spatium triginta dierum
Postulat a Graeco pacis habere statum.
Annuit et Troilum cum Memnone Troia venustos
Collocat in tumulos, flendo secuta viros.
Hecuba pro Troilo deducit et Hectore planctum,
Irrigat ingenuas lacrima moesta genas.
Pulmonis rigidas agitant suspiria cellas,
Afficit interior arida corda dolor.
Frendit in Aeacidem calcata saevius hydra
Diri rancoris mente venena gerens.
Et quia vi superare virum diffidere visa
Est, cacabo cordis decoquit illa dolum.

---

346. Margo: Achilles a Memnone vulneratur. 353. Margo: Memnon occiditur ab Achille. 363. Margo: Pax X. triginta dierum et haec erat pax ultima et ita interpolata inter eos fuerat pax VII. annis et decem mensibus.

*) Inscriptiones capitulorum suppletae usque ad finem libri.

Fraudis ad incudem defertur malleus irae
Vindice fabricans igne doloris acum.
Femineam fraudem nemo cognovit ad unguem
Scit magis instabilem pendere nullus avem.
Evocat haec Paridem: nosti patris, inquit, Achillem
Hectoris et Troili membra dedisse neci;
Quo damnum patriae dedit insuperabile nostrae,
Nam Trojae clypeus murus et arcus erant.
Laudes eximias his indita semper honestas,
Inclita militia, perdita vita dedit.
Scis etiam quod erat fortissimus unus et alter,
In stadio mundi non habuere pares.
Fatur et in fando singultus ipsa loquentis
Verbula delacerant, vixque sonare sinunt.
Articulata perit vox, prodit inarticulata
Et singultatis subjicit illa sonis.
Nunc primum flore renitebant ambo juventae,
Vae! toti patriae quum cecidere male!
Dedecus hoc reprehende tuis, si miles es, armis,
Si vivis, tanti criminis ultor eris.
Quoque modo possis, aures adverte, docebo,
Nitere doctrina providus esse mea.
Et si non poteris hoc viribus, arte fruaris,
Arte cadunt turres, arte levatur onus.
Si quis avem velit et aliam rem prendere, rebus
Prendendi caris occupet ille locum;
Abscondat laqueos, laqueus si forte videtur,
Res prendenda fugit, spesque relicta perit.
Cautus enim foveam metuit lupus accipiterque,
Suspectos laqueos tu quoque milve fugis.
Providus est, sapiens est, fortis, cautus Achilles:
Ars cautum caute fallere cauta solet.

---

394. Marg. Si vividus es. 395. est Gualteri Alexandr. I, v. 83. 398. Pamphil. III, 14. Totus hic locus 397—403 periphrasis est Pamphilii III, 12 sqq. 403. 4. Imitatio Horat. Ep. I, 16, 50. 51.

Cautus enim metuit foveam lupus accipiterque
Suspectos laqueos et opertum miluus hamum.

Ut vulpes vulpe capiatur, raro videtur;
Assa tamen vivam decoriare potest.
Aeacidae mentem quum nostra Polyxena tangat;
Ipsum, quod capiat, rete puella neat.
Mitte virum, qui dicat ei, quam diligas, optat
Foedere conjugii rex sociare tibi.
Pes tuus in fanum conscendat Apollinis, ad nos
Illico compleri si tua vota velis,
Et veniens venias sine multo milite solus,
Turbari turba turbine forte potest.
Sint ea verba mea, non sint tua; nuntius autem
Sit tuus; est verbis credulus ille meis;
Insidias habeas illo veniente paratas,
Tunc quasi vir surge, brachia laxa move,
Et moveant socii, nec cessent dextera, donec
Multorum mortes mortuus ipse luat.
Sis bene sollicitus peragens haec omnia caute,
Solus secreti conscius esto tui.
Cum semel emissum, volet irrevocabile, verbum:
Admoneo, veniat ne quis ad ista loquax.
Hujus Alexander veluti temerarius ausum
Propositi spondet, sponsio cauta latet.

[NUNTIUS MITTITUR AD ACHILLEM.]

Nuntius interea vadit dicturus Achilli:
Hecuba me misit dicere pauca tibi;
Filia nostra tibi dilecta Polyxena, dico,
Te, velut optabas, impatienter amat.
Si te delectat Veneris decerpere flores,
Ejus in amplexu sit mora nulla, veni.
Et ne propositi frangatur fabula nostri,
Consilio comitis incomitatus ades.
In fano Priamus exspectat Apollinis, intres,
De sponsalitiis illico certus eris.

---

410. Margo. spinne. 425. Horatii est epist. I, 18, 71. 433. Ov. Rem. 103
Sed, quia delectat Veneris decerpere flores.

Succedent taedae regali stemmate, sponsa
His tua deliciis est potiunda tibi;
Nec tepido desiderio pulcherrima virgo
Pendet ad adventum laeta libensque tuum.
Tu quoque nulla feres deinceps incommoda Trojae,
Ut repetat patrios Graecia lassa lares.
Illusit blandis, quorum sibi copia, verbis
Hecuba tironem, sic fabricando necem.
Exhilarescit homo, quem foemina melle nocivo
Fraudis inescarat, falsaque vera putat.
Vixque moram patitur, vix jam sua gaudia differt,
Jam cupit amplecti, jam bona pacta dari.
Retrahitur tamen ille metu, metuitque venire;
Sed si non veniat, vota perire putat.
Saepe metu spes victa cadit, veniat maneatne,
In mentis secum disputat ipse schola.
Denique fidus amor, quidquid properantibus obstat,
Fingit, et ad causas ingeniosus erit.
Interutrumque tenet, spem scilicet atque timorem,
Speque timor dubia, spesque timore cadit.
Ire tamen restat, quia calcar amoris acutis
Incitat hunc stimulis; credulus ergo stetit.
Credula res amor est, leviter ducuntur amantes
Dantque pedes reti credulitate levi.

---

449. Ovidii est Metam. IV, 350. 453. Similes sunt Ovidii loci Trist. IV, 3, 12

Cur labat ambiguo spes mihi mixta metu?

et Her. XIII, 124,

Spes bona sollicito victa timore cadit.

455. Ov. Her. II, 21. 22

Denique fidus amor, quidquid properantibus obstat.
Finxit, et ad causas ingeniosa fui.

457. Ov. Met. II, 140 inter utrumque tene. 458. Ov. Her. IX, 42. 461. Ovidii est Metam. VII, 826 credula res amor est.

[CAEDEM ACHILLIS PRAEPARAT PARIS.]

Tempus erat, quo cuncta silent, cum fortibus armis
Fortes in fani collocat aede Paris.
Protinus ut vobis, ait, ostentavero signum,
Aeacidae vester in caput ensis eat,
Spicula densa gulam percurrant, lancea ventrem,
Deprope stans ambas abscidat ense pedes.
Nec prius insani deponant arma lacerti
Quam ferus Aeacides vivere ponat ibi.

[OBITUS ACHILLIS.]

Altera lux lucet, coelo sol aureus exit,
Fanum Pelides Antilochusque petunt.
Credulus ad vocem mulieris provenit, impos,
Concitus ante fores, irrita vota gerens.
Pro superi! quantum mortalia pectora caecae
Noctis habent; intrant, nulla nociva timent.
Insidiae surgunt; capiti se mucro maritat
Telaque pro telis hic volitare vides;
Lancea per corpus sponsalia saeva propinat,
Cerberus hic festa non Hymenaeus amat.
Sperarat, melius quod pulchra Polyxena taedis
Illum debuerit exhilarasse suis.
Vir pro virgineis fera sentit bella lacertis,
Pro molli vero vulnera dura toro.
Quid faciet tiro? caret inclita dextera conto,
Non fuit aurata casside pressa coma;
Non pectus lorica tegit, non crura tuentur
Ocrea, non ferri lamina densa latus;
Nec clipeus vasti caelatus imagine mundi
A collo pendet, nudus uterque patet.
Pro parma replicat chlamydem, manus arripit ensem,

---

463. imitatio Virgilii Aen. II, 268:
Tempus erat, quo prima quies mortalibus aegris
Incipit.
475. Ovidii est Metam. VI, 472. 73. 481. melius pro codic. molius.

Diffidit oppositos, vindicat ense dolos.
Quae potuit, fecit; ne nil ageretur, aravit
Vomere quo poterat; totus inermis erat.
At mortis genere se consolatur honeste,
Falsos quos reputat, non sine morte secat.
Antilochus juvat Aeacidem, contorquet et ipse
Pro scuto chlamydem, distulit inde necem.
Non poterant durare duo tam dispare bellò,
Tactibus assiduis interit icta chlamys.
Non erat armatis aequum concurrere nudos,
Aut contra tantos ferre duella duos.
Ambo ceciderunt, ceciderunt ambo; quis unquam
Ferre diu posset talia bella gigas?
Sic cadit Antilochus, sic, sic, formosus Achilles,
Sic Paris infanda morte trucidat eos.
Projiciantur, ait, haec foeda cadavera corvis,
Sint canibus saevis, sint alimenta lupis.
Immo, refert Helenus, potius reddantur amicis,
Non debes hominum pascere carne canes.
Reddatur Danais collectum corpus Achillis,
Important castris alteriusque ducis.
Egregium Priamo rex concedente sepulchrum
Erigit, hoc strati militis ossa tegit.
Graecia more suo decus exequiale frequentat,
Fortem deplorat, unguibus ora secat.

[ORATIO AGAMEMNONIS AD GRAECOS DE PERGENDO BELLO.]

Convocat in coetum rex Graecos: perdimur omnes
Paulatim proceres, et quid agemus, ait.
Corruit Aeacides nostri fiducia belli,
Nolumus aut volumus ulteriora sequi?
Hic sumus et studio transimus tempus inani,
Nec quae praeteriit hora redire potest.
Non discedemus proceres; quid consulitis? si
Forte recesserimus, plebs vitiosa sumus.

Quid perfecerimus? quibus ostentare valemus,
Si verbis opus est edere, turpe loqui.
Quidve domum ferimus decimo nisi dedecus anno?
Occisi cives, interiere duces.
Troja stat et nostros subsannat laeta labores,
Vivit adhuc, Helena non redeunte, Paris.
Et si nos illa nondum redeunte redimus,
Claudimus aeterno proelia longa probro.
Unde decere reor, ut adhuc sudemus in armis,
Cras poterunt fieri vota precantis heri.
Forsitan ad Danaos faciet fortuna volatum;
Fortunae series est variare vices;
Fortunae non stare status, deludere; ludus
In risu plorat, alta petendo labat.
Hoc firmum servat quod nunquam firma, fidele
Hoc solum retinet, quod caret illa fide;
Hoc solo verax quod semper falsa probatur,
Hoc solo stabilis quod manet absque statu.
Illa suam volvendo rotam, fortassis Achivam
Introitu grato vult penetrare domum.
Si fortuna volet, in campum Troja redibit,
Cujus nubigerum nunc caput astra premit.
At divina juvat oracula quaerere, quisnam
Ancipitis belli terminus esse velit.
Respondetur eis, quod progeniem per Achillis
Debeat ad finem bellicus ire status.

---

537. Auson. Epigr. 143, 1.
Fortunam nunquam sistit in eodem statu.
Semper movetur: variat et mutat vices,
Et summa in imum vertit ac versa erigit.

540 sqq. Similis locus Ov. Trist. V, 8, 15 sqq.
Passibus ambiguis Fortuna volubilis errat
Et manet in nullo certa tenaxque loco:
Sed modo laeta manet, vultus modo sumit acerbos,
Et tantum constans in levitate sua est.

543. Amm. Marcellin. XXXI, 1. Fortunae volucris rota, adversa prosperis semper alternans.

[NEOPTOLEMUS ACHILLIS FILIUS FIT DUX MYRMIDONUM.]

Filius Aeacidae Pyrrhus fuit, hic Lycomedis
Tunc erat in tectis, nam fuit ejus avus.
Ille Neoptolemus quoque dicebatur, eratque
Strenuus et fortis, totus imago patris.
Quis potius levat arma patris quam filius ipse,
Rex ait; huc veniat Myrmidonesque regat.
Pro Pyrrho Menelaus abit, sed nec Lycomedes
Invitus juvenem mittit et ille venit.
Virtutum pedibus patris in vestigia Pyrrhus
Calcat nobiliter, fortis ut ipse pater.

[AIAX TELAMONIUS OCCIDIT PARIDEM, SED IPSE VULNERATUS OBIIT.]

Pax brevis exspirat, aspirant proelia, bellans
Vix respirarat, denuo bella parat;
Hic et ibi clamatur: ad arma; valenter: ad arma!
Effrenis populus currit ad arma citus.
Cum Danais Agamemnon adest, Trojanaque virtus
Portis erumpit, ut maris unda fluit.
Horrisonis litui vexant ululatibus auras,
Et tanquam tonitrus ingruat, hinnit equus.
Jam se commiscent acies, jam tela propinquant,
Jam rutilant enses, compluit arva cruor.
In primo dominus clypei septemplicis Ajax
Agmine praeradians gramina caede replet;
Infinita cadunt ab utraque cadavera parte,
Ut jam funeribus ampla deesset humus.
Non potuit solus deducere Cerberus umbras
E bello missas in Phlegetontis aquas;
Nec ferruginea subvectat corpora cimba

---

556 margo: ad veniendum se parat, 561. Margo. Pugna xxij, in qua Ajax Telamonius occidit Paridem, prius tamen idem Ajax vulneratus ab eodem Paride in castris obiit.

Solus terribili squalidus ore Charon.
Ajax nudus erat; quae te mens optime miles
Illoricatum saeva sub arma tulit?
Te meminisse velim; telum mortale cucurrit
Colla per incauti quod Palamedis heri.
Felix quem faciunt aliena pericula cautum
Et cui dat nitidum littera nigra librum.
Nos aliena docent, felix quicunque dolore
Alterius didicit posse cavere suum.
Ajax horrendis versatur inermis in armis;
Et fodit illius lata sagita latus,
Scilicet a Paride, qui tenso gnaviter arcu
In Graecas animas spicula plura dabat.
Ajax iratus. Calcaria dat dolor ire,
Qui sectans Paridem caedit ad usque necem.
Caede fatigatur miles, cum castra petisset,
Et telum lateri detraheretur, obit.
Corpus Alexandri portant in moenia Teucri,
Ejulat urbs tota funere moesta viri.
Mox ruit in Phrygios Diomedes, quos fugitivo
Se facit in portam praecipitare pede.
Protinus insequitnr Agamemnon et obsidet urbem
Ponendo vigiles et variando vices.
Per totam noctem circumdant Ilion Argi,
Muri non unus clamat ab arce vigil.

---

578. e margine pro spualidus. — Margo char. nauta mortuorum. 583. Plaut. Merc. IV, 4, 40. Feliciter sapit, qui alieno periculo sapit. Ter. Heaut. I, 2, 35: hoc scitum est, periculum ex aliis facere tibi quod ex usu siet.

Noster ex his locis fortasse sententiam depromsit, quae proverbii loco in ore nunc est.

585. 6. Tibull. III, 6, 43. 44

— — quicunque dolore
Alterius disces posse carere tuo.

In hoc Tibulli loco nonnulli codd. etiam, ut noster Albertus, cavere legunt. 591. Cod. carcaria. 598. Cod. S. f. praecipitare pede in portam.

[LUCTUS TEUCRORUM DE PARIDE.]

Postera depulerat stellas Aurora micantes,
Exquirunt luteas corpora strata domos.
Subterrat Paridem regali curia cultu,
Vivum debuerant quem sepelisse diu,
Vivus enim multos occiderat ipse, fuitque
Innumeris populis publica causa necis.
Ledaeam pariter Paridis mors laesit, eamque
Esse dolorosam lacrima multa docet.
Prodit enim luctus inconsolabilis ipsam
Vere tristitiam non habuisse levem.
Rex cum regina considerat; est manifestum,
Rex ait, hanc vera nos adamasse fide.
Illa fides infida nimis, bonitasque maligna
Infamis fama, laus lue plena fuit,
Quae proprium populum contemnens, immo maritum
Moecha fuit, moechum prava secuta malum.

[GRAECI TROIANOS AD BELLUM VOCANT.]

Postera lux radiis latum patefecit ut orbem,
Miles in urbe manet, limine porta studet.
Provocat ad portam Trojanos hostis Atrides;
Qui foris insultant, probra minasque boant.
Alterutrum mittunt vitiosas ore sagittas
In pharetram cordis vilis ab igne datas.
Surgit ironia risumque colorat amarum,
Lingua jacit jaculum mellea felle litum.
Ingeminant blaesos naso crispante cachinnos,
Probra canunt, turpe surgit utrimque melos.
Inter tot vitia simul et convitia Troes
Crebrius in pugnam buccina Graeca vocat.

---

603. Ov. Metam. VII, 100. 619. ut orb. ex Ovidio et e marg. pro cod. in orb. Ov. Met. IX, 794
Postera lux radiis latum patefecerat orbem.
626. lirum.

[PENTHESILEAE ADVENTUS ET DESCRIPTIO.]

At Priamus murum munivit, bella silere
Maluit, in causa Penthesilea fuit.
Haec in Amazonibus regnabat divite regno
Illustris, fortis, bellica trita satis.
Haec siquidem miles erat optima, nec sine laude
Rexit cornipedem, reddidit ense vicem.
Hasta nobiliter occurrere noverat hastae
Tergore cornipedis praecipitare virum;
In campo currentis equi fuit illa magistra,
Nec modicam laudem tibia mota dedit.
Pulchre calcat equum, propulsat pulchrius illum
Perpulchre girat, singula pulchra parat.
Militiae calcar in plata, calcar honoris
In fama, bene fert illud et istud ea.
Aurea ferrato calcat calcaria calce,
Auro frena citus splendida mordet equus.
Inclyta miles erat, erat alaque tota Quiritum,
Quae tanta laetae principe semper erant.
Praeterea formosa fuit; naturaque multis
Laudum muneribus nobilitarat eam.
Orbem dat capiti naturae circinus orbum,
Orbis uti statuat forma globosa trochum.
Fulgurat in crine nitor auri, lilia fronte;
Quem simul ut speculum tu speculare locum.
Sub specula frontis vaccinia nigra leguntur
Quum superciliis est color ille datus.
Si spectes melius, geminos intersecat arcus
Non obfuscatae lactea forma viae.
Excubiae frontis spectant laetanter ocelli,
Luce smaragdinea sideris instar habent;
Nec stat nec transit plus recto regula nasi,
Hic aquila, bello, simia, cede loco.

---

637. hasta e marg. pro cod. hastae. 638. Cod. cornipede. 643. calcar secundum e margine pro cod. carcar. 655. vac. nigr. leg. Virg. eclog. II, 18. 661. Margo: nec aduncum nec torvum. 662. bello pro cod. pello.

Pirula directo partitur tramite nares,
Non tumet, aut aliqua deviat illa via,
Nolumus hanc torvo vel adunco scribere naso
Inque cava nullus est ibi nare pilus,
Non est vel modica maculae reprehensio mali
Nec laedit nares virque paterque gregis;
Est et aromaticus non rusticus halitus oris,
Nescio quis melior thuris et oris odor.
Aurorae facies quasi filia, dum rubor illi
Et candor, neuter est et uterque color.
Os cycli quasi dimidii ridendo resultat,
Vult laudem spatio promeruisse brevi.
Quodam se praebent pugnantia labra tumore,
Sed modico rutilant non tamen absque modo.
Statura similes dentes compaginat ordo,
Estque nitescentis aemulus ordo nivis.
Respicias mentum, mentum tam nobile mentem
Amentem reddit, si quis amare velit.
Et colli Pario quasi marmore secta columna
Scit speculam capitis more levare gruis.
Visum cernenti, cor furaretur amanti,
Quae crystallino gutture forma micat.
Voce vocat laudem, quia vox imitatur olorem
Est tam grus collo, quam philomela sono.
Et quales humeri! neque decedunt neque surgunt,
Ut jaceant vel stent, gratius ambo sedent.
Quam veniunt simul ab humeris tam stemmate longo
Bracchia, quam gracili deliciatur ibi.
Non carnosa manus sed carnea, gaudet ab intus
Ossibus et nervis, carne nitente foris;

---

664. tumet e margine pro timet. 665. Ov. Ars I, 520. 668. e margine pro graecis. Ov. Ars I, 522
Nec laedant nares virque paterque gregis.
673. e marg. cycli pro sicli, resultat pro refultat. 680. e marg. amare pro amore. 686. pro filomena. 687. 8. Alanus Anticl. lib. I. p. 11, lin. 4. 5.
Non male colla sedent, humeris non insidet alta
Cervix, at spatio surgit distincta modesto.

Sic tamen interius ut sit substantia mollis
Exterius macies carnea pulchra nimis.
Exornat digitos, digitis si forsan inhaeres,
Linea directa, lactea, longa, teres.
Huic digitis digitos reflectere, sive reducto
Pollice brachiolum tangere moris erat;
Nec minuit laudes quod sunt sine sordibus ungues,
Quos nequeo longos vel reputare breves.
Poma mamillarum modico suspensa tumore
Producens prodit pectus, imago nivis.
Nulla mollitie dependent fracta, sed ipsa
Duritie casti signa pudoris habent;
Virgineas stare videas utrinque papillas
Et veluti gemmas irrutilare duas.
Quum dederit natura duas, ars demserat unam,
Iret ut ad gladium libera dextra manus.
Non patet immo latet niveum latus, ille pugilli
Circumscriptibilis est brevitate locus.
Non se distendit, nec enim se contrahit alvus,
Mollitie tumida sed bene fusa sedet.
Ad tergum vertamus iter, quasi pinea malus
Stat, bene membra sibi continuata tenens.
Partes occultas non est laudare necesse,
Penna nativam nec reserare seram.
Caetera quae laudem pariunt, reticendo loquuntur,
Et recitando tacent haec quia laude vigent.
Aptius haec anima poterit quam lingua fateri,
Non decet interdum singula verba loqui.
Candida se gracilem protendit tibia, raris
A latitante genu carnibus ossa tegens;

---

699. Ov. Ars I, 519 — — et sint sine sordibus ungues
701. Alanus Anticlaud. lib. I. p. 11. lin. 6. 702. 3. Alan. ibid. lin. 8. 9. ubi tamen ultimus versus
Duritie proprii describunt signa pudoris.
716. reserare pro cod. referare. 717. Alan. l. c. p. 11. lin. 13. 14
Cetera quis nescit meliora latere sub istis
Quorum sola gerunt placidi praeludia vultus.

Sed non invideo suras ibi carne decoras,
Sic tamen attingat ne pudor ille pedes.
Infima demonstrat tales tibi tibia talos,
Ut bene congeries ossea nodet eos.
Exornant nitida simili compagine crura,
Et quasi sint crurum confugiumque pedum.
Pes brevis et niveus, cavus intra, sed teres extra
Exiguo calce calcat et osse solum.
In pedibus pedicae neque rectae sint neque tortae
Non hoc non istud inter utrumque sitae.
Pollex directe protenditur, altera primo
Altior ut series a pede deinde minor.
Nec pedicam pedica quasi spectat plantave plantam,
Sed pes directe cum pede servat iter.
Pes brevis in nivea pulchre celatur aluta,
Nec vagus in laxa pes ibi pelle natat.
Reginae corpus si talis imago venustat,
Nescio quis specie nobiliore cluat.
Cultu forma nitet, hac femina dote superbit,
Quis dubitat, cultus qui sit opimus ei?
Candescit bysso toga carni proxima, blandam
Ne forsan laedant fila proterva cutem.
Stringitur, ut mammae constringat fascia fascem
Accendit Veneris surgere visa facem.
Turbida mens geritur, ubi turgida mamma videtur,
Res ea fit cordi nuncia saepe mali.
Purpura dat tunicae quo convenienter euntis
Longo per plateas syrmate lambit humum.
Disputat hic lana cum lana murice tincta
Utrum sit melior ille vel ille color.
Nec tantum renitet fulgenti murice vestis,
Auro formatis fulget et ipsa rosis.
Armellus, castor, martur, bever atque saberus

737. Ovid. A. Am. III, 271:
Pes malus in nivea semper celetur aluta.
738. Ovid. A. Am. IV, 516. 748. Cod. tunicam. 750. e margine pro surmate, margo praeterea praebet syrm. quod teutonice dicitur suansz.

Dat varium pannis convenienter opus.
Zona premit latera de bysso texta retorta,
Gemma stelliparo fulgure dante jubar.
Alternis vicibus argenti sidus et auri
Hic nitet, ansa tamen aurea tota rubet.
Brachia luxuriant armillis, lamina nectit
Argenti manicas, ut bene stringat eas.
Ars et materia certant in veste serena,
Quam dicunt chlamydem vix habet illa parem;
Materiam vincat opus an vincatur ab illa,
Iudicio poterat nemo probare levi.
Nobilitas digitos rutilantis circinat auri,
Multiplici jubare gemma superbit ibi.
Indice contentus ignita luce pyropus
Auri de medio solis ad instar ovat.
Saphiri species digitis aptissima regum
Ornat amazonicam luce micante manum.
Fulgidus obrizo carbunculus ardet in auro,
Claraque solifero provocat astra rogo.
Jaspis in argento viret, undam sanguinis arcens,
Hic latet in viridi zona colore rubens.
Omne perit viride viridi fulgore smaragdus,
Hic viret et viridi lumina luce fovet,
Hic adamas chalybe glaucus de sanguine solum
Solvitur hircino, fit homo prosper eo.
Pendebant nitido diffusa monilia collo,
Gemmas inspicio, nec numerare queo.
Pectus enim gemmis quasi celum fulgurat astris,
Hac radicante sed hac praeradiante magis.
Clarior argento, fulvo conspectior auro
Fulmine gemmali fibula lata micat.
Quaeris utrum rutilans sit forte topazius hicce
Tangens calce polum, vertice vero solum.

---

773. Gualter. Alex. I, 236
Lucidus obrizo crinalis circulus auro.
779. cod. claucus. 780. margo. sc. adamante. 781. Virg. Aen. VII, 278
Aurea pectoribus demissa monilia pendent.

Quam ditat gemma, decorat sculptura, tacere
De fulvo mustum vase gerente volo.
Hoc quoque transilio, quod bella monilibus ipsis
Aequiparativa pro paritate parat.
Taedia ne pariam, praeclaram transeo vittam,
Quae premit egregiam ceu diadema comam.
Aurea caesaries sub vitta colla pererrat,
Litigium crinis fulva refrenat acus.
Est et in incessu pars non contemta decoris,
Observat medium progrediendo gradum.
Cum ridet, ridet autem pro tempore, ridet
Ut summos dentes ima labella tegant.
Sic sedet, sic culta fuit, sic stamina nevit
Candida cum sociis Penthesilea suis.
Militiam forma sic ornat florida, formam
Inclita militia, compoliuntur ita.
Haec, quia multa sibi fuit experientia belli,
Trojanum bellum rege petente petit.

[DE AMAZONIBUS.]

Est in Amazonibus haec consuetudo: reguntur
Per se nullius sub ditione viri,
Et poteris sermone brevi, quam dicimus ortam,
Si mea verba notes, enucleare rei.
Ante quadringentos et quadraginta bis annos,
Quum caput imperii condita Roma fuit,
Indolis egregiae juvenes duo forte Scytharum
Ipsis temporibus incoluere solum;
Plinius unus erat, decorus Scolopecius alter,
Strenuus et validus unus et alter erat,
Qui multa quia pollebant virtute, fugati
Invidia terris sunt stimulante suis.
Haec fax invidiae magnatum prodiit igne,
Robur eorundem quos timuisse liquet.

---

797. cod. pras. 800. Ov. Ars III, 284
Et summos dentes ima labella tegant. 815. Nomina juvenum sonant mox Ylinus et Sclopitus, mox Plinus et Scholopythus, mox Plyinus et Solapesius.

Cedunt et juvenum non pauca frequentia secum,
Mentibus et membris qui viguere satis.
Cappadocum gentes adeunt et moenia Ponti,
Insidiis cincti sed perimuntur ibi.
Venit ad uxores illorum de nece rumor,
Et succrevit eis cum feritate furor.
Vindictam propriis intendunt tendere dextris
Et non ignavis mentibus arma cient.
Hujus propositi sit ut omnibus una voluntas,
Interimunt omnes, quos habuere, viros.
Exiliunt, et ab his Asiam fit pugna per omnem,
Incipiunt belli prosperitate frui.
Et comitabatur victoria semper easdem
Oppositos terrens, promta trophaea ferens.
Quaelibet illarum jam pace per arma reversa
Disponit, fuerint quae facienda domi.
Si quam delectat, immo delectat habenda
Gaudeat ut prole, mater et esse velit,
Illustrem vocat illa virum; vir amatur ut hospes,
Quae quum se gravidam senserit, ille redit.
Filia diligitur, nutritur ad arma, docetur;
Filius in stygias praecipitatur aquas.
Cremento careat ut dextra mamilla, crematur,
At caret, ut bellis promta sit illa manus.
Nomen Amazon habes, quasi dicas absque mamilla,
A sine praesentat, mammaque mazon erit.
Regnum reginae quondam rexere duales;
Et regno fuerat inditus iste status:
Una domi patriae custos fuit, altera vero
Pro regni spatiis extulit arma foras.
Una quidem tenuit Marsepia, Lampeto nomen
Altera; regnabat haec foris, illa domi.
Has inter virtutis opes Marsepia mortem
Hostili gladio fraude subacta tulit.
Filia cui Sinope succressit dignaque laude

847. Cod. reginis duabus. 851. 53. Apud Orosium nomen Marpesia sonat.

Perpetua studuit virginitate frui.
Europam simul et Asiam domuere potenter,
Maximus hinc orbi crevit utrique timor;
Unde solebat eas e bello copia praedae,
Captivus populus, gloria magna sequi,
Formidant regna, premit admiratio mundum:
Totum foeminea membra domare solum.
Aedificant Ephesum memorandaque moenia; solae,
De quibus insignis fama volabat, erant.
Istaque duravit annis victoria centum,
Durat adhuc quod habet nulla virile jugum.
Amphytrionides licet invictissimus esset,
Viribus inpetere non erat ausus eas.
Calliditate magis est usus, robore plenis
Dicitur his ratibus applicuisse novem.
Narrant Antiopen tunc Orithyamque fuisse
Supra sicut habes, in ditione pares.
Ex inopinato petit has Alcmenica proles,
Caedit, prosternit nec sine strage capit.
Hoc bello capiunt Menalippen, Hypolitenque
Orithyaeque fuit utraque virgo soror;
At Menalippe redit violenter ab Hercule capta,
Huic tamen arma, quibus haec erat usa, manent.
Theseus Hypoliten sibi copulat, Hypolitumque
Procreat, huic jugulum saeva noverca parat.
Non meus haec sermo testatur, Orosius; ista
Cujus habent plenam singula verba fidem.
Post hanc Orithyam, de qua modo mentio surgit,
Intrat regalem Penthesilea thronum.

---

858. in margine ubique. 862. Cod. femineam. 871. Cod. Orichiam. 875. Menalippen ex Orosio posuimus pro cod. Menelippen. 877. Cod. Menalappe, ob paritatem v. 874 posuimus Menalippe. 881. Orosius histor. I, 15 eadem de Amazonibus quae noster praebet, paene iisdem verbis narrat.

[LIBER QUINTUS.]

[INCIPIUNT CAPITULA QUINTI LIBRI.]

Gaudet in adventu Priamus rex Penthesileae.
Pulchre suscipitur. Ad bellum tota parantur.
Obterit Argolicos aliquantis pugna diebus.
Exspectatus adest Pyrrhus, patris arma profundis
Tollit lamentis, connectit pugna cohortes
Velnam terribiles. Danais jam terga daturis
Cor revocat Pyrrhus idemque superba locutam
Armis non levibus obtruncat Penthesileam.
Trojani fugiunt, persuadet Teucria pacem,
Sed placet Amphimacho vinci vel vincere bello.

[GAUDIUM PRIAMI OB ADVENTUM PENTHESILEAE ET DESCRIPTIO AEDIUM.]

Multa fidem promissa levant laudandaque virtus
Crescit et immensum gloria calcar habet.
Princeps Trojanus occurrit Penthesileae,
Hanc laudat, laudum cimbala virgo probat.
Buccina laetitiae clangit praeconia, pangit
Grex domicellaris seria picta jocis.
Herba smaragdat humum, florum pictura colore
Verberat intuitum, mulcet odore locum.
Floribus et ramis vestita platea diescit,
Intermixta tubis fistula dulce canit.
Inclita per largas dilatant olla fenestras,
Circumdant niveas Indica fulchra domos.
Regia reginam recipit, reginaque totam
Nobilitans aulam pulchrius ornat eam.
Adventu dominae domus exultare iubetur,
Atria vestit ebur, purpura lata toros.
Aridet thalamus obrizo fulgidus auro,
Assurgunt omnes Laomedontis opes.
Aulaeis aula varie velata resultat,

1. Horat. Epist. II, 2, 10. mult. fid. prom. lev. 19. in margine scholion: cortinis.

Illic Mars dubius militat, hicque Venus.
Pingitur in solio Ninus rex Assyriorum
Intendens totum Marte domare solum;
Romam pugna petit hic annos mille trecentos,
Quae spatium posuit urbis et orbis idem.
Vicit, quem tenuit Zoroastrem Bactria regem,
Qui magica primus doctor in arte fuit.
Hic rubeum videas mare rubrum, littora cujus
Expugnans Ninus pugnat ad usque Scythas:
Gentes innumeras superatas, hunc superantem,
Destructas urbes, diruta castra vides.
Et tandem praesentat eum cortina sagitta
Trajectum, moriens sanguine pingit humum.
Semiramis succedit ei, reginaque celsum
Hic subit aurivomo picta colore thronum.
Cujus ut haec regnum sic sumsit et effera bellum
Immo manus armis extulit illa magis,
Indos invasit, domuit, servire coegit;
Res ea diverso picta colore fuit.
Praeteream quod praeter eam non indidit Indis
In toto mundo bella nec unus homo.
Magnus Alexander totius malleus orbis
Solus et haec mulier hunc domuere locum.
Bella patent, sed scorta latent, pars maxima rerum
Offendet, si non interiora tegas.
Sed Treverim pictura levat, quam Trebata fundat

---

23 sq. Narratio invenitur apud Oros. histor. I, 2, quem noster non plane intellexit, certe obscuriori dictione gavisus est, ubi Oros. simpliciter: ante annos Urbis conditae mille trecentos Ninus rex Assyr. etc. Orosius I, 4 et II, 3 sqq. has historias narrat, quas hic pictas enumerat. 25. Scholion. Zoroastes regnavit in Bactria, qui magicae artis inventor fuerat. 28. Cod. jubeas nos videas. 39. Orosius l. c. „Indis quoque bellum intulit, quo praeter illam et Alexandrum Magnum nullus intravit.“ 43 sq. Orosius l. c. „privatam ignominiam publico scelere obtexit.“ 45. Narratio de filio Nini Trebata invenitur Gesta Treviror. ed. Wyttenbach vol. I. p. 4, ubi ea, quae hic antea leguntur, etiam ex Orosio exhibentur. Apud Gualtherum, in quarto Alexandre-

Hoc quoque de proprio nomine nomen arat.
Tunc, quasi septennis Abraham patriarcha fuisse
Dicitur, a Nino Trebata natus erat.
Regno Semiramis hunc expulit, ille novercam
Renuit horrendo quam violare thoro.
Turris celsa Babel, coelum contingere nisa,
Pingitur in capite, nec caput illa capit.
Obstat linguarum confusio, non tamen omnem
Amputat effectum, grande cacumen habet.
Per passus quinque dabis illi millia centum
Et decies septem millia bisque duo.
Ponitur a latere Babilonia, prima corona
Totius imperii, Trojaque surgit ibi.
Ilus, Laomedon, Priamus, Priamique propago
Et Tros praecipue Laomedontis avus,
Thermodontiaca sequitur victoria, totas
Pessumdans Asiae non sine caede plagas.
Picturae Priamus dat Penthesileaque finem;
Pascitur intuitu virgo tuendo diu.

[DESCRIPTIO AULAEORUM.]

Sunt etiam variis contexta tapetia formis,
Prima tenet medium philosophia locum.
Terra pedes, aqua venter, haec pars pectoris aer,
Ignis frons capitis, his bene texta locis.
Ter tria ter, dextra bis, bina bis altera palma
Continet et tenui veste decora nitet.
His numeris elementa ligat, videasque locantem
Bis sex in medio, tramite bisque novem.
Quattuor hi numeri sibi qua vi sint sociati,
Bis duo respondent hac elementa sibi.
Frigida ne pugnent calidis, humentia siccis
Sed sint ponderibus ipsa librata suis;

---

idos libro, historiae veteris testamenti simili modo picturis repraesentantur. 61. scholion marginis Termod. Amazonica. Termodon fluvius Amazonum. 75. Ovid. Met. I, 19.
Frigida pugnabant calidis, humentia siccis.
76. Ov. Met. 1, 13 Ponderibus librata suis.

His numeris se dissociant sociantque vicissim,
Sunt in amicitia, sunt inimica tamen.
Et quamvis spatio distent, tamen omnia fiunt
Quattuor ex istis, rursus in ipsa cadunt.
Sic licet ignis aquam semper contrarius, humor
Omnis sensibiles res creat atque calor.
Altum flamma petit, propior locus aera cepit,
Sederunt medio terra fretumque loco.
Se graviora levant levioribus et leviora
Pacifica lyra per graviora gravant.
Tellus rarescit in aquis, aqua fit levis aer,
Aer purus erat, purior ignis erit.
Ordine converso redit ignis in aera densum,
Hic in aquas, rursum terra creatur aqua.
Ex aliis alias reparat natura figuras
Cuncta novas, species nec sua cuique manet,
Nec perit in toto quidquam, mihi credite, mundo;
Sed faciem varia et novat esse suum.
Quum fit res aliud, quam quod fuit ante, vocatur
Nasci, sed quando desinit esse, mori.
Totus hic a numeri ratione retexitur ordo,
Hic veluti pulchre pulchra tapeta docent.

[DESCRIPTIO AULAEORUM.]

Libera se studia monstrant septemplice cura,
Intrat Donatus subsequiturque Plato,
Rhetor, arithmeticus, geometer, musicus, Atlas,
Quo manet allectus, quemque moratur opus.
Scilicet est cupidus studiorum quisque suorum,
Ponere consueta tempus in arte juvat.
His subdividitur physicus, speciesque salubres
Hic truncat, morbos sorte vel arte fugat.

---

83. 84. Imitatio Ovid. Met. I, 26 sqq. 86. Cod. lire. 101. Cod. arismeticus. Atlas pro astronomico positus. 103. 4. Ov. Pont. I, 5, 35. 36.

Scilicet est cupidus studiorum quisque suorum
Tempus et adsueta ponere in arte juvat.

Moribus humores, mores humoribus apti
Indicio physici discutiuntur ibi:
Pulsus et urina. Primum ergo dociva requirit,
Quid natura mali cogitet, illa duo.
Ad fines transire duos sapientia fertur
Ut sit homo sanus corpore, mente scius.
Hinc est quod physica de septem non erit una,
Sed subdividitur hinc vigor, inde valor.
Se rotat in medio fortunae luna, recrescit,
Decrescit varias orbiculando vices.
Regnat Alexander, Darius regnavit, in imo
Balthasar est positus, surgit ad astra Cyrus.
Philosophi calcantur ibi, calcatur honestas,
Virtutum videas quattuor ire vias.
Solvitur in risum, tamen insinuat sine risu
Seria, quod prope se virgo tapete videt.
Sola stat in monte carpendo vireta capella
Ex inproviso prosiliente lupo.
Tu quo jure mea, lupus inquit, pascua mordes?
Crede mihi, feci nescia: capra refert.
At lupus intonuit: reddes convivia pelle;
Unde levat tales haec tremebunda preces:
Praeventam mortem missis concede duabus,
Una tibi, domine! prosit et una mihi.
Fac, ait. Illa canit altum diapente caprizans;
Affuit opilio, prosiluere canes.
Cui lupus auffugiens poteras legisse, canebas;
Non mihi sed cantus profuit ille tibi.
Plus alii pro te quam tu tibi credere noli,
Qui tibi dormitat, scit vigilare sibi.
Mimi, mendaces, balatrones, hoc genus omne
Ludunt in talis, amphora cincta ciphis.

---

117. Margo: Hi ponuntur non quia ante tempora illa fuerint, sed quia gannit similitudinem aliorum et talium. 136. Anon. Nevel. p. 527 lin. 11. 137. Horatii serm. I, 2, 3, ubi tamen mimae. 138. Sensus: hi ludunt, interea adportatur amphora scyphis cincta.

Initiunt tandem digitorum vincla; lapillis
Sic ludit gluto, cum calet ille mero.

[INSTITUTIO COENAE.]

His in imaginibus spatiatur mentis ocellus,
Virgo fit hinc multis exhilarata modis,
Tunc positis triteis cedrina matre locatis
Incipiunt gratis se refovere cibis.
Sollemni Cereri repletur eburnea mensa,
Sarcinat argentum regia pompa dapem.
Crateras auri statuunt et vina coronant,
Singula dum libant, tinnula sistra sonant.
Fulgurat argentum, rutilum quoque fulgurat aurum,
Per mensae spatium crede salire merum.
Ordo puellaris fert quaeque ferenda puellis,
Haec pulchrae servit, pulchrior ipsa venit.
Gemmea pectoribus demissa monilia pendent,
Cingit nobilius aurea zona latus.
Plus decoris plus mellis habet variata voluptas,
Nam, cum delectant singula, cuncta placent.

[PLANETARUM REGNUM.]

Convivus citharista canit, quod sidera septem
Mundi sint hujus vis regitiva status.
Sol est principium vitalis, fonsque caloris;
Luna ministeriis hymnidicatis adest.
Saturnus retinere facit, Mars attrahit iras,
A Jove crementum, dat mihi velle Venus;
Mercurio tribuo quod cogito, sic duodenis

---

139. lapillis pro cod. capillis. 143. scholion marginis. Triteae ligna sunt super quae potabilia ad coenae usum posita. 147. Virg. Aen. I, 728
Crateras magnos statuunt, et vina coronant.
153. Virg. Aen. VII, 178
Aurea pectoribus demissa monilia pendent.
160. Maximian. V, 78: arma ministeriis quippe dicata suis nostri in mente fuisse videtur. 162. Virg. Aen. VII, 219.
Ab Jove principium.

In coelis manet his vis memorata locis.
Non idem cursus est omnibus, ille planeta
Velox, hic tardus, hic magis hoc vel eo.
Hic illi domus est, hic gloria, servitus illic
Semper erat, semper septimus hostis erit.
Sol solium solus elegit in aede leonis,
Est aries solis gloria, poena libra.
In cancro lunae videas habitacula, taurus
Altius extollit, scorpio pugnat eam.
Libra domus Veneris et taurus, piscibus autem
Regnat, sic queritur virgine virgo premi.
Virgine Mercurius laetatur et in geminorum
Imperat hospitio, piscibus exul erit.
Laetae suscipiunt aries et scorpio Martem,
Mars tibi cancer honor, sed capricornus onus!
Jupiter exultat in piscibus atque sagitta,
Cui cancer rex est, capra bubulcus, ait.
Saturni domus est et aquarius et capricornus
Servitus est aries, libra corona seni.
Post epulas agitur ut somnus membra salutet,
Reginae corpus aurea sponda fovet.

[PENTHESILEAE EXITUS IN PUGNAM.]

Postera Phoebea lux lustrat lampade terras;
Jam libet in bello conseruisse manus,
Stat sonipes ac frena ferox spumantia mordet,
Cujus pressura tergora virgo fuit.
Fit sonus ad bellum, quum tigride promtior arma
Bellandi studio Penthesilea subit.
Protegit egregia lorica membra triplice,
Ocrea ferrata candida crura tegit;

---

173. Confer. Marcell. Paling. p. 312 v. 27 (edit. Paris. 1580. 16). 175. Marcell. Paling. l. cit. p. 313, v. 1. Mercurius Geminis et pulchra Virgine gaudet.
185. Virgilii Aen. IV, 6. 187. Virg. Aen. IV, 135 Stat sonipes, ac frena ferox spumantia mandit.
190. e margine pro fuit.

Non latum gladio latus imperterrita cingit,
Casside flammata munit et illa caput.
Exilit armata, probat armos et probat arma,
An fore concordes armus et arma velint,
Est ubi cuspis? ait, et eam manus effera pendit,
Sic salit in vastum virgo virilis equum;
Fulmineum clypeum lateri locat illa sinistro,
Calcat flammigeras tibia docta strepas.
Calcar equum pungit, ad sidera lancea surgit,
At portam validus praecipitatur equus.
Cornipes in phaleris, muliercula gaudet in armis,
Quadrupedum plantis ampla platea strepit;
Casside flammescit, phalera micat, ense coruscat;
Huic sunt saxa glomus, tela veruque colus.
Huic clypeus speculum fuerat, cassisque teristrum,
Scutum girgillum, lancea supplet acum.
Ensis ei fusum converterat, arcus alabrum;
Armillam pharetra, clava monile facit.
E porta volitans gerit alto corde leonem
Seque sequi turmam praecipit illa Phrygem.
Hanc acies sequitur imberbis, cum cute barbas
Radere Grajugenas, ense secare genas.
Spicula non specula miles considerat ista,
Docta magis collum quam spoliare colum.
Quae bene pugnabat, patriam bene noverat artem,
Mittere quae poterat tela, diserta fuit.

[PUGNA, IN QUA GRAECI FUGATI SUNT.]*)

Nec minus Atrides castris educit Achivos
Sollicitans pavidos munere, laude viros.
Obviat ergo viris, plus quam vir, virgo virilis
Vir studio, specie foemina, corde leo.
It coelo clamorque virûm clamorque tubarum,

---

202. Anon. Nevell. p. 517, lin. 17.
Gaudet equus phaleris.
209. Schol. al. haspel.
*) Schol. marginis: Pugna xxiii per aliquot dies.

Celant aethereum spicula densa rogum.
Quadrupedes fulvum mandunt sub dentibus aurum
Et verrunt pedibus impatienter humum,
Horrisonis vacuas implent hinnitibus auras;
Tanquam cornipedes bella sitire putes.
Vela levant, aquilas; cristat, quatit aura volantes,
Hic videas gryphes, hic volitare grues.
Se rapiunt acies, contundunt ensibus enses
Ilia percurrit lancea, mucro gulam.
Ex re num nomen habeat vel acuta securis,
A seco descendat, ossa trecenta secat.
At medias inter acies exultat Amazon,
Accipiter medias ut volat inter aves.
Dejicit hic Argos et sanguine compluit agros,
Ensibus obstructas ampliat ense vias.
Aspera duravit aliquantis pugna diebus,
Et plures morti sunt utrobique dati.
Penthesilea dies in pugna conficit omnes
Et demum Graecos in sua castra fugat.
Et nisi magnanimus Diomedes obvius isset,
Navibus et castris ultima luna foret.
Involvit mundum nox humida, pugna quiescit,
Pergama cum Phrygibus Penthesilea subit.

[PYRRHI DECLAMATIO.]*)

Ala puellaris mediis inprime diebus
Graecos in bella voce minisque vocat.
Graeca caterva silet, munit fossata, quiescit,
Donec tam Pyrrhe quam Menelae venis!
Rex ita mandavit. Veniunt, Pyrrhusque regendos
Myrmidones recipit nobiliterque regit.
Flebiliter patris arma levat visoque sepulcro

225. Virg. Aen. VII, 279. 226. verr. hum. ut Latini poetae verr. aequora. 229. Schol. Signa erant vexillorum. 236. Ov. Met. V, 606

Ut solet accipiter trepidas agitare columbas.

*) In margine: Amazones Graecis non resistentibus clamant.

Ejulat et lacrymis illius ossa rigat.
O pater, o patriae decus, o fortissime miles
O vice celebris, nobile sidus! ait;
O mel virtutis, o famae balsamus amplae,
Turris honestatis, strennuitatis apex;
O rosa militiae, probitatis tincta colore,
Et nunquam spina derosulata fugae,
Quo modo perdiderim te nescio, mortis iniquae
Fractum naufragio, te, miserande! gemo.
Omnia mors mordet, o mors tu nec speciei
Parcis nec generi, gratia nulla tibi.
Testudo miseris, tigris felicibus est mors,
Saepe vocata fugit, saepe fugata subit.
Dulce mori miseris, sed mors optata recedit;
Et, cum tristis erit, praecipitata venit.
Mors hominum felix quae se nec dulcibus annis
Inserit et moestis saepe vocata venit;
Mors haec infelix florentes abstulit annos
Ex improviso praecipitando duos.
Me miserum! non te sed me mors ista momordit,
Morsu consumsit, te mihi namque tulit.
Sum moestus, qui laetus eram; mordente dolore
Anxior ad mentis commoda raro levor.
Absque calore manus, jam mens est absque valore,
Jam mihi dixerunt omnia laeta vale!
Gutta cavat lapidem, consumitur annulus usu;
Et teritur pressa vomer aduncus humo.
Non ergo mirum, si mens mea tabida facta
De nive manantis more liquescit aquae.
Hoc solum recitare juvat, quod nulla potestas
Nullaque prosperitas esse morosa potest.
Hoc etiam didici, quod res fortuna secundas

---

267. 68. Maximiani Eleg. I, 115.
Dulce mori miseris, sed mors optata recedit,
At cum tristis erit, praecipitata venit.
279. 80. Ovidii ex Pont. IV, 10, 5. 6. 281. 82. Ovid. ex Pont. IV, 1, 67. 68
Nil igitur mirum, si mens etc.

Et bene foecundas imperat esse breves.
Effundant oculi lacrimas, exterminet ora
Pallor, concutiat interiora dolor,
Connodet digitos tortura, reverberet altum
Aera vox misera, tanta querendo mala!
Ista paris mihi damna Paris, Paris immo parasti
Fomes adulterii, turpis origo mali!
Nequitiae facula, cur te fuit illa secuta,
Peius adulterio turpis adulter obest.
Tu caput es belli, Troûm metus, Argolicorum
Fletus, utrorumque cladis amara lacus.
Et tua res agitur, paries cum proximus ardet,
Te quoque mors stygiis, impie! mersit aquis.
Quam bene dispositum terris, ut, quum sit iniquus
Consilii fructus, imbuat auctor opus.
Ecce tuus luxus est Troibus, impie! luctus,
Et plausus planctus Argolicisque datus,
Et miser in miseras dejectus es ipse cavernas,
Quas misere miseris pro meretrice dabas.
O meretrix! spuma meretricum! nonne mereris
Spumeus ut pingat spumea facta stylus?
Posteritas fortasse leget, discetque docendo
A tam pestifera quemque cavere nota.
Est impossibile finiri fine beato,
Quae de principio sunt fabricata malo.
Ars tua magnanimum mundo tulit, Hecuba! patrem
Et simul illustrem flagitiosa virum.
Tune duos una saevissima vipera morti

---

287. margin. schol. exsudent. 292. turpis e margine pro iterato codicis fomes. 294. Ovidii Her. IV, 34. ex quo loco mutavimus nostri pejor in pejus. 297. Horat. Epist. I, 18, 84. 298. Imitatio Ovid. Trist. IV, 5, 22.

— — si non
Qui mersit Stygia, sublevet illud, aqua.

299. Claudian lib. 1. in Eutrop. XVIII, 157. 58

Quam bene dispositum terris, ut dignus iniqui
Fructus consilii primis auctoribus instet.

301. luxus pro cod. lurus. 305. margo: invehitur in Helenam. 311. margo: invehitur in Hecubam.

Fraudis adaptasti pollice? Tune duos?
O, qui militiam violasti perfide miles!
Perfidiae miles, militiaeque lues!
Fallere credentem non est operosa Quiritem
Gloria, simplicitas digna favore fuit.
Simplicitas, auriga doli, praetendit amorem
Intendit mortem; sic ego perdo patrem.
Ingreditur fanum nescitque latere profanum
Et plenum gladiis insidiisque locum.
Providus incautum configit apertus apertum,
Aequum vir nequam, noxius innoccuum.
Non impune tamen gladios movere dolosos,
Pars bona, non sentis ense luere dolos.
Ad superos sustollo manus et postulo: vindex
Dignetur tanti Jupiter esse mali;
Jupiter a nobis tam noxia crimina pellat,
Ut bona quis voveat frausque subintereat.
Jupiter in mores mihi det calcare paternos,
Ut valeam fieri patris imago mei;
Cuius militiam mundi per climata septem
Detulit et gesta fortia fama loquax.
Sola mori nescit eclipsis nescia virtus,
Corpore defuncto vivere facta solent.
Felicem! cuius resoluto corpore claris
Laudibus extulerit aurea fama dies.
Absque mora ruimus. Ruimus nunc? nonne videmus
Omnia transire more labentis aquae?
Vivimus, ut nunquam sensu careamus amaro:

---

315. margo: invehitur in Paridem. 317. Ovid. Her. II, 63, ubi tamen pro Quiritem, puellam. 323. margo: armatus inermem. 335. 36. Gualth. Alex. VI, 335. 36.

Vivere per famam dabitur post fata sepultis,
Sola mori nescit eclipsis nescia virtus.

Conferantur ob sensum sequentes versus et VII, 356. 57.

Hoc solum solamen inest, quod gloria mortem
Nescit, et occasum non sentit fama superstes.

337. claris e margine pro clarus. 338. Scholion: pluralis numerus: dies. 340. Ov. Ars Amat. III, 62 eunt anni more fluentis aquae.

Post mortem sola fama superstes erit.
Interea tamen in hostes nos grande furenti
Cogit vibrare dedecus arma manu.
Dixerat et sepelit singultus verba loquentis,
Humida reddiderat lacrima busta patris.
Tandem post longa suspiria miles ocellis
Purpureo transit gausape; castra subit.

[PENTHESILEA ARGOS AD PROELIUM PROVOCAT.]

Ultima lux gelidas coelo dimoverat umbras,
Pallida jam turbant sidera solis equi;
Evolat audacter quasi virtus Martis et Argos
Provocat assuetis Penthesilea modis.
Cujus Amazonica sequitur vestigia turma
Cum domina belli pondera prona pati.
Gaudent foeminea lunatis agmina peltis,
In cursu validi delitiantur equi;
Gaudent praeterea clava pugnare trinodi,
Non gaudent turpi se maculare fuga.
More locustarum videas erumpere Troes,
Et quasi dormierint, hactenus esse leves.
Inclamant Danaos; quid bella negatis inertes,
Vestras intrate repariando rates!
Sed prius in vestra scribemus dorsa: valete!
Telorum figet mollia colla stilus.
Aut dormitatis aut luditis, aut nimis estis
Attriti bellis, sic quia dorsa datis?
Ac manus interea castris Trojana propinquat,
In campum Danaos garrula voce vocat.

---

342. cfr. loc. Gualteri ad 335. 36. memoratum. 346. Cod. reddiderant. 349. schol. gaus. manutergio. 355. margo: Amazones ferebant peltas in modum lunae curvatas. 356. delit. schol. margin. delectantur. 357. cod. trinoda. Gualter. Alex. V, 46.

Fuderat ergo viros clava ter quinque trinodi.

360. cod. hastenus.

[PYRRHUS IRRUIT IN TROES.]

Pyrrhus Achilleides, animosus imagine patris,
His dolet Argolicis subjacuisse probris.
Impiger arma rapit, medios ruiturus in hostes
Invadit Teucros, ense bipartit eos.
Sic ferus accipiter ungues exasperat uncos,
Quum columbarum cogitat esse gregem.
Hic volat, hic revolat, rapit hanc, eviscerat illam
Et plumis mixto sanguine pingit humum.
Haud secus in Phrygibus Pyrrhi se dextera fingit,
Dum nece multiplici sanguinolentat agros.
Educit Danaos Agamemnon et instruit omnes,
Imperat ut veniant; fit fragor, arma sonant.
Tollitur ad coelum clamor, vox sidera pulsat,
Ad nubes nebula pulverulenta volat;
Clangunt et litui, clamoribus echo reclamat;
Est, veluti totus mundus in arma ruat,
Est, quasi rumpatur tellus, hinnitus equorum;
Spicula dum volitant, est, quasi silva cadat.
Ex armis scintilla micat, velut igne corusco;
Horrendo quatitur auris et aura sono.
Non ferrugineus sed ferreus ingruit imber
Telorum multa nube tegendo polum.
Concurrunt, in fata ruunt, glomerantur in unum,
Nec requies aliquo scit latitare loco.
Hic rabies, moeror, fremitus, violentia, livor,
Lis, odium, fervor, impetus, ira, furor.
Pars gladios stringunt manibus, pars spicula mittunt,
In ferrum turba, sit quasi caeca, ruunt.
Infrenant isti currus, pars altera saltu
Praecipiti validis injiciuntur equis,
Insultans sonipes toto fremit aequore frenum

---

373. margo: comparationem facit. 374. margo: comedere. 384. Ov. Fast. VI, 598
— attonitum vulgus ad arma ruit.
396. in ferr. ruunt. Virg. Georg. II, 503. 399. glosa marginis: planitie campi.

Huc obversus et huc ire per ora dolet;
Splendescit campus armis sublimibus, alto
Hastarum nemore ferreus horret ager.

[FUROR PENTHESILEAE ET AMAZONUM.]

Quadrupedem validum ferrata calce fatigat
Vecta per hostiles Penthesilea choros.
Denique consueti non est oblita tenoris,
Denudat gladium, caede colorat agrum;
Cui levis a laevo dependet parma lacerto,
A tergo decorat aureus arcus heram.
Nunc validam dextra rapit indefessa bipennem,
Nunc mittit laeva spicula multa manu,
Quae tamen interdum, si telis pulsa recedunt,
Arcu converso mox revolare facit;
Et quot missa manu contorsit spicula virgo,
Ad terram jacti tot cecidere viri.
Aspera pugna trahit alto se sole, virum vir
Impetit et vim vis cedere caede facit.
Nec tantum fuit in isto vir virque duello,
Impetitur quia vir virgine, virgo viro.
Passive, non lascive: non sicut amantes
Se, sed ut amentes composuere truces.
Ocrea ferrata micat hic, non oscula miscent,
Non thorus sed thorax, non procus immo procax;
Procubitus, non concubitus satiantur amore,
Vir jugulare suam non violare studet.
Ferrea ferratis constringunt colla lacertis,
Clamor in amplexu, nullus habetur amor;
Non isti capitum dant oscula sed capulorum,
Basia dant dolabris jurgia dando labris;
Non jungunt mentes, pungunt hic oscula dentes,
Non reor haec vera sed magis esse fera.

---

404. margo: chorus non pertinet ad cantum modo sed etiam ad bellum. 407. Virg. Aen. XI, 693
— — et laevo dependet parma lacerto.
411. cod. recedit.

Rictus non risus hic unus, nullaque virtus;
Hic sua jura calix non habet, immo chalybs.
Trajicitur telis his caedis corpus acutis
Possent hac caede taedia magna dare.
Conjugium tandem mors ejus filia finit,
Atria Cocyti spiritus atra subit.
Hic per sanguinea connubia foedera foeda,
Plena cadaveribus omnia cerne loca.
Lancea per pectus, per colla, per ilia currit,
Mortem praecurrit, protinus illa subit.
Sanguineos vomit ille globos, cadit alter et ipsam
Squalidus a proprio sanguine mordet humum.
Hic valida currente per arma, per ossa securi,
Labitur in partes una figura duas.
Corpora magnanimo satis est prostrasse leoni,
Non istis sternunt strataque confodiunt.
Hic digitos tenet ad oculum quaeritque foramen,
Scindit ei medio tempore mucro manum.
In frontem morientis adhuc rigido pede calcat
Absque mora veniens, ut moriatur, equus.
Ille strepa fugientis equi per devia pendens
Albat sanguineos excerebratus agros.
Hic caret occipite, caret hic pede, cruribus ille,
Mortuus hic pulsat, hic moriturus hiat.
Vectores vectique simul per membra vehuntur,
Mortua tota jacent funera strata via.
Vulnera quis numeret, quis funera, quisve dolores;
Mortis tot species scribere nemo potest.
Compluit immensa cataclysmus sanguinis arva
Gurgitis instar habet fusus utrinque cruor.
Agmen virgineum totum perfuderat agrum
Sanguine tam patiens, quam flagra mortis agens.

---

436. Cod. cochici. 455. Gualth. Alex. V, 161. 62
— — — genibus cecidere remissis
Vectores vectique simul.

[PYRRHUS ADHORTATUR GRAECOS.]

Porro foemineis illatos viribus Argi
Insultus belli vix potuere pati;
Retrorsum vertere gradum, jam jamque parabant
Vitae praesidia ponere, terga dare.
Quo ruitis, pilata cohors? inclamitat altis
Vocibus hos Pyrrhus; est fuga grande scelus.
O miles qui militia gladioque resultas
Militiae titulum, quid fugiendo fugas!
O famuli turpes! servum pecus, absque cruore
Fortes, debilibus turpia terga datis?
Immensum socii scelus est fuga, crimine quovis
Credere debetis turpius esse fugam?
Buccina cur signum dat bello rauca cruentum,
Si volumus visis ensibus ire domum?
Foetidus est fugiens, vitiosus, turpis et exlex,
Militiae consors amplius esse nequit.
Militis a tabula te ne dum principis, o qui
Fugeris in bello, mandat abire fuga?
Si filum neret hodie tibi Clotho supremum,
Aptius a pugna quam rapiere fuga?
Ad pelagus cum veneritis quid postea? vasto
Ibitis ante dies vos sepelire freto.
Fidite ne pedibus, ferro rumpenda per hostes
Est via, sit quamvis densus ubique globus.
Deest jam terra fugae, pelagus patriamve petemus,
Magno nos claudit obice grande salum.
Vertite cornipedes, faciesque ferantur in hostes,
Enses erigite, vulnera larga date.
Jam fugient, qui forte fugant, victoria nostra

---

467. Virg. Aen. XII, 312. 13
— — atque suos clamore vocabat,
Quo ruitis?
Gualt. Alex. II, 381 sq.
Quo ruitis peritura manus? juvenemne putatis
Invictum fugere hunc, qui quovis crimine credit
Turpius esse fugam.
488. Schol. sal. mare.

Est, sueto modicam more movete manum.
State, redite, gradum convertite, state, cavete
Ridiculum famae. Pessima fama fugae.
Nec mora sit, cito dispersas densate catervas,
Et quasi grex onus Martis agatis opus.
Dixit et adversos telum contorsit in hostes
Restituitque suo perdita corda loco.
De timidis tumidi fiunt hortamine Pyrrhi,
De pavidis avida pectora dantur ita.
Qui fuerant timidi, redeunt, et corde tumenti
Quique pavent, gladius ut repetatur, avent.
Conflictus renovatur item, fit pugna repente
Maxima, consurgit lancea strage nova.
Pyrrhus ibi devectus et hic hortando reversos
Consolidat cuneos, nomine quemque vocans.
Irreprehensibilem se miles ad omnia reddit
Se sub militiae flore decenter habens.
Se Phrygias jacit in acies et sanguine bracat,
Nec manus illius a feriendo vacat.
In Teucris rubeum violenter balneat ensem,
Balnea de stygio dic ea lata lacu.
Hostes commactant pariter se, nec cruor arva
Inficit infusus plena cruore prius,
Nec campus rubeo rubescit sanguine, sanguis
Sanguinis a rivo stat potiore vado.
Quantus equis quantusque viris de pulvere crasso
Sudor erat, nemo, qui reticere queat.
Pulveris ascensus sepelitur sanguinis imbre,
In rubeos latices vertitur herba virens.
Pulvere non fluitant, mucronibus arva coruscant.
Unde fit ut multa millia strata cadant.
Tot mortes poterant stygias implesse paludes,
Maxima, dux Erebum! ni tua regna forent.
Vix fuit hoc numero distinguere, quis vel in istum
Aut hunc pro meritis debeat ire lacum,

501. Cod. tumidi. 509. Cod. brarat. 513. Cod. hostes hostes c. p. s. 524. Schol. Pluto. 525. Cod. istam. 526. Cod. hanc.

Diceris, hospitia Stygis ut faceres magis ampla,
Olim primigerum tu subiisse focum.

[PENTHESILEA ALLOQUITUR PYRRHUM.]

Transierat medium rota solis flammea mundum,
Pugnans stabat adhuc fervida flamma virum.
Innumerabiliter Danaosque Phrygesque ruisse
Pondere bellorum Penthesilea videt,
Et quia virgineus exercitus arma valenter
Veheret, in Pyrrhum talia verba jacit:
In campis agitare ferus te Pyrrhe! putasti,
Hic quasi musca levi sit capienda manu.
Non puer hic lepores venaberis, immo leones;
Est lepus illa vel haec foemina? nonne leo?
Foemina credideris. Occurret foemina Pyrrho?
Non sed vir; mulier induit illa virum.
Et vi virtutis erit illa vir et quasi vi vir,
Vir quoque non vilis, immo virilis erit.
Foemina sive vir es? hic si vir es, exere vires
Haec erit in vi res; robore nonne vires?
Non tu foemineas imbelles, immo rebelles
Invenies et non absque vigore manus.
Scis, quod non debet pelago se credere, si qua
Audet in exiguo ludere cimba lacu.
Si me respicies, fortes invadere fortis
Forsitan exemplis instruerere meis.
Ignavos agitas, in me converte, valoris
Si quid habes, et quid sint fera bella scies.
De pretio victi pendet victoria; victor
Tantus erit, victi gloria quanta fuit.
Me pete, teve petam! Sic fatur et ecce potenter
Agreditur Pyrrhum, tangit et angit eum.

---

528. Schol. foc. mundum. 543. Margo. vir es? Pyrrhe! 547. 48. Ovid. Trist. II, 329. 30. 553. 54. Anonym. Nevel. p. 499 lin. 2 ab infra.

[PYRRHUS INTERFICIT PENTHESILEAM.]

Tactus honestate Pyrrhus referire moratur,
Vix mora praeteriit, illa secundo ferit.
Mox Pyrrho cadit in animum, qui prorogat hosti
Vitam quod mortem corrogat ille sibi,
Et subito gladium vibrando Penthesileae
Conatur nitidam scindere tiro gulam.
Illa perita satis clypeo diffibulat ictum
Et circumducto sauciat ense virum.
Excitat interdum vires dolor, ille recepto
Vulnere vindictae tela referre studet.
Vulneris oblitus aptat se firmius armis,
Corpore composito fortius haeret equo.
Fertur in armatam bene se defendere gnaram,
Illa quidem Martis omne sciebat opus.
Mixtim se feriunt, hic laedit et illa relidit;
Non haec pugna levis, non erat hora brevis.
Dicere de pulchro poterit tibi nemo duello,
Si spectator in hoc non stetit ipse loco.
Ancipites gladios non sorte sed arte movebant,
Ictus non casu sed ratione dabant.
In galeis gladiisque jubar solare refulget,
Unus in alterius mucro mucrone micat.
Illa lacessita coepit lacessere tandem,
Ut posset lassas vix relevare manus:
Cui ferro summum mox scindit tiro galerum,
Haec ruit et roseo vertice vertit humum.
Palpitat haec moriens, manat cum sanguine sudor,
Virgineus late purpurat arva cruor.
Per campos agitare feras et prendere muscas
Clamasti magno nos, ait ille, sono;
In qua tuas acies cantabas esse leones,
Non lepores; ubi sunt? tu quasi sola jaces.

---

559. 60. Anonym. Nevelit. p. 524 lin. 11. 12 ab infra
Unde perire queas, hostem munire cavebis,
Qui dat quo pereat, quem juvat hoste perit.
564. Cod. saucia. 565. Ov. Her. VI, 140 dat arma dolor.

Foemineas vires ego sensi, tuque viriles;
Nonne liquet, quod sis foemina tu, vir ego?
Credo, dies hodierna probabit utrum mulieres
Sint haec pensorum turbula, sive mares.
Tiro sit miles, mulier sit foemina, vir mas,
Illa vir aut mulier ille? referre nefas.
In pelago mea cimba fuit, tamen integra mansit;
Fluctibus in mediis est tua fracta ratis.
Sis hujus virtute manus edocta, puellis
Quod non sit tutum bella movere viris.
Imbelles estis, ubi sunt quas esse rebelles
Est tua per multas lingua locuta vices?
Portasti gladium non fusum, plus quia fuso
Fers gladium, gladio vindice fusa jaces.
Tu quia funebribus es non muliebribus usa,
Funebre fers pondus, non muliebre decus.
Hac vice si specula non spicula virgo tulisses,
Telam non tela vivida forte feres.
Haec; et adhuc gladium reginae sanguine crudum
Quadrupedem stimulans mittit in ossa Phrygum.
Taenariae limen petit irremeabile portae
Haec, vitae claudens sic monimenta suae.

[TROJANI FUGIUNT IN URBEM.]

Panditur immenso deformis sanguine campus,
Hic jacet occisus Dardanus, hic Danaus.
Postquam reginae viderunt funera Teucri,
Protinus est illis ancora rupta spei.
Complosis manibus campos ululatibus implent,
Labitur in moestas lacrima larga genas.
Nec modus est lacrimis, rorant, clypeique jubaeque,
Thorax a lacrima sicut ab imbre madent.

---

597. Cod. puellas. 606. cod. fores. 607. schol. Haec. supl. ait. 609. est Statii Theb. I, 96. 611. Statii Theb. X, 5 est, ex quo loco pro nostri immensus posuimus immenso. 615. cod. campis. 617. Statii Theb. IV, 18.

Dant gemitus, fractaeque labant ululatibus irae,
Opprimit in madido gutture verba dolor;
Non sperant, quod possit eis impendere vitam
Alea jam manuum sed magis ala pedum.
Praecipites fugiunt et siccos pulvere longo
Campos attollunt, non tamen effugiunt.
Denique Pyrrhus eis cum Graecis fortiter instat
Et fugitiva fero dorsa mucrone secat.
Turpiter ex campo Teucris in tecta fugatis
Cingit continuo Pergama Graecus homo;
Non audent prodire suis aliquomodo portis
Sed frigere vides spe fluitante Phryges.

[PRIAMUS CONVOCAT POPULUM.]

Jam virtus Trojana cadit, jam figit ab intus
Cor Priami regis anxietatis acus.
Obsessam metuit tradi plebs hostibus urbem
Aut rigidi ferri forsan in ore capi.
Funditus everti valet urbs; hoc pectore versant,
Et poterunt Graeci subdere cuncta neci.
Se Priami dedit ante fores Antenor, eique
Est Anchisiades Polydamasque comes.
Rex sedet et tristis belli de pondere pensat,
Pensat quem finem bellica spatha petat.
Ingressos Priamus majorum more salutat,
Semper homo potior debet avere prior.
Est, aiunt, minime tibi, rex! recitare necesse,
Annis bis quinis quae mala Troja tulit.
Viderunt Troes, vidisti, vidimus omnes,
Quot passi simus vulnera, damna, neces.
Obsidet et claudit nostras manus hostica portas,
Libertate, nec est, qui moderetur eas.
Tam ne quis est audax, ut limine cogat abire

---

619. Statii Theb. IV, 23, ubi pro ululatibus, singultibus legitur. 624. Virgil. Aen. XI, 672
Praecipites pariterque ruunt.
630. schol. ab ardore pugnandi. 640. sp. ensis. 642. schol. ave dicere. 644. Cod. bis binis.

Jactantem Graeca noxia tela manu.
Intrepidi nostros circumdant undique muros
Absque pavore jacent, Teucra nec arma timent.
Si tibi consilii placet enucleatio nostri,
Coram te populum percipe stare tuum;
A tota plebe quae sint facienda require,
Saepe solent minimi prosperiora loqui.
Troja potens, Helene! si te foret usa magistra,
Starent in proprio millia strata loco:
Consilium, Cassandra! tuum si quando notasset
Liber et insignis viveret ipse Paris.
Quaeque superjectis premitur plebecula glebis,
Excoleret patrios foenore frugis agros;
Ergo venire jube socias hoc Marte cohortes;
Quicquid mente tenes, his aperire potes,
Consilii fortasse tui mysteria quasdam
Invenient habiles ad meliora vias.
Ille, vocemus, ait; veniant cum milite plebes.
Vix verbum finit, Troja vocata venit.

[ALLOCUTIO PRIAMI.]

Consedere duces, et vulgi stante corona,
Rex circumpositis ora resolvit ita:
O proceres! o participes cujusque laboris!
O plebs! o tantis insuperata malis!
Vos annis animisque pares, vos robore grandes
A vestro noster nomine pendet honos.
Vos scitis, vultis, debetis et ecce potestis
Dedecus aufferre, ferre mucrone decus.

---

652. e margine pro: pudore. 656. Caecil. apd. Cicer. Tuscul. III, 23.

Saepe est etiam sub pallio sordido sapientia.

Caton. Distich. II, 9

Corporis exigui vires contemnere noli:
Consilio pollet, cui vim natura negavit.

657. 58. Ov. Ars III, 439. 40

Vix mihi credetis, sed credite, Troja maneret,
Praeceptis Priami si foret usa sui.

Quod scitis longa facit assuefactio, vultis,
Hoc firmi cordis imperiosa fides;
Propter militiam debetis, robore tincta
Virtus, quod gerere bella potestis, agit.
Si scio, sique volo, si debeo, debeo vero
Sum quia rex, modica vis mihi posse negat.
Singula de nobis anni praedantur euntes
Jam Lachesis nostra rumpere fila volet.
Injicit ecce manum formae damnosa senectus,
Quae strepitus passu non faciente venit,
Jam mea cygneas imitantur tempora plumas,
Inficit et nigras alba senecta comas,
Jam subeunt anni fragiles, et inertior aetas;
Jamque parum firmo me mihi ferre grave.
Omnia fert aetas, animum quoque; sic ego longos
Viribus exhaustis perdo vacando dies.
Non sum, qui fueram, periit pars maxima nostri,
Curriculo gravis est facta ruina meo.
Contudit ingenium patientia longa malorum,
Et pars antiqui nulla vigoris adest,
Vertitur in cariem facies, rimisque dehiscit,
Si qua diu solitis cimba natavit aquis.
Plus quam posse meum possit, me posse putatis,
Sed sum, quam vobis, notior ipse mihi.

---

677. schol. quid vultis. 678. schol. facit. 685. 86. Ovid. Trist. III, 7, 35. 36.
Injicietque manum formae damnosa senectus,
Quae strepitum passu non faciente venit.
687—90. Ovid. Trist. IV, 8, 1—4, ubi tamen vers. 4 desinit in: grave est. 691. 92. Virg. Ecl. IX, 52. 53
Omnia fert aetas, animum quoque, saepe ego longos
Cantando puerum memini me condere soles.
693. (Maximian.) I, 5. 694. Ovid. Trist. IV, 8, 36. 695. 696. Ovid. Trist. V, 12, 31. 32
Contudit ingenium patientia longa laborum:
Et pars antiqui magna vigoris abest.
697. 98. Ovid. Trist. V, 12, 27. 28
Vertitur in teneram cariem, rimisque dehiscit,
Si qua diu solitis cymba vacarit aquis.

Qui fueram pardus, sum tardus euntibus annis
In praeceps raptim more fluentis aquae.
Miles ut emeritus non est satis utilis armis,
Ponit ad antiquos, quae tulit arma, lares.
Sed licet haec nostram fundent et plura querelam,
Nolo tamen vestras inde labare manus.
Re si non, opere volo vos operaque juvare
Et si non per opem, vel per opus, per opes;
Et si non armos, vobis impartiat arma
Auxilium dando consiliumque frequens.
Non modo sed semper hoc regna juvamine rexi,
Est aliquid valida sceptra tenere manu.
Solus rex regnat, honor autem regna regentis
Est in subjectis militibusque bonis.
Non miles sine rege valet, nec rex sine fido
Milite, militia plurima regis honor.
Non satis una tenet ceratas. ancora puppes,
Non satis est liquidis unicus uncus aquis.
Sic unum regnum rebus vult stare duabus
Sic res alterius altera poscit opem;
Nemo sibi satis est, eget omnis amicus amico;
Vaeh! soli; cadit hic, nemo levator erit.
In vobis igitur Troiae victoria pendet,
Et pacem patriae brachia vestra dabunt.
De rerum tractate statu vestraque salute,
Sensus enim vobis consiliumque viget.
Vertite praeteritas praesentes resque futuras,
Quosque sequi potius expedit ire vias,
Nam per praeterita praesentia saepe labuntur,
Saepe status praesens scire futura facit.
Hoc scio si volumus superare, levanda potenti

---

702. Ov. Ars Am. III, 62
— eunt anni more fluentis aquae.
703. 4. Ovid. Trist. IV, 8, 21. 22. pro nostri emeritus cfr. v. 799 habet Ovidius emeritis. 712. Ovid. Rem. 480. 717. 18. Ovid. Remed. 447. 48, ex quo loco posuimus ceratas pro codicis seratas et marginis laevatas. Pro uncus Ovidius hamus praebet. 721. Neveleti. p. 525 lin. 2 ab infra.

Brachia sunt animo, sic leo fiet homo.
Sunt ea quae doceo, fortunae cetera mando,
Hinc quid mente, ferat quilibet ore, sciat.

[ANTENORIS ORATIO.]

Dixit et obticuit, videas mussare cohortem;
Haerent, quis primum reddat ad ista sonum.
Cumque taceretur, hac voce silentia rupit
Antenor, natu nam fuit ille prior:
Nemo miretur o rex! angustia mentem
Si terit et tenebrat irrequieta tuam.
Fortunae saepe rota nos involvit arenae,
Quoque feramur, adhuc alea grandis inest.
Sensi, sensisti, sensit provincia tota:
Troibus horrenda multiplicata mala.
Moesto corde loquor: Quod inexpugnabilis Hector,
Deiphobus, Troilus corruit atque Paris:
Se duplat mi dolor quod et in virtute per omnes
Terrarum fines non habuere pares.
Semper crudeles adversum fortiter hostes
Arma levaverunt, occubuere tamen.
Casus praeteriti praesentis itemque futuri
Temporis intuiti res recitando sumus;
Sed fuit occlusus nostrae rationis ocellus,
Nec bene praeludit fata futura locus.
Quando Tyndaridem Menelai Troja recepit,
Heu quantum Phrygii sanguinis illa tulit.
Arva cadaveribus sunt plena, sepulcra sepultis,
Undique terra rubet sanguine picta Phrygum.
Quodque loqui minime sine luctu possumus, illa
Unica spes belli, Penthesilea fuit,
Et cum regina lunatum corruit agmen,

---

735 sq. Cfr. Gualt. Alex. IV, 110 sq.
— — ambiguum videas mussare senatum,
Et siluisse diu perhibetur curia, donec
Parmenio etc.
753. Cod. S. f. clausus rationis ocellus. 757. cod. arma.
760. margo praebet ruit.

Parte fere media re tribulamur ea.
Pone quid ingenio vigamus consilioque,
Pluribus occurret quomodo pauca manus?
Non habet unde suum paupertas pascat amorem,
Bella brevis numerus non habet unde gerat.
Hinc si prodierit illustris miles in Argos
Quot qui praecedent, quive sequentur, erunt?
Tum bene fortis equus reserato carcere currit;
Quum quos praetereat, quosque sequatur, habet.
Audaces fit per acies audacior audax,
Sarcina reddit onus praecipitata minus.
Pendet in his patriae pax et victoria Trojae,
Quos tulit in portas pes fugitivus heri.
En quod in audaces non est audacia tuta
Sensimus, ob belli, quod toleramus, onus.
Quis mentes revocabit item gladiumque levabit
Hostibus in jugulum vile piare probrum?
Egregium corpus est regni tuque tuique;
Nobile tu caput es, inclita membra tui.
Sed numero longo lato gaudemus et alto,
Tamquam victores compotus ille creet.
Te numerosa phalanx circumstat, et ecce videmus
In porta Danaos, nemo repellit eos.
Nos numerus sumus, et fruges consumere nati,
Non qui defendant limen ab hoste viri.
Non tibi sed nobis incumbit crimen id, o rex!
Effecit tremulum cor fuga nostra tuum.
Consiliis es auxiliis laudandus et armis,
Stabat sub gladio patria tuta tuo.

---

765. Ovid. Rem. 748. 769. 70. Ovid. Rem. 595, ex quo loco pro nostri tunc, dum, posuimus tum, quum. 772. (Maximianus) Eleg. V, 70

Intermissa minus sarcina pondus habet

et Sanct. carm. bucol.

Et divisa minus sarcina fit gravis.

775. Ov. Met. X, 544

— — in audaces non est audacia tuta.

678. schol. fugae nostrae scilicet. 785. Horat. Epist. I, 2, 27.

Arma dabas semper, armos cum floruit aetas,
Tunc robustus eras corpore, mente modo.
Semper dedecuit, o rex! te dedecus omne
Et decuit quicquid debuit esse decus.
Non armos a te tua turba, sed arma requirit,
Non opus est, ut opus est, et opus et opem.
Tempore militiae quasi pardus in arma volasti,
Nunc tardus, dedit hoc annua meta tibi.
Militis emeriti, dux optime! more mucronem
Te decet ad patrium deposuisse larem.
Posse tuum scimus, nec plus te posse putamus;
Quod natura negat, reddere nemo potest.
Multa senem circumveniunt incommoda, debet
Vir bonus et prudens commodus esse seni.
Mentis inhumanae vel non homo creditur esse,
Infert qui senibus non pietatis opus.
Magna fuit quondam capitis reverentia cani,
Inque suo pretio ruga senilis erat.
Sic et adhuc, unquam nisi forte quis impius illud
Sólvat decorum cor tribulando senum.
Cuncta trahit secum vincitque volubile tempus
Nec patitur certa currere quaeque via.
Te quoque rex traxit, at quamvis traxerit aetas,
In nullum duxit tempus anile nefas.
Irreprehensibilis es rex, tu lividus aevo
Vividus ingenio nosceris esse bono.
Exarat in sulcos faciem matura senectus,
Sed renovat pectus omnis honoris opus.

---

796. schol. marg. sc. conferre. 802. (Maximinianus) Eleg. V, 54. 803. Horat. Ars poet. 169. 805. cfr. Juv. Satir. XIII, 54

Credebant hoc grande nefas et more piandum,
Si juvenis vetulo non assurrexerat.

807. 8. est Ovid. Fast. V, 57. 58. 811. 12. Corn. Gall. (Maximian.) Eleg. I, 109. 110, ubi tamen pro „vincit" vertit invenitur. 817. Alan. Anticl. lib. VI. (p. 93) lin. 6 ab infra

Nec tamen illius faciem matura senectus
Exarat in sulcos — —

Te decet, o Priame! pro foedere mentis acumen,
Possis hostiles ut removere pedes.
Si scimus, velle debemus, forte valemus
Consilium super hac re reperire ratum.
Si scirem, vellem, quod debeo commoda ferre
Civibus et mortis hostibus omne genus.
Non possum neque tu potes, o rex! sed neque Troja
Nec collecta simul patria tota potest.
Quod non possimus, praesens probat impetus hostis,
Qui campos, muros occupat atque fores:
Occupat et Trojam, violentis ausibus arctat,
Quos ut compulset, brachia nemo levat.
Hoc scio, quod rapuit Helenam Paris, esse lutosum;
Crimen legitimos est violare thoros.
Amplior accessit amicitia, quod venientem
Et Paridis sponsam Troja recepit eam;
Maxima, quod gladiis illam defendimus, annos
Mortibus et bellis continuando decem.
Omnia Trojana perfudimus arva cruore,
Sudat terra Phrygum luxuriosa nece;
Omnes perdidimus, habuit quos patria fortes;
Qui nos praecedet, nemo superstes erit.
Argolicis est robur adhuc et bellica virtus,
Illustres gnari proelia ferre viri.
Est Agamemnon ibi, Menelaus robore fortis,
Ajax, Aeacides Pyrrhus et ipse Thoas;
Nestor qui vate prudentior est, et Ulixes,
Cuius calliditas scit terebrare petras;
Et proles, quibus est famosa peritia belli
Nondum distincti, reperiuntur ibi;
Et scio, si contra tales accingo mucronem,
Saxa meum refero rursus ad icta pedem.
Scilicet ut victus repetit gladiator arenam
Et redit in tumidas naufraga puppis aquas.

---

832. Pamphil. XXX, 4. 850—52. Ovid. Trist. II, 16—18, ubi tamen pro nostri „meum“ et „ut“ leguntur „malum“ et „et“.

Cum coepit quassata domus procumbere, partes
In proclinatas omne recumbit onus.
Sic, postquam nostra subierunt arva Pelasgi,
Troja modo vicit et modo victa fuit;
Nunc autem concussa cadit, quum Graecia victrix
Opprimit et belli pondera sola gerit;
Et quia succubuit, tanta vi pressa reclinat
In nos tortura sarcina Graja gravi.
Corruimus plene, non paene. Probatio. Quis nos
Degeneri nescit hic latitare fuga?
Speramus fieri victores: quis prohibebit?
Spes reficit, dominum fallit et ipsa suum.
Quod sumus, est liquidum, decepti saepius hac spe,
Sic dominum sterilis saepe fefellit ager.
Spes est in dubiis semper comes optima rebus,
Sed caret optato non semel illa lucro.
Non faciam de clave seram, reserabo patenter
Omnia quae teneo pectore clausa meo.
Funditus occidimus, nec habet fortuna regressum,
Non habet in nobis jam nova plaga locum.
Oremus pacem, dextras tendamus inertes,
Ut vertant hostes ad sua rura pedes.
Raptam reddamus Helenam redeatque rapina,
Esse solent magno damna minora bono,
Et Phrygibus Phrygia sit tellus, Graecia Graecis,
Bella relegentur omnia pace data.
Ancora consilii subeat cito littora cuncta,
Ne lassata ratis concutiatur aquis.
Sero respicitur tellus, ubi fune soluto
Currit in immensum panda carina salum.
Incumbunt muris velut undosum mare Graeci,

---

853. 54. Ovid. Trist. II, 83. 84, ubi tamen pro „procumbere“ „subsidere“ legitur. 863. schol. nempe: sperare liceat. 864. Pamphil. I, 16. 866. Ovid. Ars amat. I, 450. 872. Ov. ex Pont. II, 7, 42, „vix“ habet. 876. Ov. Remed. 672. 881. 82. Ovid. Amor. II, 11, 23. 24. Nostri „conspicitur“ et „fine“ ex Ovidio emendavimus.

Quorum bella mihi sunt velut ira nothi.
Rex sepeli bellum, pete pacem, redde quietem,
Pauset ut, est tempus, fessa labore manus.
Qui grave portat onus fit toto corpore pronus,
Et quia fit pronus, saepe reponit onus.
Pax risus mentis, pax est pincerna salutis,
Q quam difficiles sunt sine pace dies!
Pace Ceres gaudet, et vos, optate, coloni
Perpetuam pacem pacificumque ducem.
Pacem tiro roget tironi, sicut agrorum
Aeque cultori pacis oliva valet.

[POPULI SENTENTIA.]

Nondum finierat: pax! pax! communio clamat,
O rex! pax fiat, bellica causa cadat.
Quid prodest, fructu non respondente labori,
Subdere perpetuae corpora lenta neci?
Ardua sollicitis victoria quaeritur armis,
Non sumus in nostris hic latitando locis.
Pergama clausa pavent tironibus obsita Graecis,
Ut lapis aequoreis undique pulsus aquis.
Proximus a tectis aegre defenditur ignis,
Saepius avulsus ingruit ille magis.
Miscuimus multos teterrima bella per annos,
Et nunc Argolici, nunc cecidere tui.
Inter nos omnes est turbula parva superstes
Et vix, qui superest, arma levare potest.
Graecia pugnat adhuc tardis apud Ilion armis,
Nec mens diffindens nec manus instat eis;
Nam lassata, nimis nondum lassata, recessit,
Plebem, quae latitat, ad nova bella citat.

---

884. schol. venti. 885. cod. sepel. 891. Allusiones Ovidianae ut Fast. I, 695. 704. 899. imitatio Lucan. Phars. V. 273. — — finis quis quaeritur armis?
903. Ovidii Rem. 625.
Proximus a tectis ignis defenditur aegre.
908. cod. quis. 911. n. l. n. n. l. sauciata rec.

Rex populos accito novos et contere gentes,
Ut tuus et patriae perpetuatur honos:
Fortior in fulva novus est gladiator arena,
Quam cui sunt tanta brachia fessa mora.
Integer est melior nitidis gladiator in armis,
Quam cui tela suo sanguine tincta rubent.
Deficiunt validi longaevo tempore tauri
Et quondam turpis fit modo pulcher equus.
Nos quoque deficimus longi luctamine belli,
Quis sine fine potest tot mala tamque pati?
Unde pati pacem petimus, bellumque repelli,
Sudarunt bellis brachia nostra satis.
Tutius est, aptumque magis, discedere pace,
Quam semper bella litigiosa sequi.
Omnes vincit opes securam ducere vitam,
Deterius nihil est, quam miser usus opum.
Scilicet ingeniant totum consumere regnum,
Et nos et claras Laomedontis opes.
O rex! o Priame! pax detur paxque rogetur!
Alterius non sit, qui suus esse potest.

[INSTIMULATIO AMPHIMACHI.]

Amphimachus stomachatur ad haec, erat hic adolescens
Et fortis Priami filius, ista loquens.

915—918. Ovid. Trist. IV, 6, 31—34
Fortior in fulva novus est luctator arena,
Quam cui sunt tarda brachia fessa mora.
Integer est nitidis melior gladiator in armis,
Quam cui tela suo sanguine tincta rubent.
919. 20. (Maximian.) Eleg. I, 269. 70.
Deficiunt validi longaevo tempore tauri:
Et, quondam pulcher, fit modo turpis equus.
925. Ovid. Remed. 669. 926. imitatio Ov. Rem. 670.
Quam petere a thalamis litigiosa fora.
927. 28. Anon. Nevel. p. 595 lin. 15. 16 hos versus habet, tamen sonat secundus
Pauperius nihil est quam malus usus opum.
932. Anon. Nevel. p. 502. lin. ultim. 933. cfr. Gualt. Alex. IV, 131. Consulis arbitrium tulit aegre Magnus etc.

Audi, rex fortis! oro: non ore diserto,
At tamen est animus edere pauca mihi.
Non bonus est civis, qui praefert civibus hostem,
Vel qui cive magis occupat hoste larem;
Qui spuit in propriam, probra spargit propria, barbam;
Nidum, quo residet, sordida foedat avis.
Turpe rudimentum patriae proponere Graecum
Et servum vitii pectus habere suum.
Cernitur Antenor longis ambagibus usus
Totum sermone detinuisse diem.
Deficit auditor, non deficit ipse loquendo:
Sunt sibi qui sola garrulitate placent.
Postquam picosa verborum gurgite lingua
Effluitat, totum scibile scire putat.
Sermo datur multis, animi sapientia paucis,
Nonne fuit brevior quam sua verba dies?
Speraram, quod pro patria placitaret et urbe,
At spes optatum non tulit illa lucrum.
Civibus illius nocet allegatio, prodest
Hostibus; est unum civis et hostis ei.
Ut probra pensemus Danais et damna luamus,
Praedicat et populum, qui sibi credat, habet.
Et plebs illius dictis consentit et errant
Erroremque suum, quo tueantur, habent;
Consumtas querelantur opes, populumque minutum,
Brachia fessa, rei taedia, teque senem.
Non est regalis exhausta potentia, grandis
Restat adhuc populis, strenuitate potens.
Quid refert, si degeneres in taedia vertit
Belli sors annis continuata decem.

---

937. Nevel. Anon. p. 519 lin. 1. 945. 46. (Maximian.) I, 203. 4, secundum versum tamen Maxim. noster imitatus est:

O sola fortes garrulitate senes.

949. Caton. dist. I, 10. s. d. cunctis, a. s. p.

958. Ovid. Fast. I, 32

Erroremque suum, quo tueatur, habet.

Mens tamen illorum, quibus est equus et puer et res
Et virtutis amor, insuperata manet.
Nemo pruinosam rex in te spernere debet
Caesariem, tibi laus contigit ante diem.
Nondum natus eras, sed eras tunc matris in alvo,
Ferre ferebatur nobile mater onus.
Qualia tu genitus genuisses gaudia regno,
Plaudit adhuc laeto carmine fama loquax.
Tu puer et juvenis, audivi saepius ista,
Segnis nobilibus indole clarus eras.
Inberbis juvenis, tandem custode remoto,
Regna tuebaris unica dextra patris.
Tu decus es patrium post fata paterna secutus
Nobiliore studens regna tenere statu,
Viribus, ingenio, specie, virtute, loco, re
Singula, quae fuerant jure patranda, patras,
Asperitatis et invidiae corrector et irae
Aura serena bonis, scopa severa malis.
Graeca supervenit violentia viribus, armis,
Navibus et bellis littora Teucra premens.
Restitit Argolico tua sollicitudo furori
Expensis belli per duo lustra datis.
Cum tot sustineas et tanta negotia solus,
Mens invincibilis et bene firma manet.
Mutavit mentem populus levis et calet uno
Stertendi studio deteriore modo;
Tanquam pascatur siliquis et pane secundo
Murmurat et labiis improba vota probat.

---

965. Hor. A. P. 248
Offenduntur enim, quibus est equus et pater et res
etiam cfr. (Maximian) I, 34 sq.
Has inter virtutis opes, tolerantia rerum
Spernebat cunctas insuperata minas.
975. est Horat. Ars poet. v. 161. 976. Margo tu, dico pro „unica". 977. secutus. schol. scil. regnum. 987. est Horat. Ep. II, 1, 1. 989. 90. est Hor. Epist. II, 1, 108. 9 ubi tamen
Scribendi studio, puerique patresque severi
891. Hor. Epist. II, 1, 123. vivit sil. et p. s.

Sed licet egregia facies tua computat annos,
Intus rex aliquid corpore pluris habes.
Consilio pollet cui vim natura negavit,
Et probitas magnos ingeniumque facit.
Omnia labuntur, nil non mortale tenemus
Pectoris exceptis ingeniique bonis.
Non tua tantisper est inclinata potestas,
Ut caput alterius non relevare queas.
Sunt populi, sunt arma tibi, tibi copia rerum,
Tota nec interiit purpura clara ducum.
Sunt tibi, sunt hostes ferro clavaque domandi,
Spem quamvis et rem plebs neget ista tibi.
Non pudet Antenor te, quod vexillifer his es,
Vertere qui clypeos et dare terga solent?
Degener es. si degeneres a more parentum,
Non ea nostrorum sunt monumenta patrum.
Immo recolligere populum, sedare tumultum
Debes, et pavidis cor recreare novum.
Illis uniri non est manifesta phrenesis,
Intendunt nostram qui jugulare gulam?
Non sic Antenor, non sic; sed amicus amicis,
Et socius sociis, hostibus hostis eris.
Consilii fit summa mei, quod vel superemur
Funditus a Graecis vel superemus eos.
Aut evincamus aut occumbamus honeste,
Mortem non, vitam vivere dico male.
Et sic instimulat, veteremque resuscitat iram
Principis Amphimachus, bella movere ratus.

---

995. Caton. dist. II, 9. 996. Ov. Pont. I, 9, 39. sed pr. m. i. q. f. 997. 98. Ov. Fast. VI, 771. Trist. III, 7, 43. 44
Tempora labuntur, nil non m. t. etc.
1011. Juv. satyr. XIV, 136
Cum furor haud dubius, cum sit manifesta phrenesis.
1018. (Maximian) I, 265
Morte mori melius, quam vitam ducere mortis.

LIBER SEXTUS.

[INCIPIUNT CAPITULA SEXTI LIBRI.]

Arguit Aeneam rex Aeneaeque sodales
Pacem suadentes; iratus dictat in aula
Qualiter Amphimachus illos transmittat ad Orcos.
Missus Polydamas pro traditione Synonen
Ad socios ducit e castris; ille reportat
Signa, locum, tempus venturis limen in urbis.
Per cives intrant regem populumque trucidant,
Frangitur, obruitur, ad fundum Troja crematur.
Dictatore libri positis aetateque Trojae
Et numero caedis gens Graeca repatriat omnis.

[SUASIO AENEAE.]

Qui color albus erat, nunc est contrarius albo;
Et nihil est, de quo non sit habenda fides.
His Anchisiades contrarietatibus astans
Fidus primo modo perfidus exit in haec:
De bello de pace reor satis esse locutum,
Inter se pugnant jugiter ista duo.
Haec simul una nequit mens amplecti sed oportet,
Hic vel ibi quivis ut sua vota locet.
Nemo potest animum tantis inflectere rebus,
Ut res oppositas mens ferat una duas.
Hic bellum, pacem desiderat iste, quietem
Diligit hic, fluvios sanguinis iste sitit.
Qui bellum sitiunt illustres esse videntur,
His vires optant aequiparare suas.

---

1. Schol. marginis. quasi dicit: omne quod in mundo est mutabile est. — Ovid. Met. II, 541
Cui color albus erat nunc est contrarius albo.
2. Ov. Trist. I, 7, 8. 9. 10. (Maxim.) I, 45. 46 qui habet: Haud facile est anim. t. i. r. etc.

Illis paullatim praeceps audacia crevit
Cordaque languentem dedidicere metum.
Ad magnum virtutis opus summosque labores
Mentem componunt, nulla pericla timent.
Credunt esse nefas animum praeferre pudori,
Plusque solent famam quam timuisse necem.
Pectoris incursu confringere tela peroptant,
Sic titulum magnae laudis ad astra levant.
Est bona militia melior fortuna, sed omni
Tempore tironem non fovet illa suum.
Gloria si retrahit vultum, fortuna recedit,
Et gravius summo culmine mersa ruunt.
Troja semel istos non es experta labores,
Sors quae multociens accidit ista tibi.

[MULTI PACEM FIERI POSTULANT.]

Pacis amatores intendunt esse, quiete
Ducere per patrios otia laeta lares,
Uxores redimire probas, puerosque decennes
Et quasi dilapsas conelliare domos.
Sub qua decubuit, requiescere diligit, umbra
Taurus et amissum quaerit ovile pecus.
Dulcius in solitis cantat philomela rubetis,
Eventus varios res nova semper habet.
Litterulis dominam vel saepe salutat, ut inter
Funera tot totiens se superesse sciat.
Saepe remissa viro mulieris epistola dicit:
Nil mihi rescribas, attamen ipse veni!
Nam quamquam sapor est allata dulcis in unda,
Gratius ex ipso fonte bibuntur aquae.

---

15. 16. Claudiani sunt: de rapt. Proserp. praef. 9. 10. 16. Cod. dedicere. 30. pro ducunt cod. 31. glosa. allegat per hos, qui de aliis regionibus evocati jam per decennium steterant contra Graecos. 33—35. (Maxim.) I, 45—47, ubi tamen primus versus:

Sub qua decubuit requiescens, diligit umbram etc.

36. (Maxim.) I, 52. 38. margo. probet. 40. Ovidii est Heroid. I, 2. 41. 42. Ovidii Pont. III, 5, 17. 18.

Non miror Priamum non hinc non inde moveri,
Et varie varia voce sonante rapi.
Obtundunt siquidem curarum pectora sensum:
Intermissa minus sarcina pondus habet.
Felix qui potuit tranquillam ducere vitam
Et laeto stabiles claudere fine dies.
Si quis, quae mea sit super his sententia, quaerit,
Plus quam sub bello, vivere pace rogo.
Nemo miretur, bis quinta revolvitur aestas
Quod patriam tanta commoluere mala,
Et glacialis hiems aquilonibus asperat undas
Iam decies, pugnae nec numerabo vices.
Nullo nobiscum sumus unquam tempore, noctes
Ducimus insomnes, omnis amara dies.
Mendicant requiem post longum membra laborem,
Unde peto poni proelia, pace frui.
Polidamas verbis assensum praebuit istis
Et pacem fieri postulat, arma premi.

[PRIAMUS LOQUITUR.]

Iratus Priamus: Antenor! nunc recitata
Est, ait, a capite cognita causa tibi.
Ad Danaos legatus eras, cum rapta fuisset
Primitus Hesyone factaque praeda gravis,
Insuper occisus genitor, quid cetera dicam?
Propria continue prodere probra pudor.
Non quasi nuntiolus, quam secretarius ibas,
Nam via consilio prodiit illa tuo.
Ad Graecos itaque transisti, quid retulisti?
Nonne repente suis te pupugere probris?
Nonne frequens hortator eras, ut in arma volaret
Et quateret totum patria posse suum.

---

45. 46. Maxim. V, 69. 70. 47. 48. Apud eund. I, 289, 90.
Felix qui meruit tranquillam ducere vitam
Et laetos stabili claudere fine dies.
52. Virgilii est Aen. III, 285. 56. glos. omn. am. di. est. 66. glos. prod. probr. pud. est.

Missus Alexander est te suadente, reversi
Tyndaris est juncta per tua verba thoro.
An non Aeneas Paridis fuit in comitatu,
Quum fuit in nostram vecta Lacaena domum?
Proelia mota vides et funera mille peremta,
Transtulit huc vires Graecia tota suas;
Innumeri cecidere duces utriusque cohortis,
Cum vulgo nulli mucro pepercit hero.
Si mala sunt ista mala sint, bona si bona, verum
Aeneas et tu confabricastis ea.
Certe si mala sunt, incentor es ipse malorum,
Deque malis tantis jure vocandus eras.
Mortibus innumeris per te dua regna ruerunt,
In nihilum per te Troja redacta jacet.
Digne pro meritis deberes vivus humari,
Tot quia consiliis interiere tuis;
Nec refert an sis mediata vel immediata
Causa mali, sola lex ad utrumque facit.
Non es causa, sed es nobis occasio quaedam
Bellorum; non es arma, sed arma movens.
Consiliis istis, si mens non laeva fuisset,
Debuerant aures abstinuisse meae.
Si bona sunt ista, quare flexisse videris
Propositum citius a bonitate repens.
Vinceris hic jure contrarius ire priori,
Dissolvunt veterem jam nova verba fidem.
Quo teneam nodo mutantem Protea vultus?
De duplici verbo turpis habetur homo.
Propositum sepelire bonum non arbitror aequum
Aut clarae fidei fraude nigrare statum.
Non avis utiliter viscatis effugit alis,
Non bene de laxis retibus exit aper.

---

73. schol. sc. Alexandri. 74. schol. Helena. 76. Lac. e. margine pro leena. Schol. Helena. 100. Avian. XXIX, 24
Hic erit invisus, bina quod ora gerat.
103. alit pro alis. 103. 4. Ovidii sunt Ars Am. I, 391. 92 qui tamen pro retibus, cassibus habet.

Diruis, aedificas, mutas quadrata rotundis,
Est hodie fletus, quod tibi risus heri.
Erubui gremioque pudor dejecit ocellos
Te primis verbis pacis habente tropos.
Si quis in ore duas aliquo fert tempore linguas
Altera praecidi forcipe debet ei.
Inter veridicos non debet stare bilinguis,
Est quia dedecori propria lingua sibi.
Simplex principium duplici qui fine relidit,
Hic erit invisus, bina quod ora gerat.
Fine probatur homo, careat successibus apte;
Quisquis ab eventu corda notanda probat.
Esse tui cordis ego te sententio furem,
Qui bona dum loqueris non bona corde geris.
Mobilis et varia semper natura malorum,
Ex hoc fertur in hoc, torta, retorta tenens,
O scelerate! duo contraria fers in eodem!
O te! redargutus ergo recede procul!
Et statim Priamus exsurgens flammeus ore
Succincte reliquis omnibus ista serit:
Nolumus ad voces Antenoris esse reflexi
Pax et cum pace sit nota perpes ei,
Qui bellum petiit mature bella reliquit,
Bellum consuluit et modo bella fugit.
Haec facit et, positis in seditione quibusdam,
Plures, quos tentat, in sua vota vocat.
Detegit imbelles animos nil fortiter ausa
Seditio, nostra non toleranda domo.
Contemnamus eos, sed vos estote parati,
Protinus ut mandat arma levare tuba;
Portis exite, castris irrumpite, Graecos
Sternite, viventes mortis in arma date.
Supremi mittemus in hos certaminis ensem,

---

105. Horatii est Ep. I, 1, 100, qui Diruit etc. habet. 108. schol. similitudines. 115. cod. opte. 116. margo „putat". 119. Juv. Satyr. XIII, 236. m. e. v. est ferme n. m. 135. e margine pro pornis. 137. e margine pro suppremasi.

Saepe dato melius tempore fiet idem.
Dixit et ignito rex coetum pectore solvit,
Nec sine moestitia plebs sua tecta subit.

[PRIAMI COLLOQUIUM CUM AMPHIMACHO.]

Amphimachus sequitur, intrante palatia rege,
De rixa placiti mentio surgit ibi.
Rex ait: Antenor, audisti! quanta profudit
Non nostris, facilis hostibus esse volens,
Et quod pro nihilo ducamus damna, dolores
Quasque tulit nobis gens inimica neces.
Nec mala voce mea poterunt haec cuncta referri,
Ora licet tribuas multiplicata mihi.
Aeneas et Polydamas imitantur eundem,
Pars quoque de populis adstipulatur eis.
Extat in his nulla mihi confidentia; credo,
Prodere quod Trojam proditione velint;
Unde superstitibus his nuncquam Troja triumpho
Gaudebit, bellis obsita semper erit.
Illis sublatis succedent prospera nobis,
Et ruet ad nostros Graecia victa pedes.
Hanc maculam delere volo, tu conscius esto
Praestans consilio pectora fida meo.
Nemine sub tunica tua portes arma sciente,
Summum consilii dogma „tacere“ puta.
Cras ego divinam sum rem facturus in arce,
Tu tempus memori pectore tale tene.
Tunc et enim mecum venient coenare vocati;
His fac ut extremi coena sit illa cibi.
ApprobatAmphimachus, quod et hic agat, omnia spondet,
Colligat ista fides. Hic abit, ille manet.

---

138. Ovid. Ars Am. I, 404. 141. schol. sequitur: regem. 144. schol. sed facilis. 150. schol. Antiquitus inter dissentientes, omnes qui consentiebant, producebant stipulam et inde transsumtum est adstipulor, aris. 160. cod. docma.

[CONSILIUM ANTENORIS ET PRINCIPUM.]

Nondum sol liquidis se miserat aureus undis
Clam sociant aliqui se, sine teste, sibi;
Scilicet Antenor, Iolaus Polydamasque,
Amphidamas illis affuit atque Dolon.
Dicunt mirari se, regem malle perire,
Quam sua sub pacis prosperitate fore.
Hostibus inclusi sumus omnes, patria moeret,
Sunt quia continua proelia, quisque dolet.
Consiliis, Antenor ait, attendite nostris
Dicendis firmam continuando fidem.
Quidque velitis et his praestate silentia rebus
Dicite; moxque ligant his sua vota fide.
Omnibus adstrictis Aeneam deesse patrandis
Noluit Antenor, unde vocatus adest.
O Anchisiades! ait, ista frequentia belli
Omnibus est oneri, dicimus ergo tibi.
Censeo tradendam, tu si consenseris, urbem;
Est grave perpetuis corpus humare malis.
Cautio quod danda sit ad ista negotia, scitis,
Ne noceat voto suspiciosus homo.
Ad Danaos sapiens et cautus nuntius ibit
Semina consilii seminet ille duci.
Ille reportabit pacis tutamina nobis
Ut vadant nostra liberiore via.
Tardandum non est, sed ut acceleremus oportet,
Non patitur longam lectio nostra moram!
Hanc hominum siquis audiverit ante, curante
In nostram cedet protinus illa necem;
Et quia nos Priamo pacem persuasimus olim
Instat consiliis forsitan ille novis;

---

168. fortasse legendum: sed sine teste. 169. Dares nominat: Ucalcyon. 170. cod. Delon. 188. Schol. Graecorum. 192. Ov. Met. IV, 350. vixque moram patitur. 193. schol. cur. finem. 194. schol. quia si consilium istud intellexerit ante finem occidemur a Priamo. 194. schol. illa. lectio vel actio.

Adde, quod irato dissolvit pectore caecum;
Quis scit an haec nostrum nutriat ira malum?
Plus aloes quam mellis habent pro pace petita,
Ergo nos Priamo hinc quasi poena sumus.
Cum turbam turbo turbavit, turgidus ipse
Hoc nos turbare turbine pronus erat.
Dixerat. Applaudunt et statim Polydamantem
Illa cohors Graecum mandat adire ducem.
Polydamas itaque gradiens Agamemnonis ista
Auribus insinuat, rexque serenus ovat.

[CONCIO GRAECORUM.]

Iam Phoebum tenet unda maris, clam convocat omnes
Rex Danaos rogitans, quis quid ad ista sonet.
Concipit ingentes animos hoc omine Graecus
Persuadens regi munera laeta capi.
Proditor aut unus, aut plures? Omnibus omnes
Res salvae maneant; hi pede pacis eant.
Tu, quamcunque deus tibi fortunaverit horam,
Grata sume manu, neque morere diu.
Qui tulit in castra, rex! hujus semina grani,
Ne dubites illi verba secunda loqui.
Est ea res nimium temeraria, dicit Ulixes,
Et consentit in hoc themate Nestor ei.
O totiens hominis mutatur spesque laborque,
Cursor ad optatas non venit usque metas.
Quis scit an hoc oculo spectat fortuna sereno?

---

199. schol. amaritiam designat pacis quam nos petivimus.
200. schol. quia nos persequitur. 213. 14. Hor. Ep. I, 11, 22. 23. Tu, quamcunque etc.
Grata sume manu; nec dulcia differ in annum.
219. Pamphil. XXVII, 1.
Multotiens hominum frustratur spesque laborque.
220. pro cod. moras Hor. A. P. 412
qui studet optatam cursu contingere metam
Ov. Trist. IV, 8, 35
Non procul a metis, quas pene tenere videbar,
Curriculo gravis est facta ruina meo.

Fallitur augurio spes bona saepe bono.
Pyrrhus ad hoc, quia displicuit dissuasio Pyrrho,
Regi vicino stabat et ipse loco:
Providus est Nestor, est circumspectus Ulixes;
Discrete dubitant et dubitando timent.
Quid tentare nocet, votum labor improbus implet
Arsque vigil magnas saepe ministrat opes,
Nec mare transisset, pavidus si nauta fuisset;
Turgida cum primum restitit unda rati.
O rex! interdum labor altus expedit actus,
Maxima segnities commoda tollit iners.
Quantumcunque potes, facito properare laborem,
Nec mora segnis opus differat ulla tuum.
Tempus ad hoc fortesque viros fidosque notabis,
Quos credis tutos, effuge, tutus eris.
Quis bona sic nisi mentis inops oblata refutet?
Resque laboriperas absque labore datas?
Plebs probat hoc, firmatque fidem laudatque laborem,
Ipsaque clara ducum concio spondet opem.
Regi Polydamas signum diffamat, ut illi
Norint, quo veniant tempore, quoque loco.
Promittunt proceres et jurant Polydamanti
Immo vovent stabilem regis ab ore fidem:
Ejus quod rebus, quod amicis, quodque propinquis
Quod sibi servetur intemerata fides;
Aeneam nullus, Antenora nemo, Dolona
Nemo contigat, nemo nocere velit;
Incolumis maneat Iolaus et omnis in isto
Fida mente volens conscius esse foro.

---

222. Ovid. Heroid. XVII, 234
Fallitur augurio spes bona saepe suo.
227. Ov. Met. I, 397. quid tentare nocebit. 228. Ov. Pont. III, 1, 104
Has Fortuna tibi nostra ministrat opes.
229. 30. Pamphil. III, 9. 10. 237. Gualt. Alex. IV, 571
Quis nisi mentis inops oblatum respuat aurum?
238. schol. laborem parantes. 241. cod. illo.

[MITTITUR AD AENEAM.]

Mittit ad Aeneam cum Polydamante Sinonen
Rex, rem non dubia certificare nota.
Postulat ut signum, locus assignetur et hora
Quomodo, quando, quibus, aut ubi fiat opus.
Istis Anchises interfuit actibus, istis
Antenor; fuit hos jussus adire Sinon.

[QUOMODO TROJA CAPIENDA SIT.]

Est locus in Troja, stat in illo porta locata,
Scaea vocabatur, ampla, decora, nitens.
Pro reliquis erat huic specialis gloria signi,
Post caput inventor sculpserat illud equi.
Audierant socii scelerati verba Sinonis
In quae se dederant, pacta patrare parant.
Nostra, Sinon! ajunt, studeas propendere verba
Regi, quae loquimur, regrediendo refer:
Hanc portam, monstrantque sibi, reserabimus Argis,
Nolumus hos aliis apropriare locis.
Tempus captabunt, media quoque tempora servant,
Venturi siquidem tempore noctis erunt.
Lumen eis dabimus pro signo, lumine viso
Protinus in portam Graeca caterva fluat.
Nos erimus praesto, quid agendum, quo sit eundum
Indubitanter erit praevia nostra manus.
At nos et nostri, nos nostraque more sequestro
Portae iam dictae stabimus ante fores.
Vos pactam servate fidem, non armiger ullus
Contingat nostras ense vel igne domos.
Ecce locum dedimusque tibi cum tempore signum
Et totum rerum te didicisse modum.
Vade, vale: cave ne titubes, mandataque frangas,
Ac nihil ex istis nisi pienter agas.

---

254. schol. traditionis. 258. cod. Seta. schol. Aliae portae non habebant signa, ideo caput equi sculptum fuit in ista speciale signum. 260. schol. post. i. e. extrinsecus. 279. Horatii est Epist. I, 13, 19.

Si quidquam fuerit de contingentibus auctum,
Demtum, mutatum credimus esse malum.
Si non cuncta, Sinon! iterum tibi dicimus, apte
Feceris; infelix et cibus ignis eris.

[EXCLAMATIO AUCTORIS IN TRADITORES CIVITATIS*).]

Quid facitis, scelerata cohors? qua flante Megaera
In mentem vobis spiritus iste ruit?
Es pius Aenea? sic cantavere poetae;
Cujus produxit fabrica tale nefas.
Virgilii musa mendacia multa colorat
De te non facta sed mage ficta canens.
Insignem pietate virum te nominat, aequum
Praedicat et saepe clamitat esse pium.
Es ne pius, propriam qui tradens hostibus urbem
In miseram mittis omnia viva necem!
Cum facie civem, cum pectore te facis hostem,
Impia sub dulci melle venena latent.
Sontibus insontes soboles, sobolumque parentes
Morti quum tradis, semper iniquus eris.
Iam Troja! totius apex tibi crevit honoris,
Tu Trojam toto mungis honore miser.
Reddere gaudet homo nequam pro melle venenum,
Pro fructu poenam, pro pietate dolum.
Non Venus immo Venus; quoniam Venus est meretrice
Quavis deterior, te genuisse potest;
Te lapis et montes, innataque rupibus altis
Robora te saevae progenuere ferae.
Unde neces hominum non curas more lupino,
Tu fieres rapido, viscidus! esca lupo.

---

*) E margine.

289. Alani Anticlaud. lib. I. (ed. Antwerp. 1611) fol. 6. lin. 9. 296. Ovid. Amor. I, 8, 104. 300. schol. privas. 301. 2. Anon. Nevel. p. 493. lin. 4. 5, ubi tamen ultimum verbum „dolos“ non „dolum“. 302. schol. Non Venus, quae dea; immo Venus, quae meretrix foeda.

Mitius inveni quam te genus omne ferarum,
Antenor! similis est tibi nullus aper!
Urbem, quae multo surrexit ad astra labore,
Una fecisti nocte perire, lupe!
Urbs bona, nobiliter steterat quae pluribus annis,
Flos Asiae, Trojûm gloria, gemma Phrygum,
Hortus tironum, procerum rosa, lilia regum,
Pompa puellarum, mansio grata ducum,
Auxilii murus, patriae tutissima turris,
O miser! o subito, te perimente perit.
Turpe quidem dictu, sed si modo vera fatemur,
Saevior est animo vipera nulla tuo.
Iuppiter in multos temeraria fulmina torquet,
Qui poenam, quam tu, non meruere pati.
Tu quoque Polydamas, qui verba nefanda ferebas,
Nonne feris saevis plus feritatis habes?
Prodis in mortem pueros juvenesque senesque,
In quibus et recubas, moenia clara cremas.
Quem libet acta probant, et quid non proditor audet?
Terraque de fructu, quam sit amara, docet.
Quae seges infecta surget non decolor herba,
Arbore de dulci dulcia poma cadunt.
Nescio, tantorum cum sit pincerna malorum,
Carmine quo fungar in tua fata ferox!
Dî tibi dent sociisque tuis inopemque senectam,
Et longas hiemes, perpetuamque sitim.

[PYRRHUS OCCUPAT PORTAM.]

Egrediens in castra Sinon audita reportat,
Rex cum Grajugenis singula verba notat;

309. Ovidii est Heroid. X, 1. 310. Margo. Invehitur in Antenorem. 321. 22. Ovid. e. Pont. III, 6, 27. 28, ubi tamen secundus versus sonat:

Qui poenam culpae non meruere pati.

323. Margo: Invehitur in Polydamantem. 327. Ovid. Fast. II, 331. quid non amor improbus audet. Ovid. e. P. III, 8, 16. 333. 34. Ov. Am. I. 8, 113. 14

Dî tibi dent nullosque lares, inopemque senectam
Et longas etc.

Ad signum sua seque parant, tempusque locumque
Observant, fortes arma subire vocant.
Tempus erat dubiam cogens nigrescere lucem,
Cui neque lux neque nox est, sed utrumque parens.
Non dat adhuc claves custodibus Amphimachus, sed
Se penes has habuit, postea vero dedit.
Claves Antenor Anchisiadesque tulerunt,
Res ea prorsus erat suspicione carens.
Ad murum portae, cautum quibus esse volebant,
Adducunt, murus ut tueatur eo.
Et statim porta succendunt lumen aperta,
Gaudent ad rutilam Dorica castra facem;
Luminis ad radium se transfert ilico Pyrrhus,
Vix bene contigerat Pergama, porta patet.
Mox reseratores pro conservamine ramum
A Pyrrho pacis praesidiique ferunt.
Se quaecunque domus signo cristaverat isto;
Pyrrhus ait; nulla per nocumenta cadet,
Vos igitur vestra vestrosque reponite tuto
Ut vos conservet pactio facta loco.

[CONTEMPLATIO AUCTORIS.]

Urbs, stylus extremam cujus jam scriptitat horam,
Arx regum, procerum quae fuit atque ducum,
Quam situs ipse loci, quam rerum copia major
Extulit, atque frequens rumor ad astra tulit?
Haec ajunt, quod sub Abraham constructa, sed Abdon
Sit quod sub nostro judice strata solo,
Et sunt qui dicant hanc surrexisse sub Aioth,
Qui pinguem valido vulnere fixit Eglon;
Et fortasse legens sic dicet, cur tulit auctor
In cameram studii Troica bella sibi?

---

339. 40. Gualter. Alex. III, 463. 64
Tempus erat dubiam cogens pallescere lucem,
Cui neque lux neque nox imponit nomen utrumque.
340. schol. crepusculum. 362. margo: noster dicit quod temporibus judicum quum esset Abdon judex destructa est Troja.

Non propter Trojam, Trojanum scribere bellum
Aut coepit Phrygum sollicitare stylum,
Sed ductus meliore via compescere pravos
Et servare dei vult in amore bonos.
Grata medulla latet omni sub cortice rerum,
Et nucleum celat arida testa bonum.
Nos docet Herodes, sicut Baptista Johannes,
Erudit iste bonos, territat iste malos;
Et bene, si memini, fas est et ab hoste doceri,
Virtutumque Sathan fabricat arma tibi.
Nos ad serpentes formicas bestiolasque
Et sacra pennatas pagina mittit aves;
Et mihi Job loquitur, quia me jumenta docebunt
Et nihil est quod non prosit et obsit idem.
Hic sonat invidia, livor, truculentia, fastus,
Ambitio, rancor, ira, libido, dolus.
Postremum vero Trojae miseranda ruina
Informativa singula voce sonat;
Ut malus absistat justusque resistat, habeto,
Sed quia clauserunt haec mala fine malo.
Quod brevis est risus, quod longaque lacrima mundi
Quondam Troja potens incinerata docet.
Iam firmum nihil est, cui non metus esse ruinae
Possit, et hoc subito; persequor ergo cito.

---

367. margo. Respondeo. 370. margo pios. 372. Anon. Nevel. p. 486. vers. 12. 375. Margo: Verum dictum, quia et hoc homini datur pro anima sua et in multis aliis instrumentis ab eo et licet ipse non intendat nostro professui sed suae pravae voluntati. — cfr. Ovid. Metam. IV, 428. 381. 382. Margo: hic. i. e. in isto libro sonat invidia quo ad Peliam, livor quo ad Paridem et Menelaum, truculentia quo ad pugnantes, fastus quo ad milites et victores, ambitio quo ad Palamedem, rancor quo ad rusticos, ira, quo ad victos, libido quo ad Paridem et Helenam, dolus quo ad Hecubam. 384. cod. sonant. 385. schol. hab. nunc librum.
389. 90. Gualt. Alex. VIII, 399. 400.
Tam firmum nihil est, cui non metus esse ruinae
Possit ab invalido, qui nondum navigat aequor.

[EXPUGNATIO TROIAE.]

Tempus erat, quo prima quies mortalia membra
Inficit et cerebrum gratior hora linit;
Lumine conspecto properant ad Pergama Graeci
Quolibet accincti fortiter ense suo.
Irrupere Thoas, Adamas, Ajax et Epimus
Paene quidam primus ipse Machaon erat.
Tessander, Sthenelus, Menelaus, Nestor, Ulixes
Immo globata simul Dorica tota phalanx.
Invadunt urbem somno meroque sepultam,
Ilico dejicitur omnis ab arce vigil.
Tunc mediam ruit in urbem numerosa juventus,
Tunc gladium coepit ferrea ferre manus.
Aggeribus ruptis sic spumens effluit amnis
Et nimis insanis jugera pressat aquis.
Teucrorum mentes inopinatissimus intrat
Horror, inauditus concutit ossa tremor.
Nec mirum; tanto terebratur Troja fragore
Tamque gravem strepitus reddidit ille sonum,
Ut credas omnes agitasse tonitrua ventos
Vel magis in primum cuncta ruisse chaos.
Armatos astare Phryges in lumine primo
Et stricto postes ense sonare tremunt.

---

391. 92. Virg. Aen. II, 268. 69.
Tempus erat, quo prima quies mortalibus aegris
Incipit, et dono Divûm gratissima serpit.
395. margo: propria nomina. — Epimum invenimus apud Virgilium sub nomine Epei. Virg. Aen. II, 262. 63. 64.
— — Athamasque Thoasque
Pelidesque Neoptolemus? primusque Machaon,
Et Menelaus, et ipse doli fabricator Epeus
397. Tessander. Virg. Aen. II, 261
Tisandrus Sthenelusque duces, et divus Ulysses.
399. Virg. Aen. II, 265. 401. Gualth. Alex. I, 322. 23.
— —, ruit omnis in urbem
Turba, perit etc.
403. cod. annis. Virg. Aen. II, 496 sqq.
Non sic, aggeribus ruptis cum spumeus amnis
Exit, oppositasque evicit gurgite moles
Fertur etc.

Tecta fremunt, resonat magnus plangoribus aether,
Territus hinc vagit matris in ora puer:
Foemineis omnes ululant plorantibus aedes,
Cuncta dolore fugit exhilarata quies;
Exilit hic nudus, hic prima veste renactus;
Occurrens Danaus perfodit ense latus.
Foemina nuda salit e lecto, vix bene prolem
Arripit, ante larem non venit, icta cadit.
Ille vel illa caput jam paene levaverat, Argus
Advolat, in partes membra levata secat;
Membra levat sensim vili demissa grabato
Servulus et venter scinditur ense suus.
Enbipedat pes attonitus, quia dum fugat ille
Obviat hic, nescit quo moderatur iter.
Dum gladios fugiunt, gladiis in acumina currunt
Et mortem generat mortis ubique fuga.
Cum planctu luctus et plurima mortis imago
Nascitur et nulli se revocare datur.
Hostica per totam diffunditur ultio Trojam,
Rumpia crudelis fert genus omne necis.
Penelei juvenis cecidit mucrone Coroebus
Nec poterat supplicem Iuno juvare virum,
Iste procus fuerat Cassandrae, cujus amore
Venerat in pugnam, post habiturus eam.
Confixi pereunt Hypanisque Dymasque, nec ullus

413. Virg. Aen. IV, 668. 414. Ovid. Fast. IV, 208
Tutus ut infanti vagiat ore puer.
415. Virg. Aen. II, 487. 88
— — penitusque cavae plangoribus aedes
Foemineis ululant.
417. schol. circumdatur. 422. e margine pro: secata levat. 425. Schol. dubitando vadit et dicitur ab en quod est in et bis et pes. 429. Virg. Aen. II, 368
— — crudelis ubique
Luctus ubique pavor et plurima mortis imago
432. textus praebet romphea, i. e. rhomphaea pro qua forma posuimus latinam formam rumpia. 433. Virg. Aen. II, 341 juvenisque Coroebus. Penelei dextrâ. 437. e. Virg. Aen. II, 428 — — pereunt Hypanisque Dymasque
Confixi a sociis
posuimus pro nostri codic. Hispanisque dunasque.

Sustinet occubitum dinumerare ducum.
Quid recitem, reticere juvat; justissimus unus
Qui fuit in Teucris, quod perit Eripheus.
Itur in omne nefas; postes a cardine vellunt,
Ipsaque magnatum domata strata ruunt,
Altas dejiciunt a summo cardine turres,
Iam fiunt omnes terra domusque pares.
Sternitur extractus, si quis latitaverat intus;
Multo Teucrorum sanguine fumat humus.
Gens victrix tandem Vulcano fulminat urbem,
Nemo tum latum vidit in orbe focum.
Flamma vorax ad celsa volans obnubilat astra
Longe sepositа percutiendo loca.
Tros miser, arma timens, exermis currit in ignes,
Ignis ut hinc urit, rursus ad arma ruit.
Hic ardent aedes, hic detruncat Diomedes
Per varias caedes brachia, crura, pedes.
Vix sit habenda fides quot millia stravit Atrides;
Omne quidem vivens paene perire vides.
Densatur plangor, ferit aurea sidera clamor,
Est omni major iste dolore dolor.

[FINIS PRIAMI.]

Forsitan et Priami fuerint quae fata, requiras;
Ipse fere primus sub necis ivit onus.

---

441. Virgilii Aen. II, 480 — — postes a cardine vellit.
443. Virg. Aen. II, 445. 46

Dardanidae contra turres ac tecta domorum
Culmina convellunt.

447. Gualth. Alex. I, 348

Imperat et reliquam Vulcano fulminat urbem.

451. 52. Gualth. Alex. III, 312—13

Iste pyram reverens gladios incurrit: at ille
Ut gladios fugiat medios se mittit in ignes.

457. Virg. Aen. II. 488. fer. aur. sid. clam. 459. Virg. II, [illegible], e quo loco nostri „requires“ mutavimus in requiras.

Coeperat et Priamo signum splendescere nigrum
Et portam turba jam subitura foret;
Antenor duxit in celsa palatia Pyrrhum;
Tunc fuerat ferro cinctus et ipse fero.
Non sinit interea Pyrrhus dormire mucronem,
Sternit quos media conspicit ire via.
Ianua regalis temere convulsa tumultu
Horrendaque replet anxietate domum.
Excitus ad strepitum longaevus anhelat ad arma:
Arma quibus pacem duxerat ipse diu.
Armandi Priamo deest copia, copia vero
Insueto poterat utilis esse minus.
Qui mediis postquam videt in penetralibus hostem
Remigio credit devolitare pedum.
Alas perdiderat pennas furante senecta,
Furtivo graditur temporis aura pede.
Non longe stetit ara Iovis; vix contigit illam
Rex ratus auxilii fercula ferre Iovem;
Insequitur Pyrrhus et ad aram crine retractum
Per laevam rigido perfidit ense senem.
Hic finis Priami, sic taedas turpiter actas
Ledaeaeque luit exitiale nefas.

[EXCIDIUM TROIAE.]

Hecuba moesta fugit sequiturque Polyxena matrem,
Iam credunt ambae sustinuisse necem.
Aeneas occurrit eis, o tiro! puella
Ista tuo vivat munere, mater ait;
Omnia perdidimus, tantummodo vita relicta est,
Praebeat ut sensum materiamque mali:

---

461. Margo. splendescere propter ignem, nigrum propter corruptam intentionem. 473. Virg. Aen. II, 508.
et medium in penetralibus hostem.
479. Virg. Aen. II, 550. 551. 553.
— — — altaria ad ipsa trementem
Traxit
ac lateri capulo tenus abdidit ensem.
481. Virg. Aen. II, 555. haec finis Priami fatorum.

Occubuit Priamus, Polydorus et ipse Polytes,
Cum populis omnes interiere duces.
Solvitur in cineres Trojae latissima sedes,
Aequantur plano culmina celsa solo;
Carnifici fortuna potest mea flenda videri,
Omne trahit secum Palladis ira malum.
Iam metuo, miseros fratrum quod currat in artus
Et quod jam Danaus perfodet ense latus.
Optarem potius perfigi cuspide raptim,
Quam mala tanta diu ferre doloris acu.
Mitius ille perit, subita qui mergitur unda,
Quam sua qui tumidis brachia lassat aquis;
Sed misere solus superest post omnia luctus,
Quot bona possedi, tot modo tanta fleo;
Nec lacrimabatur, lacrimas introrsus obortas
Ebibit ipse dolor funereusque pavor.
Aeneas illam patri commendat, apud quem
Toto torturae tempore clausa sedet.
Plangendo fugit in aedem Cassandra Minervae,
Hic Heleno fratre concomitata latet.
Graeci devastant, occidunt; nocteque tota
Officium Phrygibus ignis et ensis agunt.
Argentum rapitur, ebur, aurum, serica vestis,
Ostraque cum phaleris, purpura, gemma, chlamys;
E porta juvenes exportant pondera praedae
Omnibus in fine distribuenda bene.
Occidit hac sorte gaudens opulentia Trojae,
Finit, fitque cinis urbs bona, plena bonis,
Ampla potentatu, celeberrima, digna relatu,
Felix primatu, principe, cive, statu.
Iugiter ignara fortuna quid esset amata
Urbs vetus et clara fit pecualis ara;

489. Schol. filii erant Hecubae. 490. Schol. quos praesentes non videt, omnes occisos credidit. 491. Virg. Aen. IV, 530 solvitur in somnos. 493. Ovid. Trist. III, 11, 37. 494. Ovid. Trist. III, 11, 72

Omne trahit secum Caesaris ira malum.

499. 500. Ovid. e. Pont. III, 7, 27. 28.

Urbs res declarat, ubi fundamenta locarat
Phoebus et aptarat moenia, vomer arat.
Nemo sibi ponat: in mundi flore vivamus;
Capta vides sero Pergama, capta tamen.

[AGAMEMNONIS ORATIO.]

Orto sole duces Agamemnon in arce Minervae
Convocat et verba protinus ista levat:
Gratulor, o proceres! quia nos hoc fine labores
Clausimus, interius absque labore sumus:
Tunc bene pugnatur, cum pax pugnando paratur,
Nobiliora bona proelia pace mala.
Fortunam Priami cantavit Troja diebus
Pluribus, et nostra dissuit ossa metus,
Unde viri medio ceciderunt tempore, terram
Sanguine qui vobis hanc peperere suo;
Scilicet Aeacides cum Patroclo Diomedes,
Quique prior tinxit Prothesilaus humum.
Multi qui numerum vicerunt, ala Quiritum!
Fustibus et gladiis qui periere Phrygum.
Nomina praetereo, Protenoris Antilochique;
Me cunctos prohibet enumerare dolor.
Sed neque multiplices nostrorum promere mortes
Cum totidem linguis sunt satis ora decem.
Nil adeo fortuna gravis miserabile fecit,
Ut minuant nulla gaudia pace malum.
Flebile principium melior fortuna secuta
Est, tulit undosos clarior aura dies.
Nunc ad nos vultu rediit fortuna sereno
Matris in uberibus facta noverca prius.
Dardanidas vestri pulchre domuere lacerti,
Troibus et Phrygibus imperat ista manus.

---

522. Ovid. Heroid. I, 67
Utilius starent etiam nunc moenia Phoebi
524. Ov. Ars Am. I, 478. 527. pro cod. vos. 544. Ov. e. Pont. IV, 4, 5. 6, ex quo loco nostri „parte“ mutavimus in „pace“. 545. Ovidii est Metamorph. VII, 518. 547. Ovid. Trist. I, 4, 27: et vultu ridet fortuna sereno.

Troja jacet certe Danais invisa puellis,
Iam bove captivo Pergama victor arat.
Sub pedibus calcatis eam, quae maxima dudum
Regibus et magnis imperitabat heris.
Promeruit nostra magnas constantia laudes,
Per nos in cinere Troja sepulta jacet.
Vos haec, vos inquam, victoria solis ab ortu
Solis ad occasum laudis honore feret.
Immo terrarum quo tempore volvitur orbis,
Omnibus in linguis iste triumphus erit.
Trojam devicit, cantabunt, Graecia victrix,
Crimine quae Paridis fit rogus, inde cinis.
Obruta Troja docet mundi quid in omnibus actis
Est virtus: placitis abstinuisse bonis.
Efficiens ille manet urbi causa ruinae,
Ausus legitimi fallere jura tori.
Ob Paridis praedam praedatam cernitis urbem,
Hic merito venit, illa maligna fuit.
Vos istas hodie res diripuistis honeste,
Viribus egistis omnia, fraude nihil.
Quam bene, quod praedam partem portastis in unam,
Est spolii danda portio cuique sua.
His, quibus est promissa fides, estote fideles,
Fraus absit: vacuas caedis habete manus.
Laudo vos, sed in hoc non laudo, vultis eisdem
Stricte promissam si temerare fidem.
Si sit contactum quicquam de rebus eorum,
Reddatur penitus, omnis abesto dolus.
Aeneas maneat cum Polydamante quietus,
His erat Acalegon et comes ipse Dolon;

551. imitatio Sabini I, 12:
non me Troja tenet Grajis odiosa puellis.
552. schol. possibile ponit. Ovid. Heroid. I, 51. 52.
— — — uni mihi Pergama restant;
Incola captivo quae bove victor arat.
564. Ovidii est Heroid. XVII, 98. 565. schol. Paris.
566. Ov. Her. XVI, 284
Castaque legitimi fallere jura tori
571. schol. q. b. fecistis in hoc: 574. Ovid. Ars Am. I, 642.

Gaudeat Antenor simili ridere quiete,
His quoque personae proximitate datae.
Consentit populus et eis, qui regis ab ore
Expressi fuerant, omnia salva manent;
Et non expressis tantum, sed et omnibus his, qui
Participes hujus traditionis erant.

[GRATES ET PRECES ANTENORIS.]

Antenor surgit; ut fandi copia detur,
Obsecrat; hac sumta convenienter ait:
Grates Grajugenae gratanter reddo juventae
Pro bene servata, quam pepigere, fide.
Corpora nostra quidem rebus sunt integra salvis,
Nec nocuit nostris ulla procella necis.
O rex! in capite belli, cum bella sitiret,
Et daret extentas Troja superba minas,
Non ierat, sed iturus erat navemque struebat
Intendens Danais damna parare Paris.
Res ea displicuit Heleno, retulitque futurum
Remigio tali Troibus excidium;
Hic etiam reddi corpus persuasit Achillis,
Intumulata dolens membra jacere ducis.
Et fuerat Cassandra malo contraria vestro
Hoc casu, casum vaticinando Phrygum.
Immo clamabat manifeste, Troja tenenda
Quod foret exitio, si Paris iret eo.
Quicquid agebatur inter primordia belli,
Illa recusabat, quae Paris egit agi,
In tantum; quod eam pater atro carcere clausit,
Nec tacuit, pacem semper in ore tulit.
Concedas igitur his libertate potiri,
Et tua pro meritis gratia prosit eis.
Rex de consilio consentit, eisque duobus
Libertas etiam, re redeunte, redit.
Evadit quoque per Helenum regina precantem
Hecuba, reginae jungitur Andromache.

587. cod. Athenor. 597. cod. Helono.

[PRAEDAE DIVISIO.]

Res nova sollicitos invitat semper ocellos,
Hac illacque trahit splendida Troja viros.
De multis laribus lar hic surrexerat unus,
Unus erat solo lucidus igne locus.
Ignis Troja fuit, et tota; vagantur ibidem
Graeci Trojanum circueundo locum.
Hic cineres, hic carbones, hic respicit ignes;
Saepius est oculus in novitate vagus.
Ista regyrantes vocat in commune Quirites
Et totum populum buccina dando sonum.
Nec mora. Conveniunt et conglomeratur in unum
Quam tulerant, praeda, rege volente, locum.
Et quae dividitur et ab unoquoque levatur,
Omnibus illectis portio magna satis.
Vivat in aeternum rex! clamant vocibus altis,
Aera concutiunt, festaque fausta canunt.

[ATRIDES REDITUM PARAT.]

Vidit ut Atrides, quid enim non ille videret,
Cujus in arbitrio Graecia tota fuit;
Trojam destructam, finitos esse labores;
Cogitat in proprios vel remeare lares.
Ad notos etiam desiderat ire penates
Graeca phalanx, annis exiliata decem.
O patriae natale decus! sic allicis omnes,
Exul vix poterit immemor esse tui.
Conveniunt aliqui jam tempora certa daturi,
Quando petenda forent patria tecta sibi.

---

616. schol. propter ignem. 625. cod. conglomerantur. 630. festa canunt. Ov. Fast. III, v. 714. 631. 32. Ovid. Remed. 467. 68. Vidit id Atrides. quid enim etc. 637. Gualt. Alexandr. I, 365

O patriae natalis amor sic allicis omnes

638. Ov. e. Pont. I, 3, 35. 36.

Nescio quâ natale solum dulcedine captos
Ducit, et immemores non sinit esse sui.

Sic igitur statuisse volunt, ut, quando veniret,
Vela levarentur omnia, quinta dies.
Propositum tale mutatio destruit aurae,
Sollicitum raucis nam mare fervet aquis;
Tempus enim quia per aliquod maris ira fremebat
Non poterant dicta vela levare die.

[POLYXENA INTERFICITUR.]

Est apud Aeneam servata Polyxena, Pyrrho
In thalamum mentis ejus imago cadit.
Nonne meo patri fuit haec occasio mortis
Cogitat, et studio pectoris ista rotat.
Tempore, quo Priami fuit a me regia fracta
Hanc ibi non vidi, reperietur ubi?
O Agamemnon! ait ad regem, quo tamen antro
Haec latitat virgo condita, scire volo.
Non memini me patris eam vidisse sub umbra,
Nec scio, quod tulerit Hecuba mater eam.
Undique rex quaerit pro virgine, mentio surgit
Quod sit ab Aenea tradita virgo patri.
Rex vocat Aeneam. Cur nos Aenea fatigas?
Intulit, ut veniat, pelle, puella, moras.
Aeneas petit Anchisem; virguncula prodit,
Ducitur ad regem certa subire necem.
Rex Pyrrho praesentat eam, sententia Pyrrhi
Extat ut interitum patris et ipsa luat.
Detrahitur moesta, scissaque Polyxena palla,
Et nocet alterius non sua culpa sibi.
Ad patrium jugulat detractam tiro sepulcrum,
Occidit hoc misero regia virgo modo.
Rex Anchisiadem pro clausa virgine culpat,
Qui jubet ut cedat, altera regna petat.

[POETA LOQUITUR DE LIBRO SUO.]

Virginis a partu duc annos mille ducentos
Et quadragenos his sociando novem,

---

658. Schol. Anchisae. 672. Lappenb. superadde novem.

Prodiit in lucem, tunc editus, iste libellus,
Quam miser est mundus insinuare volens.
Forsan adest aliquis dicetque; quis edidit illum?
Ista requirenti reddere verba potes.
Ecclesiam scis in Stadio, quam protegit alis,
Nam caput est ejus, virgo beata suis.
Qui scribens: „in principio verbum caro factum:“
Intonat, illius ad latus ille volat.
Prodiit ex rutilo roseus locus iste roseto,
Ingenua matrem nobilitate sequens.
Sic florendo vigent, ut odore, colore, sapore
Nunquam degenerent; his tribus ambo placent.
Splendescit virtute color, doctrinaque pascens
Est sapor et famae balsama spargit odor.
Abbatem nosti Tirricum, cui dedit olim
Ecclesiae dictae virgo patrocinium.
Cui virtus animam decorat, facundia linguam
Dapsilitate nitet, utilitate viret.
Ille, suos quondam non ultimus inter amicos,
Ante virum talem qui tulit ejus onus;
Edidit hunc sexto finitum mense libellum,
Cui tamen hoc tempus syncopa multa scidit.
Correxit pigritans. Labor hic, quam scribere, major;
At corrector ait: sint tua si qua valent.
Nulla poetarum posuit figmenta, Daretis
Historiam soliti scribere, vera tenens.
Et Phrygius fuit iste Dares, et tempore belli
Ipsa quidem miles proelia visa refert.

678. Margo. Iohannes. 681. Margo. Stadis. 682. Margo. Harsevelde. prius Rosenveld. 687. Abbas Theodoricus successit 1242 Alberto. 691. Margo. Albertus abbas Stadensis.
695. 96. cfr. Ovid. Pont. III, 9. 19. 20. 23. 24
Saepe piget (quid enim dubitem tibi vera fateri?)
Corrigere, et longi ferre laboris onus.
Corrigere at res est tanto magis ardua, quanto
Magnus Aristarcho major Homerus erat.
696. sua sc. correcta.

[QUOT IN BELLO OCCISI SUNT.]

Dicamus breviter Trojanae tempore pugnae
Parteque quot stratae sint ab utraque gulae;
Iliacos cineres post deseruisse Pelasgos
Scribamus, gades sic sibi figit opus.
Annos junge decem, sex mensibus, his duodenos
Adde dies, tantum Troica pugna stetit;
Post octingenta sex octogintaque ponas,
Millia Grajugenas tot cecidisse scias.
Troum sexcenta tria septuaginta ruerunt
Millia, sed nondum traditione data;
Extrema nocte cinerum cecidere ducenta
Et decies septem millia sexque Phrygum.
Pro toto Troum numero nonaginta vocantur
Et quadraginta millia terque tria.
Millesies mille permixtim quinque trecenta
Et denos octo millia caesa puta.
Quique superfuerant, ventum dispersit in omnem
Sorte premens illos asperiore deus.
Cum ratibus, quibus ad Graecos Paris iverat olim,
Navigat Aeneas, multaque turba comes.
Cum quadringentis et millibus esse duobus
Dicitur et tellus Adria tacta sibi est.
Longas sustinuit maris iras, nam sceleratum
Per mare, per terras septima jactat hiems.
Longo membra dedit infelicissima bello,
Externa tandem conditus exul humo.
Antenor subit Hesperiam, duo millia secum
Deducens populi pausat humatus ibi.
Hecuba Cassandram secum trahit, Andromachenque
Hectoris, est Helenus associatus eis.
Una Sybillarum Cassandra fuisse putatur,
Et bene concordat temporis hora rei.
Nam sub judicibus et eodem tempore, Trojae
Gloria quo cecidit, quarta Sybilla fuit.

---

711. Margo: quum incinerata fuit. 728. Margo: juxta Padum.

Tot positis numeris etiam fortasse requiris,
Currere versiculis quot liber iste velit:
Bis denis adde ter centum millia quinque,
Hoc numero textus texitur historiae.

[COMPELLATIO HELENAE.]

A campis, ubi Troja fuit, discedere victor
Cogitat et propriam visere Graecus humum;
Tota ferebatur, numerum quae copia vicit,
Ad latebras ratium praeda vehenda domum.
Redditur interea Menelao casta locusta
Deteriore statu sponte jocata diu.
Foemina digna mori redamatur amore priori
Reddita victori delitiisque tori.
Saeva quod evadis, non tradita cetera tradis,
Cur rea tu cladis non quoque clade cadis.
Si fueris lota, si vita sequens bona tota
Non eris ignota, non eris absque nota.
Rumor de veteri faciet ventura timeri,
Cras poteris fieri perfida sicut heri.
Quo semel est imbuta recens, servabit odorem,
Ut quasi concretus sit sibi, testa diu.
Quod pubem virus maculavit, canet in illis;
In quibus et canet, convenienter obit;
Nam medicina silet, ubi morbi causa silescit,
Horrent admotas vulnera cruda manus.
Tollere nodosam nescit medicina podagram,
Nec tibi concretam potio nulla notam.

738. Margo: excepto prooemio et capitulis. 753. Margo: locasta. Helena. 745—50. Benign. excid. Trojae 25—30, ubi tamen v. 25. pro nostri „redamatur“ „remeatur“. 748. cod. cur rea cladis. 751. 52. Benign. excid. Troj. 33. 34, tamen v. 34 „turpia“ pro nostri „perfida“. 753. 54. Horatii sunt. Epist. I, 2, 69. 70. 757. margo pro senescit. 759. Ov. e Pont. I, 3, 23. 24

Tollere nodosam nescit medicina podagram
Nec formidatis auxiliatur aquis.

Quod proba, quod stabilis, quod fias sponte fidelis
Fallere me metuo si fidejussor ero.
Si quis idem sperat, jacturas poma myricas
Credit et e medio flumine mella petit.
Nequitiae manifesta tuae documenta dedisti
Post bellum justo restituenda viro.
Quod tam reddenda quam reddita moesta manebas
Ad Graecos veniens turbida, laeta Phryges.
Impia verte gradum; cupias quodcunque necesse
Est; magni mundi sanguine plena redi!
Nonne peremisti tot millia sola maligna?
Quo debes tanti sanguinis ire rea?
Ingredieris item funesta palatia clara?
Nonne fores potius comminuenda rota?
Hanc noxam coxa decoxit, non tua dextra
Hoc decus a sera posteritate feres.

[FATA REVERSORUM GRAECORUM.]

Iamque viam suadet Boreas, et nave soluta
Optato flatu carbasa nota sonant.
Quumque dies ita per aliquos nat prospera classis
Aegei gaudet fluctibus usa maris,
Incipiunt epulis levibusque vacare cachinnis,
Sicut in exilium fugerit omne malum.

---

761. 62. Benign. excid. Troj. 85. 36
Femina victa mero quod inebriat ebria vero
Non fieri spero ne fidejussor ero.

763. 64. Ovid. Ars Am. I, 747. 48
Si quis — myricas
Speret: et in medio flumine mella petat.

776. Margo. Ironia ad id, quod Paris dixerat ad eam:
si de te toto contenderit orbis,
Nomen ab aeterna posteritate feres.

Ovid. Her. XVI, 373. 74.

777. Ov. Met. XIII, 418. 19.
Iamque viam suadet Boreas; flatuque secundo
Carbasa mota sonant.

Aeolus interea tollens ad sidera fluctus
Graecorum ratibus triste minatur onus;
Densatur coelum pice nigrius, ingruit imber,
Vela procellosis dejiciuntur aquis.
Inchoat horrendo misceri murmure pontus,
Nauta gubernandi grande perhorret opus.
Nec mora, diffugiunt et vasta per aequora currunt,
Saevaque spumantes concutit aura rates;
Locrorum classis immitibus obruta ventis
Frangitur in medio delacerata freto,
Nec satis insanis est quod confringitur undis,
Plus mare, cui parcit, fulminis igne perit.
Rex Ajax videat quum terras undique nullas
Naufragus in mediis brachia lassat aquis.
Littus ut inveniat nudos quatit ille lacertos,
Exitus hic fractis puppibus esse solet.
Cetera turba licet ligno tabulave vehatur,
Dum cadit in scopulos piscibus esca datur.
Exemplum positus animi patientis Ulixes
Iactatur dubio per dua lustra mari.
Insuper aetate provecta clarus ab illo,
Cui bene confiderit, vulnere fossus obit.
Cassibus intererat et cladibus, his Diomedes,
Attamen in proprium devenit ille locum.
Idomeneus item non pauca pericula passus
Intrat cum sociis patria tecta suis;
Devenit et Nestor, solitus componere lites,
Extinguens irae pacis in imbre faces;
Ad sua deveniunt etiam confinia quidam,

---

783. Ov. Met. IV, 701. 2.
— — paresque ad sidera supplex
Cressa manus tollens.
787. Virg. Aen. I, 128
Interea magno misceri murmure pontum.
795. 96. Ovidii Pont. I, 6, 33. 34
Haec facit, ut, videat etc.
Naufragus in mediis brachia jactet aquis,
tamen pro nostri „lassat" jactat ponere noluimus. 806.
'argo. Idumeneus occisus ab Hectore, alius erat iste.

Promisit tempus nostra marina quibus.
Mente tamen tumida cogente, superbia mansit
Materiam multi compositura mali.
Nascitur inter eos rancor, tumor, ira, simultas,
Invidiae facinus, cum feritate dolus.
Denique conveniunt lites acuendo Corinthum
Inmemores propriam vix tetigisse domum,
Et nisi Nestorea pacem suadela crearet,
Fessus se populus in nova bella daret.
In sua victoria conversus viscera ferro
Fastus consuevit tot generare mala:
Nec sine jactura Menelaus foedere foedo
Foede foedatus in sua regna redit;
Rumor it, et magnum sermonibus occupat orbem,
Dum quae contigerant orbis in aure sonant:
Quam Paris abstulerat, et pro qua Graecia tota
Per denos annos proelia movit, adest!
Patria concurrit hac pro muliere videnda,
Ob quam tot proceres, tot periere duces.
Quamvis pulchra foret, dicunt, quia foeda fuisset
Passa peregrinum sponte libensque virum,
Non se debuerant in mortem pro muliere
Iam turpis famae millia tanta dare.
Nec poterat mundum Trojana ruina latere,
Undique fama volat, Troja per ora labat.
Mirantur quicunque solent ratione potiri:
Narrantis conjux pendet ab ore viri.
Troja, ferunt, cecidit, quam gloria celsa levavit,
Magnificum saepe nomen ad astra tulit.
Quanta potentatus fuerint insignia Trojae
Nec facunda potest promere lingua bene.
Ejus inhorrebant audito nomine reges,
Ejus ad imperium contremuere duces;

---

825. Ovidii est Metam. VI, 147. 837. 38. Ov. Her. I, 29. 30. Mirantur justique senes, trepidaeque puellae:
Narrantis conjux pendet ab ore viri.
838. Cod. Conjuunx.

Dives opum, regnum regionum, regia regum,
Inclita nobilium mansio, pompa ducum!
Tot populis et tot munitam turribus urbem
Credere quis posset obsidione capi.
Corruit invicta totiens, nihilque remansit
Incinerata jacet, sed neque nomen habet.
Corruit, exemplum terris immane dabatur,
Quod praesens certam non habet hora fidem.
Nam seges est, ubi Troja fuit, resecandaque falce
Luxuriat Phrygio sanguine pinguis humus.
Semisepulta virûm curvis feriuntur aratris
Ossa, ruinosas occulit herba domos.
Causa rei talis meretrix erat exitialis
Formosis malis artibus usa malis.
Conjugii Menelaus eam quod amore requirit,
Quod tu, quod faceret quilibet, iste facit.

[CONCLUSIO CARMINIS.]

Jam portum mea cimba tenet, jam nauta quiescit,
Plurima qui mersit agmina mortis aquis.
Involvit cum plebe duces, cum principe vulgus,
Cum populó proceres belligerasque rates.
Pergama tot populis quondam terrisque superba
Mortibus innumeris misit in interitum.
Ite! igitur per exemplum, genus o mortale reorum
Ad finem duxit quos mala vita malum.

---

848. 9. Imitatio Sabini I, 14
Jam cinis et tantum flebile Troja solum.
851. Ov. e. Pont. IV, 3, 50
Et certam praesens vix habet terra fidem.
852—55. Ovidii sunt Heroid. I. v. 53—56, mutavit tamen noster „Phrygio“ Ovidii in frigido; Ovidianum tenuimus.
854. margo. virorum. 856. 57. Guido de Colum. (ed. Argent. 1494) fol. paenult. A. col. a.
Causa rei talis meretrix erat exitialis,
Femina fatalis, femina foeta malis.
858. e margine pro amare. 864. Virg. Aen. II, 556
Pergama; tot quondam populis terrisque superbum
Regnatorem Asiae.

Cum fuerint unum non unum fulmina terrent,
Verbera non nostra, nostra putare salus.
In foveam cuncta cadit excellentia, poena,
Gloria, planities omne cacumen habet.
Inclita Troja ruit, vestigia nulla videtis,
In nihilum rediit, quod nihil ante fuit.
Reges, regalis opulentia, natio bellis
Turgida pomposis ut periere, cinis.
Nec gladii furias evasit Pyrrhus, Orestes
Ejus ob Hermionem terminat ense diem.
Perfoditur gladiis Agamemnon et ipse, nec ullus
Extremos sicco contigit ore rogos.

Ad generum Cereris sine caede et sanguine pauci
Descendunt reges et sicca morte tyranni.
Hos homo per strepitus impone silentia carni,
Sit bene vivendi res ea forma tibi.
Tu, qui sublimes conaris scandere turres,
Te lapsu subito praecipitante rues.
Crede mihi, bene si latitas, bene vivis et infra
Fortunam debes usque manere tuam,
Ne, cum forte suas repetitum venerit olim
Rex avium plumas, ridiculosus eas.

868. Sens. Fulmina cum unum fuer., non unum terrent. 869. margo. salus est. 878. margo: ullus eorum. 880. ante hunc versum legitur: non sunt de textu, et margo praebet „non propter Trojam hanc assumpsi materiam, sed propter quod nunc dico: „Tu qui sublimes etc."

885. 86. Ov. Trist. III, 4, 25. 26

Crede mihi; bene qui latuit, bene vixit: et intra
Fortunam debet quisque manere suam.

889. eas Fol. Cod. 161 Scholion habet: Rex avium pennas etc. Aves Christi sunt fideles, penna virtutis ad coelestia se levantes. Rex avium autem Christus est, de quo Psalmista ait: unus regit me et ipse, Christe! sine me nichil poteris facere. Idem rex avium plumis suis nos tegit, dum suis beneficiis nos nutrit Unde loquitur de ingratis: quotiens volui cogere sub alis et non etc. Iste rex olim, id est, in extremo examine cum venerit in majestate sua, plumas

Explicit Troilus a bello Trojano sic dictus.

Troilus est Troilus Trojano principe natus,
Et liber est Troilus ob Troica bella vocatus.

Est res insana nimium solamen habere
In spe mundana, quam nescit longa manere;
Gaudentes flere facit et gaudere dolentes
Sic fallit vere sese, velut umbra sequentes.

---

suas repetet, quare quid ejus beneficia sint in nobis operata, tunc discutiet; venturus est enim in gloria sua et tunc reddet unicuique secundum opera sua. Tu ergo bene latitas si facis cubiculum, et clauso ostio oras patrem tuum et infra fortunam tuam manes; si altum non sapis sicut hi miseri, quos liber iste tangit, sed times. Et hoc facere debes, ne forte, cum rex avium olim venerit repetitum plumas suas, ridiculosus i. e. confusione plenus eas, i. e. repulsus abscedas. Quod ne fiat, dicas: Ad te levavi animam meam et ne perdas cum his impiis animam meam et cum viris sanguinum vitam meam. Amen.

HILDEBERTI

VERSUS DE EXCIDIO TROIAE.

Divitiis, regno, specie, virtute, triumphis,
  Rex Priamus clara clarus in urbe fuit.
Dum rex, dum proceres, dum starent Pergama Troja,
  Quae decus, et species et caput orbis erat.
Rex Hecubam duxit sociam sibi nobilitate,
  Auspiciis, forma, rebus, amore trono.
Ex hac suscepit natos. Erat Hector in illis
  Summus, et in bello fulminis instar habens.
Plus ferus ille fero, plus urso, plusve leone;
  Sic fuit absque fere plus ferus ille feris.
O faustum natis! o faustum conjuge regem!
  Si pariter Paridem non peperisset ei.
Non in eo peperit pignus, sed tela, sed ignes,
  Sed sibi, sed Priamo, sed mala cuncta suis.
Hoc pater, hoc genitrix, hoc fratrum coetus et Hector,
  Hoc etiam regni gloria Troja cadit.
Hunc Paridem paritura parens per somnia vidit;
  Vidit pro puero se peperisse facem.
Dum rex in signo tunc signi percipit, horret
  Quod parat in pignus impius esse pice.
Nam puerum natum pro jussu regis in Idam
  Servi tollentes ense necare parant.
Sed puer adspiciens ensem radiare coruscum,
  Arridet gladio nescius ense necis;
Quod percussurus cernens cor flectit, et ictum
  Et ferus et feriens desinit esse simul.
Sub foliis vivum linquit, quem pastor oberrans
  Invenit, ut foliis nuper opertus erat.

Dum videt hunc sanum, dum vivum, dumque decentem
Extrahit, adspectat, nutrit, adoptat, habet.
Qui pastoris oves pastor dum pascit adultus:
Conveniunt ad eum Juno, Minerva, Venus.
Iudicium Paridis quae sit pulcherrima quaerunt,
Promittunt etiam munera quaeque sua.
Juno decus; Pallas vires; Cytherea puellam:
Sed Veneri tribuit vincere, victus ea.
Rex aliquando videns hunc talem, tam speciosum,
Tam quoque consimilem, concipit esse suum.
Remque probans veram per servos vera fatentes
Germanis Paridem reddit honore parem.
Ductus amore pater, vel matris somnia ducit
Vana, vel in melius vertere vera studet.
Sic neque consilium, neque res, neque regia virtus,
Nec superi, nec homo, vertere fata valent.
Sed laudata Venus culpam pro laude rependens:
Hunc monet, hunc angit, hunc cremat igne novo.
Quid? Pari! quid mutas pariter cum corde colorem?
Sic stat, sic loquitur, sic meditatur amans.
Te Veneris promissa movent, Helenaeque venustas,
Quam pro laude tibi sed sine laude dabit.
Te movit et species et apex et sanguis, et aetas,
Nec movet, immo ligat; nec ligat, immo trahit.
Hanc cupis, hanc ardes, hanc prorsus quaeris habere:
Quam lex, quam Danai, quam tibi fata negant.
Cur conjuncta viro mulier? cur regia conjux?
Cur ignota tuis? cur tibi Graeca placet?
Cur non grata tibi potius virguncula? cur non
Ipsa Venus, quae te judice pulchra fuit?
Cur sic degeneras totus generatus in armis?
Ne sic degeneres; Hectoris esto memor.
Nonne miser reputas miserabile? nonne pudorem:
Te solum Veneris, Palladis esse tuos?
Cedat mollis amor patriae virtutis amore.
Hectoreum fratrem non nisi tela decent.
Ergo sequens animos animosi fratris et arma:
Quod cupit illud ama, quod facit illud age.

Vince prius Venerem, si vis eques esse virilis:
Armis et Veneri nemo vacare potest.
Nec laus, nec probitas, nec honor superare puellam;
Sed Veneris vitium vincere laudis opus.
Noli nunc frustra Veneris sed castra Minervae.
Haec docet illa furit; haec juvat, illa nocet.
Jam resipisce Pari, navesque relinque paratas,
Consilio parens jam resipisce Pari!
Cum sit amor vetitus, vetiti malus actus amoris.
Si malus ergo nocet; si nocet, ergo fuge.
Cujus coepta scelus, medium timor, exitus ignis:
Tu fuge, tu reproba, tu metuendo cave.
Sed concepta nequis vitare cupidine victus,
Quo quodcunque paras peste parare parem.
Te tua fata trahunt, ne coepta relinquere possis:
Ut rapias Helenam te tua fata trahunt.
Sic est omnis amans, sic se, sic omnia spernit:
Consilium, famam, foedera, jura, deos.
Hic amor ut praeceps, ut coecus, ut impetuosus,
Ut ratione carens, nescit habere modum.
Hic amor est amens, aliis inimicus et ipsi;
Non amor, immo scelus; non scelus, immo furor.
Instruit ergo rates, transit mare, quaerit amicam,
Hanc rapit, hac fruitur, hanc male tutus habet.
Custodes seu vi, seu munere, seu prece victi,
Vel nece, vel latebris, vel periere metu.
Quo rex audito Menelaus, dum fremit ira,
Vix tenet a gladio se feriente manus.
Flet, tonat, insanit, frendet, gemit, aestuat, ardet,
Incusat superos, moenia, fata, fretum.
Odit enim vitam simul et solatia vitae:
Divitias, requiem, gaudia, sceptra, cibum.
Mavult ipse mori: quia non moriatur adulter,
Sic sua, sic reputat se nihil absque sua.
Excidium Trojae tractat, molitur, anhelat:
Dum solum Paridem ducit obire parum,

---

71. frustra = frusta, frausta.

Omnes omnino putat hostes hostis amicos,
Et quicquid pariter pertinet ad Paridem.
Legatos igitur mittens legit undique vires,
Cui parere parat quisquis ad arma volet,
Sublimes, humiles, cunctos injuria regis
Tangit, et hanc omnis judicat esse suam.
Et quamvis doleant regisque suoque dolore,
Plus pudor ablatae, quam dolor, urget eos.
In Phrygiam totam conjurat Graecia tota,
Ut pariter pereat cum regione Paris.
Junctis militiae turmis peditumque catervis,
Imperat in Paridem rex animosus iter.
Mille rates ducens petit Ilion, obsidet illud,
Irruit, atque cito vincere sive mori.
Fortiter obsistit Danais Trojana juventus,
Inque vicem strages dantque feruntque feras.
Dumque sub incerto pendet victoria certa,
Inter utrosque diu sors velut aequa volat.
Nunc hi nunc illi versa vice ferre videntur
Insidias, ictus, vulnera, damna, fugas.
Praeter communes casus patiuntur Achivi
Multa, fames, pluvias, frigora, cauma, sitim.
Aeacidem magnum Philoctetae fastu sagittas
Poscunt, ut possint Pergama posse capi,
Hinc et eas monitis vatum Danai sibi quaerunt;
Hoc furor Hectoreus, his cadit ipse Paris.
Sors melior belli Teucris stetit Hectore stante,
Qui spes, qui clypeus, qui vigor urbis erat.
At ferus Aeacides, ut venit, ut Hectora vicit,
Vis Teucrûm victo vindice victa fuit.
Aeacides quantus fuerit, vel qualis, et unde,
Prodit, et auctoris pagina multa docet.
Si vim, si mentem, si bella requiris Achillis:
Ut doceam paucis: Hectore major erat.
In castris Danaûm Palamedes, Nestor, Ulysses
Plus sunt consilio, quam probitate duces.
Aeacides, Ajax, Diomedes, Pyrrhus, Atrides:
Hic flos, hic lumen, hic pietatis apex.

Quid Stenelum? quid Testoridem? quid Prothesilaum?
Quid referam plures, quos sua fama refert?
Quis Dolopes? quis Mirmidones? quis denique cunctos
Grajugenum proceres dinumerare queat?
Tandem rex Danaûm per vim, per facta, per illud
Palladium Trojam post duo lustra capit.
Hac igitur capta, sed fraude, sed arte, sed armis;
Hinc perimunt Priamum Priamidasque simul.
Neve stet urbis honos, devastant caetera quaeque;
Mucro viros, aries moenia, tecta rogus.
Quod tamen urbs capta est, quod victa, quod obruta, totum
Arte Sinon parvi ligneus egit equus.
Viribus, arte, minis, Danaûm clara Troja ruinis
Annis bis quinis fit rogus atque cinis.
Urbs bona nunc dumi vi flammae, turbine fumi
Non ita consumi digna, resedit humi.
Nutu Junonis et iniqui fraude Sinonis,
Clamque datis donis exspoliata bonis
Sponsus Penelopes passus mare, monstra, Cyclopes,
Transtulit ad Dolopes Laomedontis opes.
Flamma Paris patriae, formae quo judice diae,
Troja caput Phrygiae, flosque jacet Asiae.
Junonem laedit, Veneri cum pastor obedit,
Cum judex sedit tot tibi damna dedit.
Ne quis amet temere docet obruta Troja cavere,
Quae Paridis scelere fit nihil absque fere.
Priamidis lacerae regumque domus cecidere.
Turres innumerae nunc ubi? sub cinere.
Palladis armigerae quo templa domusque fuere,
Extendunt hederae brachia lenta*) fere.
Raptu Tyndaridis furor est accensus Atridis
Bellaque Dardanidis movit amor Paridis.
Pellicis obscoenae commovit forma Lacenae
In scelus effrene pectora Trojugenae,
Sic facies Helenae fuit exitus urbis amoenae,
Crines, colla, genae cunctaque comta bene.

*) Cod. lustra.

Quam facit audaces amor in sua damna procaces!
Curas mordaces inhiat atque faces.
Dum male grata places Helenae nutusque loquaces
Quamvis ipsa faces Ilion inde jaces;
O res fatalis, fuit omnibus exitialis
Talibus heu talis foemina causa malis.
Digna perire mari potius, flammisque cremari,
Qua tot privari luce ferisque dari.
Tempora bellorum rex indicens Danaorum
Aestuat amborum dissociare thorum.
Partes ultoris iuvat, auget, famaque pudoris
Raptam raptoris questa jacere thoris.
Res ea Pelidem movet, ut comitetur Atridem,
Aeoles in Paridem commovet illud idem.
Jurant Grajugenae, jurant in bella Micenae,
Castra quae sunt juvene, suntque referta sene.
Hector consilio, nutu Tritonia dio.
Pelides gladio dant Phryges exilio.
Praesidium fidum stetit urbis in Hectore, qui dum
Stabat, Dardanidum robur erat validum.
Cuspide Pelidae simul idem defuit Idae,
Audebant trepide proelia Dardanidae.
Urbs ruit Assaraci, quam flammae tradit edaci,
Vita, res, o Thraci, demta dolis Ithaci.
Quae cecidit staret, nisi Thracem mors superaret,
Quaeque jacens paret regia iussa daret.
Quin res Ideae pereant nequit ars Cythereae
Nec domus Aeneae tuta favore Deae,
Nec regale decus vi posset frangere Graecus
Sed dolus, atque secus moenia ductus equus.
Dumque Sinon orat veniam, dum verba colorat,
Solvitur, explorat, claustra foresque forat;
Quosque foris norat recipit, scelerique laborat,
Dum res explorat, moenia flamma vorat.
Postibus ablatis, custodibus et jugulatis,
Succubuit fatis urbs miseranda satis.
Urbs miseranda nimis, imo dives rebus opimis
Inclyta, sublimis, una fit ex minimis.

O furor effrenis, patuit Neptunia poenis
Troja dolo juvenis prodita Grajugenis.
Flamma dein sedes et regum dejicit aedes,
Hinc equus ad caedes irruit inde pedes.
Vix sit habenda fides, quod millia sternat Atrides,
Ajax, Titides, Pyrrhus Achilleides.
Instant ense truces, dum flammis Troja reluces,
Passus vincla, cruces, interimendo duces.
Quilibet armati primum patet impietati;
Sunt serie fati tot mala jussa pati.
Caeduntur pueri juvenesque senesque severi
Omne licet sceleri, quod scelus est, fieri.
Vi jacet hostili genus Assaraci, genus Ili,
Igne lares agili sede jacens humili.
Tunc fieri cineres gemmas, ebur, ostra, videres
Tunc Danaos celeres in scelus aspiceres,
Aspiciens flores tot parvos, tot mulieres,
Tot perimi proceres, totque viros veteres.
Regum rex haeres, periit simul Hecuba moeres,
Ut corpus laceres, ut doleas superes.
Alter Homerus ero, vel eodem major Homero,
Tot classes numero scribere si potero.
Ut res declarat, igitur fundamenta locarat
Phoebus, et captarat, moenia vomer arat.
Et fit opus clarum, quod rex fabricarat, aquarum,
Lustra leaenarum, silvaque tuta parum.
Atria milvorum, locus et spelunca luporum,
Pascua sunt pecudum templa, theatra, forum.
Ad vitium thalami quod adaugent Cypridis hami
Vepres et calami regna tenent Priami.
Culminis Idaei quod gloria perniciei
Sic datur, illud ei contulit ira dei.
Dum sic Troja cadis tantae discrimine cladis,
Aeneam tradis, teque ratemque vadis.
Et Venus huic moli subduxit provida proli,
Huic domui soli nil nocuere doli.
Hesperiae metas tibi longa spoponderit aetas,
Te servat pietas, ut nova regna petas.

Vi tempestatis sociis tibi rarificatis
Vel rapuit fatis per freta longa Paris.
Egrediensque fretis, qua sedes, parta quietis
Cursibus expletis a sapiente petis.
Hospita Cumanis, impulsibus acta profanis,
Debita Trojanis fata Sibylla canis:
Quanta parant Rutili, quam gloria surgat Juli,
Qui regum tituli regnaque qui populi.
Ergo damnatae spe firmus fidus Achatem,
Hesperiae latae tendis in arva rate.
Plurima bella geris, tibi tum loca debita quaeris
Sed fretus superis obvia quaeque teris
Turnus ut elatus tibi fata tuisque minatus
Occubuit stratus, dum fodis ense latus.
Pro qua certatur tibi regia virgo dicatur,
Paxque reformatur, dum tibi nupta datur.
Hinc processerunt, qui Romam constituerunt,
Qui dum bella gerunt, fortia quaeque terunt.
Et tibi fecerunt nomen quod in astra tulerunt,
Ut, qui scripserunt pristina gesta, ferunt;
Romaque turrigerum caput effuit maxima rerum
Tam dono superum quam studiis procerum.
Sic ex Aenea crescunt Romana trophaea
Sic gens Romulea surgit ab Hectorea.

INDEX LATINITATIS.

adaptare = aptare. V, 314.
adscire = acciere. I, 133.
advos = advors, adversus, hospes, hostis, alienus. I, 572.
aequiparativus = aequus. IV, 792.
alabrum. Haspel. V, 209.
allectoria verba = suasio. IV, 225.
alterutrare = alternare. III, 10.
ancorare = ancoris navem constituere. II, 288.
armellus. mus ponticus, armellinus, armellina. IV, 755.
bever = fiber, castor. IV, 755.
bipartire = bipartiri. V, 372.
bisulcare = dirimere. IV, 252.
braccare = braccas induere. V, 509.
cacabus, utensile coquinae. metaphorice. IV, 374.
calcare = vitiare. V, 119.
cancrinus. pede cancrino = pede tardo, senis. IV, 194.
caprizans = saltum faciens. V, 131.
cassare = delere. I, 499.
cifra = nota. datur cifra pigris. I, 795.
ciphus = scyphus, vas minus. V, 138.
circumscriptibilis locus. IV, 710.
commune = conventus, consilium. I, 279.
comperimo = compereo. I, 108.
confabricare = confabricari. VI, 82.
conservamen = conservatio. VI, 351.
contrarietates, quae contra dicuntur. VI, 3.
corrigia = zona, flagellum. IV, 282.
cortina = velum, nostr. Gardine. V, 31.
cristare = fulgurare V. 229. = cristam habere. VI, 353.
culturam vindicare = cultum, venerationem vindicare. I, 132.
dedicare = negare. IV, 197.
deliciari = delectari. V, 356.
denigrare = detergere, deterius facere. I, 421.
deprope = statim, deinde. IV, 468.
derosulare = derodere. IV, 224. derosulata = foliis denudata. V, 260.
desipere = alieno sapore, priore amisso inficere, aberrare. III, 526. mucro desipit. Epitomat. 968. dissilnit mucro.
devolitare = devolare. VI, 473.

diapente. mensura in musica tribus constans tonis et dimidio (Quinte). V, 131.
diescere = dies fieri, diei instar lucere. V, 9.
diffamare, διαφημίζειν, devulgare, pervulgare. VI, 241.
diffibulare = avertere. V, 563.
diffinire = definire.
dissido = dissideo. IV, 492.
docivus = qui docet. V, 109.
doma, domatis = tectum, domus. III, 824. VI, 442.
duplare = duplicare. V, 747.
emenda = satisfactio. I, 432. II, 403.
enbipedare = dubiis pedibus ire, vaccilare. VI, 425.
exere = ejicere. V, 543.
expressus = distinctus. VI, 584. 585.
factura = forma. II, 49.
firmamentum = praesidium.
fossatum = vallum. V, 249.
fulcrum = fultrum, ornamentale pannum. V, 12.
furfurare = facere ut nitent. I, 524.
gades = limes. VI, 704.
gausape (gausapa) gausapium. mappa qua tergitur. V, 348. Vocabular. Latin. Germ. 1477. interpretatur per Handzwehl.
gerundiva verba pacis; verba quae pacem faciunt. III, 283.
girgillus = rota: instrumentum femineum; nostr. Weife. V, 208.
hymnidicatas = hymnidicus. hymnis celebratus. V, 160.
idemtitus = aequalitas, paritas. gallic. identité.
idoneitas = facultas. I, 181.
impejorare = pejorem facere. III, 564.
imprime = imprimis. V, 247.
improperare = deridere, improperium affigere. I, 274.
incunctanter = sine mora. II, 481.
infamare = divulgare, accusare, criminari.
infortes = valde fortes. II, 436. IV, 186.
infruticare = germinare, de barba dictum. I, 579.
ingeniare = per ingenium excogitare. V, 929.
inhonestas = indignitas. IV, 222.
inopinatissimus. VI, 405.
insuperatus = qui non superatus est. V, 966.
irreditura = non reditura. I, 386.
irrutilare = rutilare. IV, 706.
jugiter = continuo. VI, 6.
laboriperus = laborem parans. VI, 238.
lacrimor = lacrimo. VI, 503.
lacus. fem. gen. V, 296?
latitanter = clanculum. III, 209.

levipendere = parvi aestimare. I, 191.
lubricitas = impudicitia. IV, 138.
lutosus = sordidus. V, 831.
marina = aestus maris turgidior. VI, 812.
martur = martes, pannonicus cattus. IV, 755.
mediare = in duas partes dividere. II, 29.
mollificare = mollem facere. IV, 226.
mungo. μύω. privare. VI, 300.
muscidus. m. annis. IV, 3.
myrteus. de colore crinis. II, 73.
nocumentum = damnum. VI, 354.
obrivare = redundare. I, 437.
pălare = fugere. fortassis cohaeret cum balare, saltare. IV, 259. 359.
pălare = palam facere. III, 737.
palliare = pallio vestire, tegere. III, 737.
Pelopensis = Pelopejus. I, 7.
pigritari = lassum esse. VI, 695.
pirula = perula, extremitas. p. nasi. IV, 663.
placitare = in judicio loqui. V, 951.
plata = platea. IV, 643.
polis = urbs. III, 642.
pontificus a. um. II, 304.
probatio = approbatio. I, 345. V, 861.
proire = praeire, praecellere.
propino = praebeo. IV, 479.
quadratus. corpore quadratus. II, 96. membris quadratus. II, 80. gallice quarré.
querelare = querelas facere. V, 959.
rancor = ira, odium. ital. rancore gall. rancune, rancoeur. rationabilius.
reforsare = refortiare, amplius munire. I, 135.
renactus = circumdatus. VI, 417.
repariare = renavigare. I, 112. repariare naves = navigare. V, 362.
repatriare = in patriam reverti. Argum. lib. VI, 10.
saberus = sabellum, martes. vulg. Zobel. IV, 755.
sanguinolentare = sanguine sitire. V, 378.
segnus = segnis. V, 974.
sententio = sententiam proferro. VI, 117.
smaragdare = colore smaragdino induere. V, 7.
sollemtus = festivitas. V, 145.
spirale = spiritus, exhalatio. II, 490.
stellare = stellis micare. stellant magnis oculis. II, 25. stellatus oculis. II, 45.
strepa = stapes quo quis in equum tollitur. I, 798. V, 200.
subinfra. II, 460.

subintereo = intereo. V, 830.
subsannare = irridere.
subsannativus = irridens. II, 601.
subterrare = sepelire. III, 185.
succino = anumerare. II, 396.
surma vid. syrma.
supiciosus = suspectus. VI, 186.
syrma = vestis humum verrens. IV, 750
temo = navis gubernaculum. I, 6.
terebrare minis. I, 262.
teristrum = theristrum, palliolum, vestis muliebris, V, 207.
tibia. Non est tibi tibia tanti. I, 223.
triteae, ligna super quae potabilia ad coenae usum posita sunt. V, 143.
truculantia = truculentia, ferocitas.
turnare = pugnare. II, 815.
umbrificare = adumbrare. III, 62.
variare. probra v. restituere. I, 530. 31. II, 312.
velter = veltris, veltraha, canis sagax. IV, 283.
vilatus = dilatus. vilere, vilescere. III, 192. legitur melius dilatus.
visivus. gladius visivus; de oculis qui quasi gladii pungunt et vulnerant. I, 605.

DRACONTII

CARMINA MINORA

PLURIMA INEDITA

EX CODICE NEAPOLITANO

EDIDIT

FRIDERICUS DE DUHN.

LIPSIAE
IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI
MDCCCLXXIII.

LOFM

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI.

PRAEFATIO.

Draconti carmina adhuc inedita Neapoli latere nupera raptus Helenae editio Romana[1]) nos docuit, confirmavit catalogus regiae bibliothecae Neapolitanae, in quo de nostro Draconti codice iam anno huius saeculi vicesimo septimo plene relatum erat[2]). Atque Helenae raptus cum poetam indicaret doctum eoque qui carmina fecit christiana si non meliorem certe eruditiorem, porro ad literarum et sermonis Africani notitiam promovendam utilem neque indignum cuius carmina in lucem protraherentur, Neapolin profectus descripsi quae typis nunc vides expressa.

Codex est bibliothecae nationalis IV E 48 chartaceus in folio scriptus saeculo XV desinente vel XVI ineunte. Continet autem CXV paginis decem Draconti carmina et decimi apographum alterum, eodem quo nos excudi iussimus ordine perscripta. Titulis subscriptionibus numeris alia manus atramento magis nigro usa intervalla quibus carmina vel carminum partes separantur implevit. Sed eos numeros quibus decimus quisque versus notatur eadem manus adpinxisse videtur quae carmina novem priora et decimi — Medeae — apographum posterius exaravit satis bona atque diligens. Priorem vero Medeam quae scripsit manus in charta exiliore serpentis signo notata, magis fluitat et quasi rapit literas neque linearum certum ordinem sequitur aut speciem faciemque nitidam curat. Quare non est quod miremur eum qui possederit librum aut conscripserit, apographum paulo politius subiunxisse. Nam solum prius exemplar adeundum est neque ulla alteri isti fides tribuenda quippe quod non discedat a priore nisi ubi vel oculus vel calamus scribae lapsus sit errore.

1) Appendix ad opera edita ab Angelo Maio. Romae MDCCCLXXI p. 10 sqq.

2) Catalogus Bibliothecae Latinae veteris et classicae manuscriptae quae in regio Neapolitano Museo Borbonico adservatur descriptus a Cataldo Iannellio. Neapoli MDCCCXXVII p. 172 sqq.

Notae criticae in codice nostro non inveniuntur nisi tria puncta (.·.) quibus vel totos versus vel singula verba quae sibi corrupta viderentur scriptor notavit, et rubrica illa ʀ, cuius causae minus facile perspiciuntur. Deletur vel punctis supernis infernisve vel id quod non nisi bis terve invenies linea obducta. Distinguitur puncto duplici sine ratione plerumque posito.

Codex olim fuit Iani Parrhasii. nam in ultima pagina atramento flaviore scripta leguntur haec: Antonii Seripandi ex Iani Parrhasii testamento. Post Antonium anno 1531 mortuum cum aliis libris Parrhasianis a fratre Hieronymo Seripando fratribus Augustinianis ad Carbonariam donatus huius demum saeculi initio cum omnibus Parrhasii libris et schedis in bibliothecam regiam delatus est[3]). Eas autem schedas qui inspexerit Iannelli opinionem videbit omni ratione carere, qui contenderat[4]) ipsum Parrhasium nostrum librum exaravisse, quamquam hoc quidem mihi negare non in animo est, Parrhasii tempore, fortasse ipsius iussu codicem scriptum esse: nimirum non addidit ille quot aureolis vel Mediolani vel Veicetiae vel ubicunque terrarum emerit librum, id quod in aliis Parrhasii libris saepissime legitur ipsius manu notatum, unde conicias Parrhasium vel dono librum accepisse vel suum in usum transcribendum curavisse. Ac fortasse iuvabit meminisse intima Parrhasium amicitia coniunctum fuisse cum Thoma Phaedro Inghirami[5]), hunc autem saeculo quinto decimo exeunte ex monasterio Bobiensi Romam advexisse libros, inter quos Draconti varium opus fuisse verisimillimum est[6]). Illud autem varium

3) de libris Parrhasii optime disseruit Cataldus Iannelli in libro quem 'de vita et scriptis Auli Iani Parrhasii' composuit (edito ab Antonio Iannelli Neapoli MDCCCXLIV) p. 157 sqq.

4) Catalogus bibl. Lat. etc. p. 172.

5) Iannelli de vita et scriptis Auli Iani Parrhasii p. 32. 33.

6) cf. Raphaelis Volaterrani urb. comm. lib. IV s. f. ed ancof. MDCIII p. 140 (quem locum iam indicavit Arevalus

opus quid aliud fuerit atque minora nostra carmina non video. Atque eadem carmina spectare videntur verba in Bobiensis bibliothecae catalogo anni 1461[7]) haec: 'Draconti cuiusdam versificatoris tractatus in versibus. in litera langobarda. medioc. vol.' Verum quem commemoratum videmus in vetere saeculi decimi catalogo Bobiensi Draconti liber[8]) utrum nostra carmina continuerit an laudes Dei et Satisfactionem — quas Bobii fuisse certum est cum imitatus sit Columbanus in epistola ad Hunaldum[9]) — hac de re ne coniecturam quidem facere licebit. Pervetustum sane et labe passim adfectum fuisse eum librum unde noster fluxerit, id minime dubium erit ei qui lacunas in initio vel fine versuum saepius inventas consideraverit: de ipso vero archetypo quale fuerit certi quidquam proferendi copia nunc quidem data non est, neque tamen omnis spes abicienda videtur fore ut aliquo in angulo Italiae aut adeo in scriniis Vaticanis ipsum reperiatur.

Ut nunc demum Dracontius in lucem prodeat miro casu factum est: neque solum Angeli Mai cura raptus Helenae ante quadraginta fere annos paratus erat qui ederetur, sed iam anno huius saeculi tertio decimo Cataldus Iannelli Helenae et Medeae editionem molitus erat, cuius nonnullae plagulae etiam typis sunt excusae, quibus Angelus Maius, dum viginti annis post Neapoli versatur, potitus ususque est ad suam Helenae editionem. Praefationi ad Ioannem Andresium bibliothecae regiae praefectum Iannelli adici uoluit scripsitque dissertationem de ceteris Dra-

in praefatione p. 24): 'Hic *Bobii* anno 1494 huiuscemodi libri reperti sunt, Rutilius Naumatianus — heroicum Sulpitii carmen, Draconti varium opus, Prudentii hymni *eqs.* quorum bona pars his annis proximis a meo municipe Thoma Phaedro bonarum artium professore est advecta in Urbem'.

7) quem edidit Peyron ante Ciceronis orationum fragmenta inedita. Stuttgard. et Tubing. MDCCCXXIV p. 45 164.

8) apud Muratorium antiqq. med. aev. III p. 820D: 'librum Dracontii I'.

9) apud Migne Patrol. Lat. LXXX p. 286. inprimis v. 53 sqq. 79 sqq.

conti carminibus Neapolitanis adhuc ineditis, eius patria aetate condicione: indicem autem praefixurus erat hunc 'Aemilii Dracontii poemata duo hactenus inedita et ignota, nempe raptus Helenae et Medea, ex codice Regiae Bibliothecae Neapolitanae edita emendata et notulis illustrata a Cataldo Iannellio eiusdem Regiae Bibliothecae scriptore'. Haec omnia qua erat erga me liberalitate mecum communicavit Antonius Iannelli Cataldi fratris filius, qui etiam quomodo factum sit ut ista Cataldi editio supprimeretur literis ad me datis explicavit his:

Onde soddisfare le sue letterarie ricerche intorno alla edizione progettata e non eseguita degl' inediti poemi del Draconzio, mi pregio di communicarle queste storiche notizie che da me solo poteva attendersi, come quegli che ebbe intima relazione col defunto Cataldo Iannelli perchè mio zio, e però quasi per un decennio suo contubernale.

Dagli Anecdoti del ch. Ab. Andres Ella avrà certamente attinta la notizia, che il merito della scoverta del Draconzio fra i codici latini di questa nostra Biblioteca Nazionale, era tutto del prelodato mio zio, al quale quell' insigne letterato ed esimio protettore della gioventù studiosa commise il carico di trascriverlo, di ammendarne la lezione, di comentarlo, per poi eseguirne la edizione[10]). — Avvegnacchè il Iannelli per le durate fatiche si trovasse travagliato da molto cagionevole salute, accettò non pertanto l'onorevole incarico, e diede opera tanto strenua

10) Anecdota graeca et latina ex Mss. Codicibus bibliothecae regiae Neapolitanae deprompta vol. I Prodromus (*unic.*) auctore Ioanne Andresio S. I. eiusdem bibliothecae praefecto. Neapoli MDCCCXVI p. CIII: 'Eiusdem (Cataldi Iannelli) diligentia ac industria Dracontii plurima carmina non solum inedita, sed prorsus etiam ignota reperta sunt, quae et Dracontii poetae iamdiu in vulgus editi, sed nondum satis cogniti splendidiorem magisque nitentem faciem eruditis lectoribus repraesentare, et antiquae mythologiae, quae satis iam cognita videtur, novam quodammodo lucem affundere valebunt'.

ad assolverlo, che nell'Agosto del 1813 erano pronti per la stampa due degl' inediti poemetti Draconziani, ed un Commentario nel quale il Iannelli discorreva il pregio della intera Silloge, e segnatamente de' poemetti preferiti, de' quali l'uno aveva per titolo „Il ratto di Elena"; e quello di „Medea" il secondo; e dippiù investigava e tratteggiava la vita del Poeta. Che il lavoro ond'è parola fosse stato compiuto nell' Agosto del 1813 chiaramente si argomenta dalla lettera che il Iannelli diresse all' Ab. Andres, al quale dedicava l'edizione, lettera che porta la data „Dabam Neapoli Kal. Septembris 1813". Per ciò che spetta l'epoca della scoverta, sebbene non mi avessi argomenti certi per fissarla, pure credo sia stata posteriore alla pubblicazione del Codice Perottino, e però avvenuta nel 1810 al 1811. — L'edizione finalmente dei due poemetti di Draconzio con le note del Iannelli, per essere seguita da quella del Commentario dello stesso, potette cominciare contemporaneamente a quella degli Anecdoti dell' Andres, o poco dopo, cioè nel 1816.

Succeduto all' Andres nella Prefettura della Biblioteca l'Ab. D. Angelo Antonio Scotti, questi non solamente non si mostrò benevolo come il suo predecessore verso il Iannelli, ma geloso dell'onore fattosi dallo stesso colle precedenti pubblicazioni del Nuovo Fedro e de' Commentarii appostivi, non promosse la continuazione della stampa del Draconzio, anzi la fe perfettamente dimenticare.

Sono queste le poche notizie che rapidamente ho potuto scribacchiarle: le accolga come argomento di stima, e mi creda.

Dalla Biblioteca Nazionale di Napoli, li 2 Ottobre 1872.

Antonio Iannelli Bibliotecario
asistante nella Biblioteca nazionale.

Huic editioni subiunxi 'Draconti Satisfactionem ad Guthamundum regem Vandalorum dum esset in vinculis', quippe cuius summa in eisdem querelis versetur, quae in epithalamio altero (VII) proferuntur. Edidi elegiam eodem usus quo Arevalus codice Vaticano, qui est Azagrensi et Sirmondianis ab Eugenio Toletano interpolatis uberior, cuius novam collationem meum in usum accuratissime confecit Georgius Kaibel amicus. Codex est bibliothecae reg. Suec. 508 (1267) membranaceus saeculi undecimi. descripsit eum Arevalus in praefatione sua pag. 58 80 81 atque imaginem adiecit subscriptionis, unde hoc quidem omni dubio eximitur, esse ad Guthamundum elegiam scriptam, qui Carthagine regnavit annis 484—496. Sed de his rebus aliisque ad Draconti vitam certius constituendam necessariis quae poeta ipse indicat collecta invenies in indice nominum.

De re grammatica et metrica quae scitu dignissima videbantur, collegi in specimine sermonis, eum vero qui maluerit haec omnia sub uno conspectu componi, relego ad praefationem quam Carolus Schenkl libello ei praemisit quo Orestis tragoediam edidit. Tanta enim isti carmini dispositionis, verborum, dictionis, integrorum versuum similitudo cum nostris carminibus intercedit, ut eundem Dracontium Orestem scripsisse mihi quidem persuasissimum sit. Nonnulla ipse tam in notis quam in sermonis specimine composui similia, plura inveniet quicunque utraque carmina accuratius comparaverit. Sed haec hactenus. omnes autem quibus hic libellus in manus venerit non minorem quam memet ipsum gratiam habituros esse Buecheleri dilectissimi praeceptoris ingenio acerrimo hoc scio.

Dabam Bonnae die nono mensis Decembris.

I. Praefatio Dracontii discipuli ad grammaticum Felicianum, ubi dicta est, metro trochaico cum fabula Ylae. [p. 1]

Orpheum uatem enarrant ut priorum litterae
Cantitasse dulce carmen uoce neruo pectine
Inter ornos propter amnes atque montes algidos,
Quem benignus grex secutus cum cruenta bestia
Audiens melos stupebat concinente pollice:
Tunc feras reliquit ira, tunc pauor perterritas,
Lenta tigris, ceruus audax, mitis ursus adfuit,
Non lupum timebat agna, non leonem caprea,
Non lepus iam praeda saeuo tunc molosso iugiter.
Arte sed, natura rerum quis negat concordiam,
Hos chelys Musea totos Orpheusque miscuit.
Sancte pater o magister, taliter canendus es,
Qui fugatas Africanae reddis urbi litteras,
Barbaris qui Romulidas iungis auditorio,
Cuius ordines profecto semper obstupescimus,
Quos capit dulcedo uestri, doctor, oris maxima.
Nostra uota te precamur ut secundes, optime,
Ante cuncta non recusans illud ipse pendere
Non tua uirtute laudes mente sed qua concinam.
Nos licet nihil ualemus, mos tamen gerendus est.
Ergo deprecantis oro cinge lauro tempora.

Inscriptiones quibus numeri quoque praepositi sunt alia manus, eodem fere quo liber scriptus est tempore, magis nigro atramento addidit. 1 ecce enarrant tot *Buech. proposuit* 4 rex: *eadem qua inscriptiones additae sunt manu in margine uides adnotatum* grex *et lineolis cum textu coniunctum* 5 concinnente 6 in mei, Territa *corruptelae signo* in *et* Territa *notata sunt.* perterritas *temptaui sensui magis quam libri indiciis satisfacturus* 7 Lentas 8 *cf. Horat. epod. XII 26* 10 Artis ex *corr. Buech.* 11 cęlis museța *corr. Buech.* 12 pater o] patriae *temptauit Buech* | aliter *corr. Buech.* 18 Antea 19 tua quirite *corr. Buech.* 20 mox tamen genendus est *corruptelae signo* genendus *notatum. corr. Buech.*

II. Exp. praefatio trochaicis uersibus dicta. Incipit Ylas.

Fata canam pueri Nympharum uersa calore
In melius, si Musa mones: quis casus ademit
Alcidi comitem, solamen dulce malorum?
Fuderat Idalius gremio se forte parentis
Pinniger et collum uiolentis cinxerat ulnis
Oscula pura rogans. mater deuota coruscos
Indulget uultus roseoque est orsa labello:
[p. 2] 'O mundi domitor, caeli quoque flamma tonantis,
Numen posco tuum cuius sub iure uaporo,
Per tua tela, puer, fecundis inlita flammis
Ut des effectum uotis de more parentis.
Nil rude, nate, precor nec supplex improba posco,
Ardua non iubeo quamuis magis ardua uincas.'
Ille refert matris disrumpens uerba precantis:
'Magna iube, non ausa prius, sublimia manda
O genitrix. quo tela uocas aut quid petis uri,
Quem diuum modo forte iubes hominumue *lacessi*?
Exprime, flammetur. quid fletu lumina tinguis?
Audeo, si cupias, ipsum flammare Tonantem
Et dominum caeli facie uestire iuuenci
Oblitumque poli rursus mugire per herbas
Confessus per prata bouem: cadat aureus imber
Diuitias ut tecta pluant, sit fulminis ales
Ipse sui, satyrus cycnus Latonia serpens:
Alcmenam galeatus amet, mucrone coruscet
Et clipeo rutilante tonet dum miles adulter
Coniungat noctes subtracta luce dierum.
Si Pallas placeat, nostros iam sentiet ignes

II *in inscriptione* throchaicis 1 Facta | colore 5 uolentis *corr. Buech.* 10 *hunc uersum eadem manus eodem atramento in margine adscripsit et lineolis cum textu coniunxit. neglectus est numeratione uersuum marginali* 17 hominum de *sequitur corruptelae signum post* 21 *cum structura hiet omnino uersus periisse uidetur* 23 sint *corr. Buech.* 24 Ipse ui *corruptelae signum uersui praepositum. corr. Buech.*

Uirgo ferox sexu, fugiet uiresque fatiscet
Ut solas tractet reiecta cuspide lanas.
Noster Sirius est ardor. Neptunus anhelans
Aestuet inter aquas telo flammante per undas,
Igne meo uincentur aquae, fumantibus undis
Tritones Galatea, Thetin delphines amabunt:
Quidquid fluctus habet totum succendo pharetris.
Siue, parens, optas homines his ignibus ustos
Inlicitos uiolare toros, ut non pia patris
Oscula nata petat nec natus matris amator [p. 3]
Dulce nefas cupiat frater uitietque sororem
Priuignoque suo potiatur blanda nouerca:
Alter erit Perdicca furens atque altera Myrrha,
Iuppiter alter erit terris de fratre maritus.
Parua loquor. tauro, si iusseris, altera regis
Flammetur coniux reddetur et altera Phaedra.'
At his laeta Uenus uultu mutata renarrat:
'Impubes lasciue puer cui subiacet omne
Quod natura creat, caelum mare sidera tellus,
Nemo notet Uenerem quod supplex mater amorum
Ignis opem de prole rogat. nam munere in isto
Quamuis sit communis honor tamen, alme, fatemur
Hinc numen plus posse tuum. lamenta parentis
Si placet ulcisci, paucis aduerte, docebo:
Nympharum, puer alme, chorus dum pensa reuoluit
Penei sub fonte sui — pudet ore referre —
Solis amata canit Clymene mea crimina Nymphis
Meque suo prensam Nymphas monet indice Sole,
Uulcanique sonant captiuo Marte catenas.
Quis audire libet de nostra clade canentem.
Sed si de nobis certe cantare placebat,

29 fatetur *quod posui temptauit Buech.* 30 solus | retecta 31 sireus | auctor *corr. Buech.* | Neptunnus 36 Si parens optaris *corruptelae signum uersui praepositum. corr. Buech.* 38 *praestat* uel 41 perdica | myrra 43 tauros 44 Phedra 45 *conferas* IX 89 46 Impudens *corr. Buech.* 48 notat *corr. Buech.* 49 opem *corr. ex* opes 50 *hic uersus eodem quo uersus* 10 *modo margini adscriptus numerisque exemptus est* 54 Poenei 55 Climene 58 Quas *corr. Buech.*

Iudicium Paridis uel nostros, nate, triumphos
Cantarent fluidae carpentes pensa puellae.
Est gemitus haec causa mei. quas ure sagittis
Corda uel illarum dulci continge ueneno:
Noscant quid sit amor, discant tua tela *puellae.*
Alcidis comes est comes puerilibus annis
Quem rubor ut roseus sic candor lacteus ornat,
Illi purpureus niueo natat ignis in ore:
[p. 4] Hoc puero uiso Nympharum turba calescat.
Haec illis sit poena nocens ut uota trahantur
Ipsarum in longum donec pubescat amatus.'
Ibat adhuc in uerba dolor ni pinniger audax
Dimittens matrem fricuisset cote sagittas.
Arcu cinctus erat, dantur post terga pharetrae
Accipit et flammas hominum diuumque uoluptas.
Euolat armatus. uix caelum liquerat ales
Iamque tenet terras: sic currit mentis acumen.
Ut uenit ad fontem, lapidem proiecit in undas.
Concussit uitreo sonitus sub fonte puellas.
Exiliunt cunctae, quaerunt quae causa quietas
Sollicitet. uolucer fugiens nemus intrat opacum,
Moxque dei uultus uestiuit imago Naidis,
Tendit membra puer longos ut crescat in artus
Ut possit complere dolos ac iussa parentis
Glauca pedes fluitans uestis laxatur ad imos,
Candida diffusi ludunt per colla capilli
Et uento crispante gradu coma fluctuat acta,
Frons nudata decet diuiso fulgida crine,
Et uelut inuitos gressus pudibunda mouebat
Incedens fluxoque latent sub tegmine pinnae.
Misceturque puer Nymphis sub fronte puellae
Et causas perquirit Amor cur fonte relicto
Terras cauta petit, facilis cui turba fluenti

62 genitus *corr. Buech.* 64 Noscat *corruptelae nota uersui praeposita* 65 comes] florens *uel* mollis *conicias* 71 Iret *corr. Buech.* | ui uerba 73 Arcucintus 74 Accipiet 81 *alia et proba mensura* Naidas VII 35 84 *corruptelae nota praeposita. spatium non relictum* 89 Incendens

Rem pandit. periurat Amor quasi nescius esset.
Interea post bella suis Tirynthius ibat
Uictor ouans, cui iunctus Ylas pulcherrimus haeret
Gestans fulminei pellem cum dentibus apri,
Et licet inualidus haec pondera ferre laborat, [p. 5]
Ipse tamen gaudet quasi iam commune trophaeum
Gestet et Alcides non solus fuderit aprum.
Horrent Alcidem Nymphae mirantur Ylanque.
Ex quibus una tamen cunctas adfata sorores
Haec ait: 'O faciles Penei numina Nymphae,
Dicite quando parem puerum natura dedisset.
Non fuit Hippolytus talis, non pastor ab Ida,
Nocturnae fulgore deae non pulcher Iason,
Nec Bromius iam talis erit nec magnus Apollo.
Felix sorte sua cui talis semper imago
Seruiet et roseis recubans dabit oscula labris.'
Cum nimium laudatur Ylas, se subtrahit ales
Et profert arcum permiscens mella uenenis,
Armat tela dolis et spargit spicula Nymphis.
Pallescunt omnes, subitus rubor inficit ora,
Tendunt membra simul, cunctis respirat hiatus
Oris et ad crines digiti mittuntur amantum,
Incipiunt fari mediaque in uoce resistunt:
Tot signis uulgatur amor. Clymeneque sorores
Adloquitur: 'placet almus Ylas rapiatur in undas
Ut sit noster amor. nec erit mihi crimen amanti:
Dione Paridem, Lycastum zelat Amazon,
Pulcher amatur Adon, Furias amat ipse Cupido:
Quod caelum quod terra fretum quod sidera Pluton
Exercent per saecla diu, cur Nympha ueretur'?
Cum loquitur, cantabat Ylas fontemque petebat
Hauriturus aquas. urnam licet ipse tenebat,

94 Tyrinthius 95 uinctus 98 triumphum *corr. Buech.* 101 cuntas 102 poenei 103 puero natum natura 104 Hippolitus 106 appollo 110 proferat 113 *cf.* X 233 116 Clymenaque 117 ut undas 118 amantis 119 Lycassum | celat 121 sydera 122 Exercet 123 *fortasse* transibat *Buech.*

Ut puer est uisus, faciles risere puellae
6] Et lautum uenisse putant. placet omnibus idem:
Uix urnam submisit aquis dextramque tetendit:
Cum quo se Nymphae pariter mersere sub undas.
Expauit sic raptus Ylas pauidusque petebat
Herbida quo uitreum tellus perfuderat antrum.
Deiopea tamen cunctas hortata sorores
Adloquitur puerum: 'non te decet ora rigare
Fletibus, alme puer, ploret deformis imago,
Non est flere tuum, mundum tibi nullus ademit.
Nos rosa, nos uiolae, nos lilia pulchra coronant,
Nos Hyacinthus amat, noster Narcissus ab undis:
Fontigenis dat serta comis redimitque capillos
Quidquid floris olet quidquid dant prata ruboris.
Tu noster iam sponsus eris sine fine dierum.'
His dictis mentem pueri mulcebat amica.
Interea furibundus adhuc Tirynthius ibat
Et clamans quaerebat Ylan, cui littus et unda
Herculea cum uoce sonant, et nomen amati
Montes silua uocant, tantum fons ille tacebat
In quo raptus Ylas: cum iam remearet ad *astra*
Post factum pinnatus Amor matrique triumphum
Adportaret ouans, uocem deus Herculis hausit
Et gemitus quaerentis Ylan. cui gesta fatetur,
Alcidis comitem fontis rapuisse puellas,
Ignibus Idaliis exutas Herculeas spes.
Obriguit gemuitque simul clauamque remisit:
'O frustra nutrite puer, spectator ubique
Uirtutis per cuncta meae. te teste pericla
Saepe tuli cum uictus aper, cum fracta leonis
[p. 7] Colla Cleonaei telo parcente necantur,

126 Et lentum *corruptelae signum interiectum. corr. Buech. in margine literae conspiciuntur* Cy 129 pauidus] littus *conicias nisi uersus unus pluresue interciderunt* 136 Iacyntus 137 redigitque 138 floris solet *corruptelae nota uersui praemissa.* ruboris *suppleuit Buech.* 141 Tyrintius 145 *uersui praefixa est corruptelae nota* 150 Idalij rexutas 151 clanque 154 Sepe 155 cleonei

Cum simul Antaeum rapui telluris alumnum.
Quis mihi sudorem lasso post proelia terget?
Quis comes alter erit cum dat fera bella nouerca?
Quid matri narrabo tuae quae te mihi paruum
Deposuit, pietatis inops quae pignora reddam
Cum conuentus ero? dicam tamen ipse parenti:
'Exulta, genitrix, nimium laetare, beata
Ante parens hominis, pulchri modo numinis auctor.'

III. Exp. fabula Ylae. Incipit praefatio ad Felicianum grammaticum, cuius supra, in auditorio cum adlocutione.

Fructibus apta quidem cunctis est terra creatrix
Altius intendens sed causas perspice partus
Et totum cognosce poli: nam rore maritat
Arua suo uel sole fouet uel temperat aestus
Alternans elementa potens, ut reddat et umbras
Montibus arboreas et culmos armet aristis,
Uentilet et matrem grauidam pendentibus uuis
Pampinus exultans et palmes uerberet uuas
Contortusque fluat nodo uiridante corymbus
Et nunquam positura comas flectatur oliua.
At si temperies rerum opportuna negetur,
Infecunda forent squallentia uiscera terrae
Et limos obducit ager deceptus inhaeret.
Discipuli sic quippe silent si forte magister
Tollatur, doctrina potens qua praeduce ductor
Antistesque tuus. de uestro fonte, magister,
Romuleam laetus sumo pro flumine linguam
Et pallens reddo pro frugibus ipse poema:

156 anteum 1 creatis *corr. Buech.* 2 partas 3 conosce 4 tempera haustus *cf. Drac. de deo I 590* 6 arboreis *corr. Buech.* 11 oportuna 13 limus. *antea temptaui* limis obductus | inhęret] inertes *Buech. proposuit. latet fortasse imperfecti forma* 15 dictor 17 Romuleum | summo *corr. Buech.*

[p. 8] Tu mihi numen eris si carmina nostra leuaris,
Nam tua sint quaecunque loquor quaecunque canemus.

IV. Exp. praefatio. Incipit adlocutio. Uerba Herculis cum uideret Hydrae serpentis capita pullulare post caedes.

Iuppiter omnipotens, celsi moderator Olympi,
Cur mihi uiperei fetus mala fata minantur?
Te regnante, parens, in me coniurat iniqua
*Serpen*tum cristata manus. sed forte superbi
Nunc caelum terras pontum fulmenque trisulcum
*Here*des et Iuno tenent, seu fulgidus ortu
Proruis ad terras seu iam defessus anheli
Sideris occasu maestus tua regna relinquis.
Paenitet, alme parens, uestra de stirpe creatum
Alcidem, quia nullus honos et mille pericla.
Nam quodcunque malum superas emergit in auras,
Herculis hostis erit. per nos nam bella geruntur,
Iuno nouerca furens potuit quae uicta parare
Priuigno, natum quem comprobat esse Tonantis
Dum nobis immensa iubet, me proque triumphis
Horrida bella manent et nunquam stare licebit
Hoste sine trucibusque diu concurrere monstris
Compellor. genitor, te in nosmet pessima coniux
Horrescit, misero semper tu causa pericli es.
Nam mihi reptantes tumida ceruice dracones
Iuno duos misit, quis frontem crista tegebat;
Flammea lux oculis, pro spumis tetra uenena,

in inscriptione pulare 4 *uno eodemque octonarum literarum spatio quattuor uersus a margine remoti sunt* | nium 8 maestos 11 superans se uincit *corruptelae signo* se *notatum* 15 quoque 18 te in nosmet] *corruptum uidetur. sensui respondet* te, non me 19 Orrescit 20 reptanti *corr. Buech.* 22 tecta *corruptelae signo notatum corr. Buech.*

Sibila uibrabant linguis ab dente trisulcis.
Terror erat uisus cunctis sonitusque draconum:
Quos manibus ridens compressi paruulus ambos.
Hi tribuere mihi primum pro morte triumphum, [p. 9]
Et letum, non praeda, fui Iunonis alumnis.
Hostes deesse mihi dixi post bella leonis,
Quem nullo mucrone peti nec uestibus ullis
Implicui fretus manibus, nec maurus ad illum.
Cuius pelle tegor. nunc fortiter ecce tabescens
Tertia bella gero quae caedes passa resurgunt.
En totiens percussa lues magis extitit ardens
Et nunquam sternenda uenit. pro fata nefanda.
Uincere peius erit, propriis nam uiribus ipse
Impugnor. saeuos gladius mihi suggerit hostis,
Non rapit ecce meos, sed proelia uicta reformat.
Huc quicunque deus frater mihi summus Olympo es
Huc ades et miseri tandem succurre periclis.
Sed quaeso uenias soboles ut nulla nouercae,
Quamuis sis frater. iam tu succurre Minerua
Bellipotens, patrius cui casside fulgurat ardor,
Quae clipeo rutilante tonas, quae fulmina uibras,
Pectore saxifico cui militat impia Gorgon.
Intemerata soror de uertice missa Tonantis,
Sudori succurre meo. quibus artibus angues
Extinguam, qui sponte petunt mucronis acumen?
Ut crescunt gaudentque mori fera corda draconum.
Caesa uigent, alter surgit de uulnere serpens.
Consilium mihi uirgo dedit: quia mucro laborat
Incassum, gelida flammis exure uenena
Et praestem cum morte rogos, caput omne perurat
Ignis edax anguesque crement post uulnera flammae.

24 Terrot 27 preda 30 maurus *corruptelae signo notatur* 31 tabescent *Buech. coni.* labascens 33 luens 36 gladios *corr. Buech.* 38 hoc | pater mihi summus olympo es *corr. Buech.* 40 queso 51 In casum 52 prestem *delendi signo* r *litera notata post* 53 *legitur* Τέλος

[p. 10] **V. Controuersia de statua uiri fortis. Uir fortis optet praemium quod | uolet. pauper et diues inimici. bellum incidit ciuitati. diues fortiter | fecit: reuersus praemii nomine statuam petiit et meruit. secundo fortiter | egit: reuersus petiit praemii nomine asylum fieri statuam suam et | meruit. tertio fortiter fecit: reuersus petiit praemii nomine caput | pauperis inimici. pauper ad statuam diuitis confugit. contradicit:**

Quis furor iste nouus? quae tanta licentia ferri
Poscitur ut ciui liceat prosternere ciues
Et facinus sub laude gerat crimenque triumphum
Dicat et hostiles patriae reuocare sagittas
Ciuili sub lege uelit, uiduare maritas
Matronas, orbare patres, iugulare propinquos
Reliquias belli? scelus est cum lege necare
Pro quibus arma tulit. mitis si uinceret hostis
Parceret atque humiles uellet seruare cateruas.
Iam non pro patria uir fortis bella gerebat
Defendens umbone latus per proelia cristas
Dum quateret galeatus apex aciesque cruentas
Letifero mucrone premens. sub imagine ciuis
Impius hostis erat merito, qui uincere uellet
Ut ciues iugularet ouans. optate tyrannos,
Iam, proceres, uincant hostes quibus aspera mens est
Nec studium post bella manet: dum classica rumpunt,
Hostibus externis grauis est inimicus in armis,
Post aciem dominus mitis qui uincit habetur
Aut ex hoste manet simplex ac fidus amicus,
Si bellum sub pace cadat. quod sentio prodam:
Iam ciues formido mei, uos ergo cauete.

in inscriptione controuerssia | inmici *et post* nimici | premium *et* premia *deinceps* | *l* 4 nonne 12 apte *corr. Buech.* 13 Laetifero 15 orbans 16 uincat *corr. Buech.* 18 grauis imicus 20 uenit *proposuit Buech.* 22 cadete *corr. Buech.*

Hostibus obstrictus patriae de clade pacisci [p. 11]
Clam potuit qui saeua parat, qui colla propinqui
Ciuis et insontis nititur truncare cruentus.
Perdidimus quoscunque uiros, forte iste necauit.
Classica dum reboant et Martia tela pluuntur,
Inter ferratas acies lituosque sonantes
Obuius armato iuueni si ciuis adesset,
Quid faceret qui in pace furit, qui turpibus instat
Mortibus insontum, qui funera pressa reformat?
Seruati ciuis nunc sunt ubi praemia quercus?
Reddite bella, duces, inimicas reddite gentes,
Barbarus omnis eat, rapiant simul arma Sueuus
Sarmata Persa Gothus Alamannus Francus Alanus,
Uel quaecunque latent gentes Aquilone remotae,
In nos tela parent: minor est pauor, aduena campo
Prodeat armatus, muris seruare salutem
Si nequeas pugnare licet. cum ciue per urbem
Infelix quid ciuis agat, quid nocte dieque
Moenia rostra forum capitolia templa penates
Inlustrans et fana simul delubra theatra
Circumeat cum ciue malo, cum ciue cruento?
Nullus ab insidiis locus est qui fraude uacabit.
Adde quod iratus uictor cum lege minatur
Et lator legis ciuilia iura repellit,
Ut legem premat ipse suam quam sanxerat ante,
Dum uictor post bella redit, cum testis imago
Formatur uirtutis honos et gloria campi,
Laetantur mites, gaudebat turba reorum
Et ueniam meruisse putant. quis ciuis asylum
Credat in arce micans insontibus esse periclum? [p. 12]

Pauper adest miserandus inops sed ciuis honestus Narratio
Semper egens humilis dignus quem diues amaret,
Cuius in obsequio famulari posset alumnus,

23 obstrutus *corr. Buech.* 26 fortes 32 premia 35 Gotthus 38 Producat *uersui praefixa est corruptelae nota* 41 poenates 42 Inlustrant *corr. Buech.* 47 ipsa 50 mites] maesti *uoluit Buech.* 55 Turba superborum *in initio uersus scripta uides sed expuncta* | Ciuis *corr. Buech.*

Turba superborum sineret si turba clientum,
Qui dignum seruire putans indignus habetur
Uel fastiditur supplex. inimicus et hostis
Diuitis arguitur pauper qui uota clientis
Ausus habere miser nec haec tamen ipse meretur,
Sed probus horretur. domibus magis ille potentum
Liber amicus erit quisquis uult esse satelles,
Quo praesente nefas committitur atque siletur,
Aut scelus hoc si forte sonet tamen ille negabit
Sponte petens tormenta cruces per membra per artus
Carnifices flammas proprio satiare cruore,
Tortoris laudare manum, pro diuite poenas
Si patitur, si uincla gerens ergastula perfert,
Se reputet cruciasse alios ut crimina celent,
Ut talis diues qualis mendicus amari
Possit et infelix ad crimina conscius esse,
Ut teneant fauces obsessas nocte latrones,
Aut pelagi rabidos fluctus pirata uagetur
Nec timeat ualidas sub tempestate procellas
Praedo, iuuet petulans ut luxurietur adulter
Et tractet de clade uiri de morte mariti:
Ultima cena datur quam praestat adultera coniux
Pocula mortifero corrumpens blanda ueneno,
Cum gaudet conuiua, perit. spes crimina ducit
Fit facinus cum lucra petunt, impune libido
[p. 13] Dum peccare cupit uindex subducitur *omnis*,
Quem perimit sub fraude reus. cuicunque furori
Est operae pretium, sperant sua praemia culpae.
Conicitur cuicunque bono quod Cassius inquit

56 Turba] tanta *conicias uel* torua *uel simile quid* 57 Quid dignum *corr. Buech.* 58 fastidicus *corr. Buech.* 60 nec tamen *corr. Buech.* 61 Nec tamen ipse meretur *ante hunc uersum repetita uides notamque corruptelae praefixam* 63 presente | nephas 64 negauit *corr. Buech.* 68 ergastula portet *corr. Buech.* 69 celet *corr. Buech.* 70 *spatium non relictum* 71 Posset | esso 72 obsessa 75 Praeda uiuet 77 cena 80 Ad *corr. Buech.* 83 sperans *corr. Buech.*

Crimina temnentur, fortisque in paupere diues
Quid timet aut optet uos saltim aduertite ciues:
Res est nulla domi cupiat quam diues auarus,
Non aurum non gemma micans, et turpis egestas
Obsedit ieiuna fores. audacia forsan
Pauperis horretur ne clam temerarius exstet.
Quando fugax praesumptus erit uel debilis audax?
Nam si fortis erat saeua uirtute superbus,
Praemia, non ueniam peteret sub hoste reorum.
Quod nihil admisit crimen dat praua uoluntas
Diuitis insonti. furor est uoluisse necare
Pro quibus arma tulit. quid prodest pellere bellum
Si reuocat post bella neces? aut pacta nefanda
Hostibus obstrictus seruat qui ciuibus instat
Ut pereant, aut ipse cupit magis esse tyrannus
Ciuibus extinctis credens sua uota latere.
Si iugulet miseros iniusta morte necando
Suspectos quoscunque putat, nihil ergo relinquet:
Omnia sunt suspecta. reos si moribus esset
Ille bonus, seruare pios seruare modestos
Debuerat sub pace sua, non colla nefandus
Aut inimicorum mallet fudisse cruorem,
Quorum uerba pauens diues uixisset honeste.
Sic sapiens olim Romana potentia iussit
Ne pereat Carthago nocens inimica senatus
Et populi Aeneadum, cotem uirtutis habendam. [p. 14]
Sed ne Troiugenis per tempora pigra lacertis
Torporem pax longa daret, post uicta rebellis
Et consumpta simul iacuit congesta ruinis.
Et tamen haec renouata micat quibus occidit armis.
Haec igitur recidiua uiget post busta resurgens
Phoenicis in morem. uirtus clementia patrum.
Tu testis Carthago manes inuita uolensque.

86 saltrin 89 audatia 94 Quid | parua *corr. Buech.*
97 Scire uocat 100 extintis 101 necandos *corr. Buech.*
103 reos in mortibus *corr. Buech.* 104 bonos *corr. Buech.*
107 honestae 109 Nec | Chartago

Excessus.

Quod scelus est, iuuenis? socios in bella tueris
Et ciues in pace necas: quid fata minaris
Impia supplicibus, quid funestare triumphos
Contendis post bella tuos et luctibus imples?
Nec pudor est uariasse uiro? de ciue trophaeum
Nemo triumphator rapuit nec in arbore cristas
Erexit quicunque cruci suspendit. imago
Uestra caput ciuis, manes mereatur et umbras?
Uirtutis uestrae circumdent funera testem
Et fortis simulacra uiri ciuile cadauer
Polluat ac putres effundant ossa medullas?
Uictoris genio sanie cum tabe litetur?
Quaere sacerdotem: ueniet crudelis Erichtho.
Haec est apta tuis antistita saeuior aris,
Quae calidas rapiat fibras pulmonis anheli,
Sorbeat ereptum uel morsibus illa cruentis
Uel uiuente iecur uel cor cum palpitat intret
Dentibus obscaenis lingua lambente palatum
Prostrati ciuis. haec sint tua munera, uictor?
Hostia talis eat, talis tibi uictima parcat?
Sit tua terribilis Phalaris ceu taurus imago?
[p. 15] Taurica crudelis mitis tamen ara Dianae
Nec Busiris atrox Aegyptius ille cruentus:
Solus enim per templa deum sine morte propinqui
Sacra peregrinus funestat et aduena tantum,
Inlaesus nam ciuis erat. tu, uictor, inique
Sardorum qui sacra probas et moenia foedas
Lauro cincta tua uestris ornata coronis.
Insula delubris natorum colla secabat,
Uerticis unde comam uera pietate parentes
Inlaesa ceruice metunt. Carthago duorum

124 ciuis *corr. Buech. sequitur* manes mereatur et umbras *sed expunctum* 125 *in initio uersus* uirtutis *legitur sed expunctum* | uestra *rasura corr. e* uestre 127 portis *corr. Buech.* 130 ericto] *corruptelae signo notatum. eadem ut uidetur manu in margine adscriptum est* allecto 131 antistia 137 parcat *corruptum fortasse* sacra 138 Falaris | centaurus *corr. Buech.* 142 funestet aduena 143 eras *corr. Buech.*

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Annua nobilium praestabat funera templis
Saturnoque seni pueros mactabat ad aras,
Tristia plangentum foedabant ora parentum.
Hoc uir fortis agis, rapientur uiscera *matri*,
Et perit ante oculos genitoris pignus amatum
Aut populo spectante cadet? cum Troia periret,
Filius Aeacidis uel uindex Pyrrhus Achillis
Ante oculos Priami percussit nocte Politen
Belli iure furens. tamen ultio digna relata est,
Ipse Neoptolemus iacuit percussus ad aras:
Qualiter impietas se uindicat, impie uictor.
Quid matris patriae uenerandam polluis arcem?
In qua templa sedent, ubi numina saepe precati
Fleximus, ut sospes rediens et uictor in armis
Captiuos post bella trahens et uulnere lassos
Intrares patriam, ne saeuus uinceret hostis
Qui scandens muros ciues laniaret in urbe.
Hoc matres puerique rogant, hoc ipsa senectus,
Uirginitas hoc casta petit, hoc pauper adorat.

Quaestio: At inquies: sed pauper inimicus insidianter potuit de morte diuitis cogitare. [p. 16]

Si potuit, uoluisse puta. nam uita potentis
Non iacet insidiis nisi diuitis atque propinqui
Aut certe si sceptra uigent sub regis auari
Imperio. fortem timidus formidat et horret,
Non fortis lassum timuit nec diues egentem.
Debilis et pauper nudus mendicus egenus
Quem macies suprema tenet, quem frangit egestas,
Unde necem potuit pauper tractare potentis?
Solus abit pauper nec se circumspicit unquam
Nec timet insidias semper bene conscius insons.

152 *corruptelae nota praefixa* | *post* uiscera *literae conspiciuntur* tr 155 eacidis 159 impietas 172 timuit] *fortasse* metuit. *uide u.* 178

Sollicitus multos metuit quem turba ueretur,
Circumdant famuli, plures stipantur amici.
Diuitis obsequio concurrit turba clientum,
Sic iter aptatur uel transitus ille paratur,
Audeat ut nullus hoc praetereunte uenire.

Quaestio: At inquies: sed potest uenenum pauper diuiti secreta obreptione supponere.

Tetra uenena neci pretio maiore parantur
Et munus secreta fouet: quis conscius unquam
Incorruptus erit, qui non sit sorte redemptus
Quantam diues habet, quantam nec pauper habebit?
Adde quod infelix pauper nec nocte propinquat
Diuitis ad tectum. nam mox pro fure tenetur,
Nocturnus grassator erit, ferietur inermis
Et prostratus inops armabitur ense cruento
Ut gladium strinxisse putes in fata potentis
Diuitis ante fores. medicos aut forte ministros
[p. 17] Sollicitare potest audax sub nocte silenti
Qui sub luce fugit? pauidos informat egestas,
Diuitiae uires praestant animosque resumunt.
Paupertas conferre metus adferre pauorem
*Nou*it et in miseros semper stimulare potentes.

Forsitan obiicias: urbis defensor habetur.
Non opus est laedatur, ais. nec laedat honestos,
In commune bonos totos defendat et ornet,
Erigat oppressos, mediocris pauper ametur.
Non ideo bellum tota uirtute peregit
Ut liceat ciui ciues impune necare.
Fortior est diues iuuenis, magis inde timendus.

178 *post* multos *legitur* timuit *sed expunctum* 184 qui *corr. Buech.* 185 quisquis *corr. Buech.* | forte *et* 186 *bis* quantum *quod posui temptauit Buech.* 191 petentis 197 *spatium relictum signumque corruptelae praefixum est. de supplemento conferas* IX 7 | *alia quaestio in sequentibus tractatur. nonnulla exciderunt.* 200 bonus *corr. Buech.*

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Diuitiae *nimiae* semper fecere tyrannos:
Hinc Marius hinc Sylla ferus hinc Cinna cruentus,
Inde fuit Caesar, dominatio prima senatus.
Nam domitor Libyae bellorum Scipio fulmen
Fortis adultus adhuc totos qui uicit Hiberos
Hannibalisque trucem fregit per bella furorem
Ac populatorem Romanae gentis adegit
Sorbere mortiferum ceu pocula blanda uenenum
Et caput infaustum legatus uexit ad urbem,
Minturnas depulsus obit. pius inde Camillus
Missus in exilium, nec Romula tecta uideret
Ni satis offerret, uictor licet exul ab urbe,
Cum Romanorum Gallis uexilla tulisset,
Exul et extorris meruit de clade triumphum.
Mentibus ingenuis semper pro lege tenete:
Solliciti ueniam debent sperare potentes
Securi ne regna petant. das otia seruo,
Mox liber uult esse suus. iam nemo quietus [p. 18]
Diuitis insidiis durabit paupere caeso.

Quaestio: At inquies: sed legi parendum est quae sanxit ut uir fortis optet praemium quod uolet.

Si leges tractare placet, ueniatur ad illas:
Accipiat quodcunque uelit uir fortis et optet.
Hoc cupit et pauper, pro uoto diuitis instat,
Ut maneat lex lata rogat. uenialis imago
Aut ualet aut certe simulacrum lege perempta.
Interea non aera micent, non marmora surgant,
Nec sub lege pia fortis noua praemia quaerat
Quae damnat mox sponte sua. non submouet unquam
Legis cauta furor quam dant pro laude triumphi.

205 *corruptelae signum praefixum, spatium nullum relictum est* 208 dominator *corruptelae nota uersui praeposita est* | Lybiae 216 lice 220 parentes 223 durauit 225 uolet *corr. ex* uelit 228 lege *in rasura* 229 surgunt 232 *corruptelae nota uersui praefixa* | Legis

Instar habent hostes quos sanctio nulla coercet,
Condemnat solus ciuilia iura tyrannus.
Nonne triumphantis legem si forte superbus
Temneret aut parui pendens quicunque putaret,
Sacrilegus temerator iners inimicus et hostis
Publicus ille foret, legum secreta tribunal
Iam quateret strepitu iuuenis, fora nostra creparent,
Ipse cicatrices subducta fronte recentes
Pectoris effossi populo monstraret et urbi
'Uirtutis laesae grauis est iniuria Marti'
Clamaret per templa Iouis per templa Mineruae,
'Nemo aciem subeat, nullus prorumpat in hostem'
Diceret, infremerent omnes uno agmine ciues?
Pauperis, o proceres, languentia colla sinetis
Carnificis truncare manum? non arma tubasque
Tollitis et saltem ciuilia bella mouetis?
[p. 19] Quid plebs nostra taces? diues praeiudicat urbi
Et pariter tua iura negat, praescriptio surgit
Quae populo uitam libertatemque negabit.
Non gemitis, non fletis adhuc, non arma paratis?
Laudis erit fateor pro libertate perire:
Nam pro Uerginia cum plebs arderet in ira
Montis Auentini tenuit Romana cacumen,
Cum pater egregiam prostrauit morte puellam
Impietate pius, ne Claudius esset adulter.
Nec populus liber capto de monte rediret,
Plebs nisi sumpsisset cum libertate triumphum.

Epilogi. Uidimus, o ciues, fugientis pauperis ora
Cum manibus quaesisset opem sine uoce rogantis.
Diximus: hostis adest. ueniat uir fortis et adsit
Cuius inops simulacra tenet, cui crura lacertis
Cinxit et ad plantas prostratus plangit egenus
Belligerum ceu numen habens. dum pronus adhaeret,

233 *conicias* Iusta pauent | hostis 242 martis 243 clamare 245 Dicerent 247 manu 250 necat *cf.* VII 144 *Buech.* 254 uergenia *in margine praefixa est nota* P

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Diuitis optata praesentia turbida rostris
Adparet. conclamat inops: succurrite ciues,
Ciuis adest uiolentus atrox mea fata requirens
Quem nihil offendi nisi quod sum pauper honestus.
Ecce triumphalis, metuendum, dextera, ferrum
Id quod in hostiles iugulos ex urbe tulisti,
In patria reuocare uelis? ne uiscera matris
Transadigas gladio, laceres ne membra parentis
Quae te palmiferis docuit concurrere telis.
Parce precor, ferrata manus, ciuilia colla
Ne ferias quae mucro tuus defendit ab hoste.
Sit pudor atque nefas extinguere proelia campo
Et mortes transferre foro. lamenta minora [p. 20]
Credimus auditu, dolor est spectare cadentem,
Funera siue oculis uiuum uidisse cadauer
Cum gemit et moriens tremibundos palpitat artus.
Mugitus quos ille dabit per moenia pauper,
Cum uulgo spectante cadet, cum membra cruore
Perfundat moribunda, solo cum mordet arenam.
Anguibus implicitum credas Laoconta gementem.
Sic decet ut fortis lassos ut diues egentes,
Ciues ciuis ames, aut sic defenditur insons?
Si uocem simulacra darent, tua signa rogarent
Et dolor ista daret deflendis uerba querelis:
'Dic iuuenis diues, patriae dic fortis amator,
Si pauper reus est, tua quid peccauit imago
Uirtutis monumenta tuae, quid testis honorum
Temnitur et patriae foedantur moenia nostrae?'
Haec simulacrorum uox est, patriaeque gementis
Audi uerba tuae 'merito te laeta creaui,
Infantem gremio tenui, simul ubera paruo
Urbs mater tremibunda dedi cunabula praestans,
Quem praetextatum iaculis proludere iussi,
Impubes iam fortis eras, inuictus adultus
Et iuuenis uictor. sed ne fraudatus abires

268 *an* diues *scribendum?* 274 concurre 280 sine
286 lassos fortis 288 rogassent

Fortunae quocunque bono, largitur honores,
Diuitias confert, tribuit per bella triumphos.
Et pro tot meritis instas orbare parentem
Pignore percusso cui nil fortuna bonorum
Contulit iniusto pensans moderamine fatum?
Si ratio te nulla mouet, si mente cruenta
[p. 21] Humana pietate cares, imitare leones
Quos feritas generosa iuuat: superba temnentes
Ingruere fremitusque dare procul ore cruento
Nobilis ira solet, subiectis parcere gaudent
Et praedam rabies contempsit fulua iacentem.
Gramina non tangunt, feriunt sed fulmina quercus.
Nunquam taurus iners lassa ceruice Tonanti
Uictima fessa datur, sed iam quis grandia surgunt
Ingentes per colla tori, quos fronte superba
Pascua cornigeros armant in bella iuuencos.
Hostia uictorem funestat languida pauper
Si mactatus erit, sed sint tua sacra coronae,
Sint hederae lauri quercus et palma triumphi,
Sint clipei galeae contus lorica trophaeum.
Accipe tura potens deus ut Tirynthius aris
Et Ledae partus magnus cum Castore Pollux
Semidei post fata uigent: his quartus adesto
Uirtutis ratione fide pietate uigore
Possessure polos, scandens qua lacteus axis
Uertitur, aetherii qua se dat circulus orbis
Lunarisque globus qua uoluitur axe tepenti
Aut certe qua Phoebus agit super astra iugales,
Sidera sic capies, poteris sic astra mereri.'

304 nihil 305 censens *corr. Buech.* 306 fouet *corr. Buech.* 308 *uersui praefixa est corruptelae nota.* iuuat] *Buech. uoluit* iubet *sequentibus subiunctis. Buech. proposuit* super arma tenentes 315 quis *corr. Buech.* 316 armat *corruptelae nota uersui praefixa est* 317 funesta *corr. Buech.* 318 coronae *corr. ex* corunae 321 Tirinthius 322 Et Ledae] Tedi *corr. Buech. uersui corruptelae nota praefixa est* 323 quintus *corruptelae signo notatum corr. Buech.* 326 sedat *malis* tendit *uel simile quid* 328 quae 329 posteris sic castra

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Exp. Controuersia statuae uiri fortis quam dixit in Gargilianis thermis Blossius Emilius Dracontius vir clarissimus et togatus fori proconsulis almae Karthaginis apud proconsulem Pacidegium.

VI. Epithalamium. [p. 22]

Egregii iuuenes *et* gloria summa parentum,
Foedus amicitiae, solamen grande clientum,
Dulcia cantatis dum uotis carmina uestris,
Facundos uos fecit amor. Uenus alma, potestas
Delphica, flammipotẽns inclusit templa Cupido.
Tempora iam lauro uel myrto cingite frontes
Et uiolis ornate comas, dent alba coronas
Lilia mixta rosis, candor pallorque ruborque
Crinibus insidat qui uernat in ore puellis,
Floribus ambrosiis sponsalia serta ligentur.
Saltet Apollineum Musis cantantibus agmen,
Laurea serta comis imponat pulchra Dione,
Pallados armisonae crinem praecingat oliua,
Arma ferat Martis quibus et proludere nostis
Et bellum si tempus eget perferre ualetis.
Interius uos Musa Uenus Phoebusque Cupido
Et Bromius possedit Hymen, Mars saltat amores
Et Uenerem placare cupit, cui militat omnis
Marcidus et nudis ludit post arma lacertis,
Ac furibundus Amor Ueneris per castra triumphat,
In praedam uenere dei uincente Dione.
Ergo Uenus te docta uoco facunda perita,
Per sensus te funde meos. tua gaudia feruent,
Sponte uenire decet, non te decet ire rogatam.

in subscriptione Gurgulianis *cf. indicem* | armae Karthaginis | *fort. scribendum* Pacideium 1 *ante uersum corruptelae nota conspicitur. spatium relictum est* 5 inausit *corr. Buech. an* inuasit? 13 amisonae crimen *corruptelae nota uersui praefixa est* 22 duco (o *in rasura*) *corr. Buech.* 24 rogatum *corr. Buech.*

Sufficiant tibi uota Uenus: praecordia dura
Mollis adire soles, nolentibus ire per artus
Et mentes intrare senum uenasque leuare
Ignibus et gelidas calidis reparare fauillas,
Ut ueteranus amet senior ceu nuper adultus.
[p. 23] Non ego lasciuos opto mihi crescere sensus,
Sed precor aspergant nostrum tua carmina pectus
Ut ualeam cantare tuos per uota triumphos
Et mixtis saltare choris, cantare choreas.
Publica magnifice per moenia uota gerantur:
Quas dedit una domus, domus excipit una sorores,
Quorum umbone tegor uel quorum munere uiuo.
Post uarios casus post tot discrimina uitae
Porrexere piam placido pro tegmine dextram
Et quod maius erat, laesi tribuere salutem
Fortunamque mihi reducem pietate nouarunt.
Quisquis adest sapiens scholasticus atque peritus
Accurrit laudare uolens cantare paratus:
Quin ego festinem laudes et carmina ferre
Pro meritis animisque uirum? puer alme Cupido,
Ignea progenies et rerum perpes origo,
Huc ades armatus fluidis post terga pharetris,
Inbue pinnatis precor oscula blanda sagittis,
Morsibus alternis ut lambens lingua palatum
Tergat et udentur suspensis dentibus ora.
Sponsa maritales cognoscat utra uapores
Et sponso sic iungat amor quasi corpore in uno
Brachia uirgineis adnectens stricta lacertis.
Has matronali societ de more cateruae
Blanditus sub fraude dolor sub uulnere casto
Seruatumque diu rapiat hac nocte pudorem
Et poenae sit merces amor, pia pignora, nati.

42 *post* uolens *scriptum est* et carmina ferre *sed expunctum* 43 *in initio uersus scriptum est* Pro meritis animisque uirum | quanto ego festine *corr. Buech.* 47 Indue *corr. Buech.* 50 utra] *latere uidetur* pura *an* uirgo? 51 uingat 55 rapiant ac *corr. Buech.*

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Uix ea fatus eram, subito uenit aliger ignis,
Ore micans ac fronte minax et crine coruscans
Impubes lasciuus erat cui castra uoluptas.
Ibat in obsequium risus, complexibus haerens [p 24]
Iusta libido coit uenit et moderata uoluptas,
Candida legitimas accendens gratia taedas
Occurrit, uenit alma fides petulantia simplex,
Casta pudicitia procedit mente quieta,
Sobrietas per cuncta uigil deuota cucurrit
Et quidquid iustos solite comitatur amores.
Liber pampineis ornatus fronte corymbis
Intrat et uuiferos uibrat super agmina thyrsos,
Pan calamis perflare melos Bacchaeque rotari
Sileno saltante placent populosque mouere
In fescenninos fremitus et gaudia mentis.
Adfuit interea Cypris subuecta columbis,
Apparet de parte poli qua flammeus axis
Uoluitur australis conlustrans cardinis oras:
Florea purpureas retinebant frena columbas
Et rosa blandifluas rutilans nectebat abenas,
Lilia sunt inserta rosis, iuga pulchra uolucrum
Uerbere purpureo Cypris iubet ire, iugalis
Remigat ammotis pinnarum plausibus ales.
Moenia respexit Carthaginis alma Cythere:
'Illo' dixit 'aues conuertite mando uolatus,
Uictoris soboles felici sorte iugantur,
Illic pura fides illic prudentia simplex,
Coniugis in gremio pietas, sine fraude uoluntas,
Non ibi liuor edax, non est elata potestas
Priuato sub more gerens sua iura modeste
Quae mercede sua multos coniunxit egentes,
Haec inopes dotare solet uel pascere egenos
Legibus et nostris nudas uestire puellas.'

60 amplexibus *corr. Buech.* 62 accedens 67 corimbis 68 tyrsos 69 potari *corr. Buech.* 70 placent] *corruptum. conicias* parant 78 iugales *corr. Buech.* 80 Cythere 81 conuertite *repetitum sed expunctum est* 87 Qui *corr. Buech.*

Dixerat haec Cytherea parens: iam tecta subibant
[p. 25] Idaliae uolucres, occurrunt gaudia cuncta
Obsequium latura deae. tamen ore modesto
Anxia sola procul thalamo florente relicto
Uirginitas pudibunda fugit gratumque pauescens
Fletibus ora rigat: quae non reditura recedit.
At Uenus attingens urbem petit antra mariti
Neptunique domos intrauit Maximianas:
Illic turba fremit matrum iuuenumque pudica
Et matronali sponsas cinxere corona.
Pompa cateruarum felix uotiua canebat,
Progenies crementa domus Uictoris honesta
Suscipit et nuribus natos iunxere parentes.
Uictorianus enim et Rufinianus
Lege maritali ueniunt sub iura Dionae.
Tunc Uenus ad sponsas intrans hac uoce profatur:
'Crescite fecundis gaudentes lusibus ambae,
Nocte tamen properante uiris certate modeste,
Sed hoc certamen modico certamine constet:
Acrior est puer ille meus dum temnitur et plus
Urit amoriferis certantia membra sagittis.'
Dixerat et puerum genetrix implere pharetras
Imperat. ille libens imbutas melle sagittas
Misit et ambarum sensus transfixit arundo,
Corda ferit iuuenum ueniens et pectora fratrum,
Quorum uota sonant. longa est lux ipsa diei
Et cupiunt transire diem, succedere noctem
Exoptant paribus uotis spatiumque morarum
Lucis adoptatae transire in tempora noctis.
Pergitur ad thalamos, conuiuia laeta celebrant,
Agmina saltantum miscentur lusibus aptis.
[p. 26] Pignora pulchra micent et talia uota celebrent
Floribus et uestris crescat generata propago.

99 matronalis 103 *uersui praefixum est* R$_2$. *fort. legendum* Uictorinianus *cf. A L Riesii* 254 *aut addendum in fine tale* amantes 108 *hunc uersum uel Dracontio indignum Buech. subleuandum censet coniciendo* conamine 109 Atrior 111 Dixit *fort.* Dixit sed (*Buech.*) 112 sagaci *corr. Buech.* 117 spacium

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Exp. Epithalamium in fratribus dictum.

VII. Epithalamium Ioannis et Uitulae.

Carminis Idalii cuperem nunc ebrius esse
Nobilium thalamis Fabiani sanguinis index.
Quod mihi si felix hodie fortuna dedisset,
Non inhonorus eram sed laude redemptus abirem,
Uer recreatus agens si non tamen ipse renatus,
Emerito referens generosas auspice laudes,
Et Uitulae canerem taedas per uota Ioannis
Laurea serta comis religans et tempora myrto.
Prodere gestirem haec quae nunc per uota geruntur.
Cantarem quia Cypris adest bona mater amorum,
Agmine mollifluo ducens sua pompa choreas,
Impubes lasciuus atrox uiolentus amoenus,
Lis pacis tacitusque loquax, fur garrulus audax,
Nudus et armatus, ferus et pius, improbus insons,
Et quod amoriferum, secum hunc duxisse uolucrem.
Uulgarem quia tela gerit quibus auctor Achillis
Arserat Aeacides Nymphae radiatus amore,
Spicula dixissem quibus arsit Apollo disertus
Cum peteret Daphnen, Liber quibus arserat Indus
Candida Dictaeae cum cerneret ora puellae,
Uel quibus ipse furor Mars est accensus amore
Uesticolae niueos peteret cum uirginis artus,
Ut daret aeternum Romana in saecla Quirinum
Et post fata deos faceret super astra senatum.
Sed quia captiuo fas non est dicere carmen [p. 27]
Nec reticere licet festiuo in tempore uati,
Ista canant pueri qui carmine uera loquentur,
Plausibus insultent et tympana rauca puellae
Percutiant palmis, digitis sub arundine uentos

3 foelix 5 Uere creatus | sed non *corr. Buech.* *post* 8 *fortasse periit uersus* 11 sua *corruptum uidetur* 15 Telaque *temptauit Buech.* | dixisse 17 Asserit | eacides 19 Daphnem 20 Dicteae | cernerat 21 amare 27 quia *corr. Buech.* 29 uentus *corr. Buech.*

Dispensent hinc inde melos perflante flabello
Et quatiant dulces Museo pectine chordas,
Et uocis textura sonet neruique loquaces.
Bybliades Satyris iungant Nymphisque Hymenaeos
Et Dryades passim coeant per prata Napaeis,
Oreadas Faunis iungant et Naidas amnes
Et Bacchis copletur Amor per castra Dionae,
Saltet et imparibus calamis Pan corniger intrans,
Ebrius interea nutet Silenus asello,
Oscula nectantur calamis imbuta rosatis
Et neruo cantante sonet noua murmura lingua,
Morsibus alternis suspenso dente fruantur,
Gratia uernantes adnectat pulchra dolores,
Casta Pudicitia stricto placitura marito
Floribus ex uariis texat per prata coronas
Lilia mixta rosis socians uiolasque hyacinthis,
Purpuret et niteat gemmae pallente rubore
Sardoasque iuget poclis Sitifensibus herbis.
Sic puer Idalius permiscet mella uenenis,
Sic rosa miscetur spinis, medicina cerastis
Perficitur stimulisque fauos apis alma tuetur:
Sic pia uirginitas non tollitur ante pudoris
Unguibus infensis quam uulnerat ora mariti,
[p. 28] Et prior ante sui uindex est ipsa cruoris,
Ut discat sacras fecundo uulnere flammas.
Sic fiunt dulces modo pignora blanda parentes,
Et genus humanum sic stat sub lege perenni.
Tot bona proueniant sponsis quot dextra parentum

30 *caue scribas* labello. *uide indicem* 31 cordas 33 Bibliades 34 cohibent 35 omnes *corr. Buech.* 36 copuletur *cf. d. deo* I 407 *cum Areuali nota* 38 interea] *latere uidetur loci significatio quo nefas est prodire ebriis et asellis.* interea *est inter eos* (*Buech.*) 40 candente *quod scripsi Buech. proposuit* 45 socians] n *litera atramento obducta est* | hiacyntis 47 iubet posculis siti fensibus *supra* cul *et* fens *literas et ante uersum corruptelae notae positae sunt* 48 bella *corr. Buech.* 49 cerastis *corr. ex* ceratijs 54 discat] ducat *Buech. proposuit*

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Iungit amoriferis per festa iugalia palmis,
Cana fides pietasque iugent et casta uoluptas,
Brachia constringant celeres uisura nepotes,
Pronuba Iuno uenit fecunda sorte maritans
Lanigera comitante dea per uota Minerua,
Concordesque simul celebrent pia sacra Dionae.
Ista canant iuuenes, hoc cantent carmen adultae
Et simplex aetas pueri teneraeque puellae,
Cantitet hoc ueteranus amor, reuerenda senectus
Cantet: amator erit qui non cantarit amores,
Nescit enim senibus ueniam donare Cupido.
Ast ego qui nequeo captus mea plectra mouere
Carmine sollicito, dederant quia carmina clades,
Et modo sic positus Cythereae cantibus absens
Sollicitus pauidus temerarius anxius audax,
Ut uacat expositis post proelia miles ab armis
Saucius atque gemens quo languida uulnera curet:
Classica si subitis feriant clangoribus aures,
It dolor, ira redit, ceu iam sit plaga cicatrix,
Redditur et saniem sistit furor arma reposcens,
Fit medicina furor, furor est uox tessera Martis
Et dare iam membris dicit tuba rauca salutem.
Aut uelut acer equus circi iuga ferre dicatus,
Orbita cornipedo sequitur quem ducta uolatu, [p. 29]
Si fretus propria leuitate fauoris alumnus
Plus eat in frenos et concitus axe sonoro
Pulueris in nubem radiatis orbibus actas
Accipiat post crura rotas et corruat ictus,
Mox studium calor omnis abit plangente dolore
Aduersa plaudente manu stabulisque refertur:
Hinnitus si forte sonent strepitusque rotarum

59 iungent 61 secunda *corr. Buech.* 63 Dione 66 Cantilet *corr. Buech.* 69 neque hoc aptus *corr. Buech.* | plecta 71 cytherea 72 tabidus 73 Et uacat 75 si] his *corr. Buech.* 77 Reditur *corr. Buech.* 78 tessara 79 discit *corr. Buech.* 82 uoluntate *corr. Buech.* 84 radiatus 85 cornua *supra* ictus *uerbi literas nouissimas corruptelae signum, in fine uersus* ℞ *positum est* 86 dolor omnis habet *corr. Buech.* 87 Aduerso

Et fauor excussus caueis circensibus ingens,
Eleuat elisum directis auribus audax
Erecta ceruice caput tremibundus et artus
Pensat nec stabulum fessis hinnitibus implet,
Iam qua stat pluitur tellus sudore furoris,
Uulnera despiciens absentibus ora lupatis
Ingerit et uacuos dat post praesentia cursus.
Aut auis insidiis curuato uimine clausa,
Quae cantu mulcere solet sub uoce canora
Arboreum per cuncta nemus durosque labores
Agricolum, silet intus habens captiua dolorem
Libertatis amans auras nemorumque cacumen
Et tacet omne melos retinens sub uoce silenti:
Altera si resonet modulatis cantibus ales,
Ingenuos dat capta sonos quasi libera, uernans
Ut credatur auis ramo cecinisse uirenti,
Illa tamen querulas miscet male garrula uoces.
Sic ego captiuus tot festis plausibus actus
Carmina pauca feram delectis ipse duobus
Ex genere amborum qui me modulante canentur:
[p. 80] Pontifices sacri Statulenius Octauianus
Moribus innocuis, sancta pietate modesti,
Religione pii castis altaribus apti,
Quorum cana fides per sacra Palatia pollens
Floruit, unus erat Latialis mysticus aulae,
Alter apud Danaos sacrata mente dicatus:
Quorum sanguis adest, quos omina fausta iuuabunt.
Ex hac progenie iunctis et gente togata
Coniugio tali speremus numina nasci.
Nam mihi quo teneor non est dolor alter acerbus
Quam quod apud tales obliuio longa moratur
Nominis inclusi. sed si me claustra fatigant

101 reticens *corr. Buech.* 107 ipe 109 Optauianus *nisi praestat* Optatianus 110 *inde ab hoc uersu nostri numeri cum eis quos in libro adscriptos uides non congruunt, cum miro scribae lapsu factum sit ut* 120 *numerum huic uersui praeponeret* 112 Pallatia 113 misticus 115 omnia *corr. Buech.* 116 togati *corr. Buech.* 118 quod teneor non dolor alter aceruus

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Temporis immodici, nec uos impune tacetis.
Poena est non leuior uobis quatiente pudore,
Quod licet exiguum tamen inter iura poetam
Temnitis immemores facunda mente periti.
Quid prodest seruasse hominem post tanta pericla
Et clausum liquisse diu sub clade salutis?
Non male peccaui nec rex iratus inique est,
Sed mala mens hominis quae detulit ore maligno
Et male suggessit tunc et mea facta grauauit.
Poscere quem ueniam decuit, male suscitat iras
Et dominum regemque pium saeuire coegit.
Nam deus omnipotens compungit corda regentis
Quando iubet pietate sua ueniamque relaxat.
At cum liber ero domino ignoscente reductus,
Dum tacet os uestrum nec nos sermone iuuatis,
Nomina uestra reor praeconia nulla manebunt.
Sed ne maesta canens concludat carmen amoris, [p. 31]
Post haec uota parens quid sit factura Dione,
Murmuret os tacitum, Carales cum coeperit iri:
Aeolias petet illa domos aditura tyrannum
Ut frenet uentos et caerula marmora tendat,
Mollior aura means tantum bona flumina mittat,
Ut ratis incolumis Sardorum littora tangat.
Nec negat haec Eolus Uenerisua iura roganti.
Cypris in ornatu ueniens freta glauca uagatur,
Cum pelagi Nymphis ibunt Tritonis alumni
Nereidum spumante choro Phorcique clientes
Gurgitis aequorei pisces immania cete
Et quaecumque latens surget de fluctibus imis
Belua terribilis summas gestire per undas,
Inter quas delphine sedens Galatea minaci
Neptunum perfundet aquis rorante fluento,
Ille caput barbamque ciet ridente Dione.

122 *spatium non relictum. suppleuit Buech.* 129 fata 132 compunget *corr. Buech.* 137 nec 142 mictat 146 Tritones *corr. Buech.* 148 caetę 149 At | surgit *corr. Buech.* 150 Bella 151 delfine 153 ciet *quasi corruptelae signo notatum*

At uólucer Ueneris uolitans super aequora pinnis
Iam spargens sub fraude rosas tamen igne sagittas
Mandat ad aequoreos comites et frigida ponti
Aequora flammat atrox, elementa ut uota celebrent.
Haec dixisse sat est: sed qui modo iure tacemus,
Omnia reddemus quandoque nepotibus almis.

Exp. Epithalamium
Ioannis et
Uitulae.

[p. 37]

VIII. Dracontii opus de raptu Helenae.

Troiani praedonis iter raptumque Lacaenae
Et pastorale scelerati pectoris ausum
Aggrediar meliore uia. nam prodimus hostem
Hospitis et thalami populantem iura mariti
Foedera coniugii consortia blanda pudoris
Materiem generis sobolis spem pignora prolis:
Nam totum de matre uenit, de matre creatur
Quo membratur homo, pater est fons auctor origo,
Sed nihil est *sine* matre pater. quota portio patris
Omnis constat homo: mater fit tota propago.
Ergo nefas Paridis quod raptor gessit adulter
Ut monitus narrare queam, tu grandis Homere
Mollia blandifluo defundas uerba palato.
Quisquis in Aonio descendit fonte poeta
Te numen uult esse suum, nec dico Camenae
Te praesente 'ueni'. sat erit mihi sensus Homeri
Qui post fata uiget, qui duxit ad arma Pelasgos

secuntur uacuae paginae quinque, deinde raptus Helenae p. 37—64 *alio ac magis nigro atramento chartae minus albae inscriptus sed eadem ut uidetur manu Literis I M eas notaui coniecturas scitu dignas quas adhibitas uides in editione raptus Helenae Romana omnes fere Iannellianas, eis uero quas in musei rhenani uolumine* XXVII *p.* 477 *Buecheler proposuit lectionibus literas adieci m. rh.* 158 quae *proposuit Buech.* 1 laceae
? Quod 12 te *corr. I M* 13 delimas *cedet* defundas
uto meliori

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Pergama Dardanidum uindex in bella lacessens:
Et qui Troianos inuasit nocte poeta
Armatos dum clausit equo, qui moenia Troiae
Perculit et Priamum Pyrrho feriente necauit:
Numina uestra uocans quidquid contempsit uterque
Scribere Musagenes, hoc uilis colligo uates.
Reliquias praedae uulpes sperare leonum
Laudis habent, meruisse cibos quos pasta recusant
Uiscera quos rabies iam non ieiuna remisit,
Exultant praedamque putant nuda ossa ferentes.
Attica uox te, sancte, fouet, te lingua Latina
Commendat: uulgate precor quae causa nocentem
Fecit Alexandrum, raptu ut spoliaret Amyclas.
Caelicolum pastor iam sederat arbiter Ida, [p. 38]
Iam gremium caespes, iam surgens herbida tellus
Stabat et aetherium fuerant herbosa tribunal.
Soluerat Iliacus caeli uadimonia pastor
Et litem facit ipse suam, laudata recedit
Contempta Iunone Uenus, tunc uirgo decora
Uicta dolet, nam tristis abit: heu nescia mens est
Quae mala circumstent ausum dare iura Mineruae.
Iudicis Idaei pretio sententia fertur
Damnaturque Paris. nec solus pastor habetur
Ex hac lite reus: damnantur morte parentes,
Damnantur fratres et quisquis in urbe propinquus
Aut cognatus erat, cunctos mors explicat una.
*Troi*aque *ut* infelix urbs tantum morte periret,
Damnantur gentes, damnatur Graecia sollers
Heu magnis uiduanda uiris, orbatur et Eos
Memnone belligero, damnatur Thessalus heros
Et Telamone satus, pereunt duo fulmina belli,

20 Armato *corr. Buech. m. rh* 23 collego 30 raptu spoliare 31 praetor *corr. Buech.* | Idem *corr. Buech.* Idae *I M* 34 Iliacas *corr. I M* 36 decora] *fort. corruptum* 37 abijt 42 in morte 43 implicat *I M* 44 Aq; Troi *suppleuit Buech.* (Troia *in margine ascriptum*) *spatium non relictum* | infoelix | tanta *Buech. proposuit* | perriet *corr. I M* 46 eous. et eos *I M*

Pro matris thalamo poenas dependit Achilles.
Unde haec causa fuit? forsan Telamonius Aiax
Sternitur inuictus quod mater reddita non est
Hesione Priamo: sic est data causa rapinae.
Cur gentes cecidere simul, cur sexus uterque
Concidit, infanti nullus post bella pepercit?
Sic dolor exsurgit diuum, sic ira polorum
Saeuit et errantes talis uindicta coercet?
Compellunt audere uirum fata, impia fata
Quae flecti quandoque negant, quibus obuia numquam
Res quaecumque uenit, quis semita nulla tenetur
Obuia dum ueniunt, quibus omnia clausa patescunt.
[p. 39] Iam grex horretur, fontes casa pascua siluae
Flumina rura pigent nec fistula dulcis amatur,
Non placet Oenone sed iam prope turpis habetur
Ex quo pulchra Uenus talem promisit in Ida
Qualis nuda fuit: talem iam pastor anhelat.
Sordent arua uiro post iurgia tanta dearum,
Pergama sola placent, et moenia quaerere Troiae
Mens et fata iubent. monitus Paris omnia norat
Blandita nutrice puer, quo sanguine cretus,
Qui genus, unde domus, rapiensque crepundia pastor
Troianum carpebat iter. uix uiderat arcem
Lassus, et intactae procumbunt culmina turris
Ingemit et tellus, muri pars certa repente
Concidit et Scaeae iacuerunt limina portae,
Tunc Simois siccauit aquas, crystallina Xanthi
Fluminis unda rubet, sudat pastore propinquo
Palladium uel sponte cadunt simulacra Mineruae.
Forte dies sollemnis erat quo Pergama rector

49 depondit *corr. I M* 52 Esto ne *corr. I M* 53 cum sexus *corr. I M* 54 perpepercit 56 coercit *ut uidetur corr. ex* coercot *corr. I M* 59 tuetur *Buech. m. rh.* 62 armatur *corr. I M* 63 oenones iam prope. quae iam *posuerunt I M* 66 urigia *ex* uregia *uidetur correctum corr. I M* 70 Quod genus *I M* 73 certa] *malis quo locus aliquis significetur nomen proprium* 74 lumina *corr. I M* 75 cristallina xanti 78 solemnis *ex* sollemnis *rasura mutatum*

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Infelix Priamus post Herculis arma nouarat:
Annua persoluens ingratis munera diuis
Laomedontiades capitolia celsa petebat
Reddere uota Ioui, laturus sacra Mineruae.
Ad dextram genitoris erat fortissimus Hector,
Troilus ad laeuam pauido comitante Polite, [p. 40]
Cetera natorum turba stipatus abibat.
Reginam interea natarum turba coronat
Et nuribus comitata uenit pia uota ministrans.
Rex Helenum sequitur, Cassandrae mater adhaeret.
Dum pergunt et templa petunt, prorumpit in agmen
Pastor et attonitos elata uoce salutat:
'Sis felix princeps, omnes saluete sodales
Aut fratres ut uera feram. tu fortior Hector
Culmen et urbis apex, et uiribus indolis almae
Troile, frater ego. fratrem cognoscite uestrum.
Germanus sum uester ego Priamique propago,
Hecuba mi genitrix, abdicor crimine nullo
Paruus Alexander pastor nutritus in Ida.
Nec pastor sit uile, Phryges, ego iurgia diuum
Compressi, nam lite caret me iudice caelum.
Si credis germana manus, nec cetera regis
Conscia corda negant nec mater pignus abhorret:
Noscite depositi uel certa crepundia fratris.'
Dixerat et testes generis proiecit in arce.
Uera fides pietas quatiunt mox corda parentum
Admissumque nefas generosa mente fatetur
Fusus in ora rubor. Paridis mox colla lacertis
Adligat et natum fletu gaudentis inundat [p. 41]
Conuictusque pater ueniam de prole rogabat.
Obstupuere omnes. mater gauisa recurrit,

79 Infoelix | nonerat *corr. Buech. m. rh.* 81 Laumedontiades 83 dextram *corr. ex* detr- 85 Caetera *Buech. proposuit* Et rex 91 foelix Princepes *corr. IM* 93 et uiribus indolis almę *corruptum. latere uidetur tale* et tu lux 94 cognioscite 96 Ecuba 97 nutritur 102 fratres *corr. Buech. m. rh.* 104 mors *corr. IM* 106 pallidis *corr. IM* 108 negabat *corr. IM*

Dat celeres pietas gressus quos denegat aetas,
Mox iuuenem complexa tenet per colla per ora.
Oscula diffundunt et lambere membra parentes
Insistunt iuuenis certatim, sed pius ardor
Adfectus dispensat agens, alternat utrique
Et uicibus cara Paridis ceruice fruuntur.
Nuntius interea totam compleuerat urbem
Fama uolat per templa deum, quod pastor ab Ida
Se uelut ostendit regni de stirpe creatum.
Tunc Helenus uates templum dimisit et aram
Et procul exclamat: 'pater impie, pessima mater,
Quid pietas crudelis agit, quid perditis urbem?
Haec est illa tuo fax, mater, prodita somno
Quae simul incendet Troiam regnumque parentum
In sortem dabit illa nurus. coniurat in arma
Graecia tota dolens raptum punire Lacaenae,
Litora nostra petent Danai cum mille carinis,
Dorica castra fremunt, iam Pergama uexat Achilles,
Iam pugnant Danai, iam cernimus Hectora tractum,
Troile iam per bella furis, iam sterneris audax
[p. 42] Ante annos, animose puer, uirtute proteruus.
Sed quid fata ueto, quid fixos arceo casus,
Cum nihil aduersis prosit prudentia signis?
Me Fortuna potens et Pyrrhus ingens exspectat.'
Dum loquitur, Cassandra uenit furibunda sacerdos
Et matrem complexa canit: 'quid mater iniqua
Quid pater infelix quid funera nostra paratis?
Immemor heu pietas, uni pia mater haberis
Pastoremque foues sed multis impia constas
Regibus, Hectoreum supplex emptura cadauer
Per montes per saxa datum: nec uenditur Hector

110 *cf. Orest.* 670 112 parentis *corr. Buech. m. rh.* 113 iuuenes *corr. Buech. m. rh.* 114 agnes acres *et* utrimque *IM*, auens *Buech. m. rh.* 118 uelit *corr. Buech.* uelit ostendi *IM* 125 uolens *proposuit Buech.* 128 Iam *corr. uidetur ex* tam 130 animos et puer uirtute 133 exspectat Pyrrhus et ingens *IM at desideratur* Me exspectat F p et regia Pyrrhi (*Buech.*) 136 infoelix

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Integer et lacerum rediet pro pignore corpus
Funeris Hectorei pretio maiore redemptum.
Me stuprum per templa manet, me pessimus Aiax
Inuadet pereunte domo: iam Troia crematur,
Sed flammis rex ipse cares, iamque Hecuba latrat,
Astyanax Danais muro iactatur ab alto.
Sic praestat Bellona nurum, gener ipse Tonantis
Idaeus sic pastor erit, capietque triumphum
Sed post ipse cadet. ueniet mox Pyrrhus ad arma
Qui scindat muros, qui damnet Pergama flammis,
Qui Priamum gladio feruens obtruncet ad aras.
Sed quid uana cano? iam consocer esse Tonantis
Uult genitor patriamque premit natosque nefandus [p. 43]
Odit et Andromachen quaerit uiduare marito.
Troile quid cessas? quid parcis fortior Hector?
Uos repetunt mortes, in uos mala fata feruntur,
Uos petit Aeacides, saeuum uos fulmen Achilles
Amputat, insontes poenam raptoris habetis.
Prouida non credor: uos saltem surgite ciues,
Rumpite complexus quos dant per colla parentes
Infausto iuueni, muris depellite fratrem:
Hic hostis quem fata canunt, qui mortibus urbem
Congeret et Priamum faciet non esse sepultum.
Pectore Cisseo rapiatur pignus acerbum
Macteturque nefas et Pergama nostra pientur,
Placetur Iuno, placetur uirgo Minerua,
Sacrilegi de morte Iouem placate tonantem
Cuius postponens Uulcani laudat amorem.
Urbibus in multis mos est donare salutem
Mortibus insontum, sed uos mactate nocentem
Ut liceat seruare pios. augere dolores
Ut releuet medicina solet membrisque salutem

141 retinet *corr. Buech. m. rh.* 145 ecuba 146 Astianax 147 perestat *corr. IM* 148 *malis* rapietque 152 qui *corr. IM* | esset *corr. IM* 153 Uulti 154 Obit *corr. IM* 162 *suppleuit Buech. m. rh.* 166 Placitur Iuno *corr. IM* 167 placete *corr. Buech.* 169 donare *corruptum uidetur* 172 resecet *corr. Buech. m. rh.*

Membrorum de parte dabit, nam corporis aegri
Fit iactura salus et uires passio praestat
Quas auferre solet. hoc *uos* adsumite fratres,
[p. 44] Hoc ciues audite mei, laudate parentes,
Dicite pastorem gladio pietatis obire:
Fraterno mucrone cadat. si forte profanus
Hunc feriet quicunque reum, sit in urbe sacerdos,
Cedo loco si forte meo pius esse recusat.
Pontifices Helenus Laocon sacrata potestas
Cedent oranti quia mysticus extat uterque'.
Dum canit infelix gemitus Cassandra futuros,
Uisus adest cunctis Phrygibus Thymbraeus Apollo
Qui mercede carens conclusit Pergama muro
Et genus ingratum poenas persoluat auari
Exoptat. stupuere Phryges, tacet ipsa sacerdos:
Effatur: 'quid uirgo canit? cur inuidus alter'
Exclamat 'Helenus deterret Pergama uerbis?
Pellere pastorem patriis de sedibus umquam
Fata uetant quae magna parant. stant iussa deorum,
Magnanimum Aeacidem solus prosternet Achillem.
Troianos regnare placet qua solis abenae
Ostendunt tolluntque diem, qua uertitur axis
Frigidus et zona flammatur sole corusco.
Troianis dabitur totus possessio mundus
Tempore nec paruo Troum regnabit origo.
Fata manent conscripta semel. sunt uerba Tonantis,
[p. 45] Imperium sine fine dabit. cohibete furorem.
Mortali diuum periet quo iudice iudex?
Nec hoc fata sinunt. pudor est uoluisse nocere
Et non posse tamen pigeat. iam nemo minetur,

174 solus *corr. IM* 175 solet hoc ad sumite *sed* ad *linea obducta deleta uidetur.* ios hoc *IM* 178 profamus *corr. IM* 180 recucasat *sensui parum aptum uidetur quod restituerunt IM* recusat 182 Ced et *corr. IM* | uel amysticus quia *proposuit Buech.* uel mysticus extet *IM* 183 infoelix genitus *corr. IM* 184 Tymbrens 187 ipse *corr. IM* 188 Effrenis *Buech. m. rh.* 192 eacidem | prosternit *corr. Buech.* 197 regnabi

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Quem Clotho quem Lachesis quem uindicat Atropos ingens.
Scindite pellitas niueo de pectore uestes,
Murice serrano rutilans hunc purpura uelet.
Nec pudeat quod pauit oues: ego pastor Apollo
Ipse fui domibusque canens pecus omne coegi,
Cum procul a uilla fumantia tecta uiderem,
Alcestam sub nocte pauens deus ubera pressi,
Admetus intrantes haedos numerabat et agnos.'
Dixerat et Phoebum Priamus submissus adorat
Et grates securus agit, tacet optimus Hector.
Iam regno non impar erat, sed sceptra tiaram
Imperium trabeas iam post caeleste tribunal
Totum uile putat, solam cupit addere famam
Maiorum titulis, uiuaces quaerere laudes,
Ut celet quod pastor erat. uix uiderat aulam
Regis, et Iliacas quaerit per litora puppes,
Aegaeum sulcare fretum iam mente parabat.
Sic pater adloquitur iuuenem sermone uerendo:
'Nate redux pietatis amor, bonus arbiter Idae,
Dic ubi uis armare rates, ubi carbasa tendis. [p. 46]
Nusquam bella paro, regnum sub pace guberno.
Sed si torpor iners pudor est et turpe uacare
Credis, Alexander, certe legatus adesto,
Et Telamona ducem conuentum exposce sororem
Hesionen mox, nate, meam: captiua tenetur
Me regnante soror. dum Dorica regna peragras
Dat Uenus uxorem, faciet te Iuno maritum.'
Tunc iuuenis gauisus ait: 'paremus ouantes,
Optime Troiugenum, nihil est quod iussa recusem.'
Laetatus senior tali moderamine nati
Effatur: 'tua uota, Paris, di iusta secundent,
Hoc tantum supplex genitor rex, nate, precatur:

203 Cloto | lachessis 205 rutulans *corr. IM* 207 carens *IM* 209 Alcestes *IM ineptissime* 212 *post hunc uersum fort. nonnulla exciderunt* 217 cele *corr. IM* 222 *licebat* cur 223 bello *corr. IM* 226 talamona | conuentam *corr. Buech.* 227 Esionem 229 te unó 232 Laetatur

Iliacos proceres tres tecum pergere saltem
Imperio concede meo, ueneranda senectus
Praecipitem frenat monitis per cuncta iuuentam.
Egregios comites praestem tibi, lumina gentis
Hectore praelato cui tota potentia cedit:
Antenor Polydamas erunt iuuenisque Dionae
Aeneas cognatus adest.' sic fatus. et omnes
Ut ueniant rex ipse iubet properante ministro.
Cum ducibus redit ipse uolans ad tecta satelles
Regia, cognoscunt proceres quo uela parantur,
[p. 47] Nec mora, conscendunt puppes et litora linquunt.
Dardana iam classis Tenedon transibat, Abydon
Et Seston dimisit aquis saeuasque Maleas,
Iam Salamina uident Telamonia regna petentes.
Ut portum tetigere rates, mox ancora mordet
Litus et inuentas ferrum pertundit harenas.
Puppibus adnexis terram Troiana iuuentus
Et proceres petiere simul. sed regis ad aulam
Linquentes mox litus eunt. quos suscipit heros
Hospitio Telamon. ramos frondentis oliuae
Portantes ad tecta ducis sub imagine pacis
Non pacem sed bella gerunt, nam dicta tenebant
Quae possent armare uirum nisi iura uetarent
Hospitii quae nemo parat uiolare modestus.
Rege salutato postquam legatio Troiae
Sedit, et Antenor placida sic uoce profatur:
'Troiugenas proceres et regis pignus ad aulam,
Rex Telamon, uenisse tuam quae causa coegit
Insinuare decet: si iusseris ipse, loquentur
Consortes nunc ore meo uel regia proles.
Dardanides Priamus gentis reparator et urbis
Quam uestras populasse manus meminisse fatemur,

237 uiuientam *corr. IM* 238 tua *corr. Buech. m. rh.* 240 Polidamas | Dione 243 redi *corr. IM* 244 bella *corr. Buech.* 246 ahdon *corr. IM* 247 aqius *corr. IM* | nouas *uacuo ut uidetur spatio postea inscriptum.* curuas *IM* 50 inuitas *Buech. m. rh.* 259 solutato *corr. IM* 260 *fort.* lerat 262 Talamon 263 decet et si uisseris *corr. IM*

Iussit ab Iliaco delectos pergere regno [p. 48]
Ad tua regna, potens germanam regis ut heros
Bellorum quam iure tenes in pace refundas:
Posceris Hesionen. iacet ingens Troia fauillis
Excidii compressa sui, nec Pergama ductor
Surrexisse putat nisi iam, rex magne, sororem
Reddideris regi quae nunc captiua tenetur.
Turpe ducis seruire genus crimenque putatur
Si non bella dabunt regi quod bella tulerunt
Si pax hoc optata negat. pro rege rogaris:
Te repetisse puta Priamo retinente sororem,
Non dolor armaret si non daret ille rogatus
Quod peteres, Telamon? scelus est et fama pudoris,
Nascitur inuidia Priamo regnante sororem
Graiugenis seruire suam, liuor malus inde
Creditur: 'Iliacas potuit reparare ruinas'
Murmur erit Phrygibus, 'consortem sanguinis unam
Non ualuit' dicent 'rector de rege mereri'.
Dixerat. at Telamon mentes armabat in iras,
Nam pietas affectus amor concordia proles
Accendunt motus in pectore fellis amari.
Conubium regni, thalami consortia casti
Scindere poscebant, et quod mens nulla tulisset,
Aiacis haec mater erat. sic incipit ore
Turbidus Aeacides iusta succensus in ira: [p. 49]
'Si pudor Iliacis aut mentibus esset honestas,
Excidium Troiae si pectora uicta dolerent,
Herculeos comites Priami gens praeda Pelasgum
Non magis auderent in bella lacessere Graios
Semideum post bella ducum, quibus Ilios ingens
Uicta iacet. placuitne Phrygis periuria gentis
Soluere uos iterum, si dudum parua luistis
Supplicia? Priamo Troes mea dicta referte:

270 Posteris. Quod potes *I M* | Hesionem 272 iã *in rasura* 276 por rege *corr. I M* 278 illi *corr. I M* 279 peteris 284 meieri 287 Accedunt *corr. I M* 298 Connubium 290 incipiat *corr. I M* 291 eacides 293 iucta dolorent *corr. I M*

Uictori quis uictus ait 'te bella gerente
Me maneat uirtutis honos, me praeda sequatur,
Praemia me laudis me praemia cuncta triumphi
Expectent, sterili uictor sed laude potitus
Et ieiunus eat'? quis regi quisue marito
Uel misero sic ausus ait cum uoce proterua
'Conubium rescinde tuum, rumpatur honesto
Foedere iuncta domus, thalami damnentur amantum,
Festiuas extingue faces'? quis uicit? ut istud
Audiat Alcides patriam qui perculit hosti?
Quando tamen uictor uicti sub lege tenetur?
Si Priami recidiua domus manet illa tyranni
Post ignes reparata meos, si pendit amorem
Germanae rex ipse suae, pro dote sorori
[p. 50] Uel regni pars iusta detur, ne uindicet Aiax
Quod matri donasset auus si Troia maneret.
Temporibus soceri senuit si Graia iuuentus
Iam nostris per bella, Phryges, successit in armis:
Bellipotens ducibus cunctis optata propago
Est mihi, bellipotens non uilis pignoris Aiax
Eminet et quaerit de qua iam gente triumphet,
Thessalus Emathia fratris nutritus Achilles
Emicat et toruos exercet in arma biformes
Patroclo populante simul Centaurica lustra,
Tydides Sthenelusque fremunt Aiaxque secundus,
Nestoris Antilochus Palamedes Teucer Ulixes
Exultant quod Troia redit quod Pergama surgunt.'
Tunc Polydamas ait submissa uoce profatus:
'Belliger armipotens animarum iudicis heres,
Rex cui de nostris est gloria summa ruinis,
Temperet inuidia frangat dolor ira quiescat:
Captiuam repetit, reginam frater honorat

305 Uel misericois sic *corr. IM* | tum 306 Connubium 307 damnetur (e *in rasura*) *corr. IM* 308 qui *Buech. m. rh. iungens cum sequentibus* 309 perculis *corr. IM* 317 Quam Quae *IM* 321 Thassalus 324 Steneluque 325 ulyxes 326 surgant *corr. IM*

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Nos et adoramus. non sic si Troia maneret
Nuberet Hesione. regnum captiua meretur,
Fit felix de sorte mala, fit praeda potestas,
Imperium de clade tenet, diadema tiaram
Qui tulit ipse dedit. quae sit gens Dardana, rector,
Exhinc nosce precor: nescit seruire subacta [p. 51]
Quam melius regnare decet, haec imperat Argis
Per quos uicta perit, dominam sibi Graecia uictrix
Non famulam quaesiuit ouans. miranda per orbem
Mens generosa ducis quae non uult regna grauare
Cum ruerint uirtute tua. releuare iacentes
Et reges regnare iubes regesque creare
Dum possent seruire tibi. sors cassa duelli
Te moderante uacat nec possunt bella nocere.
Te uincente potens quis nolit uictus in armis
Sorte tua post bella capi? qui uicerit hostis
Seruiet et uicti melius te praesule regnant.'
Haec legatus ait. regis iam corda tepescunt
Quae fuerant accensa minis. sic magna leonis
Ira fremit cum lata procul uenabula cernens
Uenantis crispare manu iam uerbera caudae
Naribus incutiens spargit per colla per armos
Erecta ceruice iubas, iam tenditur altus
Dentibus inlisis et pectus grande remugit,
Flumina tunc resonant, montes et lustra resultant:
Ast ubi uenator reiecta cuspide sollers
Sponte cadit pronusque iacet, perit ira leonis
Turpe putans non dente suo si praeda iacebit,
Temnit praedo cibos quos non facit ipse cadauer [p. 52]
Ignoscens feritate pia ueniale reatus
Uenator si cesset iners. sic rector Achiuus

333 meietur 334 foelix 342 Cum ruerint uritur tua releuare *corr. Buech.* 344 seruite *corr. IM* 351 *fort.* cernat *nisi uersus excidit* 350 nimis *corr. Buech.* 352 manum *IM at conferas indicem s. u. crispare* 353 Naribus] natibus *IM metro repugnante. temptaui* clunibus 360 prę̊da | fecit *conferas uersum repetitum in Satisfactione 143* 361 uenatus *corr. IM*

Frangitur et Phrygibus conuiuia laeta parari
Per septem iubet ipse dies. Cythereus et Aiax
Colloquium commune tenent duo fulmina belli.
Regis Alexandrum iuuenem regina Pelasgum
Hesione complexa fouet germana parentis,
Uultibus in Paridis Priami laudatur imago.
Octauo ueniente die iam sidera Phoebus
Elatis condebat equis, iam cuncta ruebant
Oceano nudante rotas stridentibus undis.
Tunc Anchisiades sublimi uoce profatur:
'Rex inuicte armis, felix in pace senesce,
Quamuis nemo ducum uos umquam in bella lacesset
Ex quo Troia perit, nec uester creuerat Aiax,
At modo, rex, ter cuncta domans ter cuncta reuellens
Murus erit sociis aries metuendus in hostes
Aiax, magne, tuus. Priamo tua dicta loquemur.'
Sic fatus. dixere uale regemque salutant.
Tunc iter ad portum uertunt et litora tangunt.
Conscendere ratem, subducitur ancora mordax,
Uela leuant nautae, proras a litore torquent,
[p. 53] Puppibus incumbit uentus, mox carbasa tendit
Dum fluctus scindunt et prospera flamina crescunt.
Africus interea ueniens comitante procella
Turbidus occurrit, mox sparsit in aequore classem.
Gurgite curuato rapiuntur ad astra liburnae
Et suspensus aquis per nubila nauta cucurrit
Nauigium uectante salo. dum summa carinis
Sidera tacta putant et nil superesse fatentur
Montibus aequoreis, malo uenit altior unda
Naufragiumque diu ratibus suspensa minatur
Desuper intentans pelago ueniente ruinam.
Iam uentus subduxit aquas, extundit harenas
Pressa carina solo, muris stat celsior unda

364 Cithaereus *corr. IM* 368 laudatu *corr. IM* 373 iniuncte *corr. IM* | foelix 377 eris *corr. Buech. m. rh.* 382 nauae *corr. IM* 389 ceruicis uertice summo *IM* 393 uenientem *corr. IM* 395 murus *corr. Buech. m. rh.*

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Circumfusa rati, uastarum turris aquarum
Pendet et elati percellunt carbasa fluctus.
Obriguit per membra Paris, transire parabat
Ad legatorum propria de naue carinas.
Ast ubi dispersos longo uidet aequore Troas,
Soluitur in gemitus lacrimosae uocis amaros
Et sic orsus ait: 'felici sorte creati
Pastores quos terra capit quos nulla procella
Concutit. haud ponti metuunt super aequora fluctus
Et rabidum pelagus temnunt latrantibus undis,
Sed celso de monte uident ut in arce sedentes [p. 54]
Pascua rura nemus fontes et flumina prata,
Per campos gestire pecus, pendere capellas
Praerupta de rupe procul dumeta sequentes,
Et uirides tondent lasciuis dentibus herbas,
Ubera lactentes contundunt frontibus agni,
Dum cauda crispante tremunt mollique palato
Exultant, potare cibos atque edere potus
Mulctrae balantum depressis ubera mammis.
Decedente die noctis uenientibus umbris
Quantus amor, cum lacte nouo iam caseus albens
Formatur manibusque premit lac pastor ad orbem,
Candida summittit feruentes bucula tauros
Committitque duces armata fronte iuuencos.
Nam grauis est regnare labor, metus excutit ingens
Corda ducum ne bella ruant ne tela minentur
Exitium crudele, necis timor omnis ubique est.
Nam gladios tellure pauent pelagoque procellas
Formidant nec plena datur ducis hora quieti.'
Dum loquitur, uenit unda grauis resonatque fragore

397 per coelum *corr. Buech. m. rh.* 402 foelici 404 aut *corr. I M post* 409 *uersus uidetur periisse cum particula uerba finita regente* 410 tundent *corr. I M* 411 lactantes *corr. Buech.* 414 Mulcere *corr. Buech.* mulgere *I M* | palmis *scripserunt I M* 415 diem *corr. I M* 419 *uel corruptus est uersus uel post eum nonnulla exciderunt.* 420 labor *etiam ante* regnare *scriptum est sed expunctum* 421 Cordax *corr. I M* 422 Exitum *corr. I M* | neci *corr. Buech. m. rh.* 423 pellagoque 424 queti *corr. I M*

Et puppim percussit aquis, sublata carina
Tollitur et Cypro classis depulsa resedit.
Post signum uenere rates residente procella
[p. 55] Et Cyprum tenuere simul. legatio sola
Defuit, una fretis et fluctibus acta negatur
Puppis in Ionium rabidis conlisa procellis,
Aegaeo nam pulsa caret. mox pastor arenis
Dardanus exsiluit tremulis post aequora plantis
Et se cum sociis tacta tellure refouit.
Cypro festa dies natalis forte Dionae
Illa luce fuit. ueniunt ad sacra Cytherae
Reddere uota deae quidquid capit insula Cypros
Quod nemus Idalium quod continet alta Cythera
Quod Paphon exornat tacitas quod lustrat Amyclas.
Candida praeterea Iouis alitis Helena proles
Uenerat, absentem retinet dum Creta maritum.
Nuntia fama ducis totam repleuerat urbem,
Aduenisse Parin Troiano sanguine cretum.
Audiit aduentum iuuenis Spartana decori,
Mox iubet et famuli ueniunt mandante Lacaena:
Hospitio speratus eat, nam turpe uideri
Regina praesente Paris ceu nauita uilis
Litus arenosum teneat. tunc hospes ad aulam
Peruolat Atridis socia comitante caterua.
Perceptum dum carpit iter festinus ad urbem,
Respicit ad templum Ueneris cui turba precantum
[p. 56] Uel conuentus erat, mox uertit iturus ad aras.
Interea niuei uolitant per litora cycni
Flumine contempto, placidasque hinc inde columbas
Molliter intendunt omnes per inane uagari,
Quas insanus agit rapidusque sequente uolatu
Miluus insontes, cunctas clamore fatigat,

427 scopulo-recedit *Buech. m. rh. proposuit* 432 harenis 435 Dione 439 paphos *corr. Buech. m. rh.* 444 Audit *corr. IM* 448 harenosum 450 *fort.* praeceptum *Buech. m. rh.* inceptum 451 precatum *corr. IM* 452 iter *corr. Buech.* iter uertit *scripserunt IM* 456 rapidosque *corr. IM*

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Quas super accipiter uolitans grauis imminet ales.
Tunc sollers augur cretus de gente Melampi
Quem fors ad Cyprum dederat per festa dierum,
Et sic orsus ait prorumpens uoce sagaci:
'Te oblatiua petunt auium responsa uolantum:
Conubium spondent praefulgens ore decoro
Idaliae uolucres, de gente Tonantis olores
Promittunt genitam, sed miluus horrida fata.
Ditis enim signatur auis, licet hora peracta
Tertia quippe sinat Phoebo candente uolucrem
Uera per immensum praesagia ferre rapacem.
Martius accipiter dotem fera bella minatur'.
Tunc Paris ad caelum tendens cum lumine palmas
Numina magna uocat puerum matremque Dionen:
'Aurea siderei proles Uenus alma Tonantis
Numina mille tenens, artes cui mille fauendi
Dat pater et natus supplet simul, omina firma
Quae cycnus genitoris agit, quae uestra columba [p. 57]
Prodidit. infaustos opus est cohibere uolatus,
Martis et inferni uolucres raptoris obuncas
Augur auerrunces sacris, quibus imperat auctor
Troius ille puer Ganymedes conditor artis
Et Polles cui pinna loquax dat nosse futura.'
Pauca precatus erat supplex et templa subibat
Uestibus indutus Tyriis et murice regni.
Uersi*color* chlamys ipsa fuit quam purpura fulgens
Flammabat diffusa humeris, hanc fibula mordax
Iungit et ornatus iuueni plus admouet aurum
Quo distincta micat radians per stamina uestis.
Cetera turba comes Phrygio succincta decore
Fulgebat. delubra petens intrauit ad aras
Pastor et in sese cunctorum lumina uertit:

460 *sine dubio Paridis mentionem qui fecerat uersus excidit* 463 Connubium 471 Dionem 474 omnia *corr. IM* 476 Prod·dit *corr. Buech. m. rh.* 478 Augur aberrantes *corr. Buech.* 479 ganimedes 483 Persa clamis *corr. Buech. m. rh.* 485 admonet auriũ *corr. IM* 486 Quod *corr. IM*

Aspicit hunc errans oculis ornata Lacaena,
Effigiat per cuncta uirum quibus ille decorus
Uestibus incedat uel qua lanugine malas
Umbret et in roseo prorumpat flosculus ore.
Laudat amans mirata uirum flammata Lacaena
Ignibus Idaliis, nam dudum flammiger ales
Matre iubente puer telo candente medullas
Ledaei partus furtim iaculatus amorem
[p. 58] Usserat. at pastor repetit post sacra Dionae
Hospitium. regina uenit pallente rubore,
Nam flammis perfusa genas pallentibus ibat,
Fusus uterque decor manifestum uulgat amorem.
Pastorem pudibunda petit cohibente pauore
Hortaturque uirum feruens, qua stirpe creatus,
Indicet et fuerit qua iam uexante procella
Ad Cyprum pulsus. medio sermone Lacaena
Iam tacet et quaerit iuuenem quibus appetat ardens
Dictorum uerbis. sed pastor perfidus hospes
Ut sensit fragiles mulieris pectore sensus,
Incipit Iliacus non quo sit sanguine cretus
Nec quibus excussus uentis ad litora Cypri
Uenerit effari: trepidus iam uoce remissa
Reginam laudabat amans, culpare maritum
Coeperat absentem quod iam pulcherrima coniux
A tepido deserta uiro neglecta uacaret
Sacra Dionaeae matris uel templa petisset,
Adiungens 'si talis erit quam forte merebor
Uxorem, sic blanda genis sic ore modesto
Sic oculis ornata suis sic pulchra decore
Candida sic roseo perfundens membra rubore
Sic flauis ornata comis sic longior artus
[p. 59] Et procera regens in poplite membra uenusta,
Tali semper ego dignatus coniuge felix
Non desim, famuler supplex et iussus adorem,

490 hùc erran oculis *corr. IM* 497 Laedei 498 Uesserat *corr. IM* | Dionem. Diones *IM* 501 color *proposuit Buech.* 511 et fari 515 uel tempta *proposuit Buech.* 516 erit *corr. ex* erat 522 foelix

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Conubio seruus ueniam sub lege mariti
Nocte dieque pauens quidnam uelit illa iubere
Quae specie fulgente micat. Menelaus oberrat
Numine contempto non dicam, coniuge pulchra,
Quamuis numen adest ueniens de stirpe Tonantis
Unde genus duco.' mox haec est uerba locutus,
Tyndaridis faciles quatiunt suspiria sensus
Et sic orsa refert: 'quae sit tua, pulcher, origo
Te reticente magis dudum cognouimus omnes.
Est commune genus: pariter tua regna petamus,
Sis mihi tu coniunx et sim tibi dignior uxor.
Hoc nam fata iubent uel nos hoc Iuppiter urguet:
Uiuere me gemini iussit sub sorte mariti.
Conferet Atridi quisquis me duxit amator
Ut uiuum linquam, non iam moriente marito,
Post thalamos primi cui debent fata secundum.'
Dixit et egressi puppes et litora poscunt.
Dum portus classemque petunt, respexit ad urbem
Pastor et ingentem uidit consurgere nubem
Pulueris extorti, mouit quam turba sequentum. [p. 60]
Tunc Paris adloquitur comitantem praedo rapinam:
'Occidimus regina pares, nos Graia iuuentus
Insequitur, gladio uestigia nostra sequaci
Captatum peruenit iter quicunque satelles
Coniugis Atridis subnixus et hospite turma.
Nos armatorum rapient ad bella cohortes
Et mecum fortasse cades si tela sequentur.'
Tunc Spartana refert: 'iuuenis, quid nostra retardas
Pectora colloquiis? Phrygibus tamen arma capessant
Rex dilecte iube, gressus celerare ministros

524 Connubio | maritus *I M* 525 *malis* quid iam 526 oberrat *corr. ex* oberret 529 *malis* uix 534 Sic *in correctura. potest fuisse* sis *quod restituerunt I M* | tui tua *I M* 537 quisque *corr. I M* 543 mouet 544 patris *corr. I M* | comitante *corr. I M* 545 regna *corr. I M* 547 iet *proposuit Buech.* | quiccunque 548 Aridis *corr. I M* 549 Mox | rapiens *quae Buech. indicat posse teneri scribendo* Atrides 550 cade *corr. I M* 551 retardes

Imperio compelle tuo, properemus ad aequor
Et uacet auersis concurrens turba ministris.'
Et sic fata uolens rapitur per colla tyranni,
Iam Priami cum clade nurus: sic terga iuuenci
Europam rapuere dei cum Iuppiter ipse
Taurus Olympiaca produxit cornua fronte,
Fulmineus uector sobolem famulantibus undis
Gaudet Agenoriam caelestia colla grauantem
Cum Cadmi cognatus aquas freta magna secaret.
Ergo ubi peruenit raptor turbatus ad aequor
Et licet exhaustus cursu uel pondere lassus,
Qui gratum portabat onus, tamen ipse Lacaenam
[p. 61] Litore non posuit media sed puppe locauit,
Nautae uela leuant et remis castra mouentur.
Aduenium collecta manus iam classe remota
Et quatiunt omnes palmis in litore frontes,
Nunc galeas nunc tela simul clypeosque tonantes
Proiciunt. uenit ipse uolans per rura maritus
Sudanti peruectus equo, quem nuntius horrens
Fregerat ad Cyprum uenientem sacra dicare.
Ut conspexit amens sulcari puppibus undas
Et thalamos gestare suos, collisus arenis
Ingemit et flauos extorquet uertice crines.
Hyrcanae sic saepe solent per deuia tigres
Affectu stimulante rapi, cum pignora mater
Perdit et elusa feritas pietate nocenti
Raptoris sectatur iter, uestigia sollers
Insequitur praedonis equi sessoris anheli,
Ast ubi torua parens transacto flumine natos
Secerni conspexit aquis, redit orba dolore

554 properamus *corr. IM* 555 Et uacate iussis *Buech. m. rh. proposuit* et uacat auersis 556 tyrrani 561 grauentem grauare *IM* 563 peruemit *corr. IM* | turbatur *corr. IM* 570 tonantis sonantes *IM* 571 Puoiciút tunc *corr. IM* 572 prouectus *Buech. m. rh.* 574 amans? 575 harenis 577 Hucanę *corr. IM* | tygres 578 stimulante *corr. ex* stimulanti 581 sessori *corr. IM* 582 transactos lumine 583 quis equis *IM inepte*

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Et gemit infrendens amissum nobile pignus.
Atrides sic maestus erat de coniuge rapta.
Interea Aeneas rediens legatio Troiam
Uenerat et Priamo Telamonis dicta reportat.
Sed Paridem genitor postquam non uidit amatum,
Plangit et albentes immundat puluere canos. [p. 62]
Antenor Priamo pelagi narrare labores
Iam fletu manante genis et mille pericla
Coeperat: ignarus quid de pastore procella
Fecerit aut iuuenis classem si merserit unda
Nescius ore refert, hoc tantum nosse fatetur
Quod pelagi rabies subuerso gurgite ponti
Sparserit Iliacas in tempestate carinas.
His dictis gemit aula ducis. se luctibus atris,
Moenia iustitio foedant et plangitur urbe,
Sexus uterque gemit, non pro uirtutis honore
Aut quod talis erat qui posset bella subire
Aut ingesta pati uel summis uiribus hostem
Frangere et ensiferas acie iugulare cohortes —
Quamuis Alexander, si uiribus Herculis esset
Aemulus aut certe Meleagrum aut Thesea fortes
Aequaret uirtute potens, tamen Hectore magno
Sospite nemo Parin lugeret corde dolenti —
Sed regis quia natus erat, fit planctus in urbe.
Nam quicunque memor Heleni mox dicta tenebat,
Laetatur gaudens sed tantum uoce dolebat.
Tunc pater absenti tumulum formabat inanem,
Ut iacuisse putes praesenti morte cadauer.
Dum parat inferias genitor mactare sepulcro [p. 63]
Non ubi corpus erat uel nil satiare cruore,
Per freta conspiciunt notam de litore classem.
Prima ratis iuuenis regali praedita signo
Apparet quam serta ligant enata rosetis.
Candida pepla uolant et carbasa sericus ornat,

589 canos] *fort.* crines 590 Anteno *corr. IM* 597 sed 602 aciem *corr. IM* 604 Tesea 612 sepulchro 614 cospiciunt *corr. IM* 616 legant *corr. IM* | ornata *corr. Buech. m. rh.* 617 seriens *corr. IM*

Et Ueneris celsa spectatur ab arbore myrtus
Quam sponsus defixit ouans. occurrit ad undas
Hecuba cum Priamo populi comitante caterua,
Suscipiunt sponsam, dat cunctis oscula pastor
Ad patrem Priamum gradiens matremque salutans,
Dulcia colla tenent et uultibus oscula figunt.
Non inuitus adest nec gaudet fortior Hector,
Quem Troilus sequitur nec liuidus at tamen aeger
Non membris sed mente grauis. praesagia sensus
Concutiunt animosque uiri: mors ore cruento
Inter Troianos discurrit saeua caterua,
Heu quantos raptura uiros et fata datura
Aut quantas per bella nurus uiduare parata.
Troile, sectatur uestigia uestra Polites.
Sic solet umbra sequax hominem larualis imago
Muta sequi nec membra mouet nisi mouerit ille
Quem sequitur, si cesset homo cessabit imago,
Uel quodcunque mouens, si sederit illa sedebit,
[p. 64] Motibus et falsis ueras imitata figuras,
Nil faciens quasi cuncta facit. sic quoque Polites.
Duxerat uxorem pastor cum sorte sinistra.
Iam muros iam tecta petunt, iam regis ad aulam
Intratur sponsamque tegunt sua flammea pulchram,
Iam thalamis ornata sedet, saltatur in urbe,
Tympana iam quatiunt, iam rustica fistula carmen
Pastorale canit. lituus nil dulce remugit,
Fescennina silent et bucina bella minatur,
Nec molles tuba rauca sonos dedit aere canoro,
Increpat arma duces clypeos et mille carinas,
Classica Tydidis committere bella putares.
Ite pares sponsi, iam omina tetra probastis

620 Ecuba 622 At *corr. Buech. m. rh.* | gaudens *corr. Buech. m. rh.* 624 nen gaudet *corr. I M* 625 nec (*in rasura*) inuitus attamen non inuitus tamen *I M* 627 in uiri *corr. I M* 628 Troianas — cateruas? 629 quanto *corr. I M* | raptura *in ras.* | atq; *corr. I M* 633 Multa *corr. Buech. m. rh.* 638 Dixerat *corr. I M* 640 Intratu ri *corr. I M* 641 Iná *corr. I M* 642 Typana *corr. I M* 648 omina *in ras.*

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Martis, et ornati misero flammastis amore
Ostensam sub nocte facem qua Troia cremetur,
Qua Phryges incurrant obitum sine crimine mortis.
Sanguine Troiano dabitur dos, clade Pelasgum
Ditetur Ledaea fugax per castra propago,
Orbentur superi, caelum gemat et mare plangat:
Crimen adulterii talis uindicta sequatur.

IX. Deliberatiua Achillis an corpus Hectoris uendat. [p. 65]

Si decus est uirtus et praemia cuncta meretur,
Si meritum post fata manet, si fama superstes
Eminet et gaudet titulis ornare sepulchra,
Annue quod petimus. fortis pro forte rogaris:
Egregias mentes uirtus delectat in hoste,
Inuidia mens summa caret, laudare decora
Nouit et ingentes attollere gestiet actus.
Dat uirtus exempla bonis prauisque pudorem
Debilitas quos lassa premit. tu fortis Achilles
Quid prohibes tumulos, quamuis iactura sepulcri
Temnitur et nihil est quoduis in morte periclum?
Si sensus post fata perit, cur busta negantur?
Si mens ulla manet, iam rectius ergo putatur
Non requies sed poena rogus: tormenta sepulcrum
Ingerit et manes tolerant per membra dolorem.
Sed sensum cum luce simul post fata perire
Segnibus et pueris mentitur fama relatrix.
Sunt animae post membra piae: quas ignea uirtus
Tollit ad astra micans et solis in orbe recondit
Lunares non passa globos. ac desuper orbem
Exspectant stellasque uagas et signa leonis
Augusto quid mense parent, quid cetera temptent

650 Ostensa Obtenta *IM* 2 post pama manet *cf. Orest.* 470 5 *post* hostes *rasura* 10 sepulchri 12 cui 13 et iam pectus *corr. Buech.* | *uerbi* putatur p *litera expuncta uidetur* 14 sepulchrum 17 Signibus 21 Exspectat. *cf. d. deo* I 356 22 caetera

Ornamenta poli. rident sua membra uidentes
[p. 66] Funeris abiecti fragiles et corporis usus,
Ut doleant animae iam libertate recepta
Corporibus uixisse suis et clausa tulisse
Carceris angusti. tumulos aut ossibus urnas
Dedignant animae, non curant uile sepulcrum,
Et plangunt non esse simul quos urna polorum
Claudit et aetherium Phoebus suspendit ad axem.
Aduenturus eris, pietas si sancta manebit
Corpore belligero, si non crudelis in hoste
Post uitam morientis eris, si mitis Achilles
Nec post bella manes nec spectant funera poenas
Arbitrio subiecta tuo, si parcitis umbris
Quaesitor quas torquet auus si uera feruntur.

At inquies: si post uitam animae corpora sua despiciunt, pro Hectore cur rogamus?

Quaestio. Non Hector sed Troia rogat miserique parentes,
Andromache uiduata gemit uel ut ubere paruum
Astyanacta tenet sic caelum questibus implet,
Uirgo Polyxene lacrimis ornata decoris
Et planctu laniata genas contusa lacertos
Ac longis dispersa comis onerata pudore
Ingemit et tantum nutu sine uoce precatur
Funeris Hectorei poscens exsangue cadauer:
[p. 67] Quem retines iratus adhuc. cognosce puellam:
Plangentis germanus erat, cui uita daretur
Ante aciem si uisa foret, Troiaeque periclis
Femina bella dedit sed femina bella negaret.

23 Ornamenta *corr. ex* ornamento *ut uidetur* 24 adiecti *corr. Buech.* 26 clausā 27 tum tumulos 28 sepulchrum 33 morientis *aperte corruptum est.* 34 manes] *ut nunc haec leguntur,* Achilles *nominatus pro fero saeuoue uidetur* 38 uelud ubera 39 Astianacta 40 Polixene lacrymis 44 exangue 45 *expectes* Quod

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Da ueniam, iuuenis. magnum est punisse triumphos
Hectoris: hoc sat erit quod de uictore triumphas.
Iam luctus conuerte tuos ad gaudia uictor,
Gaudia qui Phrygibus sollers in funera uertis.
Infelix plus Troia gemit quam perdit Achilles
Fortior occisi consurgens ultor amici.
Infremis Aeacides? qui uindicet Hectora non est.
Anne Parin fortuna iuuet? qui crine madenti
Inter lanigeras gaudet latuisse puellas
Nec mater ueneranda iubet quod laudis habere
Hoc agit et pugnam thalamis exercet adulter
Pectore femineo. Ueneris nam bella lacessit
Ut Martis declinet opus uel fulmina campi
Effugiat. magnoque tacet dotata Lacaena,
Sanguine Troiugenum, Graium dotata cruore.
Dardanio quis murus erit post Hectora campo,
Aduersus Danaos quis Pergama fessa tuetur,
Puppibus Argolicis Phrygios quis diriget ignes,
Quis Telamone satum constans umbone tonantem
Sustinet aut Teucri tolerat per bella sagittas? [p. 68]
Quis hostis Diomedis erit, quae turma furentem
Excipit in clipeum surgens cum torserit hastam
Turbine belligero? quis non sine uulnere fractus
Concidit et moriens tremibundos porrigit artus?
Tydidem Aeneas rediens in bella lacesset,
A quo uictus abit, qui impressit uulnera matri?
Nam niueam lusisse fuit plagare Cytheren.
Pergama Pelidi fateor post Hectora tractum
Non bellum sed praeda patent spectante triumpho.

55 eacides 56 iubet *corr. Buech.* | crimen adenti *corr. Buech.* 58 habetur *corr. Buech.* 62 iacet *corr. Buech.* 64 Dardanis *corr. Buech.* 66 phrygibus *corr. Buech.* 71 nō 73 Tydiden | lacessit *corr. Buech.* 74 uulnena 76 nactum *corr. Buech.*

At inquies: dolorem meum leniam, percussorem Patrocli canibus et uolucribus *si* dedero laniandum.

Quaestio. Hectoreum si forte canes laniare cadauer
Ipse paras crimenque putas, hoc Medus honestum
Credit et ad Persas honor est si membra uolucres
Eripiant. et nulla detur licet ossibus urna,
Multis membra tamen condentur rapta sepulcris.
Corpus flamma cremans absumit, membra *uorantes*
Hoc canis hoc uolucres faciunt, uix ossa relinquunt,
Et rogus ossa rapit. forsan seruabitur Hector
Ut madefacta cadant siccantibus ossa medullis
Et longa sub tabe fluant. hoc cuncta sepulcra
Exercent. tamen intererit quod clausa tenebris
[p. 69] Putrescant tumulis, at hic sub luce madescant
Aspectusque tuos funestent ossa diurnis
Uisibus. Andromache tumulum sibi formet inanem
Et causam lacrimis faciet quam denegat hostis.
Te tamen, Iliacae populator gentis, Achillem
Sacrilegi iam poena manet, qui uiua peremptis
Funestas elementa uiris. corrumpitur aer
Mortibus, unde caret tellus uitalibus auris,
Non purus sub sole dies, non sidera noctis
Impolluta micant, fuscantur cornua lunae,
Sordibus et totum caeli mox inficit orbem.
Non Phoebus Danais morbos, non Troia Pelasgis
Infert aut natam repetens per castra sacerdos
Chryses Apollineus: hinc sunt hinc funera maesta
Fortibus et bellum geritur cum morte cruenta.
Hector in hoste fuit saeuus cum uita maneret,

81 nulli *corr. Buech.* 82 sepulchris 83 *suppleuit Buech.* 86 male facta *corr. Buech.* | siccantibus *quamquam permire dictum est tamen nescio num scribendum sit* siccatis | medulis *ex* medullis *rasura* 87 sepulchra 89 madescunt *corr. Buech.* 94 *post* poena *rasura* 96 tellus| laesus 98 Impullata *corr. Buech.* | fulcantur *corr. Buech.* | ce 99 *fort.* mors 101 Inseret *corr. Buech.* | nauta 102 ses

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Plus post fata nocet. certe medicabilis ille
Te Chiron docuit pestes sanare iacentum
Cum chordas quateret plectro, cum bella moneret
Et citharam post lora daret, cum mentis honestae
Post Centaurorum raptas de flumine praedas
Ingenitos animos puerili in corde leuaret:
Non docuit quia maestus odor quia putre cadauer
Aera tellurem uentos animasque grauabit, [p. 70]
Inde homines uolucres pecudes et cuncta necantur,
Corpora uiuorum rapiet mundique salutem?
Mors neglecta nocet, non sunt commercia uitae,
Manibus et superis diuisit limite mundos
Imposito natura parens, non congruit aether
Funeribus nec funus amat sub sole iacere,
Inferni secreta dei sub nocte petuntur.
Non tibi per somnos aderit censoris imago
Aeacus in medias ueniens ad castra tenebras
Uoce manuque furens, et te culpabit amare
Asper et increpitans? et iusta uoce notabit:
'Tene, deum soboles, caeli pelagique nepotem,
Atque Erebi gens clara mei, te fortis Achilles
Ista decent? tumuli caesis et busta negentur?
Nec dabis occisos iuuenes Acheronta natare,
Prostratis dum busta negas manesque sepulcris
Abdicas? me uita pia promouit ad urnam,
Humani generis laudes et crimina quaeram.
Nec tamen hinc securus eris quia noster ad urnam
Aduenies quandoque nepos: ignoscere manes
Ignorant mecumque Minos uel Gnossius illic
Iudicium Rhadamanthus habet commune barathri.

105 oerte *corruptelae signo notatum* | medicabilis 107 cordas | manerent *corr. Buech.* 108 cytharam | homistę h *in rasura* 110 Ingentos *corr. Buech.* | leuabant *corr. Buech.* 113 *melius* unde 114 rapiter *cui corruptelae nota appicta est* 115 uincta *corr. Buech. cf. d. deo* I 591 116 Mortibus *corr. Buech.* 121 Eacus 124 T§e 126 cęssis sed 128 morȝesq; *corr. Buech.* | sepulchris 129 merita piam *corr. Buech.* 130 *fortasse* quaero *Buech.* 132 ngnoscere 133 Gnoscius 134 Indicum Rhadamantus | baratri

[p. 71] Nominis inuidiam uestri per flumina manes
Exagitant, sua iura neges quod morte peremptis,
Patroclumque tenent quem nec conscendere cymbam
Permittunt nisi primus aquas transcenderit Hector.
Et nullum pars nostra sinit transire per undas
Ac sortem retinere suam nisi rite sepultum.'

Epilogus. Desine bellipotens animos retinere feroces,
Dux iras depone, precor. non sentiet Hector,
Quidquid in hoste furis, lacerum tenuisse cadauer.
Supplicium non Hector habet sed poena Pelasgum
Seruatur per castra tuis, dum funera punis.
Aeacus inuidiam, carus tormenta Patroclus
Sustinet et uestri poenas luit ille doloris.
Uel medium Priamo, generose, refunde cadauer,
Nam partem tractura tenet. si reddere corpus
Et laceros artus tempta pietate negabis,
Exiet Andromache socero comitante per agros
Astyanacta trahens qua tritior orbita monstrat
Et leget infelix dispersi membra mariti
Uepribus e mediis, rupem complexa cruentam
Oscula fixa dabit dicens de rupe maritum
— In qua sanguis erit rupem uocat Hectora coniux —
Et puerum miseranda docet ne calcet arenas
[p. 72] Infecit quas forte cruor, tardumque per horas
Exspectat socerum. sed non uacat: exprimit herbas
Quas rubuisse uidet. hoc nati uultibus addit
Ut patrem ferat ore puer. suadente dolore
Ipsa sibi demens extorquet ut Hectora credat
Astyanacta suum. Priamo tamen Hectoris ossa

135 inuidia 136 negis 144 Supplicum 145 Seruantur 146 Eacus | inuidia *corr. Buech.* 151 comtante 152 Astianacta | tristior *corr. Buech.* 153 infoelix 154 et mediis 157 meseranda | harenas 161 patre

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Si qua iacent dispersa solis ostendet et ambo
Carnibus Hectoreis defigent oscula flentes,
Ore cruentato puerum simul ambo monebunt
Oscula det membris: 'laceros ubicumque iacere'
Dicet auus puero 'pater est quos uideris artus'.
Motibus his si nulla uenit pietatis imago,
Aspice quid faciant coniux pater Hecuba natus
Et pudibunda soror. Priamus iacet oscula plantis
Rex senior dans ipse tuis nec turpe putabat
Quod miserum fortuna iubet. hinc uirgo pudica
Astyanacta tenens paruum super Hectora ponit
Et puerum deflere docet, sed paruulus optat
Ire nec extincti cognoscit funera patris.
Heu lacerum nam corpus erat, quod mater et uxor
Complexae per colla tenent et uulnera ferri
Per laceros artus generoso in corpore quaerunt.
Sed quid dorsa uiri palpant? iniuria constat
Magnanimi iuuenis: plagam qua concidit Hector [p. 73]
Et uulnus si nosse placet, uersate supinum
Corpus et occisi tractentur pectora regis.
Inuenient ungues quanto descendit hiatu
Hasta potens quantumque dedit uulcanius ensis.
Nam quod terga ferunt, hoc currus fecit Achillis
Dum trahit extincti iuuenis per saxa cadauer,
Et domino iam damna parant de funere tracto.
Hectora mirantes plus te laudamus, Achilles,
A quo uictus obit: finem da, magne, dolori
Et post uindictam ueniam concede perempto
Qui poenas in luce dedit. iam respice mitis
Astyanacta uidens, Pyrrhi succedat imago
Ante oculos dilecta tibi, Priamique senectus

164 sororis solis *posui temerius fortasse quam rectius* 165 defigunt *corr. Buech.* 166 manebant *corr. Buech.* 169 Mortibus *corr. Buech.* 170 ecuba 174 ponens *corr. Buech.* 176 humera 184 descendi (*corr. ex* discendi) *cf. Stat. Theb.* XII 340 186 dederunt | Achillis *corr. ex* Achilles 187 iuuenis *corr. ex* iuuonis 193 Astianacta | *malis* uigens 194 delecta

Mentibus adsciscat uenerandi uota parentis.
Nam genitor Peleus laetum post bella uidere
Te cupit, et senior Lycomedes coniugis auctor
Exoptat reduci gaudens offerre nepotem.
Planctibus Andromaches ceu praesens blanda putetur
Deidamia simul quae sollers nocte dieque
Mente oculis attenta uolat, nam fluctibus atris
Carbasa prima uidens nautis occurrit in undis
Perquirens si Troia ruit, si concidit Hector
[P. 74] Sollicita quem mente timet, te plectra tenentem
Atque iterum blandas iuuenili pollice chordas
Tangentem laudare cupit uel brachia collo
Nectere mellifluis adiungens oscula labris.
Hecuba maesta gemens et canos puluere foedans
Omine non tali matrem praesentet ab undis
Corde tuo pietas: licet haec mortalia fata
In se nulla timet, tamen haec te, fortis Achilles,
Mortalem genuisse dolet. haec, summe, retracta
Et ueniam largire pius. si parua putantur,
Fac pretium, uictor, generosum uende cadauer.
Uendatur ceu uiuus adhuc nec munere paruo,
Sed ueneat tanto quanto pensabitur Hector.
Hoc placet ut fortis habeatur iudice bello
Mors pretiosa uiri. cunctos hortaris in hostem,
Si non uilis erit ueniens occasus in armis
Qui se despiciens ciues dilexit et urbem.
Dardanides dependat opes, det magna talenta:
Astyanax egeat, Priamus mendicet et omnes
Infelix quos Troia capit. haec poena manebit

196 letum 198 offere 199 ceu presens bland maritu *sed in margine adnotatum uides* putatur *corr. Buech.* 201 uiclat *Buech. proposuit* | *fort.* altis 202 animis occurrit nautis *temptauit Buech.* 205 cordas 206 et *corr. Buech.* 207 adiunges 208 Ecuba | pluere 211 timent *corr. ex* timens 212 hoc *corr. Buech.* 214 pretum 216 ueniat *non uideo quo alio modo corrigas* | tantum quantum *corr. Buech.* 218 Mois 219 occasus *corr. ex* occasum 222 stianax 223 Infoelix | et *corr. Buech.*

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Laomedontiadas: si carior ille sodalis,
Sollers Hector eo condetur dignius auro: [p. 75]
Dum tamen infernis requies detur et bona uiuis
Praestetur de morte salus ac pace fruantur
Aeris innocui caelum mare Tartara tellus.
Unde genus ducis, morti licet illa sepulcrum
Comparet, omen erit si reddat Troia tributum
Troïa uel Danais uectigal funera praestent.

Exp. deliberatiua Achillis deliberantis an corpus Hectoris uendat.

224 Leomedontiadas 225 Hectoreo | dignus 228 Tartarea 229 sepulchrum 231 Troia *sequitur uacua pagina 76*

[p. 77]

X. Draconcij Medea.

Fert animus uulgare nefas et uirginis atrae
Captiuos monstrare deos, elementa clientes,
Naturam seruire reae seruire puellae,
Astra poli et Phoebi cursus et sidera caeli
Arbitrio mulieris agi, perferre Tonantem
Quod iubeat Medea nefas, ubi mittere flammas
Imperet aethereas. penetrat uox illa per auras
Cum uitas mortesque facit, cum fata retorquet
Ad cursus quoscumque uelit. licet hospite caeso
Seruiat et Scythicae currat per templa Dianae,
Possidet astrigerum funesto pectore caelum
Et superos impune premit prece nixa uirago
Inuitos parere sibi. quae carmina linguis
Murmuret aut urens species quae nomina dicat,
Haec uatem nescire decet, quae nosse profanum est,
Quae fuerit uulgasse nefas. nos illa canemus
Quae solet in lepido Polyhymnia docta theatro
Muta loqui, cum nauta uenit, cum captus amator
Inter uincla iacet mox regnaturus Iason,
Uel quae grande boans longis sublata cothurnis
Pallida Melpomene tragicis cum surgit iambis,
Quando cruentatam fecit de matre nouercam
Mixtus amore furor dotata paelice flammis,
Squamea uiperei subdentes colla dracones
Cum rapuere rotis post funera tanta nocentem.
Te modo, Calliope, poscunt optantque sorores
Dulcior ut uenias, nunc te decet ire rogatam,

Quam passim adscripsi alterius exemplaris lectionem notaui litera γ 3 reae *corr. ex* deae d *litera expuncta* reae *γ* 5 pendere *corr. Buech.* 10 Scytice 13 *fort.* lingua 14 urens *corruptelae signo notatum. cf.* species *in indice* 16 Quod *corr. Buech.* 17 Polymnia 18 Multa *corr. Buech.* 19 iacens 20 quod *corr. Buech.* | coturnis 23 pelice 24 uipereis *corr. Buech.* 26 medo modo *γ* 27 nocte *corr. Buech.* | rogatum *corr. Buech. cf.* VI 24

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Ad sua castra petunt. lauro succincta poetae
Pegaseo de fonte ueni, quo rore medullas
Et sensus infunde meos. cur hospes amatur
Qui mactandus erat uel cur mactatur amatus?

Diues apud Colchos Phrixei uelleris aurum [p. 78]
Pellis erat seruata diu custode dracone.
Hanc propter pelagi temerator primus Iason
Uenerat ut rutilas subduceret arbore lanas.
Ut Scytha conspexit Graiam de littore puppim
Ire per undosum proscissis fluctibus aequor,
Expauit, nam monstra putat: quis crederet umquam
Per freta per rabidas hominem transire procellas?
Barbarus ignaro regi iam nuntius ibat
Quae noua perferret pelagus, sed callidus heros
Solus Iason adhuc uento currente carina
Prosilit in fluctus et littora uisa natatu
Nudatus ceu nauta petit. sed Colchis alumnus
Nuntius ille redit secum comitante iuuenta
Ut nossent quid puppis erat quid uela quid arbor.
Membra uiri mox nuda uident fugientis ad undas,
Quem sequitur directa manus capiuntque pauentem
Et manibus post terga ligant. tunc Iuno Cytheren,
Ut uidit iuuenem Scythicas artasse catenas
Et pauidos fugisse simul cum puppe sodales,
Adloquitur: 'lasciua Uenus iucunda modesta
Blanda potens mitis fecunda uenustas amoris
Pulchra uoluptatum genetrix et numen amantum,
Te diuum regina precor matrona Tonantis:
Est nimis acceptus iuuenis mihi pulcher Iason
Qui gelidum quondam mecum transnauerat Istrum,
Et nunc infelix trahitur captiuus ad aulam

29 medulas *sed altera* l *supra* a *literam appicta est* 32 Phryxei 33 dui 39 tabidas 40 nuntius] Mutius γ 44 *fort.* Colchus 46 nosset *corr. Buech.* 49 citherem 53 uenustas amoris *corruptum uidetur*

Aeetis immitis forsan mactandus ad aras.
Eripe captiuum retinent quem mille catenae,
Mitte pharetratum puerum, mea Cypris, Amorem,
[p. 79] Igne tuo flammata cadat furibunda uirago,
Discat amare furor, tandem sit blanda sacerdos,
Templa pharetratae contemnat uirgo Dianae,
Despiciat delubra deae. licet immemor exstet
Religionis amor timeant nec fulmen amantes,
Te solam putet esse deam, te numen adoret,
Te metuat metuenda deis, te iudicet unam
Quam mare quam tellus quam numina cuncta fatentur
Imperio subiecta tuo per templa per aras
Esse uoluptatum dominam, quae corda parentis
Flectis et exutum telo candente Tonantem
Despiciat me saepe iubes nec castus Olympum
Destituat, sit ut imber olor, bacchetur adulter,
Uel quocumque meum placuit mutare maritum.
Non queror: Aesonidem tantum peto filia regis
Nunc amet et laudet, mox hunc suspiret anhelet
Quem mactare parat, soluat ceruice catenas
Torpescens armata manus, cui brachia collum
Circumdent, *et* mucro cadat ieiunus ad aras.'
Finierat matrona Iouis. sic orsa Dione:
'Me Uenerem me, Iuno, decet me, blanda nouerca,
Imperio parere tuo: quid plura loquemur?
Oderunt mea castra moras.' sic fata Cythere
Quaerit amoriferum per tota rosaria natum.
Ille deas ponti telo flammabat in undis
Maternis submissus aquis. Hymenaeus ad illum
Mittitur. huic fluctus produnt fumantibus undis.

59 Aethios *uersui corruptelae nota praefixa est* 65 exstat *corr. Buech. neque enim* licet *particulae indicatiuum Dracontius subiungit nisi in prioribus carminibus quae puerili calamo a grammatico suo nondum satis perpolito scripsisse uidetur atque idem cadit in deliberatiuam. cf.* IX 211 *uid. indicem* 66 timent *corr. Buech.* 74 Destituet *corr. Buech.* 75 quodcumque 76 Esonidem 77 anhelat 88 hunc *corr. Buech.*

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Ut pelagus caluisse uidet, 'hic aliger' inquit
'Hic latet Idalius. sed non latet, aequora feruent'
Agnosco stridere fretum ceu Phoebus anhelos
Oceano demergit equos, cum nocte propinqua [p. 80]
Luna uenit stellante polo pendentibus astris.
Huc ades, o lasciue puer, te mater ubique
Quaerit et e cunctis uestrum me misit alumnum
Ut uenias parcente mora.' sic fatus. at ille
Fluctibus e mediis surgens rutilante capillo
Excussit per inane caput, quatit impiger alas
Ut pinnas desiccet aquis, micat ignis ut astra
Plausibus excussus pueri, per cuncta uideres
Scintillare diem, uolitant super aequora flammae.
Sic ubi puniceos rutilans Aurora capillos
Pectinat ante diem quae mox perfundet Eoum.
Phoenix sola genus senio lassata uetusto,
Cinnama cui folium nardum tus balsama amomum
Informant post saecla pyram reditura, sepulcrum
Conscendit factura rogos et uerberat alas
Ut flammas adsciscat auis, sic nascitur ignis
Ante alitem ambrosios iam consumpturus odores:
Sic puer Idalius spargebat plausibus ignes.
Piscis aues armenta pecus fera pastor anhelant
Flammigero surgente deo. uolat inde per altum.
Iam uolucer non udus erat, quocumque propinquat
Aut ubicumque fuit, blando feruore uaporat
Quem sequitur uernalis odor, uia pulchra rosarum
Tenditur et uiolas pallentes candida peplo
Lilia distingunt ac florea semita crescit,
Persulcans per inane polos micat orbita florum.
Cypris odoriferos sensit fraglare uolatus:

93 pendentibus] *cf. d. d. II 6* pendula sidera. splendentibus *inutile* 98 niane 103 Pectniat | perfundat 105 Cinnima *uno calami ductu scriptum et lectu difficilius ideoque deest γ* 106 secla | sepulchrum 108 asciscat *sed* d *litera appicta est* 109 Ante alitem *uix sanum* 113 uolucreR uolucrer *γ*

'Natus adest' inquit 'multis iam spargitur aer
Floribus, ambrosio totum respirat odore.'
[p. 81] Dum loquitur lasciua Uenus, uenit ecce Cupido
Fessulus et gremio matris libratur anhelans
Quo sessurus erat. quem protinus illa uolantem
Occupat et crines componit mater Amori
Ac puerum complexa fouet dans oscula nato.
Sic blandita iubet: 'Pyrois mens ignea mundi
Atque uapor fecunde poli, successio rerum,
Affectus natura genus fons auctor origo,
Tu uitae fecunda salus tu blanda uoluptas
Tu princeps pietatis, Amor, te praeduce mundo
Alternant elementa uices et non perit orbis,
Cum pereant quaecumque *creat*, nec sentit ademptum
Successu redeunte nouo. uenit ecce nouerca
In manibus iam Iuno meis supplexque locatum
Quae fuerant optanda tibi: Medea sacerdos
Sacrilega quae uoce solet compellere caelum,
Inuitos accire deos, urguere Tonantem,
Dum precibus elementa quatit mare sidera terras
Naturam turbare simul, tua tela medullis
Excipiat — hoc Iuno petit — iuuenemque Pelasgum
Diligat optet amet cupiat suspiret anhelet.
Sollicitus tamen ista para cautusque memento:
Medeam fixurus eris.' sic fata Dione.
Risit Amor matrisque sinu se subtrahit ales,
Spicula saeua legit quibus olim Luna per umbras
Pastorem flammata tenet, nec sustinet ignes
Luna Cupidineos Solis quae sustinet orbem
Et fratris radiis conceptus lucis adoptat.
Hoc ait ignipotens: 'telo Medea cremetur
Quo Scythicam succendit amor dominaeque fa[illegible]illas
[p. 82] Excutiam per templa uolans, et uirgo cruenta[illegible]

127 Pirois *corruptelae signo notatum et uersui* β *nota praefixa est* 132 du|ces uices γ 133 *suppleuit Buech.* 135 uocatur *corr. Buech.* 151 Quos

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Adprobet hos arcus dominae plus posse pharetris.
Namque Diana feras, ceruos et figere dammas
Adsolet: hoc telum reges et numina figit.'
Quattuor interea niueas adstare columbas
Cypris amoena iubet, roseis frenantur abenis,
Candida puniceis subduntur colla rosetis,
Nam iuga sunt compacta rosis, fert dextra flagellum
Purpura quod mollis tenuis quod sericus ornat.
Iam uolucer conscendit aues et blanda uoluptas
It comes, amplexus ueniunt, Hymenaeus adhaeret,
Gaudia concurrunt, risus atque oscula pergunt.
Nam licet Idalias sociarint frena columbas
Et iunctae per cuncta uolent, tamen impiger ales
Nunc hanc nunc illam residet gaudetque iugales
Iam releuare suas et se pensare uolatu.
Sublatum propriis persentit in aera pinnis
Aurigam quadriga uolans, iterumque columbas
Adpetit et pharetris conlidit dorsa uolantum.
Nondum per Scythicas glacies stat barbara Colchis
Set iam bruma rigens Arctoi tristior axis
Torpebat concreta gelu, it pinniger audax,
Et magis accessu pueri plaga maesta serenat
Aduentum testata dei, mox tetra fugantur
Nubila, caeruleos excludit flammiger imbres.
Impia iam Colchis iam saeuior ara Dianae
Coeperat ostendi, iam tunc mandante tyranno
Ecce trahebatur ceu taurus pulcher Iason,
Quem sequitur Medea nocens urguetque ministros
Nudato mucrone furens. delubra subibant
Iamque propinquabant aris. sed numen amantum [p. 83]

154 effigere *corr. Buech.* 161 aues *corr. ex* auis 165 uinctae. iunctae *γ* 167 uolatum *corr. Buech.* 170 concludit *corr. Buech.* 172 Et iam *corr. Buech.* 173 coacta gelu et *corr. Buech.* 177 *ante* Colchis *literae conspiciuntur* coch *sed lineola obducta deletae* 179 centaurus *corr. Buech.* 180 ministras *corr. Buech. cf. u. 261* 182 sic *corr. Buech.*

Furtim templa petit, sonuerunt tela phareˉtris,
Exultat gauisa nimis Medea sacerdos:
Telorum strepitum castae putat arma Dianae
Increpuisse tholo, credit sua uota sacerdos
Ante preces audisse deam. mox numen adorans
'Omen adest' inquit 'Triuiam te, Luna Diana,
Confiteor perstans, heres Proserpina mundi,
Nam tria regna tenes: tu caelo Cynthia regnas,
Uenatrix terrena micas, capis atria Ditis,
Tempora distribuens, regnis et cursibus apta:
Iam grates audita loquor. iacet hostia templis
Per fluctus aduecta tuis.' sic fata per aras
Uirgo cruenta molam perfert. at mystica nutrix
Fessa licet tremebunda gemat, tamen ipsa iacentem
Tendere colla iubet uel pectora prona supinet.
Ergo peregrinus cum iam uersatur Iason,
Forte oculos per tecta leuat, uidet ecce uolantem
Atque salutantem puerum. sed nauta precatur
Murmure sollicito numen quod mundus adorat:
'Si caelum si terra tui sunt, alme, triumphi
Uel quidquid natura creat, si sanguinis expers
Mortis et infaustae, sed sunt tantum hostia flores
Matris et insertae pendent per templa coronae
Sanguine uirginei tantum contenta pudoris:
Eripe me his inuicte malis. ego uictima seruor
Atque utinam seruer, iaceo feriendus in aris.'
Audiit ignipotens, hominum nam murmura sentit,
Et ridens gauisus ait: 'pirata decore,
Quid metuis quem fata manent, cui uita superstes
[p. 84] Restat adhuc, quem regna petunt, cui pellis amata
Imminet et coniunx dabitur Medea sacerdos?
Sed memor esto mei ne te fortuna superbum

183 *fort.* tecta (*Buech.*) 188 niquit 189 Confidit eo *cui uoculae corruptelae nota addita est* | mondi 204 tamen *corr. Buech.* 206 *cf. Valer. Max. II 6 15* 207 me *non extat γ* | ergo *γ* 208 seruar 211 cum *corr. Buech.* 212 amata *corr. ex* aurata *uersui corruptelae nota praefixa est* 213 coniunx

Reddat et incipias iterum ceu nauta uenire.'
Dum loquitur pinnatus Amor, iam uirgo leuabat
Destricto mucrone manum. captiuus Iason
Exclamat: 'succurre Uenus, succurre Cupido.
Iam ferior, Medea ferit.' sic fatus. at ille
Ignea sidereo componit spicula neruo,
Misit arundineum per flammea cornua ferrum,
Stridula tela uolant: rapiunt praecordia flammas,
Corda calent oculique labant, suspiria rumpunt,
Marcida funereum laxauit dextera ferrum.
Sed nutrix mirata moras 'dic uirgo quid haeres?'
Increpat 'ecce feri. fibrae rapiantur et exta,
Consultum det fata iecur. Medea moraris?
Occidimus. torpescit iners antistita Phoebes
Permixto pallore rubens, non lumina uibrat,
Non furit aut tremuli strident in murmure dentes.
Cur homicida uacas et stas rea? sed rea non es
Si fueris homicida magis. cur explicat artus
Aut tangit cur saepe caput, quid spirat hiatus
Oris et ad zonam digiti mittuntur inermes?
An magus est pirata iacens et sacra Dianae
Murmure sollicito prohibet soluitque profanus?'
Dixerat et gladium dextrae reuocabat inerti
Impia turpis anus. rursus conclamat Iason:
'Uictima sum, pereo, iugulis male mucro minatur.'
Pinnatus subrisit Amor rursusque sagittas
Iecit et ardentis nutantia corda fatigat.
Aestuat interea sacris repetita sacerdos [p. 85]
Ignibus. effatur: 'non est haec uictima digna.
Non torta ceruice iacet, male palpitat artus,
Erigit impatiens et saucius ante dolorem,
Sanguine membra carent. iam non erit hostia grata

215 Reddet et incipies *corr. Buech.* 226 rapiuntur *corr. Buech.* | exsta 227 Consultrun consultum *γ* 228 topescit tepescit *γ corr. Buech.* | niers | Antistia 230 tremulis 231 sed stas *corr. Buech.* 232 fueris *corr. ex* fuerit 235 iacens *corr. ex* nocens 237 nierti 246 *cf. Orest.* 879

Quae sicco mucrone cadet.' conuersa sacerdos
Ad iuuenem: 'dic nauta fugax, pirata nefande:
Est consors matrona decens an caelibe uita
Degis adhuc nullumque domi *tibi* pignus habetur?'
'Solus' ait captiuus 'ego, mihi pignora nulla
Coniugis aut sobolis.' dictis gauisa uirago
Blanda refert: 'uis ergo meus nunc esse maritus?'
'Seruus' Iason ait 'tantum ne uita negetur
Te precor et dominam fateor.' sic fatus. at illa
Rumpit uincla iubetque uiro suspendat ab aris
Ut facinus purget proprium. uocat ipsa maritum
Uestibus indutum Tyriis quas sericus ambit
Mollis et in medio fuluum distinxerat aurum,
Blattea puniceo radiabant stamina filo.
Expauit nutrix, omnes stupuere ministri.
At puer ignipotens uictor per templa triumphat,
Nudus ludit Hymen, mollis lasciuia saltat,
Blanda libido coit, simplex affectus inhaeret,
Ludicra puniceis resonabant oscula labris,
Dant faciles plausus concordia gratia lusus:
Sponsus Iason erat gaudens et sponsa sacerdos
Ad thalamos post templa ruit. tunc pronuba Iuno
Adfuit et grates Ueneris facunda canebat.
Ecce triumphantes ingratia dura iugales
Consequitur gressu consors, obliuio iungit.
[p. 86] Marcidus interea domitis rediebat ab Indis
Liber anhelantes residens post proelia tigres,
Quem sequitur iucunda manus saltare parata
Ebria pampineis miscens uestigia thyrsis.
Sensit amoriferum Scythicam fixisse sagittis
Et uolucrem puerum populatum templa Dianae:

248 dignata 250 *lacuna indicata est etiam γ* 256 iuuenique *corr. Buech.* | uirgo | suspendit *corr. Buech. corruptelae nota uersui praefixa est* 258 quam 260 Blátea 267 *ante* sacerdos *repetitum* saceo (*initium literae* d) 268 ducit et hunc *corr. Buech.* 269 *malis* Ueneri 271 gressus *corr. Buech.* 275 tyrsis

UNIVERSITY OF MICHIGAN

'Illo iam gressus' dixit 'conuertite tigres,
Estis opus, mea turba, deo. properate ministri.
Pinniger Idalius minor est sine munere nostro.'
Dixerat et Scythiam Bacchus iam sponte petebat.
Iam uenit ad Colchos, iam se Semeleia iungunt
Agmina, Bybliades saltant Bacchaeque rotantur.
Uenatu interea rediens delubra petebat
Plectriferi germana dei, mirata repente
Quod sileat templum, subito quod sparsus ubique
Ambrosius sic fraglet odor. sonuere per aures
Fescennina deae. pulchrorum uota geruntur:
Iungitur Aesonidi fulgens Medea marito.
Erubuit doluitque simul: 'non omine fausto
Coniungatur' ait 'nec prospera flammea sumat.
Displiceat quandoque uiro cui turpiter audax
Sacrilegus processit amor, sed iustius opto:
Perfidus egregiam contemnat nauta iugalem,
Dulcior affectus uel amara repudia mittat.
Funera tot uideat fuerint quot pignora mater,
Orba parens natos plangat, uiduata marito
Lugeat et sterilem ducat per saecula noctem.
Aduena semper eat, se tanti causa doloris
Auctorem confessa gemat.' sic fata Diana
Tristis abit, delubra tacent, sacraria maerent,
Sanguine templa carent, nutrix tamen atria tantum [p. 87]
Templorum seruabat anus: haec anxia crimen
Uirginis et raptum deflebat maesta pudorem.
Qualis in exhaustis per sordida tecta ruinis
Strix nocturna sonat rostro stridente per umbras
Qualis et horrendus funesto carmine bubo
Conqueritur deflenda gemens dum tristia maestus

281 uacuus *corr. Buech.* *malis* currus *uel simile quid* 283 Bibliades 284 peteban 289 Esonidi 291 Coniugatur coniungatur *γ* 294 nata 296 mater *corr. ex* matri 298 noctem *corruptum uidetur.* uitam *proposuit Buech.* 299 sit tanti 301 abijt | tacent nutrix tamen atria tantum *sed supra scriptum* sacraria maerent. *item γ* 307 bufo *corr. Buech.*

Funerea sub nocte canit, sic anxia nutrix
Ingemit et tremulas diffundit maesta querellas.
Nuntius interea maesto uolat ore satelles
Ad regem subuectus equo, natamque tyranno
Indicat ignoto passim nupsisse marito.
Expauit genitor. sic quondam tristis Agenor
Concidit Europae senior fraudatus amore
Cum nesciret adhuc generum meruisse Tonantem.
Ira dolor numen pietas iniuria regnum
*Concuti*unt franguntque uirum, iubet arma ministris,
Coniugii nam fama ducem rapiebat in enses.
Cum poenas mortesque parat, uenit Indus ad aulam
Liber et egregia compressit uoce furentem:
'Sic tibi, rector' ait 'mentem possedit inanis
Relligio? sic pignus amas ut tela parentur?
Quid furis? exspecta dulces de prole nepotes.
Uirginitatis onus melior tolerare sacerdos
Non potuit, feruescit amans: et casta Diana
Pastorem confessa uirum.' haec Liber aiebat.
Mulcentur iam corda ducis natamque tyrannus
Purgat et extemplo Medeae laudat amorem.
Sic meruit ueniam generum confessus Achilles,
Sic pater ignouit Lycomedes pectore natae,
[p. 88] Et Pyrrhum suscepit auus gremioque nepotem
Fouit et ad Troiam post crimina misit Achillis.
Ut Scytha mollitus blanda pietate mitescit,
Mox iubet ut generum uel pignus regis ad aulam
Deposito terrore uocent. tunc regia lauro

317 *sqq. eodem undenarum circa literarum interuallo a margine reuocati sunt. suppleuit Buech.* 317 *an* regni? 319 rapiebant rapiebat *γ* 324 Qui *corr. Buech.* 227 *tolerabile fortasse* agebat (*Buech.*) 328 *ante* natamque *leguntur* nant *sed expuncta.* nautamque *scribas oportet nisi* amorem *significare* amatum *sumas* 331 innotuit Licomedes 333 Achillis *corruptelae signo notatum est* 334 *fort.* tepescit *Buech.* 336 rogent *corr. Buech. ante* lauro *signum omissionis conspicitur quo adiunctum est quod in margine legitur* electio (*fort.* electro)

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Cingitur et postes soceri pia serta coronant.
Mox thalamos subiere pares, laetatur Iason
Sponsus et in castris Ueneris Medea triumphat.

Quattuor interea Phoebus transegerat annos,
Sed natos Medea duos fecunda marito
Ediderat, cum nocte iacens suspirat Iason.
Nec gemitus latuere magam: 'quam, callide, fraudem
Quodue nefas moliris?' ait 'non fallis amantem.
Dulcia saepe uigil contrectans pectora coniux
Agnoui quia furta paras quia mente fugaci
Infaustum quodcumque cupis: secreta polorum
Cognosco, si morbus erit, si bella parentur,
Si pluet aut flamma caelum rutilante coruscet,
Et tu Medeam credis quia fallis, Iason?'
Tunc sic Aesonides stimulet quae cura medullas
Indicat et pellis causas uel tempore tanto
Quod lateat socios qui iam sic regnat amicus,
Consumptum quem morte putant planguntque parentes:
'Optarem reuidere meos iterumque reuerti
Ad thalamos, regina, tuos, monstrare Pelasgis
Quid coniux quid fata ualent.' Medea marito
'Iam pariter pergamus' ait 'sic aurea pellis
Tollitur ut lateant uastum mea facta draconem.'
Dixerat et stratis rapitur sub nocte silenti.
Astra uocans et signa ciens iubet illa Soporem
Ad nemus ad pellem uel templum Martis abire: [p. 89]
Dormierat serpens, pellis subtracta marito
Traditur et pariter fugerunt fratre necato.
Accipiunt natos et singula pignora portant.

338 laetatus *corr. Buech.* 343 Ne 349 coelo *corr. Buech.* 351 Esonides | forma *corr. Buech.* 353 quia 354 Consumptumque *cui corruptelae signum additum est* 355 Optarem] *supra* m *literam corruptelae nota picta est* 357 *fort.* uota *Buech.* 359 Tollatur | sata 362 ad pellem] *fort.* ac *Buech.* 365 *fort.* secum

Uentum erat ad Thebas, pellis datur aurea regi.
Miratur rex ipse Creon, laudatur Iason
Quod freta quod terras sic felix praedo uagetur.
Regis nata decens fuerat pulcherrima Glauce
Iam cui uirginitas annis matura tumebat:
Haec ubi conspexit iuuenem, flammata nitore
Aestuat et laudans alieni membra mariti
Optat habere uirum. sonuit genitoris ad aures.
Tunc rector Thebanus ait: 'si Iuppiter auctor,
Si Lachesis, si fata iubent, nil ipse morabor.
Progenies mea turpe cupit: fortuna fauorem
Praestet et innumeri laudent per saecla nepotes.
Uirgineo dabitur pellis cum dote pudori.'
Finierat senior. uotum cognouit Iason
Et grates elatus agit. praecepta tyrannus
Diffundit per regna nocens, inuitat iniquus
Ut ueniant ad uota duces. dum festa parantur,
Cognouit Medea nefas nec tardius illud
Credidit, ingratum nam senserat ipsa maritum.
Ante diem tamen illa dolens cum cerneret aulam
Et regis feruere domum, cum magna parantur
Prandia, uenturi mittebant praemia reges,
Signorum cursus et plenae cornua lunae
Captabat Medea furens. iam clauserat orbem
Cynthia sidereis transcendens saltibus astra.
Mox Colchis se spargit aquis, et sulphura lauro
[p. 90] Cum taedis fumant, purgabat membra sacerdos,
Et campum secreta petens ubi mille sepulcra
*Ad*stabat deiecta oculos confessa reatum,
Et Lunam manibus tensis cum uoce precatur:
'Astrorum princeps, signorum gratia fulgens
Et caeli stellantis honos, caliginis hostis

372 Aestum et *corruptelae nota uersui praeposita est* 380 elatus aigt agit γ 382 sexta γ 384 nec *corr. Buech.* | ipsa. 387 Premia uenturi *corr. Buech.* 392 fumans *corr. Buech.* 393 sepulchra 394 Stabat *corr. Buech.*

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Ac nocturnorum triplex regina polorum
Atque tenebrarum splendens patrona mearum,
Cui cancer domus *est* ora clarissima mundi,
Brachia contorquens stellis quae mense peragras
Quod Phoebus radians toto uix explicat anno,
Corporis et dominam uerax quam turba fatetur,
Tu nemorum custos tu mors pinnata ferarum,
Ursus ceruus aper pantherae damma leones
Retia cum ueniunt aut cum uenabula uibrant
Ante necem tua praeda iacent: te tertius heres
Participem regni consortem iuris amari
Optauit mundumque dedit tibi dona secundum,
Sub tua terribilis rapiuntur sceptra tyranni,
Diues pauper inops raptor pirata sacerdos
Aduenient sub lege pari, non sorte sub una:
Tu punis post fata reos et uiscera saeuo,
Persephone, das nostra cani, post regna barathri
Quae uultum mutare soles uisura Tonantem:
Da ueniam, Medea precor, cum clade suorum
Non decet ira deos. mereor pro crimine poenam,
Te feriente tamen, non ut mendicus Iason
Sit uindex, regina, tuus, qui criminis auctor
Ipse fuit. miseram solus non puniat oro
Qui mecum feriendus erat. cuicumque iubebis
Colla paro feriat: tantum ne uirgo Creontis [p. 91]
Discidium pariat nautam ductura maritum.
Exaudi famulam, dolor est, non zelus Iason.
Quinque dabo inferias — sat erunt pro crimine nostro —
Inlustres animas, niueam cum Iasone Glaucen,
Mortibus amborum regem super addo Creonta
Et natos miseranda duos, mea pignora, supplex

400 domus ora *fort. aliud quiddam in* ora *uerbo latet* 401 stellisq; mense 405 pantere 413 *cf. Lucan. VI 699. 700* 414 baratri 418 mendicus *uix sanum.* mentitus? 423 parat 425 dabos dabo γ | erint 426 animae | Glaucem

Offero sacrilegos nostro de corpore fructus
Ne prosit peccasse mihi.' sic fata sacerdos
Suspexit: tonuere poli, nec Luna uidetur
Sic tauros urguere suos sed cursibus astra
Ignitis responsa dabant. gauisa sacerdos
Uertit ad infernum gemitus regemque barathri
Secura iam uoce ciet Furiasque precatur:
'Iam pie rex Erebi qui formidabile regnum
Mortis habes, quem terra premit, qui funera mundi
Excipis et tantis non exples luctibus aulam,
Anguicomae uos quoque deae quibus impius horror
Turpia uipereae funduntur membra cerastae,
Plurimus ora tegit pendens de uertice serpens
Et sinuant orbes per pallida colla dracones:
Si manibus laniata meis mala uictima uestros
Ad manes peruenit homo, si uiscera matris
Uos propter scindens homines in uentre necaui,
Nunc nostras audite preces. regnator Auerni,
Crastina cum Glauce ueniet nuptura marito,
Mox Furias admitte tuas, properate sorores
Tartareae. Thebis iterum iam uota geruntur,
Currite, per thalamos Iocastae frater et heres
Coniungit natam. gens *haec* est uestra. dicabit
[p. 92] Mortibus impietas, affectus funera praestent.
Cur mora? nam nihil est quod non me exaudiat umquam.
Uirginitas si casta placet, retinere pudorem
Si libet et numquam contagia blanda mariti
Quaeritis, innuptae nuptam exhorrete sorores.
Si Furias saeuire precor nec sponte nocetis,
Non estis Furiae, nomen mutate domosque,
Ponite serpentes, alienas reddite flammas
Et puerum Ueneris quem iam tempsistis amate.'

431 non iure polos *quod posui temptauit Buech.* 434 baratri 436 *malis* impie | herebi 441 Plurimis *γ* 450 Iochastę 451 genus est *corr. Buech.* 452 praestant *corr. Buech.* 453 me non exaudiat 458 *cf. Orest.* 487 460 aetate *cui corruptelae nota addita est*

Dixerat et terra strepitum tremibunda ciebat,
Quo steterat Medea loco telluris hiatu .
Finditur. attonitas inclinat cautior aures
Et surgens 'audimur' ait 'nam terra tremescit,
Uerbera plaudentum resonant per inane sororum,
Sibila uipereis uibrant sub dentibus angues.
Res melior tempusque monet redeatur ad urbem,
Ante tamen fluuio corpus mergatur et undis.'
Quod maga digrediens mox perficit et petit urbem.
Exilit interea tecturus Lucifer astra
Puniceo prouectus equo rutilusque micansque
Concusso de crine iubar diffundit in orbem
Flammigeri roseas praecedens solis abenas:
Coeperat aula ducis strepitu resonare clientum.
Iam Phoebus scandebat equos et luce rubebat
Post noctem uentura dies, iam tecta Creontis
Regibus implentur, iam proxima uirgo marito
Sederat et tabulas calamo sulcabat Iason.
'Conuentum pactumque' sonat 'signate tabellas'
Horrida Tartareo ueniens de gurgite uirgo
Tisiphone signumque premit gauisa Megaera,
Allecto testis ceras adamante notauit, [p. 93]
Anguibus horrendis per regia tecta flagellant.
Interea Medea nouam formare coronam
Coeperat et niueis miscebat sulphura ceris:
Pix et stuppa ligat, species dat quattuor artis
Mascula tura cremans, sterili suffire cypresso
Cura fuit cyproque ligat quod naufraga puppis
Perdiderat, cristata manus sancire iubetur,
Lambere caeruleis permisit serta cerastis.

461 spatium *corr. Buech.* 462 hiatus *cf. Orest. 473* 465 niane 466 Sibyla 471 preuectus *corr. Buech.* 472 ni 475 ruebat *corr. Buech.* 479 Conuectum *γ* | sonant | signat *corr. Buech. post* signat *crux appicta est quae eadem ante uersum conspicitur* 481 Tesiphone 482 Allectos 484 *ante* coronam *literae conspiciuntur* no *sed expunctae* . 487 *Buech. uoluit* cremat 488 *fort.* curauit | *ante* puppis *leguntur* cypus *sed expuncta*

Exitiale rapit mox praemia tetra uenenum
Atque aurum mentita nocens radiare corona
Creditur et gemmas flores imitantur iniqui.
Dum munus Medea parat haec funera Glaucae,
Processit roseis sol mundum amplexus habenis.
At maga sulphuream ponens ad busta coronam
Haec ait: 'o mundi facies pulcherrima Titan
Naturam feruore tenens elementa coartans,
Ne dispersa fluant aut mundi machina mergat,
Stelligeri iubar omne poli, quem sphaera polorum
Sustinet et prohibet rutilam plus ire per aethram,
Dum contra rapis axe rotas et colligis ignes
Ipse pias animas mites et claudis in aeuum
Orbe tuo, miserere tuae, deus optime, nepti.
Insidant haec serta comis et uirginis ora
Digna corona premat: sint, inquam, regis in aula
Munera nostra rogi, dent praemia tanta sepulcrum,
Ignea mors rapiat sponsum cum paelice busto.'
Sic effata minax Solis mox numen adorat.
'Tempus *ad*est, pergamus' ait. sic fata coronam
Tollit et insontem fingens ad tecta Creontis
[p. 94] Uenerat, oblata sponsae dat serta puellae:
'Accipe uirgo libens auratam fronte coronam
Quam captiua dabo, qualem mea pignora sumant.'
Dixerat et capiti quod iam diademate regni
Splendebat fera serta locat. laudata recedit
Colchis et infaustas uomuerunt munera flammas.
Has radians nam Phoebus alit. iam creuerat ignis,
Uritur ingratus usta cum uirgine nauta,
Cum genero nataeque parat succurrere rector

491 repit *corr. Buech.* 494 munera *corr. Buech. cf. u.* 592 | Glauce 495 *ante* amplexus *praefixum legitur* q 499 *Buech. mauult* uergat 501 prohibes 503 mi^{t}tis *quod posui temptauit Buech.* 507 dant *corr. Buech.* | tanta] *cf. supra* 491 | sepulchrum 508 pelice | busta *quod aegre defendas oppositionis nomine* 510 Tempus est *corruptelae signum interpositum* 511 et] *fort.* ut 513 auratam in fronte *del.* [illegible] 516 Spledebat splendebat *γ*

Uritur ipse Creon. rogus est mox aula tyranni.
Diffugiunt omnes populi conuiua ministri,
Saltantum fugere chori. nam festa canentes
Ambusti lamenta sonant nec tympana plausu
Percutiunt, sed turba gemens hinc inde lacertos
Uerberat et flentes sed non sua funera plangunt.
Stabat sola nocens necdum satiata sacerdos
Nec secura tamen: numquam sic posse uenena
Credidit aut precibus tantum seruire furores.
Sed postquam solos quos iusserat ignis adussit,
Tunc natos furibunda premit. nam Mermerus insons
Et Feretus matrem blanda pietate uocabant.
Ut flammas uitare queant, infantia simplex
Affectu petit ipsa necem uel sponte pericla
Quaerit inops, passura necem mucrone parentis,
Ignari quae mater erat quid saeua pararet.
Tunc genetrix furibunda manum suspendit et ensem
Ac fatur: 'Sol testis auus, Sol Persice Mithra,
Luna decus noctis, Furiae, Proserpina, Pluton:
Accipe Sol radians animas, tu corpora Luna
Nutrimenta animae, fundit quem mucro cruorem
Sumite uos Furiae, noctis rex exigat umbras. [p. 95]
Spiritus in uentos satis est punisse nocentes
Insontesque simul. miseros hoc ense necabo
Quo genitor feriendus erat, nihil ipsa dolebo
Si ingrata maneat nullus de gente superstes.'
Haec ait et geminos uno simul ense nouerca
Transegit pueros. quos sic portabat ad arcem —
Ut proceres uidere nefas, tinuere cruentam

530 adusit 531 Mermerus] *supra alteram* r *literam crux picta est* 532 ferentes *ante uersum crux conspicitur* 533 queat *corr. Buech.* 534 *post* necem *legitur* mucrone parentis *sed expunctum* 535 *post* necem *legitur* uel sponte pericla *sed expunctum* 538 Af Ac fatur | persce mi^{ni}tra perste ministra *γ. corruptelae nota uersui praefixa est* 543 *uersus excidisse uidetur post* inuentos *quamquam in codice lacuna nulla est* | satis est] *fort.* satiet 546 meurat

Et doluere simul — ceu quondam baccha Lyaei
Saeua caput iuuenis mater gestabat Agaue.
'His' inquit Medea 'rogis ubi pulchra nouerca
Et pater ipse Creon uel perfidus arsit Iason
Uos, miseri, commendo mei.' sic fata minorum
Corpora saeua parens funestos mittit in ignes
Et currus metuenda petit. uenere dracones
Uiperea ceruice iubas et colla leuantes
Squamea, cristato radiabant uertice flammae.
Currus taeda fuit, sulphur iuga, temo bitumen
Et rota cypressus, solidarat frena uenenum,
Plumbeus axis erat raptus de quinque sepulcris.
Occupat illa grauem funesto corpore currum,
Ire Furor residens tetros simul imperat angues,
Tolluntur celeres, mox se tellure leuabant,
Iam nutant per inane rotae hinc inde labantes,
Aera saeua petit uolitans quadriga ueneni.
Et poterat fuscare diem, corrumpere uentos,
Ni Phoebus rubuisset auus de crimine neptis
Et totum meliore coma perfunderet orbem.
Saeue furor, crudele nefas, infausta libido,
Impietas, furiae, luctus, mors, funera, liuor,
[p. 96] Linquite mortales miseroque ignoscite mundo,
Parcite iam Thebis, diros cohibete furores.
Inde uenit quodcumque nefas. sic Cadmus *aratro*
Obruit infaustis crudelia semina sulcis,
Inde seges ferrata micat, uel Martis anheli
Heu male conceptis praegnatur terra uenenis:
Emicuit galeata cohors aciesque nefanda,

551 testabat *corr. Buech.* 554 meis 560 cipressus 561 sepulchris 563 furore sidens (*corr. ex* sident) *corruptelae nota uersui praeponitur* γ 564 mox e tu tellure 565 lauantes 566 uenena ueneni *temptauit Buech.* 569 profunderet *corr. Buech.* 571 *ante* furię *legitur* fur *sed expunctum* 572 Liquite 573 *cf. Orest.* 970 574 *fort.* hic | aratro *alia manus in margine adnotauit* 576 *fort.* Unde | ferra *supra* rr *literas corruptelae signum, supra* a *literam lineola uerticalis appicta est* | anheli *corruptelae signo notatum est* 578 *ante* galeata *uides* gala *literas et inceptam* t *subtractamque lineolam*

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Rumperet ensiferis cum ferrea messis aristis,
Insurgunt clipeis, rapiunt simul arma phalanges
Mortibus alternis et mutua fata minantur,
Fraternumque nefas qui gessit uindicat ensis.
Inde Athamas miserandus erat, miser inde Palaemon,
Inde Iocasta fuit, turpis fuit Oedipus inde,
Inde Eteocles erat frater Polynicis et hostis,
Et Polynices inops germani morte peremptus.
Blanda Uenus, lasciue puer, Semeleie Bacche,
Parcite uos saltim Thebis, quibus auctor origo
Aut soboles praeclara fuit: tibi mater, Iacche,
Thebana de stirpe tuam Thebisque, Dione,
Harmoniam nupsisse ferunt: pro munere Thebae
Et pro tot meritis sic funera tanta merentur?
Crimen erit genuisse deos, iam Creta Tonantem
Depositum nutrisse neget, iam Delos in undas
Fluctuet et paueat partus meruisse deorum,
Te Uenerem freta uestra negent, abiuret Amores
Cyprus et Idalium pigeat coluisse Dionen,
Uulcanus Lemno, Iuno spernatur ab Argis,
Gorgone terribilis Pallas damnetur Athenis,
Sitque nefas coluisse deos, quia crimen habetur
Relligionis honos, cum dat pro laude pericla.

583 Inde talamas *uersui crux praefixa est* 585 Thocles | Polinicis 586 Polinices Poliniceps γ | ferentus *corruptelae signo notatum corr. Buech.* 587 Semeleiae bacchae 588 saltis 589 mater iacet 590 Tartara (*corruptelae signo notatum*) tibi (*ut uidetur*) Diones *quod scripsi proposuit Buech.* 591 Armonia *supra* r *literam corruptelae nota conspicitur* 596 adiures 597 Cypris | Dionem 600 Sit nefas *corr. Buech. sub finem scriptum est* Τέλος. *desinit codex Neapolitanus*

Satisfactio Dracontii.

Rex immense deus cunctorum conditor et spes,
Quem timet omne solum, qui regis igne polum,
Sidera flamma dies quem sol nox luna fatentur
Auctorem, dominum saecula cuncta probant:
Principio seu fine carens et temporis expers
Nescius alterni nec uice functus agis,
Omnia permutans nullo mutabilis aeuo
Idem semper eris qui es modo uel fueras.
Nil addit demitque tibi tam longa uetustas,
Omnia tempus habent, nam tibi tempus abest.
Qui mentes hominum qua uis per singula ducis
Et quocunque iubes dirigis ingenia,
Qui facis iratus homines contraria uelle
Propitiusque iubes ut bona cuncta gerant.
Quicquid agunt homines, bona tristia prospera praua,
Hoc fieri ammittunt ira fauorque dei:
Hoc tua uerba probant Moseo dicta prophetae,
Quod duraturus cor Pharaonis eras.
Sic mea corda deus nostro peccante reatu
Temporis immodici pellit ad illicita,
fol. 144r Ut qui facta ducum possem narrare meorum,
Nominis Asdingui bella triumphigera,
Unde mihi merces posset cum laude salutis
Munere regnantis magna uenire simul,
Praemia despicerem tacitis tot regibus almis,
Ut peterem subito certa pericla miser.
Quis nisi caelesti demens compulsus ab ira
Aspera cuncta petat, prospera cuncta neget?

incipit codicis Uaticani fol. 143v sine indice 1 ðc | condictor *corr. Areualus* 15 Quidquid *Sirmond et Areualus conferas Iuuenalem I 85* 16 admittunt *Areualus* | fabor *corr. Areualus* 21 qui]i *in rasura ampliore* 25 Proemia 26 Et *sed* e *in rasura recentiore. uidetur fuisse* u 28 negat *corr. Areualus*

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Irascente deo mentes mutantur et artus,
Uertuntur sensus uertitur et species:
Persarum regem Babylonae regna tenentem
Post decus imperii quis neget esse bouem?
Et diademalem turparunt cornua frontem,
Mugitus pecudis uerba fuere duci:
Agricolam timuit post Parthica regna bubulcum
Summisitque pauens regia colla iugo,
Errauit per prata uagus mala gramina pastus,
Et qui homo bos fuerat de boue factus homo est.
Liquit et antistes senior pater ille Iohannis
Elinguisque fuit uoce tacente silens.
Ast ego peccando regi dominoque deoque
Peior sum factus deteriorque cane.
Uulnera uexati curat sua lingua molossi,
Heu mea quippe mihi uulnera lingua dedit.
Sed qui restituit pecudis post membra tyranni
Ut fieret rediens ungula fissa manus,
Quique reformauit tacitae modulamina linguae
Ne mutilante sono uerba ligata daret,
Ipse meo domino deus imperat atque iubebit
Ut me restituat respiciatque pius,
Seruet aui ut laudes dicam patriasque suasque
Perque suas proles regia uota canam.
Culpa quidem grauis est uenia sed digna reatus
Quod sine peccati crimine nemo fuit:
Nam deus omnipotens potuit cum conderet orbem
Tristibus amotis gaudia sola dare,
Sed diuersa creans et discordantia iunxit
Et bona mixta malis et mala mixta bonis.
Sic elementa potens contraria miscuit auctor

31 *in margine manus recentior adscripsit* Nabuchodn⁊ 38 homo *om. Sirmond* 39 Liquit] *inter* i *et* q *literas unius uel duarum literarum spatium est* | senior] i *et* r literas *manus recentior in erasarum locum scripsit. fort. Dracontius scripsit* sancti *cf. d. deo* II 676 uerus *interpolati et Areualus* 45 tyrannum *Sirmond* 53 uenia *i. e.* ueniam

Humida cum siccis ignea cum gelidis.
Littera doctiloquax apibus cognata refertur,
Quis datur ut habeant uulnera castra fauos:
Cera dat ingenium pueris, primordia sensus,
Inde fit ut prosit littera uel noceat.
Aspis habet mortes habet et medicamina serpens,
Uipera saepe iuuat, uipera saepe nocet.
Cerua salutares pasto serpente medellas
Conficit et pellunt ipsa uenena neces.
Materies ferri simplex et noxia fertur,
Impius inde nocet, rusticus inde placet.
Ipsa parit gemmas pretiosos terra lapillos,
Ipsa dat et uepres spinea ligna rosas.
Delicias mortesque parat mare fluctibus altum,
Et generat pelagi conchula diuitias.
Aera temperies auris uitalibus aptat
Quae corrupta dies eripit atque animas.
Aspera uel facilis retinet natura uolucres:
Blanda columba auis est, aspera uultur auis.
Nubibus aggestis pluuiae nix grando pruinae
Gignuntur, uicibus igne uapore gelu.
Sol dat temperies, species gratissima mundi,
Cuncta creanda parans cuncta creata fouens,
Per quem fetat humus flores et messis aristas:
Sole perustus ager putris harena iacet.
Corpora sol reficit radiis et corpora uexat,
Solibus alternis itque reditque salus.
Omnia nec mala sunt nec sunt bona sidera caeli:
Lucifer hoc docuit, Sirius hoc monuit.
Temperies caeli medium nec possidet orbem,
Nam de quinque plagis uix habet ipsa duas.
Quod caelum quod terra fretum quod purior aer

62 fabos *corr. Areualus* 63 *tacito auctore adhibet Isidorus orig.* V 9 67 medullas *Areualus* medela est *interpolati* 69 *in margine notat* ferro *manus rec.* 74 concula 79 pruina *Sirmond et Areualus. at conferas d. deo* I 6 pruinae *Azagrensis* 81 *in margine notat* sole *manus rec.* 88 Syrius 89 *in margine notat* celo *manus rec.*

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Nŏn meruere simul, hoc homo quando habeat?
Culpa mihi fuerat dominos reticere modestos
Ignotumque mihi scribere nec dominum,
Qualis et ingratos sequitur qui mente profana
Cum dominum norunt idola uana colunt.
Israhelitarum populum sic culpa tenebat
Quando deum oblitus flans uitulum coluit.
Dat tamen indulgens ueniam poscentibus auctor,
Si sceleris facti mens rea paeniteat.
Te precor, omnipotens, te quem decet esse benignum
Quem non ulla iuuat ultio sed uenia,
Cuius sancta manus sustentat corda regentum,
Et pius inclinas mox ubicunque iubes:
Te coram primum me carminis illius ausu
Quod male disposui paenitet et fateor.
Post te, summe deus, regi dominoque reus sum
Cuius ab imperio posco gemens ueniam.
Imperet armato pietas tua, prospera mandet
Rex dominusque meus semper ubique pius:
Nec mihi dissimilis quam quod solet esse cateruis
Sit pietate sua, sit bonus et placidus.
Nam tua sunt quaecunque gerit quaecunque iubebit,
Iudiciumque dei regia uerba ferunt.
Exorent haec pauca deum qui mentis opertae
Sensibus aetheriis condita uota uidet.
Ad te nunc, princeps, mea uela retorqueo supplex,
Pectore mente rogans uoce manuque petens:
Da dextram misero, ueniam concede precanti,
Tempore tam longo non decet ira pium.

94 uel dominum *quam posui Sirmondi lectio ab Areualo recepta parum placet. latet fortasse nomen proprium uel* ceu 95 prophana 96 norint *interpolati et Areualus* 99 Et tamen *corr. Buech.* | indulges *Areualus.* indulgens *etiam Sirmond* 105 ullius *corr. Areualus ex interpolatis* | orsa *Sirmond* 112 tua *Areualus* sua *etiam Sirmond* 119 fatenti *Sirmond*

Namque inimicorum culpis ueniale minaris,
Captiuosque tuos deliciis epulas.
Puniat ut sit quod Christus, tu parcis iniquis,
Uindice quo regnas, quo uigilante uiges.
Qui pereunt bello soli moriuntur ut hostes,
Qui superest pugnae uiuat ut ipse iubes.
Captiuus securus agit, solusque rebellis
Formidat mortem, praeda quieta sedet.
Conseruas animas, uictum super ipse ministras
Ne sit uita grauis subripiente fame.
Nemo cadet sub iure tuo sub morte cruenta,
Scit se uicturum qui uolet esse tuus.
Turba rebellantum quotiens orauit in armis
Uinceret aut certe praeda fuisset iners.
Securus sine morte manus dat hostibus hostis,
Nam bene conseruas colla subacta iugo.
Sic leo terribile fremit horridus ore cruento
Unguibus excussis dente minante neces,
Acrius iratus crispato lumine ferri,
Et mora si fuerit acrius inde furit,
At si uenator trepidans uenabula ponat
Territus et iaceat, mox perit ira cadens.
Temnit praedo cibos quos non facit ipse cadauer,
Ac ferus ignoscit ceu satis accipiat,
Et dat prostrato ueniam sine uulnere uicto
Ore uerecundo deiciens oculos.
Sic tua, regnator, non impia frangitur ira
Cum confessus erit crimina gesta reus.
Ignoscendo pius nobis imitare Tonantem
Qui indulget culpas et ueniam tribuit.
Principis augusti simile est ad regna polorum

123 xp̃r, 125 in hostes *corr. Areualus* 128 preda 133 forauit *corr. Buech.* durauit *Areualus* 141 Ac at *interpolati et Areualus* 143 predo *idem uersus reperitur* VIII 360 146 *malles* deicienti *nisi elisio obstaret Dracontio non usitata* 149 non uis nobis *ex interpolatis restituit Areualus* 150 culpis *interpolati et Areualus* 151 Principis imperium *interpolati et Areualus* | ac *scripsit Areualus. sed* ad *etiam in*

Ut canit ad populos pagina sancta dei,
Sacrilegis referens caelestia iura cateruis
Cinctus apostolica discipulante manu.
Nonne dei praecepta iubent ne sol cadat intrans
Irascente alio sed pius extet homo?
Rex inimicorum iugulis mucrone pepercit
Dauid et hic sceleris certus adulter inest:
Confessus facinus ueniam pro clade meretur
Noxius impune uel sine morte reus.
Insuper et Salomon eadem muliere creatus
Quae scelus ammisit munus honoris habet:
Non fit Abessalon heres de coniuge natus,
Sed sceleris fructus sceptra paterna tenet.
Ecce quid impendit patri clementia parcens
Ut sibi regna daret ut daret et suboli.
Ipse inimicorum Salomon non colla poposcit
Dum peteret dominum, sed sapientis opem:
Extitit hic prudens quia noluit esse cruentus
Pacificusque fuit consiliique tenax.
Stephanus ante alios lapidum sub grandine martyr
Hostibus orabat sponte suis ueniam.
Haec bona simplicitas praestat ieiuna cruoris:
Uir sine morte gerens nil habet ipse necis.
Caesar ubique potens hosti post bella pepercit,
Et quod erat peius ciuis et hostis erat:
Sponte facultatem redhibens reparauit honores,
Inde uocatus abit dignus honore dei.

interpolatis legitur. uidentur autem post hunc uersum nonnulla periisse, nam in sequentibus de Christo agitur 155 *cf. Paulum ad Ephes.* 4, 26 *Dracontium d. deo* III 599 157 populis *interpolati et Areualus* 160 reus *ex interpolatis Areualus suppleuit. spatium uero in Uaticano codice uidetur relictum esse, cum interpunctionis nota qua disticha singula terminantur post* morte *non conspiciatur* 162 admisit *editum* 163 sit *corr. Areualus. sunt autem* f *et* s *literae difficillimae distinctu* 165 patris *cf. u.* 191 166 ut sibi regna daret et sub *nihil ultra. uid. ad u.* 160. ut daret et soboli *Areualus restituit ex interpolatis* 174 furens *interpolati et Areualus* 177 redhibens parauit *corr. Areualus* 178 obit diuus *proposuit Buech.*

Cuius ab imperio surgens et origine Caesar
Augustus meruit tempus habere pium.
Tempore namque eodem est natus de uirgine Christus,
Cuius et emicuit stella per astra poli.
Dux princeps Romanus erat de principe Titus
Si non praestaret dicere saepe solens:
'Perdidimus hac luce diem' si nulla dedisset
Non exoratus praestita supplicibus.
Alter ait princeps modico sermone poeta
Commodus Augustus uir pietate bonus:
'Nobile praeceptum rectores discite post me:
Sit bonus in uita qui uolet esse deus'.
Ecce quid impendit homini clementia simplex,
Ut praestet bona dans conferat atque animae.
Ne facias populum mendacem, qui tibi clamat
Uocibus innumeris 'rex dominusque pius':
Ut uox uera sonat 'dominus', sic uera 'pius' sit.
Orbis in ore uolat puplica merx procerum.
Fama ducum non est bellis collecta cruentis
Ex quibus occurrit saepe reatus atrox
Gloria bellorum, ducibus populisque triumphos
In commune datos diuidit armipotens:
Nam ducibus solis praestat clementia laudem,
Non habet haec comitem participemque negat.
Dicit 'in arma pares fuimus cum principe' miles
'Me pugnante comes, uictor ab hoste redis'.
Nunquid ut ignoscat rector pars militis intrat?
Soli qui ignoscit gloria laudis erit.
Qui fodit, aduersus hostes certamina Martis

181 *Christi nomen sic scribitur ut u.* 123 185 *cf. Sueton Tit.* 8 187 *permirus quidem iste* modico sermone poeta *tamen haud scio num cum Areualo et interpolatis uel* probatus *aut* profatur *uel simile scribendum sit* 195 sonet 197 mos *interpolati* mors. *Areualus* merx *corr. Buech.* 205 instat *scripsit Areualus cum interpolatis* intrat *idem coniecit, sed quod legitur in Uaticano codice* 207 fouet *Areualus*

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Horrida concurrens uincat in arma fremens:
Rex qui dat ueniam subiecto et temperat iras,
Plus quam turba facit, qui sua corda domat.
Te deus aspiciens effundere nolle cruorem,
Ut sine peccato non sine laude daret,
Contulit absenti terrae pelagique triumphos:
Ansila testatur, Maurus ubique iacet.
Quod pereunt hostes regis fortuna uocatur,
Quod pereunt populi temporis ordo regit:
Nam si debilitas faceret discurrere mortes,
Non caderent puer aut femina sexus iners.
Omnia tempus agit, cum tempore cuncta trahuntur,
Tempora eunt uitae, tempora mortis eunt:
Sex sunt aetates hominum procul usque senectam,
Hae distincta tenent tempora quaeque sua.
Nunquid adultorum strepitus infantia simplex
Uindicat aut fremitus pigra senectus habet?
Non catulaster agit puerilia, non puer audet
Attrectare tener Martia tela manu.
Non furit in Uenerem nondum pubentibus annis
Nec sub flore genae marcidus est iuuenis,
Maturus tractat, gemit et tremebunda senectus
Nescia feruoris uel leuitatis inops.
Nunquid mox natas segetes uiror armat aristis
Floribus aut genitis fructus inest subito?
Nouimus astra poli confectos perdere cursus
Transactasque simul sic repetisse uias.
Tempore luna suo crescit uel deficit orbe,
Cuius ad aetatem plurima lege notant.
Nam luna crescente fretum crementa resumit,
Qua minuente polis est minor unda maris.
Cynthia dum crescit fontes et flumina crescunt,
Haec eadem minuunt Cynthia dum minuit.

208 uincit , 213 Consulit *ex interpolatis corr. Areualus* 214 Marus *ex interpolatis corr. Areualus* 218 pueri 225 catulaster *corr. ex* catuiaster *man. rec.* catulastra gerit *Sirmond* 231 uigor *mauult Areualus* 236 *malis* et 239 Quintia 240 qntia

Ipsa medulla latens obseruat cornua lunae,
Obseruant lunae tecta cerebra globos.
Sol oculus caeli radians fuscatur ab umbra
Et tamen ad solitas itque reditque plagas,
Ac recipit facies priscas lucesque resumit:
Damna uel augmentum dant elementa, ferunt.
Alternant elementa uices et tempora mutant,
Tempus habent noctes tempus et ipse dies.
Accipiunt augmenta dies noctesque uicissim,
Amittunt cursus perpete lege poli.
Tempora sunt florum, retinet sua tempora messis,
Tempus et autumnus, tempus habent hiemes:
Uer aestas autumnus hiems redit annus in annum,
Quattuor alternant tempora temporibus.
Omnia cum redeant homini sua non redit aetas,
Sed uelut acris auis sic fugitiua uolat.
Tempora sunt pacis uel tempora certa cruoris,
Otia tempus habent militiaeque labor.
Tempora gaudendi, sunt tempora certa dolendi,
Tempora dant lucrum, tempora damna ferunt.
Nubila tempus habent et tempora certa serenum,
Tempora seruari iussit et ipse deus.
Horam quaesiuit faciens miracula Christus,
Horam sperauit passio sancta crucis.
Ut mi irascaris, qui sim si dignior ira
Tam magni regis iudicer esse tua?
Quando per aetherias aquila uolitante rapinas
Praeda cibusque fuit passer hirundo picus?
Quando fames rabidi quamuis ieiuna leonis
Ut sit adoptauit faucibus esca lepus?

241 obseruat *corr. ex* obscurat *man. rec.* 246 Damna ue lumentu dantq; *corr. Areualus. malis* dant quae *nisi obstet elisio molesta cf. u.* 38 252 autumnum tempus habet *quod scripsi coniecit Areualus* 255 hominis *corr. Areualus* | sua *corr. man. rec. primitus fuit* uia *uel simile quid* 262 seruare 263 *uid. ad u.* 123 265 Ut mihi irascaris qui sim dignior ira. *quod scripsi proposuit Buech.* Cur irascaris mihi cur sic dignior ira *scripsit Areualus* 267 etherias 268 Preda

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Deuorat egregios ingenti corpore tauros,
Et rapiunt aquilae splendida membra pedes.
Dat semel iratus ueniam post uulnera pardus
Nec reduces morsus dat feritate pia.
Despicit irasci pastoribus optima tigris,
Despicit et talpas flammeus ore draco.
Fulmina non feriunt reptantia gramina terris
Nec modicas salices flamma trisulca cremat,
Sed feriunt celsas pulsantes nubila cedros
Et montes uastos proxima saxa polo.
Sontes peccantes tantum sua culpa fatigat:
Ecce etiam insontes noxia poena petit.
Si ipse ego peccaui, quaenam est, rogo, culpa meorum
Quos simul exagitat frigus inopsque fames?
Diluuio periere rei sine clade piorum,
Loth bonus et iustus tollitur ex Sodomis.
Si non humani generis peccata fuissent,
Unde pium nomen posset habere deus?
Sed quia dat ueniam populis peccata relaxans,
Per pietatis opus nomen habet placidum.
Si ueniam frater fratri donare iubetur,
Quid rex subiectis et dominus famulis?
Si iustis solem dominus pluuiasque dedisset
Nec daret iniustis, quae fuerat pietas?
Non quaerit ueniam qui nil peccasse probatur,
Nonne manus medici languida membra petunt?
Materiem laudis praebet tibi culpa reorum
Et titulos famae dat pietatis opus.
Inclitus armipotens, uestrae pietatis origo
Et doctus genio pronior ad ueniam
'Non homini ignosco' dixit 'sed lingua meretur':

272 membrida *unde* nebrida *uerbum prorsus ignotum efficiendi licentiam sibi sumpsit Areualus.* splendida *proposuit Buech. ceterum totum hoc hemistichium addidisse uidetur man. rec.* 277 Flumina *corr. Areualus cf.* V 312 300 *inter* genio *et* pronior *amplius spatium*

Hic reus et doctus Uincemalos fuerat.
Non laedunt delicta deum, sed laeditur auctor
Ni peccata dolens paeniteat sceleris.
Qui poscit hac lege deum ut peccata relaxet,
Debet et ipse suo parcere ubique reo.
Non semel ignosci dixit lex sancta reatum,
Sed quotiens culpa est sit totiens uenia.
Dicam regnanti domino pia uerba prophetae:
'Etsi peccaui sum tamen ipse tuus'.
Da ueniam, miserere precor, succurre roganti,
Pristina sufficiant uerbera uincla fames.
Sessorem dum carpit iter si cornea pulsans
Ungula concutiat quadrupedantis equi,
Uerbere corrigitur culpa plectente flagello:
Non simul abscisi crura pedesque iacent.

Explicit satisfactio Dracontii ad Guthamundum regem Guandalorum dum esset in uinculis.

302 Uinco malos *uid. indicem* Uincomalus *Areualus* 307 *cf. Matth.* 18 21. 22 *Luc.* 17 3. 4 310 Etsi] et deleuit *man. rec. cf. Sapient.* 15 2 313 *post* si *exigua litura* | palpans *corr. Areualus* 316 abscissi *Areualus* *Ceterum ultimae paginae inde a uersu* 307 *literae partim euanidae difficile leguntur.*

UNIVERSITY OF MICHIGAN

INDEX NOMINUM.

Asteriscus lectionem suspectam aut coniectura restitutam indicat.

Abessalon *Sat.* 163
Abydos VIII 246
Acheronta natare IX 127
Achilles, Achillis, Achillem VII 16, VIII 49 127 157, IX *in inscriptione* 9 33 53 93 125 186 189 211 *in subscriptione,* X 330 333 magnanimum Aeacidem VIII 192 Aeacides IX 55, Pelidi IX 76, Emathia nutritus VIII 321, Thessalus *ibid.*
Achiuum rector *Telamon* VIII 362
Admĕtus VIII 210
Adon II 120
Aeacus IX 121 146: quaesitor auus IX 36.
*Aeetis *auta* X 59
Aegaeum fretum VIII 219 432
Aeneadum populus V 110
Aeneas VIII 241 586 IX 73 Anchisiades VIII 372 Cythereus VIII 364 iuuenis Dionaeus VIII 240
Aeolus VII 144 Aeoliae domus VII 140
Africus *uentus* VIII 385
Agaue baccha Lyaei X 551
Agenor X 314 Agenoria soboles *Europa* VIII 561
Aiax VIII 314 319 364 375 *sqq.,* Aiacis *mater* VIII 290, Aeacides VIII 157, Telamone satus VIII 48 Telamonius VIII 50
Aiaxque secundus VIII 324 pessimus Aiax VIII 143
Alamannus V 35
Alanus V 35
Alcestam VIII 209
Alcides *uide* Hercules
Alcmenam II 25
Alexander VIII 30 97 225 366 603 *cf.* Paris
Allecto ceras adamante notauit X 482
Lycastum zelat Amazon II 119
Amor II 91 93 VII 36 X 131 145 ales II 109 aliger ignis VI 57 cui castra uoluptas VI 59 flammiger ales VIII 495 furibundus VI 20 pharetratus puer X 61 pinnatus II 146 X 216 240 puer ignipotens uictor X 262 impubes lasciue puer II 46 impubes lasciuus erat VI 59 lasciue puer X 587 Pyrois mens ignea mundi X 127 uapor fecunde poli X 128 uolucer Ueneris VII 154 pinniger, pinniger audax, puer, ales, uolucer *saepis-*

sume describitur VII 12 *sqq.* *et alibi cf.* Cupido *et* Idalius
Amyclae VIII 30 tacitae VIII 439
Andromache Andromaches Andromachen VIII 154 IX 38 91 151 199
Antaeus II 156
Ansila testatur *Vandalorum triumphos Sat.* 214
Antenor VIII 240 260 590
Antilochus VIII 325
Aonius fons VIII 14
Apollo VIII 206 disertus VII 18 magnus II 106 plectrifer X 285 *cf.* Diana Thymbraeus VIII 184 potestas Delphica VI 5 Apollineum agmen VI 11 Apollineus Chryses IX 102
gentes Aquilone remotae V 36
Arctoi tristior axis bruma X 172
Argis *Iuno* imperat VIII 338 Iuno spernatur ab Argis X 598
puppibus Argolicis IX 66 *cf.* *Orest.* 28
nominis Asdingui bella triumphigera *Sat.* 22
Astyanax VIII 146 IX 222 Astyanacta IX 39 152 193
*Athamas X 583
Athenae X 599
Atridis aula VIII 449 *uide* Menelaus
Atropos ingens VIII 203
Attica uox VIII 28
montis Auentini *cacumen plebs tenuit* V 255
regnator Auerni X 446
Augustus Caesar *Sat.* 180
Aurora capillos pectinat X 102

Persarum regem Babylonae regna tenentem *Nabuchodonosor Sat.* 31 *sqq.*
Bacchae VII 36 *rotari VI 69 rotantur X 283
*Semeleie Bacche X 587 *Bacchus X 281 *cf.* Bromius *et* Liber
Bellona VIII 147
Bromius II 106 VI 17
Busiris atrox Aegyptius ille cruentus V 140
Bybliades iungant hymenaeos VII 33 saltant X 283

Cadmus VIII 562 X 574
Caesar V 207 ubique potens *Sat.* 175 ciuis et hostis erat *Sat.* 176
Camena VIII 15
Camillus missus in exilium V 214
Carales VII 139
Carthago V 109 117 renouata micat quibus occidit armis V 114 duorum annua nobilium praestabat funera templis Saturnoque seni pueros mactabat ad aras V 148 *sqq.* Carthaginis moenia VI 80 proconsul almae Karthaginis V *in subscriptione* qui fugatas Africanae reddis urbi literas Γ 13 cotem uirtutis habendam *Romani censuerunt* V 110
Cassandra Cassandrae VIII 88 134 183
Cassius V 84 *cf.* *Cic. p. Sex. Roscio* XXX 84
Castor V 322
Centaurorum praedas IX 109 torui biformes VIII 322 Centaurica lustra VIII 323
Chiron IX 106
Christus *Sat.* 123 181 263
Chryses Apollineus IX 102
Cinna cruentus V 206
pectore Cisseo VIII 164
Claudius *Appius* V 257
Clotho VIII 203
Clymene II 55 116 *cf.* *Verg. Georg.* IV 345 *sqq.*

UNIVERSITY OF MICHIGAN

Colchis X 177 517 *barbara X 171 *Colchis alumnus X 44
apud Colchos X 32 Iam uenit ad Colchos X 282
Commodus Augustus *M. Aurelius Sat.* 188 *modico sermone poeta *Sat.* 187 *eius dictum* sit bonus in uita qui uolet esse deus *Sat.* 190
Creon X 367 521 553 Creonta X 427 tecta Creontis X 476 511 Iocastae frater et heres X 450
Creta VIII 441 X 593
Cupido VI 16 X 122 218 amator erit qui non cantarit amores Nescit enim senibus ueniam donare Cupido VII 68 Furias amat ipse Cupido II 120 flammipotens VI 5 puer alme Cupido VI 44 ignes Cupidineos X 148 *cf.* Amor *et* Idalius
Cynthia X 390 *Sat.* 239 240 tu caelo Cynthia regnas X 190 *cf.* Luna
Cypris VI 78 X 61 X 119 amoena X 157 bona mater amorum VII 10 subuecta columbis VI 72 in ornatu ueniens VII 145 *cf.* Cytherea Cythere Dione Uenus
Cyprus Cypri Cypro Cyprum VIII 429 435 437 460 505 510 573 X 597 *Cypro VIII 427
alta Cythera VIII 438
Cytherea parens VI 90 Cythereae cantibus absens VII 71
Cythere Cytherae Cytheren VI 80 VIII 436 IX 75 X 49 84 *cf.* Cypris Dione Uenus.

Danai VIII 126 128 Danais VIII 146 IX 100 231 Danaos IX 65 apud Danaos sacrata mente dicatus *pontifex* VII 114 *cf.* Achiui Graecia Grai Pelasgi
Daphne VII 19
Dardana litora VIII 246 gens Dardana VIII 336 *Dardanio campo IX 64 pastor Dardanus *cf.* Paris
Dardanides VIII 265 IX 221 Dardanidum VIII 18
Dauid *Sat.* 158
Deidamia IX 200
Deiopea *nympha* II 131
Delos X 594
Deus *Sat.* 1 *sqq.* 16 19 41 49 55 98 107 114 115 152 178 211 262 303 305 omnipotens *Sat.* 101 tonantem *Sat.* 149 armipotens *Sat.* 200 *an Mars?*
Diana X 154 300 326 Dianae saeuior ara X 177 arma X 185 sacra X 235 templa X 277 Taurica crudelis mitis tamen ara V 139 pharetrata X 64 Scythica X 10 plectriferi germana dei X 285 *cf. Orest.* 85 Phoebe X 228 Luna X 188 corporis dominam uerax quam turba fatetur X 403 Latonia II 24
Dictaea puella *cuius amore Bacchus arsit Ariadne* VII 20
Diomedes IX 69 Tydides VIII 324 647 IX 73
Dione VI 12 21 VII 138 X 81 144 590 pia sacra Dionae VII 63 post sacra Dionae VIII 498 castra Dionae VII 36 natalis Dionae VIII 435 ueniunt sub iura Dionae VI 104 iuuenisque Dionae *Aeneas* VIII 240 Dionen X 597 matremque Dionen VIII 471 ridente Dione VII 153 Dione Paridem zelat II 119 *cf. Prop.* III 32, 35 *Lachmanni nisi forte* Oenone *legendum est. cf. alterum indicem s. u.*

productio sacra Dionaeae matris VIII 515 *cf.* Cypris Cythere Uenus
miluus Ditis auis VIII 466 atria Ditis X 191 inferni uolucres raptoris obuncas VIII 477 *cf.* Pluto
Dominus *Deus Sat.* 96 168 293
Dorica castra VIII 127 regna VIII 228
Blossius Aemilius Dracontius uir clarissimus et togatus fori proconsulis almae Karthaginis apud proconsulem Pacidegium V *in subscriptione.* praefatio Dracontii discipuli ad grammaticum Felicianum I *in inscriptione* Dracontii opus de raptu Helenae VIII *in inscriptione.* Dracontii Medea X *in inscriptione* satisfactio Dracontii ad Guthamundum regem Uandalorum *Sat. in subscriptione.* quidquid contempsit uterque (*Homerus et Uergilius*) Scribere Musagenes, hoc uilis colligo uates VIII 23 *a Feliciano linguam latinam doctus* III 17 *eius cum domo Uictoriana consuetudo* VI 36 *sqq. iuris peritus* V *subscr. et* VII 123 licet exiguum tamen inter iura poetam. *pater familias Sat.* 283 *captiuus* VII 25 106 119 *sqq.* 134 *Sat.* 283 *sq.* 312 *eius culpa* VII 127 *sqq. Sat.* 21—28 53 93 *sq.* 105 *christianus* VI 88 VII 132 IX 16 *sq.* 36 134 226 X 414 434 *Satisfactio*
Dryades VII 34

Emathia nutritus Achilles VIII 321
(Endymion) X 147
*Eos VIII 46 Eous X 103
Erebi gens clara mei *Achilles* X 125 rex Erebi X 436
crudelis Erichtho V 130 *describitur ibid.* 131—135
Eteocles X 585
Europa VIII 558 X 315 Agenoria soboles VIII 561

Fabiani sanguinis index VII 2
Fauni VII 35
Felicianus grammaticus I *in inscriptione* III *in inscriptione*
*Feretus X 532 *cf. Hygin. fab.* 25 239 *ubi liber Frisingensis praebet* Pheretum
Fortuna potens VIII 133
Francus V 35
Furiae X 458 539 542 571 Furias II 120 X 435 448 457
*Furor X 563 furores X 529

Galatea II 34 delphine sedens Galatea minaci Neptunum perfundet aquis VII 151
Romanorum Gallis uexilla (tulit Camillus) V 217
Troius ille puer Ganymedes conditor artis *auguralis* VIII 479 *cf.* II 23
*Gargilianae thermae *ubi* Dracontius controuersiam dixit V *in subscriptione*, *eaedem thermae ubi in secretario collatio Carthaginiensis cum Donatistis habita est Kal. Iun. anni* 411 *de quibus inspicias gesta collationis Carthaginiensis ed. Paris* 1676 *cogn.* I 1 (*p.* 29), I 10 (*p.* 31): erit autem collationi aptissimus locus thermarum Gargilianarum in quem die Kal. Iun. eosdem episcopos solos qui designati sunt oporteat conuenire, *cogn.* II 1 (*p.* 62); *cogn.* III 1 (*p.* 67); *addas Augustini uerba in epistola ad Donatistas post collationem* XXV (IX *p.* 679 *Migne*):

Locus etiam re tanta dignus in urbe media procuratur *et ibid.* XXXV (*p.* 689): Sed quomodo dicamus iniuriam quando in tam spatioso et lucido et refrigeranti loco nos fuisse recolimus? *Quae de loco quo fuerint thermae Gargilianae Francogalli ariolati sunt inuenies apud Dureau de la Malle recherches sur la topographie de Carthage p. 207 sq. V. Guérin voyage archéologique dans la régence de Tunis I p. 63. cf. Barth Wanderungen durch das punische und kyrenaeische Kuestenland p. 98*
(Gensericus) aui ut laudes dicam *Sat.* 51 Inclitus armipotens uestrae pietatis origo et doctus, genio pronior ad ueniam *Sat.* 299
Glauce X 369 447 Glaucae X 494 Glaucen X 426
*Gnossius Rhadamanthus IX 133
impia Gorgon IV 44 Gorgone terribilis Pallas X 599
Gothus V 35
Graecia sollers VIII 45 coniurat in arma VIII 125 uictrix VIII 339
Graia iuuentus VIII 316 545 Graiam puppim X 36 Graium dotata cruore *Helena* IX 63 Graios VIII 295
Gratia pulchra VII 42
Guthamundus rex Uandalorum *Sat. in subscriptione.* rex VII 127 131 *regnauit annis* 484-496

Hannibalisque trucem fregit per bella furorem (*Scipio*) Ac populatorem Romanae gentis adegit Sorbere mortiferum ceu pocula blanda uenenum Et caput infaustum legatus uexit ad urbem V 210 *sqq.*
Harmonia X 591
Hector Hectoris Hectora Hectore VIII 83 92 128 140 155 212 239 605 624 IX *in inscriptione* 37 50 64 76 104 138 142 144 156 162 163 174 181 189 203 216 225 *in subscriptione* funeris Hectorei VIII 142 IX 44 Hectoreis carnibus IX 165 Hectoreum cadauer VIII 139 IX 78
Hecuba VIII 96 620 IX 170 208 iamque Hecuba latrat VIII 145 pectore Cisseo VIII 164
Helena VIII *in inscriptione* 440 Lacaena VIII 1 125 445 490 494 505 565 IX 62 Spartana VIII 444 551 Tyndaridis sensus VIII 530 Iouis alitis proles VIII 440 numen ueniens de stirpe Tonantis VIII 528 Ledaea fugax propago VIII 653 Ledaeus partus VIII 497
Helenus Heleni Helenum VIII 88 119 181 608
Herculis uox uerba hostis arma uires II 147 IV *in inscriptione* 12 VIII 79 603 Alcides Alcidis Alcidi Alciden II 3 65 99 100 149 VIII 309 Tirynthius II 94 141 V 321 Herculei comites VIII 294 Herculeae spes II 150 Herculea cum uoce II 143
Hesione VIII 52 333 367 Hesionen VIII 227 270 regina Pelasgum VIII 366
totos qui uicit Hiberos *Scipio* V 209
Hippolytus II 104
tu grandis Homere VIII 12 sensus Homeri VIII 16
Hyacinthus II 136
Hydrae serpentis capita IV *in inscriptione*

Hylas Hylae Hylan I *in inscriptione* II *in inscriptione* 95 100 109 117 123 129 142 145 148 *in subscriptione*
Hymen VI 17 X 263 Hymenaeus X 87 162 hymenaeos VII 33
Hyrcanae tigres VIII 577

Iason II 105 X 42 238 254 267 338 342 350 367 379 418 424 426 478 captiuus X 217 nauta X 18 248 *al.* peregrinus X 198 perfidus X 553 pulcher X 56 179 *et alibi* pelagi temerator primus X 34 Aesonides Aesonidi Aesonidem X 76 289 351 iuuenemque Pelasgum X 141 *a pantomimis repraesentatur* X 19
Ida VIII 31 64 97 117 bonus arbiter Idae VIII 221
Idalium X 597 nemus VIII 438
Idalius II 4 X 90 puer VII 48 X 110 pinniger X 280 *cf.* Amor Cupido
Idalii ignes II 150 VIII 495 Idaliae uolucres VI 91 VIII 464 Idalias columbas X 164 Idalii carminis cuperem nunc ebrius esse index VII 1
Iliaci VIII 292 Iliacos proceres VIII 235 Iliacae gentis populator Achilles IX 93 Iliacas carinas VIII 596 puppes VIII 218 ruinas VIII 282 Iliacum regnum VIII 267
Ilios ingens VIII 296
Indus Liber X 320 domitis rediebat ab Indis X 272
Ioannes *Sardus* VII *in inscriptione et in subscriptione* Ioannis uota VII 7 *cf.* VII 47 139
antistes senior pater ille Ioannis *Zacharias Sat.* 39 *cf. d. deo* II 676 *sqq.*

Iocasta X 584 Iocastae frater et heres *Creon* X 450
Ionium *mare* VIII 431
Israhelitarum populum *Sat.* 97 qui mecum quondam gelidum transnauerat Istrum (*Iason cum Iunone*)
Iuno IV 6 13 21 VIII 36 166 *229 X 49 141 598 Iunonis alumni *serpentes Herculi missi* IV 27 pronuba Iuno VII 61 X 268 matrona Iouis X 81 Tonantis X 55
Iuppiter II 42 VIII 535 558 X 374 matrona Iouis X 81 templa V 243 Ioui VIII 82 Iouem tonantem VIII 167 alme parens IV 9 dominus caeli II 20 celsi moderator Olympi IV 1 Olympiaca fronte VIII 559 omnipotens IV 9 satyrus cycnus *alia* II 24 de fratre maritus II 42 Tonantis IV 14 VIII 198 464 472 X 55 Tonanti uictima datur V 313 Tonantem II 19 X 5 X 72 X 138 316 415 593

Lachesis VIII 203 X 375
Lăocon VIII 181 anguibus implicitum credas Laoconta gementem V 285
(Laomedon) auarus VIII 186
Laomedontiades *Priamus* VIII 81 Laomedontiadas IX 224
Latialis mysticus aulae *pontifex* VII 113
lingua Latina VIII 28
Latonia *Iuppiter mutatus* II 24
Ledaea fugax propago VIII 653 Ledaeus partus VIII 497 *Helena* *Ledae partus *Castores* V 322 *cf.* II 24
Lemnus X 598
Liber VI 67 X 273 327 Indus VII 19 X 321
domitor Libyae bellorum Scipio fulmen V 208

Loth bonus et iustus *Sat.* 286
Lucifer *Sat.* 88 tecturus astra X 470 *cf. d. deo II 9* fugat astra poli
Luna X 146 148 188 395 481 540 bracchia contorquens stellis X 401 cui cancer domus *est* ora clarissima mundi X 400 decus noctis X 539 nocturnorum triplex regina polorum X 398
Lyaeus X 550
Lycomedes IX 197 X 331

Maleae VIII 247
Marius V 206
Mars VI 17 ipse furor VII 21 saltat amores VI 17 Martis arma VI 14 certamen *Sat.* 207 omina tetra VIII 648 opus IX 61 seges X 576 templum *ubi uelus aureum seruatum erat* X 362 grauis est iniuria Marti V 242 uolucres VIII 477 uox tessera VII 78 captiuo Marte II 57 Martius accipiter VIII 469 Martia tela *Sat.* 226 pluuntur V 27
*Maurus IV 30 *arcus?*
Maurus ubique iacet *a Uandalis debellatus Sat.* 214 *cf. Procop. d. b. Uand. I 8*
Maximianae *thermae* VI 97 *cf. Prosper. chron. ed. Labbé Paris 1657:* Diocletiano VI et Maximiano V Constantio III et Maximiano III [*299 p. Chr.*] thermae Diocletianae Romae et Carthagine Maximianae aedificatae. *Atque cum eodem quo Diocletianas modo nostras quoque thermas in ecclesiam christianam eamque matrimoniis iungendis aptam mutatas fuisse Dracontius indicare uideatur, fortasse licebit permagni illa aedificii uestigia prope a litore siti in memoriam reuocare, quod cum esset a Christianis in ecclesiam mutatum scriptores Arabici thermas uocabant cf. Barth Wanderungen durch das punische und kyrenaeische Kuestenland p. 105 106*
Medea X *in inscriptione* 6 144 150 180 219 227 329 339 341 350 357 383 389 416 462 484 494 552 Colchis X 491 fulgens 289 nocturna dea II 105 sacerdos X 136 184 213 Scythica X 276 homines in uentre necaui X 445 *tragoediis agitur* X 22
Medus *honestum credit a canibus cadauera laniari* IX 79
signumque premit gauisa Megaera X 481
augur cretus de gente Melampi VIII 459
Meleager VIII 604
Melpomene pallida grande boans longis sublata cothurnis X 20
Memnone belligero VIII 47
Menelaus VIII 526 571 *sqq.* flauos extorquet uertice crines VIII 576 Atrides VIII 585 Atridis VIII 449 548 Atridi VIII 537
Mermerus X 531
Minerua IV 41 VIII 38 82 dea lanifera VII 62 uirgo VIII 166 uirgo decora VIII 36 simulacra VIII 77 templa V 243 *cf.* Pallas
Minos IX 133
Minturnas depulsus obit *Scipio Literni* V 214
Persice Mithra X 538.
uerba Moseo dicta prophetae *Sat.* 17
Musa II 2 VI 16 Musis cantantibus VI 11

uterque Musagenes *Homerus et Vergilius* VIII 28
Museo pectine VII 31 *chelys Musea* I 11
Myrrha II 41

(Nabuchodonosor) Persarum regem Babylonae regna tenentem *Sat.* 31 *sqq.*
Naidis imago II 81 Naides VII 35
Napaeae *nymphae* VII 34
Narcissus ab undis II 136
Neoptolemus V 158 *uide* Pyrrhus
Neptunus II 31 Neptuni domus Maximianae VI 97 *uide* Maximianae thermae
Nereidum spumante choro VII 147
Nestoris Antilochus VIII 325
Nympha II 122 Nymphae II 100 102 128 VII 33 faciles II 102 faciles puellae II 125 fluidae carpentes pensa puellae II 61 Penei numina II 102 Nymphae pelagi VII 146 Nympharum II 1 53 turba II 68 Nymphis II 55 90 111 Nymphas II 56 Nympha *Thetis* VII 17

Oceano nudante rotas *solis* VIII 371
Octauianus *aut* Optatianus VII 109 *pontifex*
Oedipus X 584
Oenone VIII 63
Olympi IV 1 Olympum X 73 Olympo IV 38 Olympiaca fronte (Juppiter) VIII 559
Oreadas VII 35
Orpheus I 11 Orpheum I 1

Pacidegius (-eius?) proconsul almae Carthaginis *V in subscriptione*
Palaemon X 583
Palamedes VIII 325
Palatia sacra VII 112
Palladium sudat VIII 76
Pallas II 28 uirgo ferox II 29 Gorgone terribilis X 599 Pallados armisonae VI 13 *cf.* Minerua
Pan VI 69 saltet et imparibus calamis Pan corniger intrans VII 37
Paphos VIII 439
Paris VIII 40 68 233 398 443 447 544 Paridis VIII 11 106 115 iudicium II 60 in uultibus Priami laudatur imago VIII 368 Paridem VIII 588 Dione zelat II 119 *cf. Prop. III 32, 35 Lachmanni* Parin VIII 606 IX 56 caelicolum arbiter VIII 31 Idaeus pastor gener ipse Tonantis VIII 148 Iliacus VIII 509 Iliacus pastor VIII 34 pastor ab Ida II 104 VIII 117 pastor Dardanus VIII 433 Priami propago VIII 95 raptor VIII 158 Troiani praedonis iter VIII 1 tyranni VIII 556 *cf.* Alexander
Parthica regna *Sat.* 35
(Pasiphae) II 43
Pătroclus IX 146 Pātroclum IX 137 Pātroclo VIII 323
Pegaseo de fonte ueni X 29
Pelasgi VIII 17 Pelasgum VIII 294 652 IX 144 Pelasgis IX 100 X 356 *cf.* Danai Grai
Peleus IX 196 Aeacides VII 17
Penei sub fonte II 54 numina Nymphae II 102
Perdicca furens II 41 *cf. Lucian. q. hist. sit conscr. 35*
Pergama VIII 18 67 78 127 150 165 185 189 271 326 IX 65 76 *cf.* Troia
Persa V 35 Persarum regem

Babylonae regna tenentem (*Nabuchodonosor*) *Sat.* 31 *sqq.* ad Persas honor est si membra uolucres eripiant IX 80
Persice Mithra X 538
Persephone X 414 *cf.* 407 *sqq.* *cf.* Proserpina
Phaedra II 44
Phalaris V 138
cor Pharaonis *Sat.* 18
Phoebus V 328 VI 16 VIII 369 IX 30 100 X 91 340 402 475 518 568 Phoebi cursus X 4 Phoebum VIII 211 Phoebo candente VIII 467
Phoenix sola genus X 104 *sqq.* Phoenïcis in morem V 116
Phorcique clientes VII 147
Phrixei uelleris aurum X 32 *cf. d. deo* II 447
Phryges VIII 98 187 317 651 Phrygibus VIII 184 283 363 552 IX 52 Phrygis periuria gentis VIII 297 turba comes Phrygio succincta decore fulgebat VIII 487 *Phrygios ignes IX 66 *cf.* Troiani
Pluton II 121 X 539 noctis rex X 542 inferni secreta dei IX 119 *cf.* X 407 *sqq.* *uide* Dis
Polites V 156 VIII 631 637 pauido comitante Polite VIII 84
Polles cui pinna loquax dat nosse futura VIII 480 *cf.* *Suid. s. u. Πόλλης, οἰώνισμα, Μελάμπους* (*σύμβολον*)
Pollux V 322
Polydamas VIII 240 327
Polyhymnia docta quae solet in lepido theatro *muta loqui cum nauta uenit cum captus amator inter uincla iacet mox regnaturus Iason X 17
Polynices X 586 Polynicis X 585
uirgo Polyxene IX 40 *cf.* IX 229
Priamus Priami Priamo Priamum Priamo V 156 VIII 21 52 79 95 151 163 211 265 277 280 299 311 378 557 587 590 620 622 IX 148 163 171 Priamus mendicet IX 222 flammis rex ipse cares VIII 145 Priami gens VIII 294 senectus IX 194 laudatur imago VIII 368
Proserpina X 539 heres Proserpina mundi X 189 *cf.* Persephone
Pudicitia VII 43
Pyrois mens ignea mundi *Amor* X 127
Pyrrhus V 155 VIII 21 135 149 X 332 Pyrrhi imago IX 193 *cf.* Neoptolemus

Quirinus *Marte natus* VII 23

Rhadamanthus Gnossius IX 134
(Rhea Siluia) Uesticolae peteret (*Mars*) cum uirginis artus VII 22
(Romani) Romanorum uexilla V 217 dux princeps Romanus erat *Titus Sat.* 183 Romana potentia V 108 populatorem Romanae gentis adegit *mori Scipio Hannibalem* V 211 Romana in saecla VII 23 gente togata VII 116
Romula tecta V 215
Romuleam laetus sumo pro flumine linguam III 17
barbaris qui Romulidas iungis auditorio I 14
Rufinianus VI 103

Salamis VIII 248
Salomon *Sat.* 161 167
Sardoae herbae VII 47 Sardorum litora VII 143 Sar-

dorum qui sacra probas *infantium caedes* V 144
Sarmata V 35
Saturnoque seni pueros mactabat ad aras *Carthago* V 150
Satyri VII 33 *Iuppiter* Satyrus II 24
Scaeae iacuerunt *limina portae VIII 74
bellorum Scipio fulmen domitor Libyae V 208
Scytha X 36 334 Scythiam X 281 Scythica Diana X 10 Scythicam *Medeam* X 151 Scythicas catenas X 50 Scythicas glacies X 171
iam se Semeleia iungunt agmina X 282 Semeleie Bacche X 587
Sestos VIII 247
Silenus VI 70 nutat asello VII 38
Simois VIII 75
Sirius *Sat.* 88 ardor II 31
Sitifensibus herbis *melli* Sardoas iuget poclis VII 47
tollitur ex Sodomis *Loth Sat.* 286
Sol II 55 56 X 538 540 Persice Mithra X 538
Sopor X 361
Statulenius *pontifex* VII 109
Stēphanus *Sat.* 171
Sthenelus VIII 324
Sueuus V 34
Sylla ferus V 206

Tartara IX 228 Tartareae sorores *Furiae* X 449 Tartareo gurgite X 480
Taurica crudelis mitis tamen ara Dianae V 139
Telamon VIII 254 262 279 285 Telamonis dicta referte VIII 587 Telamona ducem conuentam exposce sororem VIII 226 Telamone satus III 48 satum IX 67 rector Achiuus VIII 362 turbidus Aeacides VIII 291 animarum iudicis heres VIII 328 Telamonia regna VIII 248
Tenedos VIII 246
Teucer VIII 325 Teucri sagittas IX 68
Thebae X 591 Thebis X 449 573 588 Thebas X 366 Thebana de stirpe X 590 rector Thebanus X 374
Thesea VIII 604
Thessalus heros *Achilles* VIII 47
Thetin II 34 mater ab undis IX 209 Nympha VII 17
Thymbraeus Apollo VIII 184
Tirynthius II 94 141 V 321
Tisiphone X 481
Titan mundi facies pulcherrima X 497
Titus dux princeps Romanus erat *Sat.* 183 *eius dictum* perdidimus hac luce diem *Sat.* 185
*Tritonis alumni VII 146 Tritones II 34
Triuiam te confiteor X 188
Troia Troiae Troiam V 154 VIII 144 259 270 293 315 326 332 375 586 650 IX 37 47 53 100 203 223 230 X 333 Troiam fax incendet VIII 123
Troiani VIII 19 193 196 Troianos VIII 628 sanguine Troiano VIII 652 Troiana iuuentus VIII 251 Troianum carpebat iter VIII 71
Troes VIII 299 Troas VIII 400 Troum regnabit origo VIII 197 Troïa funera IX 231 *cf.* Iliaci
Troilus VIII 625 Troile VIII 94 155 631 iam per bella furis VIII 129
Troiugenae V 111 proceres VIII 261 optime Troiugenum VIII 231 sanguine Troiugenum IX 63

Tydides VIII 324 647 Tydidem IX 73 *cf.* Diomedes
Tyriae uestes VIII 482 X 258

Uandalorum rex Guthamundus *Sat. in subscriptione*
Uenus II 45 (*cf.* 4 36 *et alibi*) VI 4 16 22 25 96 105 VIII 36 64 229 472 *sqq.* X 52 *sqq.* 122 218 269 587 Uulcani amor VIII 168 Ueneris bella IX 60 castra VI 20 X 389 myrtus VIII 618 puer X 460 templum VIII 451 Ueneri VII 144 Uenerem II 48 X 82 596 non furit in Uenerem nondum pubentibus annis *iuuenis Sat.* 227
Uerginia V 254
(Uergilius) qui Troianos inuasit nocte poeta VIII 19 *cf.* 20 21 28
Uesticolae uirginis *matris Romuli* VII 22
*Uincemalos reus et doctus *Sat.* 302 *cf. not. episc. Afr. ed. Ruinart.* (*Histor. persecutionis Vandal. Venet. 1732*) *p. 59 98* Uincemalus Baparensis *et p. 176 98* Uincemalus Baparensis. codex Laudunensis Uincemalos *et Morcellium Africae christianae uol. I p. 97 sub episcopatu Baparensi:* Uincemalus. in codice Laudunensi reperit Ruinartius Uincemalos quae appellatio si Africanorum ingenium et consuetudinem spectes probabilior uideri debet: sumptam enim sacris e literis crediderim ubi iubemur uincere in bono malum (ad Roman. XII 21). hic porro nonagesimus octauus est inter episcopos Mauretaniae Caesariensis quos rex Hunericus anno CCCCLXXXIV Carthaginem cum aliis euocatos exilio multauit. *attamen ualde dubito num Felix Dahn* (*die Koenige der Germanen I p. 160, 3*) *eundem esse episcopum istum ac nostrum* reum et doctum *recte contenderit, cum id quidem praefracte negandum sit uersibus* 299 *et* 300 *non tam Genserici quam Hunerici patrui Guthamundo semper infensi laudes proferri*
*Uictorianus VI 103
Uictor VI 82 Uictoris domus VI 101
Uirginitas fugit VI 94
Uitula *sponsa* Ioannis *Sardi* VII *in inscriptione* 7 *in subscriptione Sitifi orta cf.* VII 2 *et* 47
Ulixes VIII 325
Uulcanus Lemno spernatur X 598 Uulcani catenae II 57 amor *Uenus* VIII 168 eius antra Carthaginiensia VI 96 Uulcanius ensis IX 185

Xanthus flumen VIII 75

SERMONIS DRACONTIANI SPECIMEN.

Nullus ab insidiis locus est qui fraude uacabit V 44 quis nisi caelesti demens compulsus ab ira *Sat.* 27 sol fuscatur ab umbra *Sat.* 243 mater ab undis *Thetis* IX 209 noster Narcissus ab undis II 136

manesque sepulcris abdicas IX 129

natorum turba stipatus abibat VIII 85 non inhonorus eram sed laude redemptus abirem VII 4 sed ne fraudatus abires V 300

ablatiuus fuderat Idalius gremio se forte parentis II 4 insula delubris natorum colla secabat V 146 solo cum mordet arenam V 284 ornatus fronte corymbis VI 67 delphine sedens Galatea minaci VII 151 Thessalus Emathia fratris nutritus Achilles VIII 321 ubi dispersos longo uidet aequore Troas VIII 400 Lacaenam litore non posuit media sed puppe locauit VIII 566 pietas si sancta manebit corpore belligero IX 31 pugnam thalamis exercet IX 59 tu caelo Cynthia regnas X 190 iacet hoc templis X 193 *domus ora clarissima mundi X 400 qua (Luna) minuente polis *Sat.* 238 reptantia gramina terris *Sat.* 277 — muris depellite fratrem VIII 161 pectore Cisseo rapiatur pignus acerbum VIII 164 gurgite curuato rapiuntur ad astra liburnae VIII 387 extorquet uertice crines VIII 576 subduceret arbore lanas X 35 soluat ceruice catenas X 78 matrisque sinu se subtrahit ales X 145 uenatu rediens X 284 stratis rapitur X 360 *se tellure leuabant X 564

accipiat post crura rotas VII 85 accipiunt *sumunt* X 365

accusatiuus cum uerbis rogandi iungitur Telamona ducem conuentum exposce sororem VIII 226 dum peteret Dominum *Sat.* 168 qui poscit — Deum *Sat.* 305 *cf. Orest.* 533

acris auis *Sat.* 256

ad Cyprum uenientem VIII 573 ponens ad busta *coronam* X 496 infelix ad crimina conscius esse V 71 ad Persas honor est si — IX 80

(pius ardor) adfectus dispensat VIII 114

adiectiua in alis *desinentia* diademalis *Sat.* 33 pastoralis VIII 2 triumphalis V 270 uernalis X 115 uitalis IX 96 *Sat.* 75 iugalis maritalis matronalis mortalis regalis *saepius*
quando fames (leonis) ut sit adoptauit faucibus esca lepus? *Sat.* 270 conceptus lucis adoptat X 149 adoptatae *nouae nuptae* VI 118
hoc pauper adorat *pro simplici* V 167
*hoc uos adsumite fratres VIII 175
*(pius ardor) adfectus dispensat agens alternat utrique VIII 114 nec uice functus agis *Sat.* 6 captiuus securus agit *Sat.* 127 *cf. d. deo* I 536
*uer recreatus agens VII 5
infremerent omnes uno agmine ciues V 245
agnosco *cognosco* X 91
alumnus *seruus* V 55 fauoris alumnus VII 82
nec funus amat sub sole iacere IX 118
Solis amata *amica* II 55
**anacoluthon permirum* II 21 VIII 410
mentes armabat in iras VIII 285
male palpitat artus X 244 moriens tremibundos palpitat artus V 281 *cf. Orest.* 727
aspergant nostrum tua carmina pectus VI 31
te deus aspiciens effundere nolle cruorem *Sat* 211
ast ego VII 69 *Sat* 41 ast ubi VIII 357 400 582 *cf. Orest.* 752
*augur auerrunces sacris (uolucres) VIII 478

iudicium – barathri IX 134 post regna barathri X 414 regemque barathri X 434 *cf. Orest.* 482
barbaris *Vandalis* I 14 barbarus omnis eat V 34
post bella suis *debellato apro* II 94
turbine belligero IX 71
benignus grex *pecus mansuetum* I 4
blanda *amans* X 63

cadauer quem retines iratus adhuc IX 45
caeruleos imbres X 176
albentes canos VIII 589 canos IX 208
cantitare I 2 VII 66
capitolia V 41 celsa VIII 81
horrendus funesto carmine *bubo conqueritur X 307
non catulaster agit puerilia *Sat.* 225
pellis causas *res* X 352
uipereae cerastae X 440 *uide Orest.* 484 *et interpretes Lucani* VI 676
certe legatus adesto VIII 225 aut certe V 170 228 328 *Sat.* 134 sed si de nobis certe cantare placebat II 59
immania cete VII 148 *cf. Verg. Aen.* VI 822
*cetera *aduerbii loco ponitur* VIII 85
ceu *comparationi inseruiens simul et regens enuntiationem* VIII 447
ille (Neptunus) caput barbamque ciet VII 153 terra strepitum ciebat X 461
clausa carceris angusti IX 26

clientum turba superborum V 56 uota clientis ausus habere miser V 59 diuitis obsequio concurrit turba clientum V 180 solamen grande clientum VI 2
*bruma torpebat coacta gelu X 173
uenisse coegit VIII 262
orbem meliore coma perfundit Phoebus X 569
comparatiuus inutilis fortior Hector *saepe* saeuior ara X 177 antistita saeuior aris V 131
ego iurgia diuum compressi VIII 99 egregia compressit uoce furentem X 321
conceptus lucis adoptat Luna X 149
auctorem confessa X 300 *cf. d. deo* I 4 te Triuiam confiteor perstans X 189
qui mortibus urbem congeret VIII 163 (Carthago) iacuit congesta ruinis V 113
coniunctiuo cum uerbis rogandi et iubendi iuncto saepe utitur. exempli causa uideas VIII 552 *Sat.* 134 *coniunctiuus alternat cum futuro saepe cf. etiam* IV 52
multis impia constas regibus VIII 138 iniuria constat IX 180
*copletur VII 86
reginam natarum turba cocronat *circumdat* VIII 86
corripiuntur Admĕtus VIII 210 *Aeĕtis X 59 ăiebat X 327 *ălitem X 109 *ămens VIII 574 Chrysēs IX 102 Clŏthŏ VIII 203 dĕtur VIII 314 IX 81 226 *al.* ĕolus VII 144 flăbello VII 30 *cf. d. deo* III 635 *et Draconti uersum d. deo* III *ante u.* 608 *quem e codice Uaticano 5884 Angelus Maius addidit in Noua Bibl. Patr. I 2 p. 164* dentibus adduntur rubicundo labra flabello idŏla *Sat.* 96 *cf. d. deo* II 579 impăr VIII 213 *mĭtescit X 334 Musăgenes VIII 23 Năĭdis II 81 nĭtitur V 25 Phoenĭcis V 116 *cf. d. deo* I 653 pĭcus *Sat* 268 senectŭs *Sat* 224 sorbĕre V 212 *tăbescens IV 31 *uĕneat IX 216 uĕniens IX 219 *uenustăs amoris X 53
prouida non credor VIII 159 *cf. Orest.* 707
crementa VI 101 *Sat.* 237
certa crepundia VIII 102
spes crimina ducit V 79
crispare *intransitiue dicitur* VIII 352 412 *cf. d. deo* I 238 *transitiue Sat* 139
per cuncta II 153 VI 65 VII 98 VIII 237 491 X 100 165 *cf. Orest.* 120
regnis et cursibus apta (Diana) X 192 *cf.* X 10
cyproque ligat quod naufraga puppis perdiderat X 488

dantur post terga pharetrae II 73 cadauer per montes per saxa datum VIII 140 (augur) quem fors ad Cyprum dederat per festa dierum VIII 460 *cf. d. deo* I 160 dabis *sines* IX 127
datiuus cum Romanorum Gallis uexilla tulisset V 217 mortes transferre foro V 278 stabulisque refertur VII 87 mox pastor arenis exsiluit VIII 432 hospitio speratus

eat VIII 446 (templum Veneris) cui turba precantum uel conuentus erat VIII 451 conubio seruus ueniam VIII 524 capiti fera serta locat X 515 — Astyanax Danais muro iactatur ab alto VIII 146 — ast ego peccando regi dominoque deoque *Sat.* 41 regi dominoque reus sum *Sat.* 107
quaecunque latens surget de fluctibus imis VII 149 pellere pastorem patriis de sedibus umquam fata uetant VIII 190 raptas de flumine praedas IX 109 de fonte ueni X 29 ueniens de gurgite uirgo X 480 raptus de quinque sepulcris X 561 — de matre uenit, de matre creatur VIII 7 — de fratre maritus (Iuppiter) II 42 meruit de clade triumphum V 218 membrisque salutem membrorum de parte dabit VIII 173 fit felix de sorte mala VIII 334 imperium de clade tenet VIII 335 praestetur de morte salus IX 227 fecit de matre nouercam X 22 *cf. d. deo* III 341 de boue factus homo est *Sat.* 38 dicens de rupe maritum IX 155 — ueniam de prole rogabat VIII 108 consortem sanguinis unam non ualuit rector de rege mereri VIII 284 — sacrilegi de morte Iouem placate VIII 167
ossibus urnas dedignant animae IX 28
deflere *pro simplici* IX 175
deiecta oculos X 394 *cf. Sat.* 146
depositum *expositum* X 594
mater deuota coruscos indulget uultus II 6 sobrietas per cuncta uigil deuota cucurrit VI 65
dicite pastorem gladio pietatis obire VIII 177 *cf.* VII 79 *Sat.* 307.
Abydon et Seston dimisit aquis VIII 247
directa manus X 48 directis auribus VII 90
cinctus apostolica discipulante manu *Sat.* 154
longis dispersa comis IX 42
litera doctiloquax *Sat.* 61
sors cassa duelli VIII 344

eadem *spondeus Sat.* 161 eodem *Sat.* 181
ebria miscens uestigia thyrsis X 275
effigiat per cuncta uirum VIII 491
bellum si tempus eget perferre ualetis VI 15
elisiones raro admittuntur. exempla memorabilia *te in nosmet IV 18 te oblatiua petunt VIII 462 eripe me his X 207 et qui homo *Sat.* 38 astra poli et X 4 seruet aui ut laudes dicam *Sat.* 51 deum ut *Sat.* 305 tempora eunt *Sat.* 220 ite pares sponsi iam omina VIII 648 torpebat concreta gelu, *it X 173 — niueam cŭm Iasone Glaucen X 426 *ante* h *elisio admittitur* VII 9 *nŏn admittitur* X 327 565
eleuat elisum caput VII 90 *cf. d. deo* I 741
captiuosque tuos deliciis epulas *Sat.* 122
errantes talis uindicta coercet VIII 56

(bellis cruentis) ex quibus occurrit saepe reatus atrox *Sat.* 198
inuidiam exagitare IX 136
exercent *efficiunt* IX 88
exercet (Achilles) in arma biformes VIII 322
exhinc nosce VIII 337
cunctos mors explicat una VIII 43 *cf. Stat. Achill.* I 29 quod Phoebus toto uix explicat anno X 402 explicat artus X 232
ut uacat exposits post proelia miles ab armis VII 73
exspectare *aspectare* IX 21 *cf. d. deo* I 356 *cum Areuali nota*
audacia forsan pauperis horretur ne clam temerarius extet V 90 sed pius extet homo *Sat.* 156

(Caesar) sponte facultatem redhibens *Sat.* 177
dominam fateor X 255
fescennina VIII 644 X 288
fescennini fremitus VI 71
fessulus X 123
dispensent hinc inde melos perflante flabello VII 30 *uideas correptiones*
flagellare *non addito accusatiuo* X 483
flans uitulum coluit *Sat.* 98 *uideas Areuali notam*
ubi numina saepe precati fleximus V 162
flosculus *lanugo* VIII 493
qui fodit *Sat.* 207 fossores *infimi ordinis homines appellari notum est*
*si ratio te nulla fouet V 306 Attica uox te, sancte, fouet VIII 28
frangat dolor *intransitiue dicitur* VIII 330
quem nuntius horrens fregerat ad Cyprum uenientem sacra dicare VIII 573
*funera *corporis reliquiae* IX 34 *176
funestas uiua elementa IX 95 hostia uictorem funestat languida V 317 aspectusque tuos funestent ossa IX 90
in hoste furis IX 143 *cf.* crudelis in hoste IX 32 saeuus in hoste IX 104
furta *doli* X 346

*gaudet Agenoriam (sobolem) caelestia colla grauantem VIII 561
genio pronior ad ueniam *Sat.* 300
gestire VII 150 VIII 408
gremium *in iudicio* VIII 32

hauriturus aquas II 124

*ibat adhuc in uerba dolor II 71 ibat in obsequium risus complexibus haerens VI 60
consultum det fata iecur X 227
nulla pietatis imago IX 169
me claustra fatigant temporis immodici VII 121 nostro peccante reatu temporis immodici *Sat.* 20
cuius ab imperio posco gemens ueniam *Sat.* 108 cuius ab imperio surgens et origine Caesar Augustus *Sat.* 179
socios in bella tueris V 118 *cf.* IV 18 — in praedam uenere dei uincente Dione

VI 21 — in arma pares fuimus cum principe *Sat.* 203
quisquis in Aonio descendit fonte poeta VIII 14 — iusta succensus in ira VIII 291 — fortisque in paupere dives quid timet aut optet V 85 *uide* furis
per inane VIII 455 X 98 118 465
indicatiuus fortisque in paupere dives quid timet aut optet uos saltem aduertite ciues V 86 quod mihi si - fortuna dedisset non inhonorus eram sed laude redemptus abirem VII 4 ut nossent quid puppis erat X 46
mater deuota coruscos indulget uultus II 7 *qui indulget culpas *Sat.* 150
sacrilegus temerator iners inimicus et hostis V 237 nunquam taurus iners lassa ceruice Tonanti uictima fessa datur V 313 uenator si cesset iners VIII 362 praeda fuisset iners *Sat.* 134 femina sexus iners *Sat.* 218 *cf. Orest.* 522 767
*et hic sceleris certus adulter inest *Sat.* 158
infinitiuus pro participio capitolia celsa petebat reddere uota Ioui laturus sacra Mineruae VIII 82
pauidos informat egestas V 194
infrendens VIII 584
hostibus externis grauis est inimicus in armis V 18
dentibus inlisis VIII 355 *cf. Orest.* 617
Polynices inops X 583
inquam X 506
*instar habent hostes V 233
inter uincla iacet X 19
interius uos Musa Uenus possidet VI 16
columbas molliter intenduntomnes per inane uagari VIII 455
pars militis intrat *particeps est Sat.* 205
sponte uenire decet non te decet ire rogatam VI 24 nolentibus ire per artus VI 26 plus eat in frenos VII 83 plus ire per aethram X 501 — *rediet VIII 141 periet VIII 200 exiet IX 151 *cf. Orest.* 168 rediebat X 272
quocunque iubes dirigis ingenia *Sat.* 12 (corda regentum) pius inclinas mox ubicunque iubes *Sat.* 104 iubet arma ministris X 318 *cf.* IV 15 — omnes ut ueniant rex ipse iubet VIII 242 imperat atque iubebit ut me restituat *Sat.* 49 sic sapiens olim Romana potentia iussit ne pereat Carthago nocens V 108 nonne dei praecepta iubent ne sol cadat intrans — sed pius extet homo? *Sat.* 155 iubet iacentem tendere colla uel pectora prona supinet X 197 *iubet uiro suspendat X 256
iucunda manus *pompa Bacchica* X 274
iuga pulchra uolucrum VI 77
iugales *equi* V 328
iugales *columbae* X 166 iugalis ales VI 78
iugalis *uxor* X 294 *cf. Orest.* 247 iugales *coniuges* X 270
iugiter I 9

armata fronte iuuencos VIII 419 *cf. d. deo* I 273

scandens qua lacteus axis uertitur V 325
lanigerae puellae IX 57 *cf.* VII 62
latrantibus undis VIII 405 *cf. d. deo* II 788
reliquias praedae uulpes sperare leonum laudis habent VIII 25 *mater iubet quod laudis habere IX 58 cum laude salutis *cum prospero uitae statu Areualus) Sat.* 23
legatio sola defuit *legati* VIII 429 Aeneas rediens legatio VIII 586
si carmina nostra leuaris III 19
licet *cum indicatiuo coniungitur* I 20 II 97 124 IX 211 *cum coniunctiuo non ante* VIII 467
liquit et antistes *e. g. s. linqui dicitur is quem uires deficiunt (Areualus) Sat.* 39
litem facit ipse suam VIII 35
*Scaeae limina portae VIII 74
lumina gentis VIII 238
absentibus ora lupatis ingerit (equus) VII 94 *cf. Ouid. am.* I 2 15 (*Prud. Psychom.* 191)
lusisse fuit plagare Cytheren IX 75

magnanimum Aeacidem VIII 192 *cf. Stat. Theb.* I 1
male garrula VII 105 non male peccaui nec rex iratus inique est VII 127 male suscitat iras VII 130
fletu manante genis VIII 591
cum uita maneret IX 104 aut ex hoste manet simplex ac fidus amicus V 20
mascula tura X 487
medicabilis ille (Chiron) IX 105
medium *dimidium* IX 148 *Sat.* 89
res melior *commodum* X 467
melior (Medea) quae uirginitatis onus diutius toleret X 325
permiscens mella uenenis II 110 permiscet mella uenenis VII 48
membratur homo VIII 8 *cf. d. deo* II 78 I 337
merces *beneficium* VI 87
mereri *impetrare obtinere* V 51 60 329 VIII 25 284 333 X 316 330 595 *Sat.* 92 159 180
mergere *intransitiue dicitur* *X 499 *cf. Orest.* 372
merito *reuera* V 14 295
publica merx procerum *fama Sat.* 196
(colla) uerticis unde comam uera (*fort.* saeua) pietate parentes inlaesa ceruice metunt V 148
Hecuba mi genitrix VIII 96
*cur mi irascaris *Sat.* 265
(Uenus) cui militat omnis marcidus VI 18
minor est *minus par est* X 280 minorum *paruulorum* X 554
qua (Luna) minuente *Sat.* 238 haec eadem minuunt Cynthia dum minuit *Sat.* 240
tuae miserere nepti X 504
seruare bonos seruare modestos V 104 uiris certate modeste VI 107 sancta pietate modesti VII 110 (iura hospitii) quae nemo

parat uiolare modestus VIII 258 sic ore modesto VIII 517 culpa mihi fuerat dominos reticere modestos *Sat.* 93 *cf. quae de huius uocis usu creberrimo collegit Arevalus in praefatione p.* 104 136
*modico sermone poeta Commodus Augustus *Sat.* 187
agmine mollifluo VII 11 (mellifluis labris IX 207)
saeuo molosso I 9 *al.*
tempus monet redeatur in urbem X 467
imago uirtutis monumenta tuae V 292
*mox haec est uerba locutus Tyndaridis faciles quatiunt suspiria sensus VIII 529 numquid mox natas segetes uiror armat aristis? *Sat.* 231

nam *particula ui sua causatiua* caret V 143 VIII 37 *Sat.* 10 *al.*
namque *Sat.* 121 181
illi purpureus natat ignis in ore II 67 Acheronta natare IX 127
precor ne uita negetur X 254
nec stabulum fessis hinnitibus implet VII 92 nec castus *et incestus* X 73 quem nec *et eum non* IX 137 macteturque nefas *nefandus* VIII 165
bella negare *impedire* IX 48
nimis *ualde* X 56 cum nimium laudatur Ylas II 109 nimium laetare beata II 162 *cf. Orest.* 290
obliuio longa moratur nominis inclusi VII 120
per nos *per me* IV 12 VII 135 nobis *mihi* IV 15 in nosmet *nobis* IV 18 carmina nostra III 19
nemo notet Uenerem II 48 uoce notabit IX 123 (Luna) cuius *ad aetatem plurima lege notant *Sat.* 236.
Oceano nudante rotas VIII 371
tu mihi numen eris III 19 *cf. A. L. Riesii* 254 13

*limos obducit ager III 13
te oblatiua petunt auium responsa uolantum VIII 462
obreptio V *post* 182
ipsa medulla latens obseruat cornua lunae *Sat.* 241 *cf.* 242
occasus *qui cecidit* IX 219
et numquam positura comas flectatur oliua III 10 *cf. d. deo* II 221 I 166
*cui cancer domus est ora clarissima mundi X 400 (sol) conlustrans cardinis oras VI 74
loquentur consortes nunc ore meo VIII 264
ordines *in auditorio* I 15
Cypris in ornatu ueniens VII 145 *cf. d. deo* I 214
oxymora impietate pius V 257 *cf. Orest.* 8 feritate pia VIII 361 *Sat.* 274 potare cibos atque edere potus VIII 413 pallente rubore VIII 499 flammis pallentibus VIII 500 permixto pallore rubens X 229 *muta loqui *de pantomimo* X 18

si sceleris facti mens rea paeniteat *Sat.* 100 ni peccata dolens paeniteat sceleris *Sat.* 304
parcente mora X

nisi iura uetarent hospitii quae nemo parat uiolare modestus VIII 258 canes laniare cadauer ipse paras IX 79 colla paro feriat X 422
occidimus regina pares VIII 545 thalamos subiere pares X 338 VIII 648 se pariter mersere sub undas II 128 pariter tua regna petamus VIII 533 pariter fugerunt X 364
pars nostra *Aeacus de inferis* IX 139
parui pendentem putare V 236
natamque tyranno indicat ignoto passim nupsisse marito *id est temere* X 313
pendentibus astris X 93 *cf. d. deo* II 6
artus pensat (equus) VII 92 *in priore pentametri hemistichio ultima anceps Sat.* *80 92 102 140 160 *166 *262
candida peplo lilia X 116 *cf. d. deo* I 66 candida pepla uolant VIII 617
per *praepositionis usus latius patet ita ut ablatiui uel* ab apud in *praepositionum uice saepe fungatur* V 210 315 VI 34 VII 7 9 34 36 58 112 VIII 111 129 317 453 556 IX 101 135 145 178 X 199 205 305 *Sat* 52. 290 *al.*
(arma quibus) bellum si tempus eget perferre ualetis VI 15 uirgo molam perfert X 195 quae noua perferret pelagus X 41
medicina cerastis perficitur VII 50
confiteor perstans X 189 *cf. d. deo* I 93
peti *petii* IV 29
pignora *infantes Dracontius tam in nostris quam in carminibus de deo et Oreste appellat saepissume ita ut omnis prope originis sensus iam euanuerit. unum exemplum sufficiat quam luculentissimum* sic fiunt dulces modo pignora blanda parentes VII 55
(Augustus) meruit tempus habere pium *Sat.* 180
plaga *uulnus* IX 181 plagare *uulnerare* IX 75
plectriferi germana dei X 285 *cf. Orest.* 85
plurimus ora tegit serpens X 441
martia tela pluuntur V 27 *alta res est* VII 93 iam qua stat pluitur tellus sudore furoris
thalami populantem iura mariti VIII 4
populatorem Romanae gentis V 211
diffugiunt omnes populi X 522 populosque mouere in fescenninos fremitus VI 70 *cf. Orest.* 383
egressi puppes et litora poscunt VIII 540
et modo sic positus VII 71
nobile praeceptum rectores discite post me *Sat.* 189
pontifices Helenus Laocon sacrata potestas VIII 181 fit praeda potestas VIII 334
doctrina potens qua praeduce ductor III 15 te praeduce X 131 *cf. d. deo* II 23 praeduce iussu
male conceptis praegnatur terra uenenis X 577

diues praeiudicat urbi et pariter tua iura negat V 249
praescriptio surgit quae populo uitam libertatemque negabit V 250
praesens tempus pro praeterito et contra saepius ponitur cf. X 147
praesentet IX 209
diuitis optata praesentia turbida rostris adparet V 266
si nulla dedisset non exoratus praestita supplicibus *Sat.* 186 *cf.* 184
quando fugax praesumptus erit uel debilis audax? V 91
*prandia X 387 *cf. Orest.* 855
qui funera pressa reformat V 31
primus *prior* IX 138
cui turpiter audax sacrilegus processit amor X 293
proconsul almae Carthaginis V *in subscriptione.*
sex sunt aetates hominum procul usque senectam *Sat.* 221
productionis exemplà duarum consonantium uel mutae cum liquida uel s *literae cum* c *uel* p *uel* t *concursu effectae in arsi permulta sunt. habeas nonnulla* IV 17 51 V 266 309 VI 64 VIII 2 (*cf. d. deo* III 605 *Orest.* 716) 195 280 299 330 IX 129 *Sat.* 137 315 *talem uero productionem in thesi admissam neque in nostris neque in aliis Dracontii carminibus usquam inueni qua re nescio an Orest.*-549 *legendum sit* uiuae
productionis exempla h *literae asperitate uel effectae uel subleuatae* āt his II 45 sūb hoste V 93 hinc Mariūs hinc Sylla ferūs hinc V 206 *rapiāt hac nocte VI 55 exclamātHelenus VIII 189 memōr Heleni VIII 608 quīs hostis IX 69 āt hic IX 89 uidēt hoc IX 160 capīt haec IX 223 iratūs homines *Sat.* 13 perdidimūs hac luce diem *Sat.* 185 aduersūs hostes *Sat.* 207 qui poscīt hac lege *Sat.* 305 *al.*
arseos uel caesurae ui producuntur Gothūs Alamannus V 35 precibūs elementa X 139 ingratūs usta X 519
productiones uerborum abdīcas IX 129 abdīcor VIII 96 Dīone II 119 *nisi* Oenone *legendum est* egō VIII 94 95 522 *al.* Hēcuba VIII 145 *al.* Hēlena VIII 440 muliēris VIII 508 muliēre *Sat.* 161 *cf.* muliērem *Orest.* 660 muliēre *d. deo* II 133 660 muliēribus *d. deo* III 463 Nāīdis II 81 Polyxēne IX 40 prōpitius *Sat.* 14 quōque VIII 637 X 439 *cf. d. deo* I 443 *ubi* quoque *restituendum est* repūdia X 295 Romulīdas I 14 schōlasticus VI 41 Stēphanus *Sat.* 171 *at* Stĕphano *d. deo* II 572 Tītus *Sat.* 183
quae nosse profanum est X 15
mater fit tota propago VIII 10
oscula pura rogans II 6 *cf. Orest.* 61

quamuis sis frater IV 41 II 50 *at* quamuis iactura sepulcri temnitur IX 10

que *particula duobus uerbis postponitur* frater uitietque II 39 mirantur Ylanque II 100 *me proque IV 15 in manibus iam Iuno meis supplexque locatum X 135
quercus *seruati ciuis praemium* V 32 *cf.* V 319
quia *accusatiui cum infinitiuo copulati loco Afer posuit* IV 10 VII 10 16 IX 111 X 346 350 *cf. Orest.* 672 759
quod *accusatiui cum infinitiuo copulati loco positum cum coniunctiuo iungitur* IX 88 X 286 353 368 *cf. Orest.* 128 274 *cum indicatiuo Sat.* 18 215 216
nec mihi dissimilis quam quod solet esse ceteruis *Sat.* 111
quota portio patris omnis constat homo VIII 9 *cf. d. deo* III 543

radiatus amore VII 17 *radiatis orbibus actas accipiat post crura rotas VII 84
per aetherias aquila uolitante rapinas *Sat.* 267 adloquitur comitantem praedo rapinam *Helenam* VIII 544
de ciue trophaeum nemo triumphator rapuit V 123 rapiunt praecordia flammas X 222
confessa reatum X 394 reatus *Sat.* 53 atrox *Sat.* 198 reatum *Sat* 307 *cf. Orest.* 66 930
recurrit *adcurrit* VIII 109 *cf. d. deo* I 599
laude redemptus VII 4
reduces morsus *repetitos Sat.* 274
refundas *reddas* VIII 269 refunde cadauer IX 148
fama relatrix IX 17
renarrat respondet II 45
uos repetunt mortes *pro simplici* VIII 156
requies *mortui* IX 226
nunc hanc nunc illam resident (Amor columbas) X 166 anhelantes residens (Liber) post proelia tigres X 273
cunctis respirat hiatus II 113 spirat hiatus X 233
tertia bella gero *quae caedes passa resurgunt IV 32
retinere *pro simplici* IX 140 *Sat.* 77
reuocare *repetere* V 272 *al.*
rostra V 41 rostris V 266
in exhaustis - ruinis strix nocturna sonat X 305
classica rumpunt V 17 suspiria rumpunt X 223 rumperet cum messis aristis X 579

et hic sceleris certus adulter inest *Sat.* 158
sapiens schōlasticus atque peritus VI 41
ignotumque mihi scribere *nec dominum *Sat.* 94
sed *ui sua exuitur* X 341 432
praeda quieta sedet *Sat.* 128 arcem in qua templa sedent V 161
*segnibus et pueris IX 17
semita *uia* VIII 59
(Mars) post fata deos faceret super astra senatum VII 24
seu *et Sat.* 5
perquirens si Troia ruit si *e. q. s.* IX 203 classem si merserit unda nescius VIII 593 si *etsi* V 291 *Sat.* 283
siccantibus undis *intran-*

sitiue dicitur IX 86 tunc Simois siccauit aquas VIII 75
simplex ac fidus amicus V 20 petulantia simplex VI 63 prudentia simplex VI 83 simplex aetas VII 65 infantia simplex X 533 *Sat.* 223 materies ferri simplex et noxia fertur *Sat.* 69 clementia simplex *Sat.* 191 bona simplicitas *Sat.* 173
phoenix sola genus X 104
Graecia sollers VIII 45 gaudia qui Phrygibus sollers in funera uertis IX 52
scelus hoc si forte sonet V 64 sonuit genitoris ad aures X 373
urens species *aromata* X 14 *cf. d. deo* I 745 species artis X 486
uertuntur sensus uertitur et species *Sat.* 30
per glacies stat barbara Colchis X 171 et genus humanum sic stat sub lege perenni VII 56 nunquam stare licebit hoste sine IV 16 surgens herbida tellus stabat VIII 33
uincant hostes quibus aspera mens est nec studium post bella manet V 17 VII 86
sub *praepositionis usus latius patet. uid.* V 74 82 93 VI 54 86 VII 101 126 155 VIII 223 IX 87 *Sat.* 131 *conferas exempla ex Oreste collecta apud Schenkl praef. p.* 26
maternis submissus aquis X 87
subuectus equo X 312 subuecta columbis VI 72
bucula summittit tauros VIII 418
uictum super ipse ministras *Sat* 129
super addo X 427
nil superesse fatentur montibus aequoreis VIII 390
suus *pro demonstratiuo pronomine saepe ponitur. uid.* V 222 *VII 11 VIII 281 IX 136 X 28 *Sat.* 43 281 sibi *pro* ei *Sat.* 166 *cf. Orest.* 392 590 622 819 894 901

temperet inuidia *intransitiue dicitur* VIII 330
templa Cupido *inclusit VI 5
lacerum tenuisse cadauer IX 143
uenatrix terrena micas X 191
uox tessera Martis VII 78
uocis textura sonet *carminis uerba* VII 32
theatra V 42 *cf.* X 17
togatus fori V *in subscriptione* gente *togata VII 116
umbone tonantem IX 67 II 26 IV 43
totum X 121 quidquid fluctus habet totum succendo pharetris II 35 totum cognosce poli III 3
maturus tractat *Sat.* 229 unde necem potuit pauper tractare potentis? V 175 et tractet de clade uiri de morte mariti V 76 *cf. Orest.* 333
partem *(Hectoris mortui)* tractura tenet IX 149
bella triumphigera *Sat.* 22

cur homicida uacas *(ab homicidio)* X 231 *non dissimile illud Clytaemnestrae* per te casta negor *Orest.* 177
uacuos dat post praesenti-